

PLA NACIONAL DE JOVENTUT DE CATALUNYA 2020



Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social
i Família

PLA NACIONAL DE JOVENTUT DE CATALUNYA 2020

Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2020

Coordinació i redacció

Àngels Piédrola i Gómez
Saleta Fabra i Anton

Suport de redacció

Roger Soler i Martí
Jordi Barquiner i Caballol

Disseny i maquetació

Unitat d'Autoedició i Disseny de la Direcció General de Joventut

© Generalitat de Catalunya

Departament de Benestar Social i Família
Direcció General de Joventut

Dipòsit Legal: 21223-2013

ÍNDEX

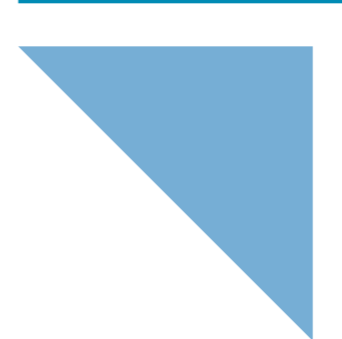
Dimensió discursiva. Marc general del PNJCat 2020	21
1. Plantejament discursiu	23
1.1. L'herència del PNJCat 2000-2010.....	23
1.2. Un salt endavant en les polítiques de joventut.....	24
1.3. Prioritats i reptes a mitjà i llarg termini dins el PNJCat 2020.....	26
2. Concepte de joventut	28
2.1. Definició declarativa.....	28
2.2. Definició operativa.....	29
3. Visió	30
4. Missió	31
5. L'estructura de continguts del PNJCat 2020	33
5.1. Els reptes del PNJCat 2020.....	33
5.2. La interconnexió dels reptes i de les polítiques de joventut al PNJCat 2020.....	36
6. Objecte de les polítiques de joventut	37
7. Aliats estratègics del PNJCat 2020	39
7.1. L'associacionisme educatiu com a aliat estratègic.....	39
7.2. La internacionalització de la joventut catalana com a aposta de país.....	39
7.3. Les TIC com a font de noves oportunitats.....	40
7.4. La llengua catalana, un actiu imprescindible.....	41
7.5. La informació juvenil, una eina cabdal.....	41
8. Principis rectors i criteris metodològics del PNJCat 2020	42
8.1. Participació.....	43
8.2. Transformació.....	47
8.3. Integralitat.....	49
8.4. Qualitat.....	51

Dimensió substantiva. Reptes, estratègies i objectius del PNJCat 2020	55
1. Repte 1. Aconseguir l'èxit en la trajectòria educativa de la joventut	57
1.1. Punt de partida. Estat de la qüestió.....	57
1.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en l'educació.....	63
1.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius.....	69
2. Repte 2. Aconseguir l'èxit en la trajectòria laboral de la joventut	72
2.1. Punt de partida. Estat de la qüestió.....	72
2.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en l'ocupació i el treball.....	74
2.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius.....	79
3. Repte 3. Aconseguir l'èxit en la transició domiciliària de la joventut	82
3.1. Punt de partida. Estat de la qüestió.....	82
3.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en habitatge.....	88
3.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius.....	93
4. Repte 4. Promoure la vida saludable en la joventut	96
4.1. Punt de partida. Estat de la qüestió.....	96
4.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en salut.....	105
4.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius.....	109
5. Repte 5. Avançar cap a l'autonomia, el desenvolupament personal i la participació en allò col·lectiu	112
5.1. Punt de partida. Estat de la qüestió.....	115
5.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en participació.....	127
5.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius.....	133
6. Repte 6. Universalitzar la cultura entre la població juvenil, treballant perquè l'oferta cultural respongui a objectius educatius i socialment cohesionadors	136
6.1. Estat de la qüestió. Punt de partida.....	138
6.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en cultura.....	142
6.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius.....	145
7. Repte 7. Avançar cap a un nou model de país i de societat cohesionada, vertebrada territorialment, sostenible i innovadora en les formes d'organització col·lectiva	148
7.1. L'organització i distribució social dels temps.....	149
7.2. Positivitzar la imatge social de les persones joves.....	151
7.3. Cohesió social, societat intercultural i convivència.....	153
7.4. Avançar cap a una societat més vertebrada territorialment, més sostenible i més compromesa amb el medi ambient.....	156

Dimensió operativa. Desplegament del PNJCat 2020. Agents, rols i funcions	161
1. El model de polítiques públiques del PNJCat 2020	163
2. Agents del PNJCat i actors en les polítiques de joventut	164
2.1. Els agents del PNJCat 2020	164
2.2. Els actors de les polítiques de joventut	166
2.3. Altres actors que incideixen sobre les polítiques de joventut	167
3. Nivells del desplegament del PNJCat 2020	169
3.1. Desplegament estratègic del PNJCat 2020	170
3.2. Desplegament operatiu del PNJCat 2020	172
4. Estructura organitzativa del desplegament operatiu del PNJCat 2020	181
4.1. L'acció de la Generalitat de Catalunya en el desplegament del PNJCat. Projecte Govern	181
4.2. L'acció del món local en el desplegament del PNJCat. Projecte Territori	186
4.3. L'acció del moviment juvenil organitzat en el desplegament del PNJCat. El Projecte Jove	192
4.4. Altres òrgans i espais de treball transversal en el desplegament operatiu	201
5. L'avaluació del PNJCat 2020	203
5.1. Avaluació estratègica	205
5.2. Avaluació operativa	213
Les 25 fites del PNJCat 2020	223
1. Què són i per què s'estableixen les fites del PNJCat 2020	225
1.1. Les 25 fites i els 7 reptes del PNJCat 2020	227
1.2. El seguiment i actualització de les fites	228
Glossari de termes i sigles	231

PRESENTACIONES

PNJCat 2020





Neus Munté i Fernández
Consellera del Departament de Benestar Social i Família

El document que teniu a les mans és el resultat de l'esforç i l'entesa de diferents agents i actors que arreu de Catalunya treballem per millorar la vida i les oportunitats dels joves del nostre país.

L'any 2000 s'iniciava una etapa històrica de les polítiques de joventut a Catalunya. Amb el primer Pla Nacional de Joventut de Catalunya varem aconseguir generar un marc comú per a les polítiques de joventut. Aquest primer pla va suposar, doncs, un avanç molt important: va aconseguir que tots plegats dibuixéssim un horitzó compartit cap al qual dirigir els nostres esforços i la nostra feina.

Actualment, les persones joves d'arreu de Catalunya tenen necessitats i problemes ben diferents als que tenien l'any 2000. En aquests anys, hem avançat molt, però avui tenim nous reptes i, per tant, noves responsabilitats.

La crisi ha portat nous problemes i, també, ha agreujat altres que ja existien, latents, a vegades ocults, però determinants. Problemes que els joves d'avui hauran d'afrontar amb valentia, perquè les persones joves són el nostre motor de canvi. Són l'impuls del futur i els protagonistes del present. Per això, tant des de l'Administració com des de la societat civil tenim una responsabilitat respecte a les persones joves, i aquí és on el PNJCat fa la seva contribució.

El PNJCat posa a la nostra agenda els principals reptes que hem d'afrontar com a país per millorar les oportunitats d'emancipació dels

joves i la seva participació en allò col·lectiu. Alhora, aborda aquelles qüestions de caire estructural que molt sovint no es relacionen amb les polítiques de joventut, però que resulten cabdals per atendre la vulnerabilitat de les persones joves en moments de crisi.

Vivim temps de canvi i hem d'estar preparats. Hem de disposar de les eines necessàries que ens permetin reaccionar davant d'aquest canvi, de manera àgil, decidida i coordinada. El PNJCat és el fruit d'un treball conjunt i compartit, de fet el consens és part de l'essència del PNJCat.

Ara, aquest document té rang de norma jurídica. Amb l'aprovació del PNJCat com a decret de govern passem a atorgar a les polítiques de joventut un caràcter normatiu i a posicionar els continguts i la metodologia del PNJCat com el marc substantiu i metodològic que hem de seguir tots plegats per tal d'assegurar una acció coordinada.



Toni Reig i Cassassas
Director general de Joventut

Quan vaig iniciar la meua responsabilitat com a director general de Joventut, vaig agafar el testimoni d'un procés de treball que havia començat l'any 2000 amb el primer Pla Nacional de Joventut de Catalunya. Avui, amb l'aprovació del PNJCat 2020 com a decret de govern iniciem una nova etapa de les polítiques de joventut, que adquireixen el rang normatiu necessari perquè siguin reconegudes per tothom qui treballem per la joventut del nostre país.

L'aprovació del PNJCat ha estat un procés laboriós, i ho ha estat perquè requeria la validació del document –elaborat sota el consens de molts i diversos agents– per diferents òrgans, institucions i actors que, de nou, han pogut fer aportacions als continguts que proposa el PNJCat 2020. Dins d'aquest procés de treball, vull destacar les aportacions de la Comissió de Govern Local i el tràmit de consulta pública. I vull destacar aquests dos dictàmens, juntament amb les aportacions rebudes pels diferents departaments de la Generalitat, perquè són mostra de l'essència del PNJCat. Així, en la seva tramitació s'han posat en marxa, de nou, els tres pilars sobre els quals pivota el desplegament del PNJCat: el Govern de la Generalitat, el món local i la societat civil, amb els joves com a principals protagonistes.

En la presentació del document de consens, jo mateix descrivia el PNJCat com l'instrument per guiar les polítiques de joventut. I és així perquè aquest document és el punt de partida comú sota el qual cadascun dels agents res-

ponsables de les polítiques de joventut establim les nostres prioritats de treball, cadascun de nosaltres atenem les nostres responsabilitats i les relacions que establim amb el col·lectiu juvenil.

Així doncs, el PNJCat proposa una metodologia, una manera de fer, unes línies estratègiques i un horitzó cap al qual arribar, de manera coordinada, a l'any 2020, any en què finalitzarà la vigència d'aquest PNJCat i, de nou, tots plegats farem la seva revisió.

Ara ens queda molta feina per endavant, però aquesta feina l'entomem sabent que tots estem remant en la mateixa direcció: millorar la qualitat de vida de les persones joves i les seves oportunitats per a l'emancipació i per a l'apoderament del seu futur i del seu present.

Aquest PNJCat és, doncs, un compromís ferm del país amb les persones joves.



Sergi Contreras i Mota
**President del Consell Nacional
de la Joventut de Catalunya**

Després de quatre anys de feina, debats i tramitació, el Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2020 ha estat aprovat pel Govern de la Generalitat. Aquest document és el resultat de la concertació entre els diferents agents implicats: el Govern de la Generalitat, l'Administració local i l'associacionisme juvenil, representat pel Consell Nacional de la Joventut de Catalunya.

Aquest nou pla representa una evolució en les polítiques de joventut, atès que s'aposta per la integralitat i la transversalitat d'aquestes polítiques, executades a partir de l'acció coordinada de les diferents àrees temàtiques de l'Administració que afecten les persones joves, i la participació col·legiada dels diferents actors que hi estem implicats.

A partir de l'aprovació de la Llei de polítiques de joventut, aquest PNJCat té caràcter de pla de coordinació interdepartamental amb rang de decret, i, per tant, vincula l'acció del Govern de la Generalitat i n'augmenta el compromís. Converteix així aquest document en un full de ruta de les polítiques públiques per als propers anys que comprometen els diferents agents implicats tant en la dimensió nacional com en la local, i que s'ha de concretar tan aviat com sigui possible en els diferents plans d'actuació que el mateix pla estableix.

La crisi econòmica, les polítiques d'austeritat i d'ajustos pressupostaris, i les reformes legals que s'han anat realitzant els darrers anys, han fet que l'actual generació de joves resulti un

dels grups que en pateix més les conseqüències, tal com demostren les dades d'atur, la taxa d'emancipació o les dades d'emigració, i estan frustrant molts projectes de vida de moltes persones joves. És per aquest motiu que és necessària una actuació decidida a afrontar aquestes conseqüències dotant de més capacitat les polítiques públiques que incideixen en les condicions que ens envolten.

En aquest sentit, el PNJCat 2020 ha d'esdevenir una eina de transformació. Els reptes i els objectius estratègics que hem establert suposen una meta ambiciosa a la qual cal arribar a partir d'unes polítiques públiques capaces de modificar la realitat que ens envolta. Cal destacar que la joventut constitueix una etapa vital de les persones que esdevé clau en la reproducció o no de desigualtats socials, així com en la configuració d'una cultura democràtica participativa. El conjunt de mesures previstes ha de permetre avançar cap a la igualtat d'oportunitats de tots els joves del país i a la construcció d'una ciutadania més activa a partir de la promoció i el suport a l'associacionisme juvenil.

En conclusió, aquest PNJCat suposa un salt qualitatiu en les polítiques de joventut del nostre país, apostant per unes polítiques de transformació, centrades en l'emancipació i el ple exercici de la condició de ciutadania de les persones joves i que, a més, compten amb el consens entre els diferents agents implicats que sempre ha caracteritzat i impulsat les polítiques de joventut al nostre país.



David Font i Simon
President del Fòrum de Joves Electes
de l'Associació Catalana de Municipis

Amigues i amics,

Teniu a les vostres mans una de les eines més treballades, actualitzades i orientades a les persones joves per afrontar les problemàtiques durant els propers anys. Des de l'ACM, entitat municipalista de referència a Catalunya, hi hem estat treballant des del primer dia, conscients que el món municipal ha de tenir un pes principal en el desenvolupament de les polítiques transversals adreçades al col·lectiu juvenil. La diversitat del nostre territori fa imprescindible que els ajuntaments i els consells comarcals puguin ser veritables agents en la implementació, el seguiment i l'avaluació del PNJCat 2020, perquè el territori és divers, i les necessitats són canviants.

Tirar endavant aquest gran document ha estat una tasca que s'ha allargat mesos, fins i tot alguns anys, on hi ha estat crucial la involucració de les persones joves, les entitats juvenils i els responsables tècnics i polítics de les administracions. La suma de tots els esforços, cadascú des del seu àmbit temàtic del qual és expert i coneixedor, i també les voluntats d'entesa durant tot aquest temps han enriquit amb escreix un pla nacional de joventut fet i pensat per a les persones joves. I el món local vol seguir sent impulsor, garant i defensor de les polítiques de joventut de proximitat que des dels nostres municipis promovem.

En nom de l'ACM i del Fòrum de Joves Electes que presideixo, us puc traslladar la satisfacció del document que ha sortit, tant pels eixos pri-

oritaris de treball com també per les diferents polítiques concretes, que han de permetre a la joventut del nostre país —l'actual i la que generacionalment va creixent— millorar les seves possibilitats presents i de futur a tots els nivells. Com a membres del Consell Rector, i també com a impulsors del “projecte territori”, un dels projectes marc creats arran d'aquest Pla Nacional de Joventut, seguirem incidint en les millores necessàries per a les polítiques juvenils de municipis i comarques, i demanant també la implicació de joves i entitats en tot aquest procés de desenvolupament de les polítiques. Sense aquest treball conjunt entre tots, segurament l'èxit de resultats no podrà ser l'esperat. No deixem passar aquesta oportunitat de ser els protagonistes del nostre present i futur!



Carles Cabanillas Nájera
Regidor de Joventut
de l'Ajuntament de Granollers
President de la Subcomissió de Joventut
de la Federació de Municipis de Catalunya

La joventut catalana constitueix un grup social molt ampli, amb característiques pròpies, problemàtiques i preocupacions concretes i que requereix, també, accions concretes portades a terme per les administracions públiques des d'un punt de vista transversal i coordinat. No podem obviar el paper que tenen els joves a la nostra societat, que ens converteix en una font inesgotable de desenvolupament, canvi i progrés. Per tant, la promoció i l'impuls de la joventut en les diferents tasques socials que impliquen l'exercici de la ciutadania són una obligació ineludible de tota la nostra societat.

En aquest sentit, el Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2010-2020 consagra un procés de treball conjunt entre tots els agents que participen de les polítiques públiques de joventut al nostre país. Un procés que ha estat participatiu i que mostra el consens entre tots els actors que intervenim, marcant conjuntament les fites i els reptes que s'han d'assolir amb un objectiu molt clar: tirar endavant tot aquells projectes i programes orientats a millorar la qualitat de vida dels joves posant al seu abast totes les eines necessàries perquè puguin desenvolupar el seu projecte de vida des de la igualtat d'oportunitats, la llibertat d'expressió i de decisió i l'autonomia plena.

Des del món local, i en nom dels electes responsables de les polítiques de joventut adherits a la Federació de Municipis de Catalunya (FMC), entomem la nostra participació en aquest procés, concretada principalment en el marc del Consell Rector del PNJCat, amb

una clara voluntat de representar un dels valors essencials de la política: la proximitat. La diagnosi acurada de la realitat social juvenil que tenim des dels nostres municipis gràcies al contacte directe amb els ciutadans, ens permet aportar una visió imprescindible per poder treballar en la consecució de les fites que el PNJCat es proposa. La voluntat de sumar consensos i teixir complicitats entre tots els agents per planificar conjuntament les polítiques de joventut promourà, sens dubte, l'impuls definitiu de transformació econòmica, social i cultural del nostre país.

DIMENSIÓ DISCURSIVA

Marc general
del PNJCat 2020



1. Plantejament discursiu

1.1. L'herència del PNJCat 2000-2010

El document que teniu a les mans és el fruit d'un intens procés de consulta i recollida de propostes desenvolupat amb els agents socials, institucionals i polítics amb l'objectiu d'elaborar de manera conjunta i consensuada aquest Pla Nacional de Joventut de Catalunya (PNJCat) 2020.

Aquest procés de treball, impulsat pel Consell Rector del PNJ-Cat, s'ha desenvolupat a partir de dues grans fases o moments de treball: l'avaluació conjunta del PNJCat 2000-2010 i la recollida de propostes amb els agents implicats en polítiques de joventut. A continuació us presentem el resultat d'aquest treball.

Des de mitjan 2008 fins al començament de 2009 es va dur a terme tot un procés de treball amb l'objectiu d'avaluar i reflexionar entorn d'aquests 10 anys del que ha estat el primer PNJCat a casa nostra. Al llarg del procés de debat del PNJCat hi ha hagut, per part de tots els agents implicats, la constatació que el període 2000-2010, marcat pel primer PNJCat, ha suposat un avenç clar en les polítiques de joventut a Catalunya. Hi ha, per tant, el reconeixement que aquests anys han servit per consolidar aquestes polítiques. Els diversos agents han valorat molt positivament el camí que s'ha fet en:

Planificació i institucionalització de les polítiques de joventut: el PNJCat 2000-2010 ha contribuït a l'extensió d'un model de polítiques de joventut integrals, que pretenen incidir de manera coordinada i transversal sobre totes les esferes de la vida de les persones joves. També ha facilitat un model d'intervenció en polítiques de joventut i ha generat instruments de planificació de les polítiques en l'àmbit local. De la mà dels plans locals i comarcals de joventut, en els darrers anys s'ha assistit a un procés d'institucionalització de les polítiques de joventut al món local, amb un increment notable del nombre de regidories i conselleries comarcals en aquest àmbit i també del personal tècnic que hi treballa.

Contingut: el PNJCat 2000-2010 ha representat un avenç pel que fa al contingut de les polítiques de joventut; s'han centrat en dues grans línies estratègiques de treball que han condicionat els seus àmbits materials d'actuació:

- **L'emancipació**, entesa com la capacitat de construcció del projecte de vida de les persones joves i l'exercici de la plena ciutadania.
- **La participació**, en sentit ampli, entesa com el conjunt d'accions i de processos que generen capacitat en les persones joves per decidir com ha de ser el seu entorn, intervenir-hi i

transformar-lo, les seves relacions i les seves possibilitats de desenvolupar-se personalment i col·lectiva.

Metodologia: el PNJCat 2000-2010 ha facilitat criteris metodològics i eines concretes per al seu desplegament, desenvolupant un model d'execució de les polítiques de joventut fonamentat en la interdepartamentalitat*, la interinstitucionalitat i la participació jove.

La integralitat, la transversalitat* o el paper de la participació són alguns dels elements amb un alt component discursiu que han anat calant en els diferents agents de les polítiques de joventut gràcies a la intencionalitat inicial del PNJCat 2000-2010. Aquest és un bon punt de partida per fer un salt endavant en aquestes polítiques no sols en la seva organització, planificació i metodologia, sinó també en la intenció de fons, la missió* i la construcció d'un horitzó comú.

Si el passat PNJCat 2000-2010 representa una bona base per seguir avançant en les polítiques de joventut, també en el pla discursiu, en què ha de consistir aquest salt endavant?

En el temps que ha transcorregut de segle, a Catalunya hi ha hagut temps per a **transformacions** importants en l'esfera social, econòmica, política, cultural i identitària que plantegen nous reptes i desafiaments a les polítiques de joventut: l'arribada de població estrangera, que ha acabat representant una quarta part de la població jove; els canvis en el sistema educatiu; el període d'expansió i la crisi econòmica posterior, que ha tingut un impacte contundent en el mercat de treball i de l'habitatge; els canvis dels models familiars, i la universalització de l'ús d'Internet. Aquests són només alguns dels canvis que, segons les dades, han tingut una gran repercussió en la manera com transcorre la joventut a començament del segle XXI a Catalunya.

A més, Catalunya parteix d'un model de benestar propi de l'Europa mediterrània on les oportunitats de les persones joves estan fortament determinades per les característiques del mercat i el paper subsidiari de la família, i on les polítiques públiques tenen un rol cabdal per incidir en els efectes generats pel mercat i en la millora de les oportunitats d'emancipació juvenil, anant més enllà dels condicionants familiars.

Malgrat que, en termes generals, podem afirmar que la situació laboral i l'emancipació dels i les joves de Catalunya ha millorat durant la darrera dècada, **la joventut és un col·lectiu especialment permeable al canvi**, i les transformacions socials tenen una repercussió en les seves condicions de vida, els seus valors

i les seves actituds. Concretament és, en el context actual, el col·lectiu que pateix de manera més acusada els efectes de la crisi econòmica. Així, tenint en compte aquesta situació de més vulnerabilitat davant les fluctuacions del cycle econòmic, caldrà prestar especial atenció a la millora de les oportunitats per a l'emancipació de la població juvenil catalana.

A més de la necessària adaptació de les polítiques de joventut a una realitat social canviant, el nou **PNJCat 2020 vol reivindicar la rellevància de les polítiques de joventut en el si de les públiques**: la joventut és una etapa del cycle vital en què l'individu adquireix habilitats, instruments i recursos amb els quals haurà d'afrontar la resta de la seva vida. És el moment també en què s'emancipa, en sentit ampli, respecte de la seva família d'origen. Per això representa un període de construcció d'oportunitats i en què es generen les trajectòries de mobilitat social. Durant molt de temps les polítiques de joventut han estat considerades com a perifèriques* i cal que els diferents agents reconeguin la capacitat transformadora de les polítiques de joventut i les situïn com a primordials en la intervenció pública.

Per tant, malgrat que avui dia la societat és més incerta, complexa i dinàmica que mai, això no resta sentit al PNJCat, sinó que en justifica l'existència, sobretot tenint en compte la potencialitat transformadora d'incidir sobre la joventut.

El PNJCat 2020, en tant que és un full de ruta de les polítiques de joventut per als propers 10 anys, vol contribuir a incorporar accions i mesures destinades a millorar i augmentar el paper de les polítiques públiques per avançar cap a la **igualtat d'oportunitats** real i la capacitat de les persones joves per desenvolupar la seva pròpia vida de manera autònoma i lliure com a base de la societat del futur. Només amb l'acció coordinada, agosarada i decidida de **tots els agents** serem capaços de construir respostes i generar oportunitats per al canvi, per minsa que sigui l'oportunitat o per petit que sigui aquest canvi (des de l'acció de cada ajuntament, des del treball de les entitats juvenils, de la gent jove, dels professionals i des de l'acció del Govern de la Generalitat).

A continuació es presenten les idees força que serveixen per emmarcar el plantejament teòric i/o discursiu d'aquest salt endavant que ha de significar el nou PNJCat 2020:

- **Rellevància.** Cal reivindicar el paper clau de les polítiques de joventut en el si de les polítiques públiques, ja que el moment del cycle vital que és la joventut representa una oportunitat en la lluita contra la reproducció de les desigualtats.

1.2. Un salt endavant en les polítiques de joventut

- **Transformació i/o incidència.** Les polítiques de joventut han de tenir una voluntat explícita de transformar tant les condicions de vida de les persones joves com el model de societat en general, i de dotar-se dels instruments i les eines necessaris perquè sigui possible.
- **Apoderament*.** Les polítiques de joventut han de servir per potenciar les capacitats de les persones joves i fer, per tant, que siguin responsables i protagonistes del seu projecte de vida personal i col·lectiu.
- **Inclusió*.** Cal tenir en compte el conjunt de les persones joves i fer-ho dissenyant, implementant i avaluant les polítiques des d'una perspectiva inclusiva*, atenent a la diversitat del col·lectiu juvenil i les desigualtats socials de partida.
- **Instruments de desplegament.** El nou PNJCat ha de millorar el desplegament dels seus objectius. Cal teixir una estratègia de desplegament del Pla que garanteixi que les polítiques i programes concrets de joventut responen i s'adapten als seus plantejaments.
- **Impacte i/o avaluació.** Per garantir aquest desplegament, el nou PNJCat ha de tenir molt en compte, des del començament, com s'ha d'avaluar l'impacte que té sobre les polítiques i la realitat de les persones joves.

Aquesta intencionalitat discursiva o teòrica del PNJCat estarà present en el plantejament dels objectius estratègics i operatius, així com en el seu desplegament.

Com hem assenyalat, el Pla Nacional de la Joventut de Catalunya 2020 té la voluntat de vincular-se al moment històric actual, ubicar-se en el context en què es genera i en el qual s'haurà de desplegar i desenvolupar:

- Un escenari de crisi i postcrisi en què es fa present el risc d'un retrocés de drets socials i la dificultat d'avançar en la qualitat de vida i el benestar de les persones des d'una perspectiva de justícia i cohesió social: en aquest sentit, la crisi posa encara més dificultats a la configuració autònoma dels projectes de vida de les persones joves i, per tant, obstaculitza l'exercici de la plena ciutadania.
- Un escenari de "transició", obert, de canvi d'època, dotat d'un alt grau d'incertesa respecte del futur, d'orientació difícil: caldrà, doncs, intuir, identificar i promoure aquells ele-

ments (valors, actituds, hàbits) que han d'esdevenir centrals i fonamentals per al desenvolupament de la societat i la construcció de nous models i dinàmiques de vida que assegurin la convivència i la igualtat d'oportunitats.

- Un escenari que requereix i espera noves propostes, noves dinàmiques, noves concepcions que puguin articular alternatives capaces de fer avançar i progressar el model de vida i societat actual.

Així, el Pla es veu obligat a partir d'un moment i tendència actuals i concrets als quals cal donar resposta i, alhora, projectar a 10 anys vista l'horitzó cap al qual es vol avançar, una visió genèrica que cal anar construint i precisant durant el recorregut, amb elements que permetin mantenir la seva vigència i interès a mitjà i llarg termini.

Per aquesta raó el PNJCat 2020 recull, d'una banda, els **reptes epicèntrics** cap als quals cal avançar a llarg termini i, de l'altra, **les prioritats que deriven dels reptes conjunturals als quals cal donar resposta**, que es concretaran en polítiques, programes, mesures i actuacions que necessitaran ritmes diferents (mitjà i llarg termini).

A més, tenint en compte la voluntat de transformació social del PNJCat i el context competencial existent, aquest haurà de dirigir la seva planificació, en alguns casos, no a la definició d'objectius concrets a assolir (ja que per temàtica sectorial no en té les competències), sinó a generar el debat social necessari per avançar en determinats aspectes on són altres els agents que disposen de competència en aquestes matèries. Fem referència a aspectes tan cabdals com l'augment de la base salarial de les persones joves (treballar perquè el sou mínim interprofessional* sigui sempre igual o superior al 60% del sou brut anual mitjà) o obrir el debat entorn de la reducció de l'edat de vot als 16 anys, horitzons als quals el PNJCat vol contribuir a acostar-se. En aquests casos, el PNJCat té per funció influir en els agents amb competències o responsabilitats perquè avancin cap a aquests objectius o perquè impregnin la seva acció dels principis i les maneres de fer establerts al PNJCat.

Això té efectes sobre la manera com es planteja l'avaluació d'aquesta acció d'influència, ja que, tot i ser aspectes cabdals per a la consecució de la missió del Pla, no són a les mans dels agents que el desenvolupem. Per això, en la concreció de les eines d'avaluació, el PNJCat preveu els instruments que permetin fer el seguiment de la influència exercida i dels passos fets en aquests àmbits.

1.3. Prioritats i reptes a mitjà i llarg termini dins el PNJCat 2020

2. Concepte de joventut

2.1. Definició declarativa

Per trobar una definició que sigui útil a l'hora d'enfocar les polítiques de joventut interessa optar per una conceptualització àmplia que reculli totes aquelles problemàtiques i oportunitats relacionades amb la gent jove que han d'afrontar les polítiques públiques.

Tot i així, cal definir, delimitar què és i què no és la joventut, per saber a qui es dirigeixen aquestes polítiques:

- La joventut és un **període del cicle vital** que, com a tal, porta associats uns canvis biològics i psicològics, així com d'actituds i rols socials.
- Si hi ha una característica clau en aquest període del cicle vital és que es produeix un seguit de **transicions** –educatives, laborals, residencials, familiars i ciutadanes– que fan que l'individu passi, no sempre d'una forma lineal, d'una situació de dependència respecte de la seva família d'origen, que caracteritza la infantesa, a un estatus autònom com a ciutadà i subjecte social.
- Aquest no és un pas que la persona jove duu a terme de forma passiva, sinó que el construeix. La joventut és un moment de **construcció dels projectes de vida**. És un moment, per tant, d'oportunitats i presa de decisions.
- En aquesta construcció també destaca el procés d'**adquisició i d'exercici de la ciutadania** i rols ciutadans; adquisició d'implicació comunitària i competències cíviqes que fan que l'individu no sols sigui protagonista del seu projecte de vida, sinó també de la societat on viu.
- En aquest sentit i des d'una **perspectiva generacional***, la joventut també es pot definir com un col·lectiu destinat a tenir un paper protagonista en el canvi social. Les transformacions que tinguin lloc en la joventut d'avui tenen un efecte sobre el seu present, però sobretot tindran també un efecte cabdal sobre la configuració de la societat del futur.
- La joventut és també un moment de **construcció de les identitats** personals i col·lectives. Els diferents processos en què viu la joventut i la caracteritzen fan que les persones joves optin per una manera determinada de posicionar-se en el món, una determinada manera de "ser jove", d'entendre el món, que cal tenir en compte en la definició i el desenvolupament de les polítiques públiques.

2.2. Definició operativa

Quan es vol delimitar la joventut, com a període del cicle vital, s'acostuma a fer a través de l'edat. La Llei de polítiques de joventut de Catalunya (a partir d'ara LPJC) recull un interval d'edat, dels 16 als 29 anys, i ja compta amb el fet que la complexitat de la joventut i la diversitat de polítiques que s'hi adrecen obliguen a ser oberts en les fronteres de l'edat.

Per aquesta raó, i en els mateixos termes, el PNJCat 2020 mantindrà la referència de **16 a 29 anys**, tot i que deixa oberta aquesta definició operativa perquè sigui dins de cada política i/o programa concret on es defineixin els límits d'edat que més s'adeqüin a les necessitats de la seva intervenció.

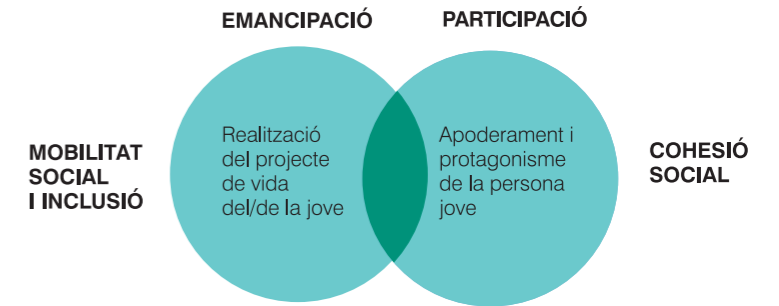
3. Visió*

La visió indica quin és l'escenari de futur al qual vol contribuir el PNJCat. Es tracta d'establir quin és l'horitzó a què vol arribar el Pla en últim terme, i que en condiona i justifica l'existència. Aquesta visió es pot expressar en tres punts:

- Una societat on **les persones joves puguin desenvolupar els seus projectes de vida i les seves expectatives** (educatives, culturals, laborals, familiars...), entenent que aquesta és la millor garantia d'un futur millor per al conjunt de la societat.
- Una societat socialment **més justa**, on l'origen social no determini les expectatives i les possibilitats a l'hora de desenvolupar el projecte de vida.
- Una societat on **les persones joves s'impliquin i tinguin un paper protagonista en el desenvolupament del seu entorn** (poble, país, món); que aposti per un creixement quantitatiu i qualitatiu de l'associacionisme i els moviments juvenils, organitzats com a aposta estratègica perquè el conjunt de la ciutadania, i també les persones joves, tinguin capacitat per incidir sobre el funcionament de la societat i traslladar-hi la seva visió del món.

4. Missió*

Quan parlem de missió, fem referència a quina és la finalitat que pretén aconseguir el Pla, en tant que és l'eina de planificació estratègica que establirà els passos necessaris per avançar cap a la visió anterior. Es tracta, doncs, de concretar els seus aspectes fonamentals, que han de servir de guia per al desenvolupament de les polítiques de joventut.



D'acord amb això, hi ha dos aspectes fonamentals que configuren la missió i finalitat última del PNJCat com a pla estratègic de les polítiques de joventut, que es corresponen, a grans trets, amb les dues línies estratègiques que abordava el pla anterior:

- Facilitar la realització del **projecte de vida** de les persones joves atenent a la diversitat de formes i models de vida.

El PNJCat 2020 vol consolidar i fer efectius els drets bàsics de les persones joves i garantir les condicions que permetin la seva qualitat de vida, tenint en compte les esclotxes que es generen en els múltiples processos de transició i en les dificultats específiques pròpies de l'etapa juvenil.

Per a això és cabdal incidir sobre la trajectòria vital de les persones joves com a oportunitat per a la **mobilitat social*** i evitar la reproducció de desigualtats, a través de la construcció d'oportunitats per a la igualtat. El PNJCat vol incidir sobre aquells aspectes estructurals i conjunturals que dificulten les oportunitats de les persones joves i que cal transformar per evitar la reproducció de desigualtats. Es tracta d'abordar tots aquells reptes i aspectes que afecten, dificulten o fan possible l'**emancipació** de la gent jove.

- Apoderar la persona jove com a agent de **canvi social**, impulsant el seu paper actiu com a ciutadana en el conjunt de la societat, oferint espais per a la seva participació en la pre-

sa de decisions, així com oportunitats per donar rellevància a la seva visió del món.

El PNJCat 2020 vol afavorir el protagonisme, la participació i la implicació de la gent jove en la generació i el desenvolupament de propostes i dinàmiques per al desenvolupament i progrés de la societat. Vol aprofundir en el paper actiu i constructor de la gent jove més enllà de ser receptors o usuaris de polítiques amb l'objectiu de generar i construir canvis en el nostre entorn.

Per a això també cal impulsar polítiques encarades a enfortir, desenvolupar i consolidar valors, hàbits i dinàmiques entre la gent jove que contribueixin al desenvolupament i al progrés de la societat, basats en la convivència i la igualtat de totes les persones en un context democràtic i participatiu, i així avançar cap a una societat cohesionada i vertebrada. Es tracta, doncs, de fer front a tots aquells aspectes que afecten, fan possible o dificulten la **participació** de la gent jove en el seu entorn i que permetran que siguin protagonistes del seu projecte de vida individual i col·lectiu.

5. L'estructura de continguts del PNJCat 2020

El PNJCat 2020 estableix un marc estratègic organitzat **a partir de set grans reptes als quals cal fer front i que han de contribuir a l'acompliment de la seva missió.**

Aquests set reptes fan referència a les dimensions i els processos vitals en les trajectòries juvenils que són cabdals per a la realització del projecte de vida de les persones joves i per al seu protagonisme i desenvolupament individual i col·lectiu.

Atenent al fet que els diversos fenòmens que afecten la vida de les persones joves poden ser abordats des de múltiples perspectives per fer front a cada un dels reptes, el Pla estableix unes estratègies prioritàries que desenvolupen la manera de posicionar-se per aconseguir el repte al qual estan referides, establint així una forma concreta d'intervenir. El Pla no sols vol assenyalar quins reptes cal abordar, sinó també com cal abordar-los i fer-hi front. D'aquí l'establiment d'unes estratègies determinades, de les quals es desprenen els objectius estratègics i operatius que el Pla persegueix aconseguir.

A més, aquest model de planificació respon a la necessitat d'establir un marc ampli i integral que permeti una acció coordinada entre els múltiples àmbits i agents, fugint de l'acció compartimentada en calaixos estancs (polítiques educatives, polítiques d'ocupació, etc.) i incorporant així la idea d'integralitat*. L'articulació de les actuacions del Pla a través dels reptes permet visualitzar i planificar les polítiques de joventut tenint en compte que les diferents esferes de la vida de la persona estan interconnectades i que la realitat social i els seus processos de transformació resulten complexos, multidimensionals* i, per tant, multicausals*.

5.1. Els reptes del PNJCat 2020

Repte 1. Aconseguir l'èxit en la trajectòria educativa de les persones joves

- L'educació com a element generador d'oportunitats socials.
- La qualitat de l'educació com a condició necessària que permeti avançar cap a una societat del coneixement.
- Coresponsabilitat de tots els agents educatius i aprenentatge de competències instrumentals i procedimentals, i habilitats* de la gent jove.
- Protagonisme de la persona jove en la seva pròpia vivència educativa.

Repte 2. Aconseguir l'èxit en la trajectòria laboral de les persones joves

- Millora de l'ocupabilitat* i l'accés al món laboral de les persones joves.
- L'emprenedoria* i el treball autònom com a estratègies per a la millora de les oportunitats professionals de la gent jove.
- Qualitat del treball juvenil.
- Avenç cap a un model productiu basat en la innovació i el coneixement.

Repte 3. Aconseguir l'èxit en transició domiciliària de les persones joves

- Millora de les oportunitats per a l'accés a l'habitatge.
- Foment del lloguer com a model de tinença que contribueix a millorar les oportunitats de mobilitat de les persones joves.
- Impuls de les noves formes i models residencials de les persones joves.
- Participació, mediació i intermediació en habitatge.
- Avenç de la consideració de l'habitatge com un dret social.

Repte 4. Promoure una vida saludable de les persones joves

- Promoció d'hàbits i conductes saludables entre les persones joves.
- Prevenició de les conductes de risc entre les persones joves.
- Millora del coneixement, la percepció d'utilitat i l'ús (el bon ús) dels recursos de salut.

Repte 5. Avançar cap a l'autonomia, el desenvolupament personal i la participació de les persones joves en allò col·lectiu

- Incidència sobre els factors individuals que afecten la participació per fomentar la implicació i la mobilització de les persones joves i reduir les desigualtats en el perfil de joves actius.
- Suport a les associacions juvenils, organitzacions, espais i xarxes socials que canalitzen la participació de la gent jove.
- Construcció d'una estructura institucional i una administració més oberta i horitzontal que faciliti la participació i la incidència de totes les persones joves.

Repte 6. Universalitzar la cultura entre la població juvenil: treballar perquè l'oferta cultural respongui als objectius educatius i socialment cohesionadors

- Millora i augment de l'accés, la difusió i el consum cultural crític de les persones joves.
- Impuls de la creació i de la producció cultural de les persones joves.
- Impuls de la cultura i de la llengua catalana com a eina d'inclusió, de dinamització i de cohesió social.

Repte 7. Avançar cap a un nou model de país i de societat cohesionada, vertebrada territorialment, sostenible, inclusiva i innovadora en les formes d'organització col·lectiva

- Organització i distribució social del temps.
- Imatge social positiva de les persones joves.
- Igualtat, cohesió social i convivència.
- Sostenibilitat i vertebració territorial.

5.2. La interconnexió dels reptes i de les polítiques de joventut al PNJCat 2020

El PNJCat 2020, atenent al concepte d'integralitat, parteix de la idea que les diferents esferes de la vida de les persones joves estan interrelacionades entre si i que, per tant, les polítiques de joventut, organitzades segons els reptes que marca el mateix Pla, hauran de tenir en compte aquesta interconnexió per copsar la realitat juvenil des de la seva multidimensionalitat.

En aquest sentit, **l'educació esdevé un element central dins del model estratègic del PNJCat 2020** en la mesura que la trajectòria educativa representa el punt de partida per a la generació d'oportunitats que afavoreixin la mobilitat social i resulta fonamental per igualar oportunitats d'emancipació i participació entre les persones joves. Així doncs, el primer repte del Pla, aquell que fa referència a l'educació, té una funció vertebradora en el conjunt de polítiques de joventut i articula un seguit d'accions que es relacionen amb la resta de reptes de manera més intensa. A continuació, expliquem aquestes relacions de manera sintètica:

- La trajectòria educativa té una influència directa en les oportunitats per assolir l'èxit en la trajectòria laboral.
- L'educació contribueix a l'adquisició d'hàbits saludables i a la reducció de conductes de risc vinculats a la salut.
- L'educació contribueix al desenvolupament de la consciència individual i col·lectiva de les persones joves.

Per tant, les polítiques educatives han de contenir estratègies vinculades a millorar les opcions de la persona jove davant aquests tres processos i articularan una part important dels continguts que, d'entrada, poden ser objecte d'altres reptes.

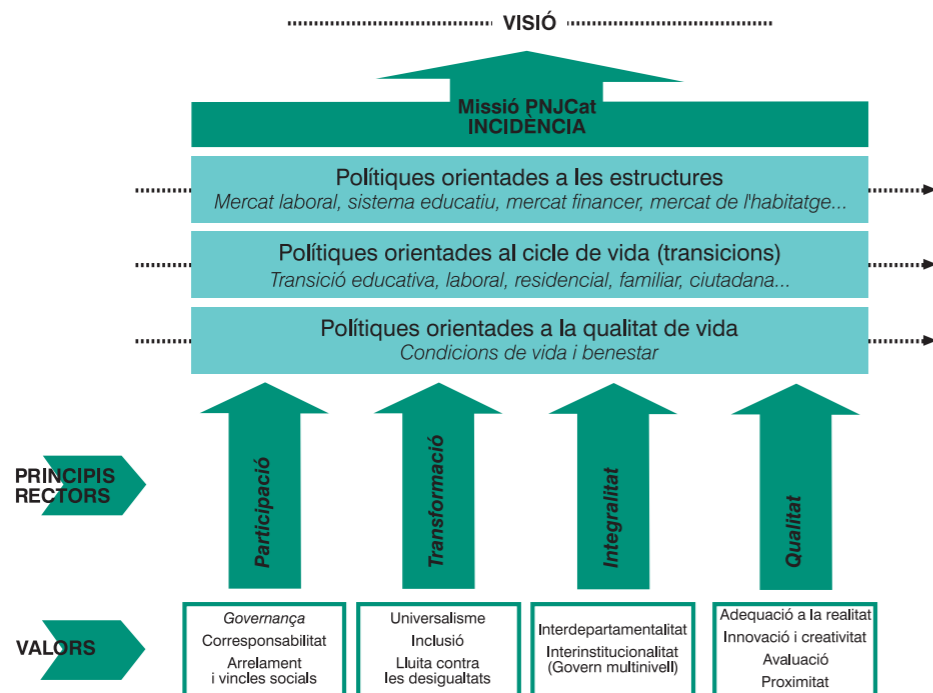
Més enllà de la consideració de l'educació com a àmbit central per desenvolupar les oportunitats presents i futures de la persona jove, el PNJCat 2020 vol posar en relleu la importància del procés de **transició de la formació al treball** com a punt cabdal en la transició cap a la vida adulta i en la generació d'oportunitats de mobilitat social.

El PNJCat aposta, en aquest cas, per ubicar les accions destinades a millorar les condicions i oportunitats per establir el pont entre el món educatiu i el món laboral, com a estratègia bàsica dins de les **polítiques d'ocupació i treball**. Tot i així, accions vinculades a les polítiques educatives poden tenir una influència sobre la transició formació-treball* en tant que aquesta implica la coordinació de recursos i estratègies que poden ser definides des de la vessant educativa.

6. Objecte de les polítiques de joventut

Tenint en compte els reptes del PNJCat, cal que les polítiques de joventut siguin ambicioses i no sols es plantegin actuar sobre la persona jove, sinó també sobre el seu context. Només desplegant una acció decidida sobre l'entorn aconseguirem fer front als reptes establerts pel Pla. Per aquesta raó, l'objecte de les polítiques de joventut s'orientarà a tres grans grups de necessitats o espais de transformació social:

- **Polítiques orientades** a aquelles necessitats vinculades a la joventut com a etapa del cicle vital on es donen certes transicions o processos d'emancipació a partir dels quals el jove defineix la seva vida adulta. Ens referim a aspectes relacionats amb les transicions educatives, laborals, residencials, familiars i ciutadanes.
- **Polítiques orientades** a les necessitats de les persones joves que no estan relacionades amb les transicions i amb la construcció del seu futur, sinó que fan referència al moment present: són necessitats vinculades al **benestar**.
- **Polítiques orientades** a les necessitats i oportunitats de les persones joves condicionades pel seu **entorn** (econòmic, social, familiar...). Si les polítiques de joventut volen ser realment incidents, cal que tinguin en compte aquest entorn i es dirigeixin també a transformar-lo. Les polítiques de joventut no s'han d'orientar només a la condició juvenil, sinó també a la situació social dels i de les joves.



7. Aliats estratègics del PNJCat 2020

7.1. L'associacionisme educatiu, un agent clau

El PNJCat 2020 vol fer front als reptes plantejats de la mà d'un seguit d'aliats estratègics que es consideren clau en el desenvolupament de les polítiques de joventut en els propers 10 anys.

El lleure definit com un espai de relació i socialització dels i les joves, en la mesura que afavoreix **la construcció i l'expressió de les identitats individuals i col·lectives**, a través de l'apropiació d'espais específics, de la constitució de grups d'amics, de la participació en activitats creatives, etc.

En aquest cas, l'associacionisme educatiu és un agent educatiu cabdal en l'aprenentatge de **competències i habilitats** per a un desenvolupament integral de les persones, esdevenint escoles de ciutadania i de participació activa. A més, aquesta funció educativa està impulsada, protagonitzada i liderada per persones joves. Per aquesta raó, el PNJCat 2020 aposta per incorporar l'associacionisme educatiu com un agent aliat i clau en el desenvolupament de les polítiques de joventut per fer front a tots els reptes plantejats en el Pla.

7.2. La internacionalització de la joventut catalana com a aposta de país

L'aplicació de la perspectiva internacional en el si de les polítiques de joventut té a veure amb la millora de les oportunitats de desenvolupament del **capital humà** del país a partir d'accions destinades a fomentar la millora de la mobilitat laboral i educativa i amb la generació d'una ciutadania més preparada per desenvolupar-se individualment i col·lectivament en la **societat global** com un dels principals reptes de Catalunya.

Considerar la perspectiva internacional dins del projecte educatiu català ha de contribuir a millorar la posició dels i les joves de Catalunya dins de la **societat del coneixement** sumant oportunitats per a la mobilitat social (en sentit ascendent) i millorant la posició de les persones joves en la societat global. Així mateix, les polítiques de treball, i especialment aquelles que fan referència a la millora de l'ocupabilitat i les oportunitats laborals, han de poder incidir en la generació d'una força de treball més competitiva i amb capacitat per desenvolupar-se en un context europeu i internacional.

Amb tot, més enllà d'aquesta aplicació que pot tenir un caràcter més pragmàtic, el PNJCat 2020 aposta per la consideració de les experiències internacionals i de cooperació al desenvolupament com a experiències vitals que contribueixen al desenvolupament d'una consciència global i més solidària amb l'entorn.

7.3. Les TIC com a font de noves oportunitats

La incorporació de les tecnologies de la informació i la comunicació (a partir d'ara TIC) en la nostra quotidianitat ha estat, probablement, un dels canvis socials més importants de les darreres dècades a les societats occidentals, en la mesura que ha revolucionat les formes de comunicar-nos i relacionar-nos amb el nostre entorn i ha incorporat noves maneres de gestionar la informació, generar-ne i accedir-hi, alhora que redueix les distàncies en una societat cada cop més global.

Tanmateix, la incursió de les TIC en la vida social ha provocat l'aparició de nous riscos socials i individuals. L'addicció a les pantalles o l'accés desigual a la tecnologia són només alguns dels exemples que podem esmentar com a conseqüència del desenvolupament de l'era digital. La detecció i comprensió de l'esclatxa digital –entesa com l'accés desigual de les persones a les TIC i l'adquisició desigual de les habilitats que l'ús d'aquestes eines requereix– ha permès que els poders públics i la societat entenguin el potencial de les TIC per assolir **una millor equitat social i reduir els riscos d'exclusió social**. Així mateix, més enllà dels possibles efectes “perversos” o desequilibris socials generats per l'accelerada incorporació de les TIC en la nostra quotidianitat, aquestes ofereixen nous models de relació entre l'Administració i la ciutadania donant l'oportunitat de generar una administració més oberta i un govern més relacional i més proper.

Amb tot el que hem estat dient, el PNJCat 2020 aposta per les TIC com una oportunitat per al desenvolupament d'una societat més justa i amb menys barreres per a l'accés als recursos públics i privats i a la informació. Aquesta aposta estratègica s'articula, d'una banda, a partir de l'aplicació d'objectius específics en els diferents reptes del Pla, especialment a educació, cultura i participació. Però també en la consideració de la cultura digital i l'ús de les **TIC com una extensió de l'espai públic i de l'Administració**, i per tant com un dret ciutadà que caldrà fomentar més enllà del mercat de les telecomunicacions.

El coneixement de la llengua catalana, el seu ús i la seva presència en tots els espais públics és un aspecte fonamental de la realitat social d'un país. Sense competències lingüístiques –en les llengües oficials, la pròpia i les internacionals– no es pot arribar a tots els recursos i oportunitats socials, acadèmics i laborals que una persona jove necessita per al desenvolupament del seu projecte de vida lliurement i amb igualtat d'oportunitats.

7.4. La llengua catalana, un actiu imprescindible

El coneixement de la llengua catalana és imprescindible per integrar-se, estudiar, accedir a l'àmbit laboral i participar socialment. És imprescindible, en definitiva, per poder **exercir plenament la ciutadania**.

La llengua catalana, en la situació actual, plural i multilingüe, és una de les eines més destacades de què disposa aquest país per contribuir a la construcció d'una societat cohesionada. A la llengua catalana li correspon un paper destacat com a eix vertebrador cap a on conflueixi tot aquest potencial de llengües.

Cal tenir en compte que el 90,8% de joves saben parlar català i el 80,5% el saben escriure, encara que només hi ha un 45,9% que l'utilitzen habitualment. Alhora, ha arribat en els darrers anys una població immigrada que no té coneixements de llengua catalana.

Tot plegat, és un repte i una oportunitat afegida per fer una aposta decidida en el PNJCat 2020 i traçar actuacions integrades de política lingüística dedicades específicament a augmentar la valoració, el coneixement i l'ús de la llengua catalana entre les persones joves. Es tracta, doncs, de desenvolupar actuacions transversals lligades als reptes que el Pla es planteja en què la llengua catalana té un component estructurador: educació, treball, autonomia, cultura i cohesió social.

7.5. La informació juvenil, una eina cabdal

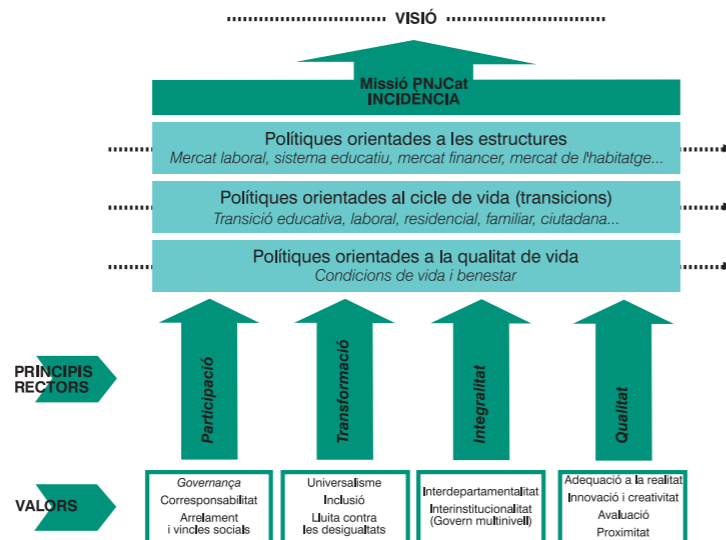
La realitat quotidiana ens situa en “la societat de la informació” amb l'entrada massiva de continguts per diferents canals. Un panorama canviant que planteja el repte de transformar la informació en coneixement per accedir als recursos, ja que difícilment podrem prendre una decisió si ens manca la informació necessària per fer-ho. Per aquesta raó, la informació juvenil té un paper bàsic en la potenciació de la igualtat d'oportunitats i la llibertat d'elecció dels i de les joves en les àrees i problemàtiques que els afecten.

Per això, el PNJCat 2020 incorpora la informació juvenil com un aliat cabdal que ha de ser present en els diferents reptes com un eix important en matèria d'actuació en polítiques de joventut, ja que té com a objectiu facilitar les possibilitats d'integració social, laboral i cultural dels joves, afavorint la igualtat d'oportunitats.

8. Principis rectors i criteris metodològics del PNJCat 2020

Els principis rectors són aquells criteris que han d'inspirar el disseny, la implementació i l'avaluació de les polítiques de joventut d'una forma **transversal** i, en aquest sentit, poden ser molts i de naturaleses ben diferents, contenen els valors que han d'impregnar totes les actuacions que es deriven del PNJCat 2020 i els transformen en uns criteris que cal aplicar en desenvolupar polítiques de joventut.

Per tal que aquests principis rectors no es quedin només en un pla discursiu i tinguin una incidència observable sobre les polítiques de joventut, el PNJCat els simplifica en quatre grans principis rectors. Cadascun d'aquests quatre principis rectors (participació, transformació, integralitat i qualitat) conté diversos valors que hi donen contingut i que cal tenir en compte en el desenvolupament de les polítiques de joventut. També incorporen uns primers criteris per al disseny de les polítiques de joventut, així com unes condicions i/o accions a desenvolupar per part dels agents del Pla, que són les que faran possible i garantirán l'aplicació d'aquests principis. Tot plegat, amb l'objectiu d'augmentar la incidència, la qualitat, l'eficàcia i l'eficiència de les polítiques de joventut.



8.1. Participació

En els últims anys, la participació ha esdevingut un valor fonamental en les polítiques públiques en general i molt especialment en les de joventut. I això significa que han d'incloure els i les joves en les diverses fases del desenvolupament de les polítiques i programes, així com els diversos agents que hi intervenen. La missió mateixa del PNJCat 2020 es proposa apoderar les persones joves impulsant el seu paper actiu com a ciutadans i ciutadanes. Per això cal elaborar polítiques per enfortir la participació de les persones joves i cal tenir present que els i les joves i el conjunt del Moviment Juvenil Organitzat* són un agent fonamental a incloure en el disseny, la implementació i l'avaluació de qualsevol política de joventut.

Una societat més complexa, diversa i dinàmica exigeix una nova forma de govern. Les estructures rígides i jeràrquiques de les formes de govern tradicionals tenen menys capacitat d'adaptar-se a aquesta complexitat i als seus canvis constants. El model de **governança o govern relacional*** que es fa seu el PNJCat significa que les polítiques de joventut s'han d'elaborar amb la intervenció del conjunt d'actors afectats i molt especialment amb les persones joves i les seves organitzacions i xarxes participatives. Les administracions no han de fer un paper jeràrquic i monolític davant els altres actors socials, sinó que tenen l'obligació de procurar fer intervenir aquests actors socials en el procés polític. Per això les polítiques de joventut han d'incloure **mecanismes de democràcia directa*** i semidirecta* que facilitin la participació dels i les joves més enllà de les formes que preveu la democràcia representativa*. Per fer-ho, les polítiques de joventut poden incorporar la perspectiva del treball comunitari que procura acostar els espais de decisió a la ciutadania, entenent que la participació és un procés del qual s'extreuen beneficis per a la comunitat més enllà de l'objectiu concret d'aquesta participació. Les polítiques que es desenvolupen a través de la participació com a procés comunitari contribueixen a una ciutadania més implicada i crítica alhora que generen afecció amb la comunitat i amb el resultat mateix de les polítiques.

En aquesta línia, un model de governança democràtica pretén que tots els agents institucionals i socials participin amb **coresponsabilitat*** en el desenvolupament de les polítiques públiques. Per aquesta raó, les polítiques de joventut han de contenir una alta intensitat democràtica en què tots els agents implicats tinguin capacitat d'incidència en el procés de presa de decisions; en què els agents tinguin clares les seves funcions i siguin coresponsables del seu disseny i execució; en què es treballi amb lògica de procés i que aquest vagi acompanyat d'un procés intern i col·lectiu d'aprenentatge de la participació de cada un dels agents. Per fer això, els agents institucionals

han de cedir poder per entrar en dinàmiques de codecisió amb altres agents.

Per poder incorporar aquesta mirada dins el disseny i la concreció dels objectius estratègics i operatius, així com en les mesures i actuacions que es desenvoluparan al llarg dels propers deu anys, cal que els diferents agents implicats en el desplegament del Pla tinguin en compte els criteris i les condicions següents a l'hora de dissenyar i implementar les polítiques de joventut, així com els programes i les mesures que se'n derivin:

- **Incorporació** en el disseny, el seguiment i l'avaluació de **tots els agents rellevants i afectats en la política a desenvolupar** (agents institucionals i agents socials), especialment al conjunt del Moviment Juvenil Organitzat i persones joves.
- **Establiment d'unes regles del joc clares.** Cal aclarir els rols i les funcions dels agents que hi participen i l'objectiu o abast de la participació de cada un dels agents. Abans d'iniciar el procés és necessari saber quines seran les regles del joc. És important establir les condicions de la participació per saber quins límits té i si totes les parts els tenen clars i hi estan d'acord: capacitat de decisió dels i les joves, espais de decisió (temes, regidories...), objectius, funcionament i estructura participativa.
- **Rellevància i interès de les temàtiques** en les quals es faci participar les persones joves i que donin resposta a les necessitats reals d'aquest col·lectiu.
- **Reconeixement i presa en consideració de les múltiples formes de participació.** Els i les joves ja participen en el territori, s'organitzen per dur a terme accions i activitats. El primer que cal fer és un esforç des de la societat i des de les administracions per reconèixer la participació i els espais formals i informals de participació que els i les joves duen a terme per si mateixos i, consegüentment, donar-los tot el suport necessari. També cal fer emergir altres formes de participació, lligades a moviments, plataformes, grups no formals, els quals també s'han de reconèixer com a interlocutors vàlids. Cal buscar la diversitat de discursos.
- **Utilització de metodologies participatives per reforçar la transversalitat i la interdepartamentalitat** en el disseny, el seguiment i l'avaluació de les polítiques, les mesures, les accions i els programes a desenvolupar. Cal potenciar l'ús de metodologies participatives dins l'Administració i amb la gent jove per generar relacions de treball més horitzontals,

col·laboratives i basades en el treball en xarxa. S'adopta la participació com a metodologia de treball en els vessants intern, transversal i interdepartamental i en tots els àmbits de l'Administració.

- **Dotació de recursos tècnics per als processos per dinamitzar-los adequadament.** Per tirar endavant un procés participatiu i deliberatiu calen persones que ajudin a dinamitzar-lo i a fer-ne un bon seguiment. A l'hora d'iniciar un procés, doncs, és imprescindible que hi hagi els recursos tècnics necessaris per aconseguir-lo; cal com a mínim un tècnic, un dinamitzador o un regidor que assumeixi la responsabilitat i les feines que comporta dinamitzar el procés participatiu. Cal que aquest detecti quines són les necessitats i demandes concretes i ofereixi els recursos i la informació necessària en cada moment perquè el procés pugui tirar endavant.
- **Existència de voluntat política.** La voluntat política és imprescindible per poder treballar de forma participativa. Des de les administracions s'ha de confiar en la capacitat de la gent jove per prendre decisions, confiar en els seus coneixements i les seves opinions. Cal, doncs, que les diferents figures polítiques de les administracions (totes les regidories, no sols la de joventut) apostin de manera real per la participació ciutadana i siguin conscients del que implica.
- **Planificació de la participació.** Cal tenir present que per treballar de forma participativa es necessita temps, i per això cal planificar la participació. Cal saber adaptar-se a cada moment i no encarcarar el procés amb la rigidesa del funcionament administratiu. Treballar amb una metodologia participativa implica ritmes diferents de tots els agents, i ser capaç d'adaptar-se als horaris i a les diverses realitats.
- **Introducció de la perspectiva comunitària i el treball en xarxa.** Cal incorporar la perspectiva comunitària a l'hora de treballar de forma participativa Administració i ciutadania, per tenir en compte els diferents agents (polítics, tècnics i ciutadania), poder coordinar-se i crear un projecte compartit amb un model d'intervenció comunitari basat en el treball en xarxa.
- **Reconeixement i incorporació dels diferents perfils de joves i de formes de participació juvenil,** més enllà dels actors organitzats i institucionals, perquè tots els i les joves hi participin. Cal incorporar els discursos significatius i la diversitat de persones joves. És important que en els processos puguin intervenir-hi tots els i les joves i que s'adaptin a les

diferents formes organitzatives de la gent jove i als diferents graus d'implicació. Cal intentar arribar a tots els col·lectius i buscar la diversitat de discursos de manera que aportin informació rellevant de la realitat dels diferents joves del municipi.

- **Participació informada, deliberativa, amb igualtat i resultats concrets.** Sense informació no es pot participar. Cal donar informació perquè la ciutadania pugui deliberar amb coneixement de causa i en igualtat de condicions. Per això és important incorporar les noves tecnologies com una eina útil per millorar els canals de participació.
- **Generació d'espais i metodologies de treball** que garanteixin que els diferents perfils de joves puguin participar **en igualtat de condicions** i en funció de les seves necessitats i prioritats.

8.2. Transformació

Les polítiques de joventut han de tenir una voluntat transformadora en la línia que apunta la missió del PNJCat: afavorint l'apoderament de les persones joves i els processos de mobilitat social. Per fer-ho cal incorporar una mirada crítica que doni a les polítiques de joventut una voluntat de transformar tant les condicions de vida dels i de les joves com el model de societat en general. Perquè les polítiques de joventut siguin realment transformadores, cal que tinguin impacte en la societat.

En els últims temps, en el camp de les polítiques públiques, s'ha donat valor i amplitud al concepte d'**inclusió**. Les polítiques públiques han de transformar la realitat per facilitar la integració en termes d'igualtat a tots els ciutadans en l'espai econòmic, social, comunitari i ciutadà. Atesa la complexitat i diversitat de la realitat juvenil, cal tenir en compte la gran varietat de situacions socials, formes de vida i projectes que constitueixen i constituïran la joventut. Cal considerar, doncs, el global de les persones joves i cal que, en dissenyar, implementar i avaluar les polítiques, ho fem des d'una perspectiva inclusiva, atenent a la diversitat cultural, de gènere, territorial. Aquesta perspectiva porta implícita una forma d'elaborar les polítiques de joventut que té en compte la multidimensionalitat dels problemes socials, la perspectiva comunitària i, en general, el que implica el principi rector de participació.

En línia amb la **perspectiva inclusiva**, les polítiques de joventut tenen un caràcter **universalista**, en el sentit que es dirigeixen a tot el col·lectiu de joves –la missió fa referència a la joventut en general i no sols a determinats joves amb necessitats específiques–. La voluntat de transformació fa referència al global de les condicions de vida de les persones joves i, fins i tot, a aquells aspectes de l'entorn que hi influeixen. Per fer-ho justament cal tenir en compte la diversitat interna del col·lectiu jove, ja que només tenint en compte aquesta diversitat es pot aconseguir aquest efecte transformador de les polítiques de joventut. Les polítiques públiques han de transformar la realitat per garantir la igualtat a tota la ciutadania en l'espai econòmic, social i comunitari.

En coherència amb els valors d'universalisme i inclusió i amb la missió mateixa del Pla de promoure la mobilitat social ascendent, les polítiques de joventut han de tenir present que actuem sobre un col·lectiu on hi ha presents diversos eixos de desigualtat* per raó de classe, gènere, procedència, etc. Crear polítiques per **lluitar contra les desigualtats socials** és fonamental en tots els reptes de les polítiques de joventut.

Per poder incorporar aquesta mirada dins el disseny i la concreció dels objectius estratègics i operatius, així com dins de les mesures i actuacions que es desenvoluparan al llarg dels propers 10 anys, cal que els diferents agents implicats en el Pla vetllin per l'aplicació dels **criteris següents i el compliment de les condicions corresponents** en el disseny de les polítiques de joventut i dels programes i mesures que se'n derivin:

- **Establiment de criteris que garanteixin i facilitin l'accés real** de tots els i les joves als serveis i beneficis de les polítiques de joventut de caràcter generalista.
- **Incorporació transversal de la perspectiva inclusiva** en el disseny i la implementació de totes les polítiques de joventut, i en l'**elaboració i execució de projectes i programes en clau inclusiva per a joves** amb necessitats específiques en els àmbits i col·lectius en què es diagnostiquin aquestes necessitats.
- **Facilitar l'accés de la població jove al coneixement, els serveis i els béns** existents en tots els àmbits:
 1. Facilitar l'entrada dels i les joves a la xarxa de béns i serveis existents.
 2. Fomentar l'eliminació d'obstacles que dificulten l'accés als recursos a les persones joves.
 3. Garantir una atenció especial per a les persones joves amb més obstacles.
- **Coneixement dels factors d'exclusió i de les dinàmiques d'inclusió** de les persones joves tant a escala nacional com als territoris.
- **Incorporació de la perspectiva de gènere*** en els projectes, mesures i programes per potenciar la igualtat efectiva entre homes i dones joves.
- **Incorporació de la perspectiva intercultural** en els projectes, mesures i programes per incidir sobre la desigualtat per raó d'origen.

Per poder complir aquestes condicions, caldrà que l'aplicació d'aquests criteris vagi acompanyada d'una **acció decidida dels agents implicats en el Pla consistent en els punts següents**:

- **L'establiment de mecanismes d'avaluació i seguiment que mesurin la inclusivitat** de les polítiques que afecten les persones joves i l'avaluació de l'impacte i la incidència de

les polítiques de joventut en les condicions de vida dels i de les joves i en la reducció d'obstacles que dificulten la plena inclusió i ciutadania.

- **La facilitació de recursos, eines i acompanyament als professionals en joventut** per al desenvolupament satisfactori de les polítiques de joventut en clau d'inclusió als diferents àmbits i reptes.
- **La capacitat dels i les professionals de polítiques de joventut** perquè puguin incorporar la perspectiva inclusiva tant en la planificació com en les tasques de proximitat.
- **La capacitat i l'apoderament dels i les joves** amb més obstacles per raó de naixement, edat, sexe, origen, orientació sexual, religió o creences, residència, discapacitat, malaltia i/o d'altres.
- **La identificació i l'anàlisi de l'evolució dels diferents factors i eixos de desigualtat** per al ple desenvolupament de les persones joves.
 1. Reconeixement dels factors que poden augmentar la vulnerabilitat de les persones joves.
 2. Coneixement i identificació dels diferents col·lectius de joves amb obstacles per motius socials, econòmics, educatius, sanitaris, geogràfics i de discapacitat i de la seva realitat per orientar la intervenció des de les polítiques.

8.3. Integralitat

El PNJCat planteja les polítiques de joventut de manera integral, és a dir, pretén actuar sobre totes les esferes i dimensions de la vida de les persones joves, i això es veu reflectit en la diversitat de reptes i àmbits materials sobre els quals vol incidir el Pla. Alhora, l'actuació sobre aquestes esferes i la resposta a les problemàtiques o necessitats també ha de ser integral, ja que solen ser multicausals i estar interrelacionades (educació i treball, participació i educació, etc.). Cal entendre que l'individu és un i que, per bé que les lògiques administratives demanin divisions sectorials, cal actuar tenint en compte la globalitat.

Per això es fa imprescindible treballar des de la **transversalitat**, incorporant en les diferents fases de les polítiques públiques (disseny, implementació i avaluació) els agents de diferents àmbits territorials i perspectives o esferes sectorials. Aquest principi ja estava present a l'anterior PNJCat; en concret es posava l'èmfasi en els aspectes següents:

- **Interdepartamentalitat.** Les diverses àrees sectorials –departaments, regidories, serveis... de les administracions implicades en les polítiques de joventut han de treballar de forma coordinada.
- **Interinstitucionalitat.** Diverses administracions que participen en les polítiques de joventut han de treballar de forma coordinada.

En efecte, l'estructura institucional del sistema polític a Catalunya ha anat esdevenint cada cop més complexa. En les polítiques de joventut, a més, hi participen multitud d'institucions governamentals, des dels ajuntaments fins a la Unió Europea. És un clar exemple, doncs, de govern multinivell, que exigeix tenir en compte des de la realitat més local a la perspectiva internacional. La integralitat, per tant, demana que aquests diferents àmbits de govern treballin també compartint objectius i maneres de fer. Es necessita tenir criteris compartits per millorar les intervencions amb la gent jove.

Cal fer-ho, però, des de la perspectiva del **treball en xarxa**, que significa un pas més enllà del traspàs d'informació i la coordinació de la transversalitat. Implica un treball conjunt en què es comparteixen objectius i, per tant, coresponsabilitat, de forma sostinguda i continuada entre els diversos agents que hi participen. Per això cal crear espais de treball per implicar agents no institucionals i la ciutadania en les polítiques públiques. Per poder incorporar aquesta mirada dins el disseny i la concreció dels objectius estratègics i operatius, així com dins les mesures i actuacions que es desenvoluparan al llarg dels propers deu anys, cal que els diferents agents tinguin en compte els **criteris o condicions** següents en el disseny de les polítiques de joventut:

- **Aproximació integral a la realitat juvenil** que identifiqui la diversitat d'àmbits que condicionen la realitat juvenil.
- **Reconeixement del caràcter multicausal** dels fenòmens que afecten les persones joves.
- **Disseny global i interrelacionat** de les polítiques i les mesures a desplegar, que abordin de manera interrelacionada les solucions per fer front a les circumstàncies que determinen la vida dels joves, que són moltes –i interrelacionades; no s'ha d'intervenir només en determinades necessitats o problemàtiques “joves” d'una manera aïllada.
- **Reforç de la transversalitat, la interinstitucionalitat i la interdepartamentalitat** en el disseny, el seguiment i l'avaluació

de les polítiques, les mesures, les accions i els programes a desenvolupar.

Per poder complir aquestes condicions, caldrà que l'aplicació d'aquests criteris vagi acompanyada d'una **acció decidida dels agents implicats en el Pla adreçada a:**

- **El desenvolupament de sistemes d'articulació multinivell** per garantir la integralitat de les polítiques en clau d'inclusió.
- **El desenvolupament de formes de coordinació interdepartamental, interinstitucional i treball en xarxa** entre joventut i altres àrees que operen en els territoris per promoure i garantir polítiques en clau inclusiva.
- **La creació d'espais de treball multisectorial*, amb diferents perfils i experteses** per compartir diagnòstics, dissenyar les polítiques de joventut, coordinar-les i avaluar-les.

8.4. Qualitat

El present principi rector fa referència a aquells aspectes que hauria d'incloure qualsevol política pública per garantir-ne la qualitat. Són, per tant, aspectes fonamentals. El PNJCat 2020 vol explicitar aquests aspectes per assegurar que el desenvolupament de les polítiques de joventut es fan sobre una rigorosa “voluntat de fer-ho bé”, incorporant criteris de qualitat, eficiència i eficàcia.

Les polítiques de joventut s'han d'adequar a la realitat social per respondre a les necessitats i als projectes de la gent jove. Per això és indispensable que es facin sobre el coneixement constant de la realitat juvenil i del seu entorn social. Aquest coneixement ha d'esdevenir un exercici permanent que contribueixi a adaptar les polítiques a les transformacions de la joventut a les diferents realitats socials, a través de diagnòstics que han de servir per orientar la planificació de les polítiques de joventut. En aquesta línia, cal que les polítiques de joventut es duguin a terme sota el principi de la **proximitat** per ajustar-se a les necessitats específiques de cada territori i de cada col·lectiu. Per aquesta raó, les polítiques de joventut s'han de desenvolupar sota un principi de subsidiarietat pel qual és preferible que els serveis o programes es desenvolupin en l'àmbit administratiu més proper que pugui fer-se'n responsable garantint-ne la qualitat. Per això, el món local té un paper fonamental en el desenvolupament de les polítiques de joventut.

La concreció metodològica i la planificació de les polítiques de joventut que representa el PNJCat no pot anar en detriment de

la innovació i la creativitat d'aquestes. Cal que les polítiques de joventut siguin capdavanteres en la construcció d'accions innovadores, de respostes creatives a les problemàtiques, que es nodreixin de l'estudi comparat amb altres experiències nacionals i/o internacionals i que siguin prou flexibles per adequar-se a una realitat canviant. Tot plegat es fa amb l'objectiu de mostrar el valor afegit de l'acció conjunta dels diversos agents de Pla, que el fan un model únic, agosarat i innovador per si mateix.

L'**avaluació** és una eina indispensable per obtenir informació sobre els resultats de les polítiques i els processos que hi han estat implicats. Les polítiques de joventut han d'incorporar ja des del seu disseny una mirada d'avaluació que ajudi tant a valorar quin és l'impacte que estan tenint les polítiques en relació amb els objectius proposats com a aprofitar les oportunitats no planificades que obre qualsevol procés d'intervenció pública. De la mateixa manera és un exercici fonamental de transparència i de rendiment de comptes¹, i, per tant, de qualitat democràtica.

Per poder incorporar aquesta mirada dins el disseny i la concreció dels objectius estratègics i operatius, així com dins les mesures i actuacions que es desenvoluparan al llarg dels propers deu anys, cal que els agents tinguin en compte els criteris o condicions següents en el disseny de les polítiques de joventut:

- **Coneixement de la realitat juvenil** catalana en general, i especialment de les seves especificitats territorials.
- **Fonamentació de les polítiques** en el coneixement de les necessitats i demandes dels joves.
- **Adaptació i proximitat** de les mesures a la realitat territorial i a les necessitats de les persones joves i de l'entorn.
- **Creativitat i innovació** en les mesures i actuacions a dur a terme.
- **Plantejament realista, objectiu i mesurable** de les actuacions i dels programes a desplegar.

Per poder complir aquestes condicions, caldrà que l'aplicació d'aquests criteris vagi acompanyada d'una **acció decidida dels agents implicats en el Pla adreçada a:**

- **La generació de mecanismes d'avaluació i seguiment** per poder diagnosticar, planificar, redefinir i avaluar el procés i l'impacte sobre la població juvenil de les polítiques, accions i mesures desenvolupades.
- **La millora del coneixement i de la capacitat de diagnòstic (situació, necessitats, demandes, formes de participació i capacitats)** de la realitat juvenil tenint en compte la seva complexitat, que és cada cop més diversa, per adequar les polítiques d'intervenció i fer-les més inclusives.
- **L'anàlisi de la participació i l'accés als recursos, drets, béns i serveis** per part dels i les joves.
- **La generació d'un sistema adequat d'informació i coneixement** dels perfils econòmics, socials, educatius, laborals, culturals i participatius de les persones joves en el seu territori de referència.
- **La generació d'eines i recursos** per a una millor diagnosi de les situacions, necessitats, demandes i capacitats de les persones joves en els territoris.

¹ *Accountability*.*.

DIMENSIÓ SUBSTANTIVA

Reptes, estratègies i objectius
del PNJCat 2020



1. REpte 1. Aconseguir l'èxit en la trajectòria educativa de les persones joves

1.1. Punt de partida. Estat de la qüestió

L'educació ocupa un paper cabdal en el desenvolupament de les oportunitats presents i futures de la persona. D'una banda, la tria d'uns o altres estudis i els resultats acadèmics són elements que determinaran les oportunitats dels i les joves en el món laboral; de l'altra, i més enllà de l'ensenyament formal, l'educació integral de la persona incorpora l'aprenentatge d'habilitats i actituds que sumen de manera especialment profunda en la configuració de les identitats i el seu desenvolupament personal. Sota aquesta consideració, les polítiques educatives ocupen un paper central en el conjunt de les polítiques de joventut en tant que estan relacionades i connectades amb bona part de les estratègies a abordar en la resta de reptes del PNJ-Cat 2020 i seran una eina cabdal per incidir sobre les trajectòries vitals i el projecte de vida de les persones joves.

A l'hora d'abordar amb quina perspectiva i estratègies cal articular les polítiques educatives en el marc del PNJCat 2020, és important tenir com a referent en quina situació es troba el sistema educatiu català per detectar els reptes a assolir durant els propers 10 anys².

Les taxes d'escolarització* i graduació en l'etapa d'escolarització obligatòria han seguit durant la dècada del 2000 la tendència a l'augment iniciada els anys vuitanta. Malgrat aquest augment constant, aquestes dades es continuen mantenint per sota de la mitjana europea.

Tot i l'augment de graduació en l'ESO, es detecta que durant la mateixa dècada s'ha produït, també de manera constant, un empitjorament en la taxa d'idoneïtat a l'ESO* (nombre de joves que no obtenen la titulació corresponent en finalitzar l'educació obligatòria). Aquesta situació comporta que, malgrat que **els i les joves es mantenen durant més temps en el sistema educatiu reglat, aquest allargament del període educatiu bàsic no esdevé necessàriament una millora en els coneixements adquirits** o en les oportunitats davant el mercat laboral. Aquest és un dels principals desafiaments que ha d'assolir el sistema educatiu català.

² En aquest sentit, i a tall de punt i a part, es recomana que, més enllà de les tendències que s'aporten a continuació, es consultin les principals fonts de dades en matèria d'educació i joventut, especialment el Sistema d'indicadors (SI jove) elaborat i actualitzat de manera periòdica per l'Observatori Català de la Joventut (OCJ). La revisió periòdica d'aquesta informació ha de permetre veure com evoluciona la situació que es descriurà en les línies següents.

Així mateix, cal tenir en compte els efectes que el fenomen migratori ha tingut en la configuració del sistema educatiu català. Segons dades del Sljove, en set anys, la proporció d'alumnat d'origen estranger s'ha multiplicat per cinc, fins a arribar al 12,9%. Aquest augment de la **diversitat cultural i ètnica*** s'ha donat principalment a l'escola pública, que ha absorbit bona part d'aquest contingent migratori* (81,8%), i de manera més acusada en centres educatius situats a barris o poblacions amb més població migrada. Aquesta situació significa un augment de la segmentació del sistema educatiu³.

Tot i aquestes dades que, d'entrada, resulten descoratjadores, val a dir que a Catalunya s'han produït avenços importants en matèria de política educativa que han donat peu a importants millores en la situació dels i les joves de Catalunya respecte a la resta d'Europa.

Més enllà de les dades relatives a l'educació obligatòria, durant la dècada del 2000 es manté estable la taxa d'escolarització a **secundària postobligatòria**, tant pel que fa al batxillerat com als cicles formatius de grau mitjà (CFGM), que s'equiparen als primers com a opció formativa, abandonant la situació residual que havia caracteritzat aquests tipus d'estudis històricament professionalitzadors⁴. Tot i així, encara s'observa una certa funció segregadora de la classe social en la tria i els resultats d'aquestes dues opcions formatives. D'una banda, el sexe, la posició social de la família d'origen i el territori compleixen una funció determinant en la tria del batxillerat o la formació professional; els matriculats a CFGM són majoritàriament homes, predominen les classes socials treballadores i mostren més proporcions en aquells territoris que es troben més allunyats de nuclis productius basats en el coneixement (àmbits metropolitans). D'altra banda, les taxes d'abandonament dels estudis en els CFGM són substancialment més elevades que no pas a l'opció del batxillerat, que es manté com la principal via d'entrada als estudis superiors.

Una altra tendència que es confirma és l'augment en el nivell d'instrucció vinculada als estudis superiors universitaris, situació que posiciona els i les joves de Catalunya per sobre de la mitjana europea.

³ SERRACANT, P i SOLER, R. (2009). "La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi sobre el sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya." Observatori Català de la Joventut. Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania. Generalitat de Catalunya.

⁴ El 2008 l'opció de triar entre batxillerat o formació professional se situava gairebé al 50%.

Aquestes tendències dibuixen un sistema educatiu amb una forta **polarització dels perfils formatius**. En un extrem del pol, trobem un gruix considerable de joves que abandonen prematurament els estudis, amb baixos perfils formatius, i que s'incorporen al mercat laboral com a força de treball poc qualificada. En l'extrem oposat trobem aquells que han fet una forta inversió educativa que dilata el període previ d'incorporació a un mercat laboral, amb una capacitat baixa per absorbir aquesta nova força de treball basada en el coneixement. Aquesta multiplicitat de fenòmens –sobrequalificació*, fracàs escolar– i la polarització resultant plantegen uns desafiaments importants per a les polítiques de joventut, que hauran de preveure actuacions diverses i complementàries que permetin incidir sobre aquesta diversitat de fenòmens i els efectes que tindran sobre l'estructura productiva i social a mitjà termini.

Tot i que aquesta polarització obeeix a les transicions educatives majoritàries (els perfils que agrupen més percentatges), cal destacar que s'està produint una certa **diversificació de les trajectòries educatives seguides pels i les joves**. La diversificació es vincula principalment a la millora en l'accés a l'educació que ha permès incorporar noves dinàmiques dins del sistema educatiu. Aquestes responen principalment a un trencament de la linealitat o reversibilitat de la transició educativa* (Miret [et al.] 2008) que dóna peu a l'aparició de comportaments discontinus dins de la trajectòria educativa (abandonament i represa dels estudis, combinació de la vida laboral amb els estudis –intermitències–, entre d'altres).

A més a més, si llegim aquestes tendències sota el prisma de la perspectiva del cicle de vida*, les dades presentades confirmen la tendència a l'allargament de la transició educativa de les darreres dècades. L'edat en què es finalitzen els estudis i s'inicia l'activitat laboral de manera plena ha anat augmentant de manera contínua fins a situar-se, el 2007, entre els 23 i els 25 anys⁵. Aquest fet també plantejarà nous desafiaments que hauran d'assolir les polítiques educatives, que hauran de diversificar les seves formes d'actuació per donar resposta a les noves necessitats que es deriven d'aquestes múltiples formes de transitar per l'etapa educativa.

⁵ "Els 23 anys són el primer moment en què la proporció d'estudiants entre el total de joves (de 15 a 34 anys) baixa al 50%". A: MIRET, P. [et al.]. "Enquesta a la Joventut de Catalunya 2007. Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliàries i familiars". Observatori Català de la Joventut. Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2008.

Pel que fa als efectes de l'estructura social en el desenvolupament de la transició educativa, ja s'han apuntat tímidament algunes desigualtats vinculades al sexe, al territori i a la classe social. Aquests apunts, però, no han permès visualitzar encara l'important **paper de l'educació en la reproducció de les desigualtats socials** i, per tant, la seva potencialitat per millorar la **mobilitat social** en sentit ascendent.

Certament el **sexe**, juntament amb l'origen familiar, apareixen com les principals variables explicatives que determinaran la transició educativa. D'una banda, les noies estudien més temps i tenen nivells educatius superiors als nois, mentre que la finalització de l'etapa educativa en edats primerenques, seguida per la incorporació immediata al mercat de treball, és una qüestió principalment masculina; d'altra banda, es dona una segregació en la tria dels itineraris formatius* que segueixen els nois i noies. Per tant, el gènere resulta un element segregador de la posició futura dels i les joves en l'estructura productiva. Amb tot, més enllà d'aquesta tendència majoritària, caldria tenir en compte com la variable sexe es relaciona amb la classe social i l'origen ètnic i cultural, ja que la construcció de gènere té un fort component cultural que pot desembocar en un abandonament prematur dels estudis en noies de determinats orígens ètnics.

El nivell d'**instrucció familiar** mostra una influència cabdal en la durada de l'escolarització (i el consegüent nivell d'estudis assolit finalment). A major nivell d'estudis de la família d'origen, més probabilitats hi ha que es tingui una escolarització prolongada i, tal com s'ha apuntat anteriorment, que opti per la formació professional o el batxillerat.

En aquest punt caldria destacar l'**origen ètnic i cultural** com una altra variable que incideix en la configuració de les transicions educatives. Si bé és cert que l'origen ètnic no és *per se* un eix de desigualtat social, i que, atesa la seva heterogeneïtat no sempre se'n poden fer afirmacions categòriques, sí que es mostra que les persones joves d'origen ètnic no majoritari mostren més risc de vulnerabilitat, encara que no hi hagi una raó única per explicar el seu pitjor posicionament en el sistema educatiu i la seva posterior sobrerrepresentació en aquells perfils que conformen la classe treballadora jove de Catalunya.

Tanmateix, el que sí que podem afirmar és que hi ha una forta incidència de **factores d'extracció familiar** (en els quals intervenen l'origen social, el nivell formatiu i l'origen ètnic i cultural) en l'explicació dels resultats i els itineraris formatius dels i les joves.

D'altra banda, l'oferta educativa està relacionada amb el nombre d'habitants dels **diversos territoris** i, en part, amb la seva estructura productiva. Aquest fet atorga una altra dimensió de desigualtat en relació amb les oportunitats d'accés als diferents nivells educatius. L'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 evidencia que els i les joves de municipis menors de 50.000 habitants (a excepció de l'Àmbit metropolità) veuen disminuïdes les seves possibilitats de cursar estudis postobligatoris. El resultat és que l'etapa educativa (i la durada del nivell d'estudis) dels i de les joves d'aquests territoris és menys prolongada que la dels i les joves metropolitans.

Per tant, són múltiples els **factores d'estructura social** que incideixen en el desenvolupament de la transició educativa (sexe, origen social, cultural i ètnic de la família, juntament amb territori) que posen de manifest l'important paper de l'educació en la reproducció de les desigualtats socials i el seu potencial transformador. Per això el gran repte de les polítiques de joventut del PNJCat és esdevenir capaces d'incidir sobre aquests aspectes, fent de l'educació el principal motor per avançar cap a la igualtat d'oportunitats.

Per acabar, cal assenyalar que el PNJCat 2020 entén l'educació des d'una perspectiva àmplia, que no sols es redueix als espais formals educatius ni als aprenentatges relacionats amb els coneixements teòrics. L'**adquisició de múltiples competències** (de coneixement, instrumentals o procedimentals i habilitats) és el que garanteix l'èxit en la transició educativa, en sentit ampli. Val a dir que en l'aprenentatge d'aquestes competències tenen un paper cabdal l'escola i la família, però també l'esfera relacional i comunitària, el grup d'iguals i altres agents educatius importants, com és l'associacionisme educatiu, a més d'agents que, malgrat no tenir intencionalitat educativa, incideixen sobre el procés de socialització i aprenentatge dels i de les joves (com les TIC, els mitjans de comunicació, etc.).

D'una banda, alguns estudis destaquen que l'aprenentatge de la **participació** de l'alumnat en el marc del centre educatiu afavoreix l'adquisició d'altres competències instrumentals i habilitats cabdals per a l'èxit educatiu*, en sentit ampli. També és un aprenentatge fonamental sobre els seus drets i deures com a estudiants, que servirà com a experiència per a la seva participació en altres contextos més enllà del centre, alhora que incentiva la motivació i el protagonisme de la persona mateixa en el seu procés d'aprenentatge. També la implicació de tots els agents en la comunitat educativa (família, alumnat, equip docent, equip

directiu, comunitat) augmenta el sentiment d'arrelament dels i de les joves amb l'entorn, alhora que incrementa el seu interès i motivació per prendre part en la vida del centre⁶.

D'altra banda, si bé és cert que els estudis i les dades disponibles no permeten establir una relació directa entre l'èxit en la transició educativa i la participació en entitats i associacions educatives, sí que es detecta que els i les joves que durant les etapes d'escolarització secundària obligatòria i postobligatòria han participat en associacions de lleure educatiu o altres entitats de caire educatiu es troben sobrerrepresentats en aquelles trajectòries educatives amb nivells d'instrucció més elevats (universitaris i CFGS)⁷. D'altra banda, la participació de l'alumnat de tots els nivells educatius en les **estructures de participació formals i no formals** que ofereix el sistema educatiu català té un efecte positiu en la seva implicació en el projecte educatiu dels centres, de manera que afavoreix la presa de decisions i l'autonomia vers la seva pròpia trajectòria educativa.

Així doncs, i per acabar amb aquest apartat, la consideració de l'educació com quelcom que va més enllà dels resultats acadèmics i dels aprenentatges relacionats amb els coneixements teòrics comporta, en primer lloc, donar reconeixement i promoure l'aprenentatge d'altres competències cabdals per al desenvolupament integral de la persona i per al seu èxit educatiu. Alhora, cal incrementar i reconèixer la importància del paper estratègic que fa l'**associacionisme educatiu** en la millora de les competències instrumentals i procedimentals i en les habilitats relacionals dels i les joves. A més, s'han de desenvolupar i augmentar els canals que són fonamentals per a aquests aprenentatges, com la participació de la gent jove en el seu centre educatiu (en els canals reglats o no formals), sigui en el marc de l'ensenyament secundari obligatori o postobligatori (batxillerat, cicles formatius i universitat). Per aquesta raó, el PNJCat 2020 vol incloure tots aquests agents i espais en el desenvolupament de les polítiques de joventut que es duguin a terme en l'àmbit de l'educació.

⁶ FUNDACIÓ PERE TARRÉS. PROJECTES SOCIALS. (2007) "Recerca-acció* sobre la participació juvenil a secundària." Direcció General de Participació Ciutadana, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, Generalitat de Catalunya. (Informe no publicat.)

⁷ MERINO, R. *Itineraris formatius, itineraris laborals i pràctiques associatives dels joves*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya. Col·lecció e-quaderns, n. 7, 2007.

1.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en l'educació

Amb tot el que hem estat dient, el PNJCat 2020 vol contribuir a alimentar el paper de l'educació com "la porta obligada a la realització personal i al progrés col·lectiu; és la palanca que fa possible la superació dels condicionants personals, socials, econòmics i culturals en origen; és la clau de les oportunitats per superar les desigualtats i per descobrir i aprofitar tots els talents de la societat"⁸.

Aquesta afirmació s'articula sota la consideració de l'educació com a instrument per al foment de la ciutadania lliure, compromesa amb l'entorn i ben preparada per al present i el futur. Així doncs, quan parlem de les polítiques educatives, estem parlant de la millora de les oportunitats que han de contribuir a l'èxit educatiu dins del sistema reglat, però també estem fent referència a tots aquells aprenentatges que milloren les oportunitats de desenvolupament individual i col·lectiu de la persona. Estem parlant, doncs, d'un **ampli ventall d'accions i dimensions** sobre les quals cal incidir i que es relacionaran també amb àmbits diversos. Aquesta integralitat del concepte d'educació atorga a les polítiques educatives una centralitat estratègica en el conjunt de polítiques de joventut.

I tenint en compte aquesta centralitat i posició estratègica de l'educació per avançar cap a una societat més justa i igualitària, el PNJCat, en coherència amb la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, aposta per la **coeducació*** com a element central que ha de contribuir a transformar la visió androcèntrica* de la societat, en tant que acció educadora que contribueix a construir una societat sense subordinacions culturals i socials entre homes i dones.

D'altra banda, per poder millorar les oportunitats dels i les joves i contribuir a la seva posició d'igualtat dins el sistema educatiu i al seu èxit en la transició educativa, caldrà l'**articulació coordinada de totes aquelles dimensions i agents educatius que intervenen en la transició educativa**. D'aquesta manera,

⁸ El capítol 4 de la Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, regula l'actuació de les polítiques públiques en l'àmbit educatiu i incorpora la coeducació com a element fonamental en la prevenció de la violència masclista. L'objectiu fonamental de l'educació és proporcionar una formació integral que faci disminuir el sexisme i l'androcentrisme, i que faci visibles i estengui a tota la població escolar els sabers femenins que han estat marginats del currículum i de la vida escolar quotidiana. El capítol 5 defineix la formació i la capacitació obligatòries de totes les persones professionals que intervenen directament i indirectament en processos de violència, i obliga a les administracions públiques de Catalunya a dissenyar programes de formació amb aquesta finalitat.

es reconeix la diversitat d'agents i les esferes i/o espais que compleixen també una funció educativa i que tenen un efecte socialitzador, ja que contribueixen a la construcció de la identitat individual i col·lectiva de les persones, així com a la seva formació i desenvolupament personal integral.

Per aquesta raó, a l'hora de plantejar-nos les polítiques de joventut en l'àmbit educatiu, tindrem en compte aquestes múltiples dimensions i agents que participen en el sistema educatiu català:

- L'**educació formal***, liderada per la comunitat escolar en sentit ampli (família, centres educatius i alumnes) i el Servei d'Educació de Catalunya*.
- L'**educació no formal***, liderada per l'associacionisme educatiu i per altres entitats educatives considerades com uns agents educatius estratègics en el procés educatiu.
- L'**educació informal***, on fan un paper cabdal, d'una banda, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació i la comunicació, i de l'altra, l'entorn comunitari i el grup d'iguals.

A banda d'això, la formació integral de la persona inclou l'aprenentatge de múltiples competències. No sols es tracta de la transmissió de coneixements teòrics, sinó també de treballar les habilitats i actituds (**saber, saber fer i saber ser**) que permeïran el desenvolupament íntegre de les persones.

Val a dir que moltes d'aquestes competències relacionades amb les habilitats i actituds de les persones joves (hàbits saludables, relacions igualitàries, actituds sostenibles, solidaritat, civisme i participació, etc.) es treballen més enllà de l'entorn escolar i són altres agents educatius (família, associacionisme educatiu, mitjans de comunicació, el grup d'iguals, etc.) els que tindran un efecte socialitzador més rellevant. Per aquesta raó, el PNJCat 2020 inclou en el disseny de les polítiques de joventut tots els aspectes que completen la formació integral de les persones, alhora que es tindrà en compte el rol d'aquests agents.

El PNJCat 2020 es planteja quatre grans estratègies per abordar tots els reptes esmentats, i incorpora una determinada manera d'actuar sobre cada una, que respon als principis rector del mateix Pla.

A més a més, i tal com s'apuntava a l'inici d'aquest capítol, el repte vinculat a l'àmbit educatiu mostra una relació directa amb

altres reptes de les polítiques de joventut. Per aquesta raó, les estratègies i els objectius que se'n deriven estaran connectats i relacionats amb les accions i mesures que es desenvoluparan en altres reptes del Pla.

1.2.1. L'educació com a element generador d'oportunitats socials

La transició educativa, entesa com 'el conjunt d'experiències, resultats acadèmics i aprenentatges adquirits al llarg del procés educatiu', representa un punt cabdal de partida per desenvolupar les oportunitats futures de la persona jove. Aquesta posició estratègica de l'esfera formativa atorga a les polítiques educatives una posició central en el conjunt de les polítiques de joventut.

La funció transformadora de l'educació implica el disseny de polítiques educatives que responguin a les **necessitats individuals, socials i de l'entorn**, afavorint així una millor posició de les persones joves en l'estructura social i productiva.

A fi que les polítiques educatives contribueixin a la mobilitat social, cal que considerin els diferents perfils i necessitats educatives dels i les joves, reconeixent la **diversitat com a quelcom positiu** i incorporant així el principi d'universalisme inclusiu* en les polítiques educatives.

Les polítiques educatives, doncs, han de prendre en consideració les desigualtats de partida que actuen com a elements de discriminació en la generació de les oportunitats educatives (sexe, origen, territori i classe social), incorporant els **recursos tècnics, econòmics i socials** per evitar la seva reproducció en tots els nivells educatius.

Més enllà de les desigualtats vinculades a l'estructura social, educar sota criteris d'igualtat implica també tenir en compte la diversitat en les capacitats individuals i els ritmes d'aprenentatge de l'alumnat. Per això, cal disposar de recursos pedagògics que facilitin la detecció dels possibles desavantatges de l'alumnat en l'adquisició de coneixements, la millora de la motivació i la recepció d'informació.

Així mateix, les polítiques de joventut han de partir de la consideració de les polítiques educatives com un eix interconnector en la resta d'àmbits vitals de la persona jove.

1.2.2. La qualitat de l'educació com a condició necessària que permeti avançar cap a una societat del coneixement i orientada a la cohesió social

L'educació esdevé un dels elements fonamentals per al desenvolupament de les oportunitats futures de les persones joves i, consegüentment, tindrà uns efectes sobre el progrés social del país. Els processos educatius es transformen com a conseqüència dels canvis socials i culturals que pateix l'entorn i cal adaptar les polítiques i les mesures per donar resposta a les noves situacions i problemàtiques emergents. Tal com s'ha apuntat a l'estat de la qüestió, els nous reptes educatius de Catalunya hauran d'assegurar una **educació de qualitat**, capaç d'adaptar-se i conviure, amb responsabilitat i compromís per a un món canviant i plural que afavoreixi la generació d'un capital humà qualificat i que contribueixi a la generació d'una societat basada en el coneixement i la cohesió social.

La qüestió de la qualitat educativa s'articula a partir de tres dimensions, la primera fa referència a l'**eficàcia de l'educació***, entesa com 'aquella que aconsegueix que l'alumnat assoleixi aquells coneixements, capacitats, destreses i actituds que s'estableixen en el currículum escolar i els plans d'estudis'. D'altra banda, la qualitat educativa estarà vinculada a la **rellevància dels aprenentatges**, és a dir, a l'adequació del contingut educatiu a les demandes de l'entorn social i econòmic que afavoriran que la persona jove tingui les eines per desenvolupar la seva pròpia vida. La tercera dimensió que cal abordar quan parlem de qualitat en l'educació es refereix als **processos educatius** que es desenvolupen en el si del sistema educatiu en un sentit ampli, i que tindran una conseqüència en el procés d'aprenentatge (metodologies didàctiques, materials, etc.).

La qualitat de l'educació és l'element que possibilita l'adquisició de competències bàsiques i la consecució de l'excel·lència en un context de qualitat¹⁰. Per aconseguir-ho, cal incorporar mesures basades en la innovació pedagògica i la capacitat de generar aprenentatges adaptats als nous temps.

Les polítiques educatives hauran d'establir **mecanismes que permetin flexibilitzar i millorar el model educatiu català** incorporant el diàleg entre l'esfera formativa i l'entorn social, i sempre sota el compromís de qualitat, especialment en relació amb la formació professionalitzadora (CFGM i CFGS) i també la formació universitària.

El PNJCat 2020 vol contribuir a la qualitat educativa de Catalunya i les polítiques de joventut centrades en l'educació han de

¹⁰ Catalunya. Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació de Catalunya. Article 2. Principis rectors del sistema educatiu.

1.2.3. L'adquisició de competències instrumentals i procedimentals (saber fer) i habilitats com a elements cabdals per a l'èxit educatiu amb la implicació de tots els agents educatius

poder articular accions i mesures destinades a millorar l'aprenentatge i l'adquisició de coneixements de les persones joves atenant a aquesta complexitat en els processos d'aprenentatge i els continguts.

L'èxit en la transició educativa és el resultat d'una **multiplicitat de factors i d'interaccions** entre els diferents agents que intervenen en el procés educatiu. Com ja hem assenyalat, la formació integral de les persones joves té a veure amb l'adquisició de múltiples competències i habilitats transversals, més enllà dels resultats acadèmics lligats a l'adquisició de coneixement teòric. No es tracta, doncs, de la transmissió de coneixements teòrics, sinó també de treballar les habilitats i actituds (saber, saber fer i saber ser) que permetran el desenvolupament íntegre de les persones (hàbits saludables, relacions igualitàries, actituds sostenibles, solidaritat, participació, iniciativa emprenedora, etc.) i que es treballen més enllà de l'entorn escolar, i són altres agents educatius (família, associacionisme educatiu, mitjans de comunicació, grup d'iguals, etc.) els que tindran un efecte socialitzador més rellevant. Per aquesta raó, el PNJCat inclou en el disseny de les polítiques de joventut tots els aspectes que completen la formació integral de les persones, alhora que es tindrà en compte el rol d'aquests agents.

Així doncs, les polítiques educatives han de reconèixer la **coresponsabilitat** d'aquests agents en el desenvolupament d'oportunitats socioeducatives i en l'aprenentatge de les múltiples competències cabdals per a la formació integral de la persona.

La consideració del paper dels diferents agents en el desenvolupament de la vivència educativa demana donar-los suport i millorar la seva capacitat d'incidència en el procés educatiu, així com el reconeixement de les funcions que assumeixen i les necessitats a les quals donen resposta aquests agents.

Com s'ha apuntat a la diagnosi, el suport familiar destaca com un dels factors condicionants de l'èxit o el fracàs escolar; així com en la configuració de les trajectòries educatives. El fet que la família s'impliqui en el procés educatiu millora el rendiment i la motivació vers aquest. Cal, per tant, fomentar la funció de la **família com a agent actiu** en la comunitat educativa, especialment en l'entorn escolar, i impulsar la distribució equitativa de les tasques i la coresponsabilitat de totes les persones que en són membres, atenant sempre a la diversitat de realitats, tipologies i estatus familiars que poden influenciar en la seva participació dins de les estructures i els processos educatius.

D'altra banda, cal reforçar i reconèixer el potencial estratègic de les **xarxes socials i comunitàries i, en especial, de l'associacionisme educatiu** en la promoció i l'impuls de projectes innovadors que compleixin una funció educativa i integradora cabdal. Així doncs, el PNJCat 2020 aposta per reforçar el paper de l'associacionisme educatiu, reconeixent la seva funció com a escoles de ciutadania, la seva contribució a la millora de les competències i habilitats dels i les joves i les seves actituds positives vers la vivència educativa.

El PNJCat 2020 vol posar en rellevància l'oportunitat que ofereixen les experiències educatives de caire comunitari per desenvolupar projectes educatius més flexibles i dinàmics que reforcin la relació entre els centres educatius i l'entorn, incorporant la **coordinació i el treball i aprenentatge en xarxa** entre els agents educatius.

1.2.4. La persona jove com a protagonista de la pròpia vivència educativa

Dins del concepte de coresponsabilitat cal incorporar el paper de les **persones joves com a agents actius** en les polítiques educatives. Es considera que aquest punt ha de tenir un pes destacat en les estratègies per desenvolupar les polítiques educatives, atès el principi d'apoderament i tal com s'ha apuntat en l'anàlisi sobre la situació del context educatiu a Catalunya, la vivència educativa té un rellevància principal en la configuració de les trajectòries de vida futures de les persones joves.

Aquesta consideració demana per fomentar la implicació i la participació dels i les joves en les estructures educatives, considerant tant els canals formals com els no formals en **tots els nivells educatius** (educació obligatòria i postobligatòria, ja sigui el batxillerat com els CFGM, els CFGS i els estudis universitaris), atorgant així un paper responsable i actiu a la persona jove en el seu procés d'aprenentatge i millorant la seva capacitat d'incidència en el que l'afecta.

La incidència de la persona jove en la configuració del seu propi itinerari educatiu està directament relacionada amb la seva capacitat per **prendre decisions vers la pròpia trajectòria educativa**. Caldrà, doncs, disposar de mecanismes de coneixement i reconeixement de les diferents opcions que ofereix el sistema educatiu de Catalunya. I en aquesta línia, i en tots els nivells educatius, caldrà disposar de mecanismes d'**orientació i assessorament**, dinàmics i flexibles, que facilitin la presa de decisions de la persona jove per a definir el seu itinerari educatiu, tenint en compte la deformació dels biaixos ètnics, culturals i de gènere que associen determinades opcions acadèmiques sobre la base de rols i estereotips socials.

1.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius

1. **Reduir l'efecte de les desigualtats socials i territorials i la seva reproducció dins del sistema educatiu.**
 - 1.1. Facilitar l'accés, la permanència en el sistema educatiu i la finalització dels estudis dels i de les joves, per minimitzar el fracàs escolar i l'abandonament prematur en tots els nivells educatius (obligatoris i postobligatoris).
 - 1.2. Atendre la diversitat¹¹ de l'alumnat dins del sistema educatiu, donant resposta a les diferents necessitats, especificitats i punts de partida desiguals de les persones joves.
 - 1.3. Vetllar per un repartiment demogràfic correcte en la xarxa educativa que afavoreixi la cohesió social i la igualtat d'oportunitats per a l'elecció dels estudis.
 - 1.4. Crear espais de qualificació professional flexibles per a aquells joves que han abandonat els estudis en edats primerenques o amb baixos nivells formatius.
— Promoció dels programes de qualificació professional
 - 1.5. Dissenyar l'oferta d'ensenyament públic postobligatori tenint en compte les diferents realitats territorials de Catalunya i les diferents necessitats que se'n deriven.
 - 1.6. Combatre els biaixos sexistes i/o androcèntrics presents tant en l'educació formal com en la no formal, amb especial atenció a l'ús de llenguatge sexista, les relacions desiguals i subordinades pels rols de gènere i les especialitzacions que es deriven de la reproducció de la divisió sexual del treball.
 - 1.7. Combatre el racisme i la discriminació dins del sistema educatiu a través del treball amb l'alumnat, els centres educatius, les famílies i les entitats d'educació no formal.
 - 1.8. Millorar l'accessibilitat arquitectònica dels equipaments i centres d'educació formal i no formal.
 - 1.9. Dotar de recursos pedagògics els professionals per conèixer les especificitats de les diferents realitats socials i territorials i treballar la integració com una mesura inclusiva.

¹¹ Quan parlem de diversitat fem referència a la diversitat en l'origen, ètnica, cultural, socioeconòmica i/o vinculada a la discapacitat sensorial, motriu i mental, entre d'altres.

2. Desenvolupar una oferta formativa de qualitat en tots els nivells del sistema educatiu.

- 2.1. Impulsar la innovació i l'ús de les TIC en tots els nivells del sistema educatiu i en tots els aspectes del procés d'aprenentatge, com a eina didàctica complementària.
- 2.2. Desenvolupar noves formacions o titulacions per avançar cap a una societat del coneixement i un nou model productiu (detecció o generació de jaciments d'ocupació emergents).
- 2.3. Impulsar l'aprenentatge de qualitat de tres llengües en el marc del sistema educatiu reglat.
- 2.4. Millorar les condicions de les pràctiques professionals i les beques formatives com a canal per a la millora de les habilitats professionals dels i les joves.
- 2.5. Estendre l'ús dels programes d'intercanvi i mobilitat internacional al llarg de la trajectòria educativa dels i les joves com a experiències que milloren la qualitat de la formació de la persona.
- 2.6. Impulsar el reconeixement social de la realització d'estudis postobligatoris, especialment de la formació professional.
- 2.7. Fomentar i promocionar la formació a distància, especialment a les zones rurals, tant secundària com universitària i de postgrau.

3. Impulsar l'aprenentatge de competències instrumentals i habilitats dels i les joves i el rol de tots els agents implicats en el procés i l'èxit educatiu.

- 3.1. Promoure la interrelació, la coordinació i el treball i l'aprenentatge en xarxa de tots els agents coresponsables de la formació integral de les persones joves (centres educatius, comunitat, família, els mateixos joves, teixit social, econòmic i comunitari, grup d'iguals, TIC, mitjans de comunicació, etc.).
- 3.2. Donar suport i reconeixement a l'associacionisme educatiu com a agent estratègic en la formació integral de les persones joves i generador d'espais i relacions inclusives.

- 3.3. Treballar les competències instrumentals i habilitats dels i les joves tot desenvolupant accions formatives en diversos formats i amb la implicació dels diversos agents (associacionisme educatiu i esportiu, grup d'iguals, comunitat i entorn, famílies).
- 3.4. Donar suport i reconeixement a l'associacionisme estudiantil com a fórmula de participació organitzada de l'alumnat que permet la seva interlocució amb el centre educatiu i amb els poders públics.
- 3.5. Augmentar els coneixements de català entre la població jove de Catalunya, garantint el suport per desenvolupar les competències lingüístiques imprescindibles, especialment entre la població juvenil nouvinguda i/o aquella que s'incorpora al sistema educatiu sense coneixement previ de la llengua catalana.
- 3.6. Fomentar les metodologies que promoguin el compromís cívic i incrementin el capital social i associatiu, com l'ApS*, entre d'altres.

4. Apoderar, orientar i acompanyar la persona jove en el seu procés educatiu, a fi d'afavorir la realització del seu projecte de vida i la seva autonomia personal.

- 4.1. Impulsar espais i canals de participació dels i de les joves en tots els nivells del sistema educatiu (especialment en l'ensenyament postobligatori: batxillerat, CFGM, CFGS i estudis universitaris) per possibilitar la seva participació i implicació.
- 4.2. Apoderar i conscienciar les persones joves de la seva responsabilitat i protagonisme en el propi procés d'aprenentatge i en l'itinerari formatiu.
- 4.3. Garantir a tot l'alumnat l'assessorament i l'orientació acadèmica i professional per facilitar la presa de decisions i la planificació del propi itinerari formatiu.
- 4.4. Impulsar una acció tutorial de qualitat a l'educació secundària obligatòria i postobligatòria per garantir un acompanyament i assessorament correctes de tot l'alumnat per tal que aquest pugui vehicular les seves demandes i problemes.

2. REpte 2. Aconseguir l'èxit en la trajectòria laboral de les persones joves

L'esfera laboral resulta ser un element central en la configuració de les identitats socials i en les trajectòries d'emancipació de les persones joves. Atenent a la perspectiva del cicle de vida, l'anàlisi de les transicions cap a la vida adulta mostra que la posició que un individu posseeix davant el mercat laboral està directament determinada per la trajectòria educativa i mostra influència sobre les oportunitats d'emancipació domiciliària i familiar (Miret [et al.], 2008).

Val a dir que l'inici de l'activitat laboral és únicament el principi de la transició laboral. L'ocupabilitat i la qualitat del treball són dimensions estratègiques en la transició laboral de les persones joves. Així mateix, el treball reproductiu*, les opcions de conciliació de l'esfera laboral amb altres aspectes de la vida de la persona jove són elements clau que determinen l'èxit de la transició laboral i, per tant, la trajectòria de vida i la identitat de l'individu.

A continuació es descriuen els principals trets del mercat laboral a Catalunya en relació amb la joventut i les característiques dels i les joves de Catalunya en el marc de la transició laboral. Són, doncs, els desafiaments als quals el PNJCat 2020 vol donar resposta en els propers 10 anys.

2.1. Punt de partida. Estat de la qüestió

Catalunya mostra algunes de les característiques pròpies del model mediterrani d'ocupació, que es reflecteix en unes elevades taxes d'atur juvenil i en la prevalença de la temporalitat i precarietat laboral que afecta de forma més acusada la població juvenil, de manera que posa aquest col·lectiu en una situació de **desavantatge en el mercat laboral**.

Aquestes característiques s'estableixen en bona mesura en la regulació d'un mercat productiu basat primordialment en mà d'obra poc qualificada en què la **reproducció de les desigualtats socials** es tradueix en la posició que l'individu ocupa en el mercat laboral.

Una altra característica que cal destacar quan parlem de joves i mercat de treball s'articula a partir de la **relació directa que s'estableix entre el sistema educatiu i el mercat laboral**. Catalunya, tal com s'apuntava en el capítol referent a les polítiques educatives, parteix d'una forta polarització en les qualificacions educatives. D'una banda, es detecten perfils juvenils amb baixa qualificació formativa que s'insereixen al mercat laboral de manera ràpida però amb una major vulnerabilitat davant els fluxos del mercat i, com ja s'ha apuntat, amb destacables taxes de precarietat i temporalitat laboral. D'altra banda, destaquen aquells perfils que posseeixen estudis superiors i que han di-

latat l'inici de l'activitat laboral per poder augmentar la seva inversió en formació.

Tot i així, aquests joves, que d'entrada es podria pensar que ocupen una posició dins del mercat de treball millor i més estable, no sempre veuen complertes les seves expectatives laborals, ja que les seves oportunitats estan condicionades per la capacitat del mateix mercat de treball d'absorbir aquesta força de treball basada en el coneixement. Amb tot, caldria fer esment del fet que aquesta tendència, amb el canvi de cicle econòmic que vivim des del començament de l'any 2008, s'ha anat invertint i són les persones joves que han fet una major inversió formativa les que apareixen com a menys vulnerables davant les fluctuacions del mercat econòmic i els seus efectes sobre el mercat laboral.

Més enllà de l'evolució del mercat laboral en els propers anys, l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 mostra com una inversió educativa més elevada no estableix sempre una relació directa amb la posició que un individu concret ocupa en el mercat laboral a curt i mitjà termini. I aquesta afirmació se sosté en el fet que un elevat percentatge dels i les joves que estan treballant ocupen categories professionals per sota de la seva qualificació. Aquesta **sobrequalificació de la força de treball juvenil** respon, entre altres causes, a un model productiu amb fortes dificultats de desenvolupament en aquells sectors econòmics basats en el coneixement.

Tanmateix, cal destacar que el fenomen de la sobrequalificació afecta de manera més acusada la població juvenil femenina, que, tal com apuntàvem al capítol de polítiques educatives, sovint mostra nivells formatius més elevats però una posició pitjor dins del mercat laboral. Amb tot, seguint la tendència ja apuntada, aquesta inversió educativa més elevada de les dones, que històricament no s'ha reflectit en la seva trajectòria laboral, ha començat a canviar, atorgant al col·lectiu femení un emplaçament relativament més estable dins del mercat laboral davant situacions d'inestabilitat econòmica. Tot i així, hi ha, encara avui, **desigualtats importants pel que fa a les condicions laborals en funció del sexe**: les dones mostren, a igual qualificació, categories laborals i sous més baixos.

Una altra característica que cal fer palesa en relació amb el model productiu català, la trobem en el fet que les opcions formatives de caire professional es troben en desavantatge respecte a la formació superior universitària i, la prova d'aquest fet és que les professions vinculades als CFGM tenen encara menys reconeixement social i es vinculen a sectors econòmics amb

bases salarials menors. Així, tot i que, tal com s'ha apuntat, en els darrers anys la inversió en formació professional ha donat un impuls important als CFGM i CFGS, de manera que ha ajudat a superar bona part de les seves mancances històriques, la polarització dels perfils formatius¹² repercuteix en la configuració d'una força de treball amb una **manca de representació de professionals intermedis i tècnics**.

Aquestes reflexions ens porten a analitzar la **transició entre formació i treball** com un procés cabdal en la configuració de les oportunitats d'emancipació juvenil. En aquesta línia, l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 aporta algunes tendències interessants que ajuden a descriure les condicions en què la joventut de Catalunya fa la transició dels estudis al món laboral¹³. El més comú entre els i les joves és acabar els estudis per incorporar-se al mercat laboral, i aquest procés es dona amb una certa rapidesa (el 36,2% s'incorpora al mercat laboral en menys d'un mes d'acabar els estudis i el 19, % triga entre un i tres mesos a fer-ho), tot i que, com ja hem vist, encara que aquesta ràpida incorporació oculti situacions de precarietat laboral, no deixa de ser cert que, com més alt és el nivell d'estudis, més augmenten les probabilitats d'aconseguir una feina millor.

Finalment, més enllà de la mirada purament mercantil, i reconeixent el paper cabdal del **treball domèstic o reproductiu en l'esfera laboral**, destaca que les dones assumeixen encara més càrrega de treball domèstic i de cura. Malgrat que les taxes d'ocupació* i l'activitat laboral entre homes i dones mantenen distribucions força similars, les dones encara dediquen un 50% més del seu temps a les tasques domèstiques que no pas els homes. Aquest fet apunta a una situació discriminatòria que posiciona la dona jove en una probable doble jornada laboral. Si a més tenim en compte la importància de l'esfera laboral en la configuració de les posicions socials*, aquesta discriminació de la dona en el mercat laboral comporta una desigualtat del paper femení en l'estructura social.

Tal com s'ha descrit a l'inici d'aquest capítol, l'esfera laboral és un dels principals elements estructuradors de la vida social dels individus. La professió, la categoria professional, els ingressos econòmics, l'estructuració dels temps que deriven de l'activitat laboral són dimensions que mostren una correlació directa amb

¹² Vegeu el Repte 1. Estat de la qüestió.

¹³ Tot i així, cal recordar que aquestes dades es corresponen amb tendències anteriors a l'aflorament dels efectes derivats de la recessió econòmica. Es recomana revisar de manera periòdica dades actualitzades per veure com evolucionen les condicions de transició al món laboral en el nou context econòmic.

la posició que s'ocupa dins del sistema social i les oportunitats de desenvolupament personal de les persones joves.

Així doncs, les polítiques d'ocupació i treball, des del punt de vista de les polítiques transicionals*, han d'anar orientades a **millorar les oportunitats** de les persones joves **per accedir al mercat laboral en igualtat de condicions** i sota una perspectiva inclusiva que minimitzi els efectes de les desigualtats socials de partida. Des del punt de vista de les polítiques orientades cap al benestar o la qualitat de vida, cal posar el focus en aquelles accions destinades a **millorar les condicions** contractuals, la sinistralitat i la qualitat **del treball juvenil**, així com combatre els problemes de discriminació laboral, de manera que millori la situació dels i les joves en el si del mercat laboral.

Amb tot el que hem estat dient, els condicionaments del mercat de treball i de l'estructura del model productiu de Catalunya resulten cabdals en el desenvolupament de les oportunitats laborals dels i les joves, per tant, les polítiques de joventut no poden estar desvinculades de les característiques del mercat laboral i del sistema productiu i la relació que aquest estableix amb l'esfera personal i reproductiva. Si volem que les persones joves d'arreu de Catalunya puguin abordar la seva trajectòria laboral amb èxit, caldrà que les polítiques de joventut, seguint el principi rector de **transformació**, incideixin en aquestes estructures incorporant la perspectiva juvenil en el si del sistema productiu.

Segons aquesta compressió de l'esfera del treball, les polítiques d'ocupació juvenil s'articulen a partir de les dimensions següents:

- **Millora de les oportunitats d'ocupabilitat** de les persones joves per a l'accés al treball.
- **Millora de les condicions laborals** i la qualitat del treball juvenil.
- Foment de **noves i millors oportunitats** per al **desenvolupament professional** de les persones joves de Catalunya.

L'articulació d'aquestes dimensions estarà fortament condicionada pel paper que l'estructura social fa en el desenvolupament de la transició laboral; el sexe, la família d'origen, l'edat, el territori i el lloc de naixement esdevenen factors de desigualtat en la configuració de les oportunitats de què disposa l'individu per posicionar-se en el mercat laboral. Per tant, les polítiques d'ocupació i treball juvenil han d'atendre tant les diferències objectives d'ocupabilitat que dificulten l'accés al treball com les desigualtats creades pel mateix mercat de treball. Les polítiques

d'ocupació i treball, doncs, hauran de vetllar pel **trencament d'aquestes desigualtats** incorporant la perspectiva inclusiva i la de gènere en totes les accions, atenent a aquells col·lectius juvenils que mostren unes característiques i necessitats específiques en el mercat laboral, com ara les persones joves novingudes o reagrupades.

Amb tot el que hem estat dient, les polítiques d'ocupació i treball juvenil s'han de poder articular a partir d'una perspectiva estratègica coherent amb els principis rectors del PNJCat 2020. Així mateix, es recomana prendre com a referència l'Acord de mesures per a l'ocupació juvenil 2009-2012 (AMOJ) com a document de referència en polítiques de treball i joves a l'hora d'abordar el disseny i la definició de les polítiques de joventut vinculades al treball. Tot seguint aquestes línies, es descriuen les estratègies a desenvolupar en el camp de les polítiques d'ocupació i treball juvenil.

2.2.1. Polítiques per a la millora de l'ocupabilitat i l'accés al món laboral de les persones joves

Sota el valor d'adequació a la realitat social, les polítiques d'accés al món laboral han de facilitar l'accés a l'ocupació de qualitat atenent a les realitats i característiques dels i les joves pel que fa a la seva relació amb el mercat laboral i considerant la resta d'esferes en la vida de la persona, així com les del seu entorn més immediat.

Per fer-ho, cal tenir en compte el paper que la transició educativa té com a element segregador dins del mercat laboral. Aquesta consideració implica la necessitat d'**incorporar mecanismes formatius** correctors que permetin millorar les oportunitats professionals d'aquelles persones joves que es troben en situació de desavantatge dins del sistema productiu.

D'altra banda, el concepte d'ocupabilitat s'ha de considerar més enllà de les qualificacions educatives. Les **habilitats transversals, els valors i les actituds davant del treball** són elements que contribueixen a millorar l'ocupabilitat de la persona. En aquest punt cal recordar de nou el paper fonamental que fa l'entorn i la comunitat en la construcció d'hàbits i valors; en aquest sentit, el PNJCat 2020 aposta per reconèixer el paper que hi pot fer l'**associacionisme educatiu i les actuacions de caire comunitari** per generar valors positius en relació amb el treball i, més enllà, per desenvolupar projectes pilot que millorin la transició al món laboral de les persones joves.

La millora de les oportunitats d'accés al món laboral es relaciona amb la capacitat que tenen els individus per dur a terme amb èxit la **transició formació-treball** i, en aquest sentit, el coneixe-

ment que la persona posseeix de les dinàmiques i les necessitats del sistema productiu i de l'entorn resulten fonamentals. El PNJCat 2020 aposta per un **model d'orientació professional innovador i flexible** en tots els nivells formatius tant en l'etapa de l'educació secundària obligatòria, en els cicles de la formació professional, com en el batxillerat i la universitat, i que permetin els i les joves accedir a la informació de les diferents opcions formatives i professionals.

Una altra aposta del PNJCat 2020 per a la millora de les competències sociolaborals de les persones joves es relaciona amb la incorporació de les **experiències de caire internacional** com a vivències personals que incideixen en la millora de les habilitats, les competències sociolaborals i les oportunitats de mobilitat laboral. Així, les pràctiques professionals a l'estranger, la participació en projectes de cooperació internacional o les beques d'estudis a l'estranger representen experiències vitals que cal reforçar per generar una força de treball més competitiva i amb una mirada europea.

2.2.2. Emprenedoria i treball autònom com a estratègies per millorar les oportunitats professionals dels i les joves

L'activació de nous projectes empresarials representa una doble oportunitat pel que fa a les polítiques d'ocupació i treball juvenil. D'una banda, l'activació de projectes d'emprenedors i de treball autònom per part dels i les joves contribueix a augmentar les seves oportunitats dins del sistema productiu. D'altra banda, l'esperit empenedor esdevé cabdal per a la competitivitat d'un país com el nostre: les noves iniciatives empresarials impulsen la innovació, així com la productivitat, creen riquesa, afavoreixen la creació de llocs de treball, fomenten la competitivitat productiva i contribueixen al creixement econòmic.

Però, més enllà d'aquesta aportació en llocs de treball, l'emprenedoria i el treball autònom aporten a la societat més **capacitat competitiva i d'innovació**, és a dir, de dinamisme i de modernitat, que permeti a la societat corresponent adaptar-se millor als canvis en el marc on estem situats, en aquest cas, un marc global.

El PNJCat 2020 presta especial atenció a aquells projectes d'emprenedoria i d'autoocupació que incorporin **canvis en el model productiu i en la xarxa empresarial** del país, apostant de manera estratègica per la sostenibilitat i la responsabilitat social de les empreses com a agents que han de contribuir a una societat més justa, igualitària i cohesionada. I en la mateixa línia, cal treballar per avançar cap a models productius que incorporin la perspectiva de gènere, superant així la reproducció de models, rols i estereotips tradicionals de gènere i la divisió

sexual del treball. En aquest sentit, els models empresarials d'economia cooperativa esdevenen fórmules empresarials que contribueixen a avançar cap a un model productiu més democràtic i socialment sostenible.

2.2.3. Qualitat del treball juvenil

Les polítiques d'ocupació i treball juvenil han de contribuir a fer que els i les joves puguin desenvolupar-se de manera plena en els àmbits personal, econòmic, social i polític. Per això, cal que la **qualitat del treball juvenil** sigui un dels principals reptes a assolir en el camp de les polítiques de joventut.

El salari, l'estabilitat contractual, la seguretat i salut laboral, la conciliació dels diferents temps de vida, etc. són **elements bàsics que estructuraven la vida de les persones joves**, que traspassen l'esfera mercantil i determinen les oportunitats de desenvolupament personal.

L'èxit en la transició laboral es relaciona amb l'optimització de les oportunitats que tenen les persones joves per posicionar-se en el mercat laboral amb les millors condicions possibles i sota el principi d'apoderament de la pròpia trajectòria sociolaboral.

2.2.4. Avenç cap a un sistema productiu sostenible basat en el coneixement i la igualtat d'oportunitats

Responent al principi rector de transformació social, caldrà que les polítiques de joventut i ocupació vagin dirigides a l'avenç cap a un **model productiu basat en la innovació i el coneixement**, la promoció de la igualtat d'oportunitats en el mercat de treball, així com en la millora de les condicions laborals juvenils.

En aquest sentit, cal destacar el paper de la recerca i l'R+D com a element per a la innovació productiva de determinats nínxols d'ocupació* i el paper de la **universitat i la formació professional** com a agents estratègics en aquest diàleg.

Aquest canvi en l'estructura del sistema productiu demana millorar la **coordinació entre el sistema de formació i el mercat de treball**, la generació de models productius i empresarials que incorporin la perspectiva inclusiva i avancin en les potencialitats que té l'esfera laboral per contribuir a generar una societat més justa i sostenible, així com la reestructuració en els temps i les dinàmiques laborals que afavoreixin el desenvolupament de l'individu més enllà del treball remunerat i la seva posició en el mercat laboral.

2.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius

5. **Millorar l'ocupabilitat de les persones joves per augmentar les seves oportunitats d'accés al treball i la realització del propi projecte professional en igualtat d'oportunitats.**
 - 5.1. Desplegar mecanismes de formació i d'inserció laborals per a joves, tenint en compte els diferents perfils formatius en el moment que fan la cerca de treball.
 - 5.2. Detectar les necessitats de qualificació professional de les persones joves per desenvolupar accions i sistemes que afavoreixin una millor inserció laboral dels i les joves a Catalunya atenent a la seva diversitat i a les diferents situacions a què puguin estar sotmeses.
 - 5.3. Impulsar una oferta formativa dinàmica i capaç de donar resposta a les necessitats socials i de l'entorn, establint vincles entre l'esfera formativa i la laboral.
 - 5.4. Crear mecanismes específics d'assessorament individualitzat per a la inserció laboral de les persones joves i d'accés a la informació sobre el funcionament del mercat de treball, atenent a la diversitat del col·lectiu juvenil.
 - 5.5. Afavorir la inserció laboral de les persones joves amb discapacitat o malaltia mental, amb especial atenció a la seva incorporació a l'empresa ordinària i/o els processos de transició dels CET.
 - 5.6. Incentivar les empreses per promoure la contractació i les pràctiques no laborals de persones joves, tot facilitant així la seva inserció i ocupació.
 - 5.7. Incorporar les especificitats del territori, en especial del món rural, en la planificació i el disseny de polítiques d'ocupació adreçades als joves.
 - 5.8. Reconèixer les tasques de voluntariat i l'associacionisme com a elements que aporten experiència professional i habilitats transversals amb valor afegit en el mercat laboral.
 - 5.9. Promoure la formació contínua com a eina per a la millora professional i laboral de les persones joves.

6. Promoure la millora de les condicions de treball de les persones joves, introduint la perspectiva del jove en el mercat de treball.

- 6.1. Reduir la precarietat laboral juvenil, incidint tant com sigui possible en la sinistralitat laboral, la subocupació i l'ocupació submergida, la igualtat d'oportunitats, la conciliació, els salaris i la temporalitat.
- 6.2. Impulsar la detecció de les necessitats i mancances específiques en les condicions laborals de les persones joves per definir les línies d'actuació en matèria de treball juvenil, especialment en les actuacions de la Inspecció de Treball (IT).
- 6.3. Augmentar el control i la sensibilització a les empreses, i al sistema productiu en general, per reduir la sinistralitat laboral i l'exposició a qualsevol risc derivat de les condicions de treball i ocupació entre les persones joves.
- 6.4. Formar, informar i sensibilitzar la població juvenil en el funcionament del mercat laboral i els drets laborals durant les diverses etapes formatives i en els processos de transició escola-treball.
- 6.5. Establir mecanismes que permetin la conciliació entre els diferents temps i esferes en la vida de la persona jove.

7. Impulsar l'aparició i la continuïtat de projectes d'emprenedoria jove i treball autònom com a mecanismes per millorar les oportunitats d'ocupació i desenvolupament professional de les persones joves.

- 7.1. Fomentar l'esperit emprenedor entre les persones joves com una oportunitat de desenvolupament professional, en les diferents etapes educatives, especialment a l'educació postobligatòria i superior.
- 7.2. Implementar mecanismes específics d'informació, formació i assessorament a la població jove emprenedora i autònoma, tenint en compte les necessitats específiques del món rural i dels diferents perfils formatius.
- 7.3. Incorporar la perspectiva de gènere en els programes d'assessorament a l'emprenedoria i el treball autònom per potenciar la igualtat d'oportunitats en la creació d'iniciatives empresarials i de treball autònom.

- 7.4. Augmentar el suport econòmic en infraestructures i recursos per a la creació de projectes i iniciatives d'emprenedoria jove i treball autònom.

- 7.5. Donar suport a l'emprenedoria social, el cooperativisme i l'economia social com a projectes amb un valor social afegit que contribueixin a avançar cap a una economia socialment sostenible.

- 7.6. Potenciar aquells projectes d'emprenedoria juvenil i treball autònom que suposin un avenç en la implantació de nous models productius i d'organització empresarial de caràcter innovador i inclusiu.

8. Avançar cap a un model productiu basat en la innovació, el coneixement i la igualtat d'oportunitats.

- 8.1. Establir vincles entre l'àmbit universitari i el sistema productiu, potenciant el paper de la recerca i l'R+D per augmentar la innovació del sistema productiu català.

- 8.2. Revalorar el paper i les potencialitats de la formació professional (CFGM i CFGS) en la innovació tècnica i productiva.

- 8.3. Revalorar la formació de tercer cicle i doctorats dins del mercat laboral per ampliar les oportunitats d'ocupació de les persones joves amb alts nivells formatius més enllà de l'àmbit universitari.

- 8.4. Fomentar els intercanvis i programes internacionals com a experiències estratègiques amb un valor afegit en el mercat laboral.

- 8.5. Incorporar la perspectiva de gènere en el sistema productiu per avançar cap a la igualtat efectiva entre homes i dones joves en el mercat de treball, atenent tant a l'esfera productiva com la reproductiva, incorporant mecanismes per fomentar la coresponsabilitat i nous models d'organització empresarials.

- 8.6. Fomentar el desenvolupament d'experiències i models empresarials que incorporin la perspectiva inclusiva en el marc de les relacions laborals i els models productius per avançar cap a la igualtat d'oportunitats i la integració en el mercat laboral.

3. REpte 3. Aconseguir l'èxit en la transició domiciliària de les persones joves

El procés de **transició domiciliària**, abandonar la casa de la família d'origen i establir-se en una nova llar, esdevé una etapa cabdal en la transició cap a la vida adulta. De fet, es percep com el punt de culminació en el procés d'emancipació de les persones joves. Tot i que el procés de trencament de la linealitat en les transicions juvenils fa que aquesta afirmació s'hagi d'agafar amb certa cautela, no deixa de ser cert que **l'accés a l'habitatge i la independència de la família d'origen** representa un punt d'inflexió en les trajectòries d'emancipació cap a la vida adulta.

Tot i considerar que el procés d'emancipació inclou altres dimensions que van més enllà de l'establiment de la pròpia llar, no deixa de ser significatiu el fet que l'accés a l'habitatge a partir del qual s'articula el procés d'emancipació residencial té un paper protagonista. En aquesta línia, l'habitatge, i en concret l'accés a l'habitatge, és un aspecte fonamental en les transicions juvenils i, per tant, haurà de tenir un paper destacat en el conjunt de polítiques d'emancipació juvenil.

Malgrat aquesta importància de les polítiques d'habitatge en el conjunt de polítiques d'emancipació, en les darreres dues dècades les condicions de l'accés a l'habitatge han estat regides per les **normes del mercat privat** i el pes de les polítiques públiques ha estat més aviat discret, tot i que cada vegada més important. L'emancipació de les persones joves, doncs, ha anat a remolc de les normes que marcava el mercat de l'habitatge.

3.1. Punt de partida. Estat de la qüestió

Seguint la línia discursiva anterior, el procés de transició domiciliària, centrat en l'accés a l'habitatge, és un dels elements estructuradors del procés d'emancipació de les persones joves. I és, a més, un procés en què les dinàmiques del mercat influencien de manera molt especial en la generació de les oportunitats d'emancipació juvenil. A continuació es descriuen les principals tendències que han marcat les opcions i oportunitats d'emancipació de les persones joves a Catalunya els darrers anys i que hauran de servir per marcar els reptes a assolir en matèria d'habitatge i polítiques d'emancipació juvenil en els propers anys.

Per fer-ho, prenem com a referència tres fonts d'informació bàsiques, d'una banda, l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, que aporta informació relativa a les trajectòries d'emancipació centrant-se en la transició domiciliària, d'altra banda el SIjove, que recull els principals indicadors sobre realitat juvenil i mercat de l'habitatge i que, com en capítols anteriors, es recomana revisar de manera periòdica per veure l'evolució de les dades en els propers anys. Finalment, s'aporten algunes conclusions

estretes de l'Informe sobre Règim de benestar i joves elaborat per l'IGOP respecte a l'any 2009.

3.1.1. Procés d'emancipació domici- liària

Segons l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, el 44,7% de la població juvenil de Catalunya viu fora de casa dels pares. Amb tot, cal observar aquest percentatge amb certa cautela, ja que comptabilitza els i les joves de 15 a 34 anys i, el fet d'agafar les franges d'edat més primerenques, en què els percentatges de joves emancipats són mínims, fa disminuir el volum relatiu de joves que han sortit de casa dels pares i s'han establert en una nova llar de manera més o menys independent.

Un dels indicadors més utilitzats per analitzar el procés a través del qual un individu marxa de la llar d'origen per formar una nova unitat de convivència és la **taxa d'emancipació juvenil**¹⁴, que a Catalunya se situa en 30,2, amb un clar avantatge de la població femenina, que presenta una taxa de 36,7 enfront de la dels homes joves, que se situa en 24,1, és a dir, les dones joves a Catalunya tenen més predisposició a emancipar-se del domicili familiar i ho fa en edats més primerenques que no pas els homes joves.

Sigui com sigui, la taxa d'emancipació global a Catalunya mostra certa millor posició respecte de la resta de l'Estat però s'allunya encara de les taxes que presenta la resta d'Europa; on les persones joves s'emancipen en edats més primerenques i les taxes d'emancipació són més elevades. Cal destacar, però, que l'evolució de taxa d'emancipació juvenil durant la dècada del 2000 ha estat positiva, si bé és cert que aquest augment progressiu obeeix principalment al context de bonança econòmica, en què les baixes taxes d'atur es van combinar amb una flexibilització¹⁵ financera en la concessió de préstecs hipotecaris que van facilitar l'accés a l'habitatge de molts i moltes joves. Hi ha dues raons més que ajuden a explicar l'augment de la taxa d'emancipació en la darrera dècada: d'una banda, l'arribada de població estrangera jove que majoritàriament arriba ja emancipada i, d'altra banda, l'"envelliment" de la població juvenil (Alegre, 2009).

¹⁴ Percentatge: (població de 16 a 29 anys emancipada / població de 16 a 29 anys)*100.

¹⁵ Així, malgrat que els preus de l'habitatge s'anaren apujant exponencialment fins a l'any 2007, la contínua vulneració dels òptims que haurien de regir la formalització d'una hipoteca (relació preu/valor del préstec, comprovació dels ingressos del sol·licitant, dilatació dels terminis d'amortització més enllà dels trenta anys, etc.), combinada amb una davallada històrica dels tipus d'interès, permeteren amplificar la capacitat d'endeutament de la població. cionen les condicions de transició al món laboral en el nou context econòmic.

Així doncs, atenent al moment econòmic en què es troba Catalunya el 2010 i la previsió d'evolució del cicle, es podria pressuposar una davallada continuada de la taxa d'emancipació juvenil per als propers anys. Caldrà veure, però, com evoluciona el cicle econòmic i quins efectes tindrà en les oportunitats d'emancipació de les persones joves¹⁶.

Amb tot, la taxa d'emancipació juvenil deixa veure tan sols una part del procés d'emancipació, en tant que es refereix a l'autonomia residencial i no permet detectar noves tendències d'emancipació que fins ara eren emergents. La comparativa que ofereix l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 per al període 2002-2007, permet veure com en els darrers anys han augmentat els i les joves que han marxat de casa dels pares per estudiar o treballar, però que necessiten el **suport econòmic de la família** per fer front a les despeses o que preveuen un retorn al domicili familiar. Més endavant podrem veure com aquests nous processos d'emancipació domiciliària repercuteixen en l'establiment de reptes en les polítiques de joventut.

Seguint amb l'anàlisi que aporta l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007 sobre l'emancipació, cal destacar que el fenomen de la diversificació en les transicions cap a la vida adulta es tradueix en un augment de les **noves formes de convivència** emergents. Tot i que la tendència majoritària entre les persones joves és emancipar-se amb la parella (54,7%)¹⁷, els percentatges de joves que opten per la convivència amb amics o companys (24,3%) o per anar a viure sols (17,2%) s'han consolidat notablement. Aquestes tendències evolutives de les noves formes de convivència aporten informació important en relació amb les condicions en què es desenvolupa la transició domiciliària i, per tant, amb el canvi en les necessitats que hauran d'abordar les polítiques d'accés a l'habitatge.

En aquest punt, cal fer una puntualització breu pel que fa a aquelles persones joves que tenen com a primera via d'emancipació domiciliària el **pis compartit**, en tant que aquesta opció pot obeir a situacions ben diferents que necessitaran també accions i polítiques diferenciades. Així, entre aquelles persones joves en què el pis compartit és la primera via d'emancipació domiciliària, cal poder diferenciar entre les que, tot i haver marxat de casa dels pares, mantenen una dependència econòmica

¹⁶ Es recomana fer el seguiment de l'actualització de la taxa d'emancipació juvenil al Sijove, disponible al lloc web de l'Observatori Català de la Joventut.

¹⁷ Tan sols l'1,8% ho fa via matrimoni.

de la família d'origen i entre aquelles modalitats d'emancipació en què l'opció de compartir pis té a veure amb una estratègia d'emancipació o, contràriament, resulta de la impossibilitat de fer front a les despeses de l'habitatge si no és compartint aquestes despeses i que oculten, per tant, una certa precarietat en el procés d'emancipació.

3.1.2. Accés a l'habitatge

Sigui com sigui, les oportunitats de què un individu concret disposi per accedir a l'habitatge determinaran tant l'edat com les condicions i vies per a l'emancipació domiciliària. De fet, l'habitatge, en concret l'accés a l'habitatge, és percebut com un problema primordial per a un nombre considerable de joves (41,8%)¹⁸.

Un indicador que s'ha de tenir en compte en relació amb el procés d'accés a l'habitatge és el **model de tinença**. A Catalunya, encara avui, el model hegemònic de tinença de l'habitatge és la compra, i, de fet, no sembla que aquesta tendència estigui canviant, si més no pel que fa a les expectatives de les persones joves.

Per entendre millor els reptes que caldrà plantejar des de les polítiques d'emancipació juvenil, s'ha de tenir en compte que l'accés a un habitatge de propietat ha estat fortament depenent de les estratègies i la política comercial de les entitats financeres. Davant l'opció de la compravenda, el **lloguer** sempre ha estat una alternativa per a molts joves, si més no per dur a terme una primera emancipació domiciliària. De fet, la població jove és un dels col·lectius més assidus del mercat de lloguer¹⁹ i els percentatges de joves que opten pel lloguer com a estratègia d'accés al primer habitatge han anat en augment en els darrers anys. Els inconvenients d'aquesta modalitat de tinença* és que l'augment de la demanda vinculada al lloguer, especialment en l'àrea metropolitana de Barcelona, ha donat peu a un augment de les pràctiques abusives, dels requeriments addicionals i del preu mitjà del parc

¹⁸ MIRET, P. [et al.]. *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007. Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliàries i familiars*. Observatori Català de la Joventut. Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya. 2008.

¹⁹ Segons l'Enquesta de pressupostos familiars de l'any 2006 (EPF2006), el 32,6% de les llars de menors de 35 anys de Catalunya resideixen en habitatges de lloguer, mentre que la proporció mitjana és del 19,4%. Així doncs, malgrat que el parc d'habitatges principals en règim de lloguer a Catalunya s'ha anat reduint des de mitjan segle XX, entre les llars joves encara representa una modalitat relativament freqüent: gairebé una de cada tres persones joves, el 32,6%, viu en habitatges de lloguer quan, entre les llars no joves, només hi viu el 16,5% del total (ALEGRE, 2009).

de lloguer que ha anat en augment constant durant la dècada del 2000. Així, la flexibilitat que hauria de poder oferir l'opció del lloguer es veu limitada pels comportaments d'un mercat de l'habitatge en què la relació oferta-demanda ha primat per sobre de la consideració de l'habitatge com un dret ciutadà²⁰.

El fet que el **mercat** sigui el proveïdor principal d'habitatges implica que les possibilitats reals per accedir a un habitatge aniran molt lligades a la capacitat d'endeutament i la solvència econòmica i, en conseqüència, la capacitat adquisitiva i del capital social* de la persona jove determinaran les oportunitats per fer la transició domiciliar en unes o altres condicions.

En aquest sentit, el sistema d'indicadors elaborat per l'OCJ recull informació interessant a l'anàlisi de les oportunitats d'emancipació domiciliar de les persones joves a Catalunya, relacionant els ingressos amb el preu mitjà de l'habitatge²¹. Aquest permet aproximar-nos a la capacitat de les persones joves per fer front a la compra d'un pis: una persona jove necessitaria destinar 31,2 anys el seu sou íntegre per fer front a la compra d'un habitatge mitjà. Pel que fa al lloguer, les dades per a Catalunya de l'Observatorio Joven de Vivienda en España posen de manifest que una llar jove necessitaria destinar el 37,9% dels seus ingressos al pagament de la renda mensual d'un habitatge mitjà en lloguer.

Aquestes dades, juntament amb el fet que el 13,6% dels i de les joves emancipades reben ajuda mensual dels familiars per pagar les despeses de l'habitatge, permeten asseverar que l'**esforç econòmic vinculat a l'adquisició de l'habitatge** per part de la gent jove **resulta un factor determinant en l'endarreriment de l'emancipació** domiciliar. Per això, i tenint en compte que les condicions del mercat lliure* no són gens facilitadores, unes polítiques que vulguin contribuir a facilitar l'emancipació juvenil han de tenir les polítiques d'habitatge com una prioritat. Pel que fa a les percepcions subjectives dels i les joves catalanes respecte a l'habitatge, es recullen dos indicadors més. El primer es refereix a la satisfacció dels i de les joves emancipats amb l'habitatge on viuen: el 74,9% dels i les joves emancipades

²⁰ L'accés a un habitatge digne és un dels "drets socials" que reconeix la Constitució espanyola de 1978. L'article 26 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya assenyalava que "Les persones que no disposen dels recursos suficients tenen dret a accedir a un habitatge digne, per a la qual cosa els poders públics han d'establir per llei un sistema de mesures que garanteixi aquest dret, amb les condicions que determinen les lleis".

²¹ Aquest indicador s'obté de dividir el preu mitjà de l'habitatge de compra lliure entre el sou mitjà anual dels i de les joves de 15 a 29 anys.

3.1.3. Polítiques d'habitatge

manifestaven, el 2002, estar totalment o força satisfetes amb el seu habitatge. Aquest percentatge alt sembla indicar que, més que un problema en les condicions o les característiques dels habitatges dels i de les joves, hi ha un problema en l'accés a aquest habitatge (Serracant i Soler, 2009).

Finalment, caldria esmentar l'evolució que en els darrers anys s'ha produït en les polítiques públiques adreçades a incentivar el dret a l'accés a l'habitatge de la ciutadania, en què les persones joves representen una part important dels usuaris.

Des de mitjan segle XX, a l'Estat espanyol, i de retruc a Catalunya, han primat aquelles **polítiques basades en la propietat com a model hegemònic** de tinença. Aquest model de polítiques en confluència amb el període de bonança econòmica, basat primordialment en el sector de la construcció, ha contribuït a generar un imaginari social en què la compra de l'habitatge resulta com l'opció ideal i en què l'alternativa es trobava en el lloguer com a "premi de consolació" d'aquells col·lectius que no es podien permetre accedir al finançament per a la compra d'un habitatge.

D'altra banda, les polítiques d'habitatge a Catalunya i Espanya han tingut un pes residual en el conjunt de polítiques socials (pressupostàriament no arriben a l'1% del PIB) i la major part són deduccions fiscals en adquirir un habitatge. Són, per tant, **polítiques orientades a estimular l'economia i el consum immobiliari** i no pas a millorar les oportunitats d'accés a l'habitatge entès com un dret ciutadà.

Amb tot, el pes mediàtic que ha generat l'anomenat "problema de l'habitatge" i la pressió dels moviments socials prohabitatge han estimulat l'aparició de **noves polítiques** que posen la banya en l'**accés i la promoció d'un habitatge digne**. De fet, durant la dècada del 2000, la construcció d'habitatges de protecció oficial (HPO)* ha augmentat de manera significativa²² en un intent d'incrementar el parc d'habitatges disponible i de generar una oferta d'allotjament per sota del preu del mercat lliure,

²² "Del 2003 al 2006, tot i que, el nombre d'HPO que es començava a construir va augmentar significativament, la quota de mercat es va mantenir entorn del 6%. Això s'explica pel fet que la construcció d'habitatges de mercat lliure també va augmentar a un ritme ràpid. L'increment que es detecta el 2007 i 2008 és degut, sobretot, a l'aturada en la construcció privada d'habitatge lliure com a conseqüència de la crisi. En aquest període, la construcció d'HPO no s'ha aturat, de tal manera que la proporció d'habitatges protegits respecte del total d'habitatges iniciats ha augmentat fins a situar-se al 38,2% el 2008." (Sljove).

3.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en l'habitatge

que, almenys des d'un punt de vista teòric, hauria de contribuir a regular de manera indirecta els preus del mercat immobiliari i a augmentar les opcions d'accés a l'habitatge de la ciutadania.

Un altre tipus de política pública d'habitatge són els **ajuts directes** als i les joves per a l'accés a l'habitatge. En aquest cas, les dades del Departament d'Habitatge de la Generalitat de Catalunya recullen que, l'any 2009, el 70,1% del total d'ajuts concedits per accedir a un habitatge van ser atorgats a joves menors de 34 anys (aquest percentatge, en termes absoluts, correspon a 44.000 joves). Aquesta dada permet veure com, tot i que una part dels ajuts destinats a facilitar l'accés a l'habitatge no van adreçats específicament als joves, aquests representen el receptor principal d'aquests tipus de polítiques.

Segons el que acabem de veure, en les darreres dècades, les dificultats d'accés a l'habitatge de les persones joves, imposades pel mercat de l'habitatge, han actuat com a pal a les rodes de l'emancipació juvenil. Atinent a la missió del PNJCat 2020, les polítiques d'habitatge han de vetllar per la reducció de les desigualtats socials que influeixen en les oportunitats d'emancipació de les persones i alhora desenvolupar polítiques que permetin **incorporar les noves trajectòries i modalitats a l'emancipació juvenil**, atenent al benestar i la realització del propi projecte de vida de la persona jove.

Així doncs, l'aplicació de la missió a les polítiques d'habitatge adreçades a joves han de partir de la consideració de l'**habitatge com un dret**, d'acord amb el marc normatiu vigent²³, allunyar-se així de la dinàmica iniciada a partir de la segona meitat del segle XX, basada en la idea de l'habitatge com un bé de consum o una inversió.

D'altra banda, el trencament de la linealitat en les trajectòries d'emancipació domiciliària demana necessàriament considerar la diversitat d'estratègies residencials juvenils, incorporant així nous desafiaments a considerar en el disseny i la implementació de les polítiques d'habitatge.

Amb tot, no voldríem parlar de polítiques d'habitatge i joves sense referir-nos a tres documents estratègics que han d'acompanyar la formulació de polítiques i programes vinculats a aquest repte. Aquests són: el Pacte nacional per l'habitatge 2007-2016,

²³ Títol I de l'Estatut d'autonomia i títols I i II del preàmbul, i article 2 de la Llei 18/2007 per al dret a l'habitatge.

la Llei 18/2007 del dret a l'habitatge, i el Pla pel dret a l'habitatge 2009-2012, que vertebraren la política d'habitatge, dibuixen els drets i deures a l'entorn d'aquest àmbit i recullen els objectius concrets adreçats a la millora de l'accés a l'habitatge de les persones joves. En aquest sentit, es recomana la revisió d'aquests documents a l'hora de plantejar el disseny de polítiques d'emancipació centrades en l'habitatge.

Sota aquestes consideracions, el PNJCat 2020 estableix unes estratègies concretes que hauran de vetllar perquè les polítiques d'habitatge s'articulin de manera concomitant amb la missió del Pla i els seus principis rectors. A continuació s'especifiquen les estratègies proposades.

3.2.1. Millora de les oportunitats d'accés a l'habitatge de les persones joves

Tal com hem vist, l'estat de la qüestió, l'accés a l'habitatge representa una condició central en el procés d'emancipació juvenil, i aquest accés està condicionat, d'una banda, per la capacitat adquisitiva de les persones joves per fer front a les despeses per adquirir el primer habitatge i, d'altra, per les opcions que ofereixi el mercat de l'habitatge en relació amb les necessitats d'allotjament juvenil i l'aparició de noves estratègies d'emancipació.

Centrant-nos en el primer condicionant, el PNJCat 2020 aposta per la definició de polítiques d'habitatge que responguin a l'**heterogeneïtat del col·lectiu juvenil**, vetllant per les condicions en què es fa aquest procés i diferenciant entre les transicions entre habitatges (habitatges transitoris)* i la tipologia d'**estratègia residencial** que conforma el projecte de vida de la joventut per identificar possibles formes d'emancipació de caire precari.

En aquest punt, es vol fer una referència especial a la necessitat d'incorporar la perspectiva de gènere en les polítiques d'habitatge i a com aquesta es relaciona amb les noves fórmules i estratègies residencials.

Tanmateix, un dels principals problemes en l'accés a l'habitatge és fer front a les **despeses** que se'n deriven. Aquestes tenen a veure amb la despesa per pagar la hipoteca o el lloguer (principalment la despesa inicial per accedir-hi), però també les despeses bàsiques vinculades a l'emancipació. L'escassetat del parc d'habitatges distorsiona la relació oferta-demanda i afavoreix l'aparició de situacions abusives o il·lícites en què els col·lectius més vulnerables respecte al mercat veuen disminuïdes les seves oportunitats i, en molts casos, els seus drets.

3.2.2. Foment del lloguer com a model de tinença que contribueix a millorar les oportunitats de mobilitat de les persones joves

El PNJCat 2020 haurà de donar resposta a aquests drets incorporant el principi d'adequació a la realitat juvenil en les polítiques d'habitatge. L'aplicació d'aquest principi implica, necessàriament, l'**atenció a les necessitats específiques del col·lectiu juvenil dins del mercat immobiliari** i en les seves relacions amb el **sistema financer**, així com la detecció de noves dinàmiques i estratègies residencials per incorporar aquelles mesures que millorin les oportunitats de les persones joves per desenvolupar el propi projecte de vida en condicions òptimes.

Tal com s'ha apuntat, el model de tinença hegemònic a Catalunya, igual que a la resta de l'Estat, ha estat aquell basat en la propietat (relació de compravenda). De fet, les polítiques d'habitatge a partir de la segona meitat del segle XX fins al 2005 s'han basat primordialment en la promoció de la propietat. Tal com hem vist, si un dels principals frens a l'accés a l'habitatge és la capacitat de les persones joves per endeutar-se, el lloguer hauria de suposar una bona alternativa com a model residencial que implica una menor inversió econòmica, si més no, en termes de gestió i de despesa inicial.

Tot i aquesta afirmació, les dades sobre el mercat de l'habitatge mostren com el parc de lloguer s'ha encarat en els darrers anys i ha contribuït a la visió que percep el lloguer com una via amb més precarietat i en què la despesa que suposa el pagament del lloguer, no representa a llarg termini un estalvi real respecte a la compra. Aquesta situació ha posicionat el model del **lloguer en clar desavantatge** respecte de l'opció de compra.

Amb tot, l'opció de lloguer, en condicions òptimes, hauria de poder contribuir a més **mobilitat espacial i flexibilitat** facilitar l'accés a l'habitatge, almenys com a primera via d'emancipació. Per això, el PNJCat 2020 vol contribuir a optimitzar el lloguer com l'opció de tinença **més sostenible, flexible**, més adaptada a les necessitats de mobilitat juvenil i amb més adaptació davant el trencament de la linealitat en les trajectòries d'emancipació (ruptures familiars, processos discontinus, etc.).

Perquè el lloguer esdevingui una fórmula amb capacitat real per contribuir a la millora de les oportunitats d'accés a l'habitatge, i sota el principi de proximitat, caldrà vetllar per **reduir l'aparició de males pràctiques o relacions abusives** en els contractes i el preu del lloguer, així com incidir en l'existència d'un parc d'habitatges de lloguer sostenible que contribueixi a trencar la percepció d'aquest com a model residencial transitori.

3.2.3. Impuls de les noves formes i models residencials en les polítiques d'habitatge, per superar la dualitat lloguer-propietat entre les persones joves

Tenint en compte la rigidesa del mercat de l'habitatge i recuperant la idea de diversificació de les trajectòries d'emancipació (Miret [et al.], 2008), el PNJCat 2020 aposta per reforçar l'aparició i l'assentament de nous **models d'ús residencial emergents**, diversificant així les opcions de tria per a l'accés a l'habitatge.

L'anomenat problema de l'habitatge ha donat peu a l'aparició de noves fórmules de tinença i ús que, tot i que encara resulten minoritàries, representen una bona oportunitat per augmentar les opcions d'accés a l'habitatge, Especialment en aquelles zones urbanes on l'especulació immobiliària* i l'augment desmesurat dels preus de l'habitatge generen dinàmiques de desfragmentació social, de manera que augmenten el risc de vulnerabilitat d'aquells col·lectius amb més dificultats d'allotjament.

Aquests nous models o tipologies d'ús permeten establir fórmules més dinàmiques, flexibles i sostenibles per donar resposta als reptes actuals en matèria d'habitatge sota una **perspectiva de sostenibilitat**. La masoveria urbana*, el cooperativisme d'habitatge*, el model Andel* o els *wohnprojekt* són experiències que ofereixen noves oportunitats per desenvolupar polítiques d'habitatge sota la consideració d'aquest com un dret social invulnerable.

La incorporació d'aquests nous models residencials s'articula també dins del marc de l'oferta i la demanda. Des del punt de vista de la política pública no n'hi ha prou de posar a l'abast de les persones joves aquestes noves estratègies, és a dir, generar oferta, sinó que caldrà fomentar també l'existència d'una demanda que vulgui incorporar aquestes noves formes com a estratègia individual. Així doncs, el foment de noves fórmules de tinença demanarà, tot i que d'entrada pugui semblar contradictori amb el punt anterior, el **trencament de la dualitat lloguer-compra**, percebudes per gran part de la població juvenil com les úniques alternatives disponibles.

3.2.4. Participació, mediació i intermediació en l'habitatge entre els i les joves

El col·lectiu juvenil, tot i ser divers, mostra unes particularitats, i per tant unes necessitats específiques en matèria de polítiques d'habitatge, i de fet així ho han reconegut les diverses administracions públiques amb competència en la matèria. Tot i així, encara hi ha un gruix important de la població juvenil que no accedeix als **serveis i programes** adreçats a millorar les oportunitats d'emancipació domiciliar dels i les joves. D'altra banda, els propietaris d'habitatges que podrien acabar formant part d'aquests programes i serveis mostren encara reticències per posar les seves propietats a disposició d'aquest col·lectiu.

En la mateixa línia, cal recordar que hi ha un volum considerable d'habitatges que es troben en desús, bé perquè no reuneixen les condicions mínimes d'habitabilitat o bé perquè els propietaris mostren una certa desconfiança a oferir-los en lloguer. Aquests habitatges representen una bona oportunitat per ampliar el parc d'habitatges de lloguer i l'Administració ha de poder intermediar per activar-los i posar-los al mercat.

El PNJCat 2020 aposta per reforçar i millorar els **serveis d'intermediació** sota la consideració que les administracions han de contribuir a la millora de les opcions per adaptar el parc d'habitatges existent a les **necessitats d'allotjament dels i les joves**.

D'altra banda, fruit de les relacions abusives que s'han fomentat en els darrers anys en relació amb l'habitatge, han sorgit diverses **iniciatives ciutadanes** que cerquen un canvi de model immobiliari i que han incorporat o, si més no, han estès nous discursos i reivindicacions lligats a la problemàtica de l'habitatge. El PNJCat 2020 vol reconèixer el paper que tenen aquestes iniciatives, així com les potencialitats del teixit juvenil en el desenvolupament de discursos que vinculen les polítiques d'habitatge a les necessitats específiques del jovent. En aquesta línia, les polítiques d'habitatge han de poder comptar amb la **participació juvenil** com a eina per desenvolupar mesures i accions que s'adeqüin a les expectatives i demandes de les persones joves.

Tal com hem estat aportant al llarg del capítol, l'accés a l'habitatge dependrà de les condicions que es generin dins del mercat immobiliari i de les polítiques de préstecs i avals que estableixin les entitats financeres. Durant les darreres dècades hem assistit a un escenari que ha fomentat l'aparició de pràctiques abusives aprofundint aquella visió que confereix a l'habitatge un caràcter de bé de consum proliferant **pràctiques especulatives**.

Un cop punxada la bombolla immobiliària, caldrà veure on ens porta el nou cicle econòmic en matèria d'habitatge i com reaccionen els agents implicats en el mercat. Més enllà d'especulacions, el PNJCat 2020, sota el principi d'incidència en l'entorn, aposta per incorporar mecanismes que permetin diluir els efectes que tant el sistema financer com el mercat immobiliari puguin generar en relació amb el dret a l'habitatge.

Hi ha diferents maneres d'actuar sobre el mercat de l'habitatge, una és la generació d'un **parc d'habitatge públic** que sigui capaç d'incidir en els preus del mercat lliure, de manera que augmenti l'oferta i contribueixi a reduir els preus d'adquisició. D'altra banda, les administracions públiques han de poder man-

tenir un diàleg constant amb les entitats financeres per reduir les relacions de dependència abusiva que aquestes entitats estableixen amb la ciutadania, actuant i vetllant per la **defensa dels drets i les necessitats de la ciutadania**.

Una altra línia de treball, que es relaciona amb la necessitat de flexibilitzar i adaptar el mercat de l'habitatge als canvis socials (estructures familiars, mobilitat territorial, etc.), demana la generació de **noves fórmules contractuals d'ús i tinença** que aportin flexibilitat i dinamisme al mercat de l'habitatge.

3.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius

9. **Facilitar el procés d'emancipació domiciliària augmentant les oportunitats per a l'accés de les persones joves a l'habitatge.**
 - 9.1. Desenvolupar mesures específiques (ajuts, avantatges fiscals i avals públics) per a la població jove que s'adeqüin a les seves necessitats per pagar les despeses vinculades a l'accés a l'habitatge d'acord amb la disponibilitat pressupostària de la Generalitat.
 - 9.2. Establir mesures de control per evitar l'aparició de pràctiques abusives o efectes no desitjats que es puguin derivar de l'aplicació dels ajuts a l'emancipació juvenil en el si del mercat de l'habitatge.
 - 9.3. Promocionar l'habitatge social a un preu just segons el territori i les borses d'habitatge social per a joves, mobilitzant habitatges desocupats i impulsant-ne la rehabilitació, mitjançant el suport als propietaris.
 - 9.4. Impulsar, un cop superada la situació d'estoc, el parc d'habitatges de protecció oficial* (HPO) destinats a joves (lloguer i compra), aprofitant els processos de reforma i rehabilitació urbana i evitant-ne la concentració a la perifèria dels municipis.
 - 9.5. Adaptar les condicions d'adjudicació dels HPO a la diversitat dels processos d'emancipació juvenil, tenint en compte aquelles persones amb rendes més baixes.
 - 9.6. Promoure la realització d'estudis i informes diagnòstics que tinguin per objectiu, principal o secundari, detectar les condicions i necessitats de les persones joves en relació amb l'habitatge.

9.7. Millorar les oportunitats d'accés a l'habitatge dels i les joves amb discapacitat a través de mesures específiques que atenguin les necessitats d'aquest col·lectiu.

10. Fomentar el model de lloguer com a modalitat de tinença més flexible i amb més capacitat d'adaptació a les necessitats juvenils.

10.1. Incorporar noves fórmules contractuals de lloguer que atenguin les necessitats de la població juvenil d'acord amb el marc normatiu i vetllant sempre per les bones pràctiques.

10.2. Donar suport per a l'accés a l'habitatge de lloguer a les persones joves a través de mesures específiques.

10.3. Impulsar el lloguer just i la prestació al lloguer just per facilitar l'accés a l'habitatge de lloguer de les persones joves d'acord amb les disponibilitats pressupostàries de la Generalitat.

10.4. Afavorir l'activació d'habitatges desocupats per augmentar el parc de lloguer social mitjançant el suport als propietaris.

11. Impulsar el desenvolupament de nous models d'accés i tinença d'habitatge, mitjançant la col·laboració pública i privada, tenint en compte les diferents tipologies de joves i les seves necessitats.

11.1. Promoure les iniciatives que plantegin noves modalitats d'accés i d'ús dels habitatges (lloguer amb opció de compra, copropietat, adquisició de dret de superfície, etc.).

11.2. Incrementar el suport als promotors d'habitatge i a les iniciatives que plantegin noves modalitats d'accés i de tinença d'habitatge basades en la sostenibilitat, com les cooperatives d'habitatge i la cessió d'ús.

11.3. Promoure els allotjaments col·lectius amb caràcter transitori per a joves estudiants i treballadors.

11.4. Donar a conèixer entre les persones joves els nous models d'ús i tinença d'habitatge emergents com a estratègies d'allotjament més sostenibles (*wohnproject* i altres models).

11.5. Incorporar la flexibilitat física en el disseny arquitectònic dels habitatges perquè s'adaptin a les diferents necessitats canviants en els processos d'allotjament juvenil.

11.6. Donar suport a nous models residencials que afavoreixin l'emancipació i l'accés a l'habitatge dels i les joves amb discapacitat i malaltia mental.

12. Crear i millorar els espais de mediació i intermediació entre Administració / propietaris i joves

12.1. Incorporar la participació de les persones joves en la conceptualització dels espais de mediació i intermediació i en les polítiques d'accés a l'habitatge.

12.2. Impulsar espais d'interlocució i de diàleg en l'àmbit local amb representació d'entitats juvenils, professionals d'habitatge de les oficines locals i representants del món privat, per incorporar la perspectiva juvenil als plans locals d'habitatge.

12.3. Vetllar per l'adequació dels espais de mediació d'habitatges a les necessitats d'emancipació juvenil incorporant l'avaluació contínua d'aquests serveis.

13. Augmentar el paper de l'Administració com a garant de l'accés a l'habitatge digne

13.1. Vetllar pel dret de les persones joves a gaudir de les prestacions basades en ajuts econòmics per a l'emancipació, evitant, tant com sigui possible, les reaccions del mercat davant aquest tipus d'ajut.

13.2. Establir un diàleg amb les entitats financeres que promogui condicions hipotecàries i noves formes de finançament per a joves que ajudin a avançar cap al dret social a l'habitatge.

4. REpte 4. Promoure la vida saludable de les persones joves

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) defineix la salut com 'l'estat complet de benestar físic, mental i social, i no tan sols l'absència d'afeccions o malalties²⁴. Aquesta definició de salut, que sobrepassa l'enfocament purament biomèdic, té conseqüències importants en la definició de les polítiques de salut en tant que atorga un **caràcter multidimensional** (salut física, mental i social) a l'estat de salut i, per tant, a allò que es pot definir com a saludable o no.

La joventut és una etapa en què es defineixen bona part dels processos que determinaran les condicions de vida futures. Per tant, quan parlem de joves i salut no hauríem de limitar-nos al tractament de les condicions de salut presents, sinó al **hàbits i comportaments** que tindran uns o altres efectes en les condicions de salut futures. Aquesta afirmació considera dues tipologies de polítiques de salut: la prevenció de conductes de risc i la promoció d'hàbits saludables.

D'altra banda, **l'estat de salut de les persones joves resulta determinant en la definició de les oportunitats** educatives, laborals i de relació amb l'entorn. L'accés als recursos educatius, així com el mateix desenvolupament de la trajectòria educativa, tindrà molt a veure amb les condicions físiques i psicològiques de la persona que li permetran desenvolupar la trajectòria educativa en una o altres condicions. Així mateix, les oportunitats i condicions laborals estaran també determinades per les condicions de salut, i alhora tindran uns efectes sobre aquesta.

4.1. Punt de partida. Estat de la qüestió

Un dels principals avenços en matèria de salut del segle XX ha estat l'augment progressiu de l'esperança de vida a les societats occidentals. Amb tot, aquest augment dels anys de vida planteja importants reptes a mitjà i llarg termini; de fet, el primer repte que planteja aquest augment de l'esperança de vida és viure aquests anys "de més" en les millors condicions de vida possible i amb absència de malalties. Viure més anys no implica necessàriament viure en bones condicions de salut²⁵.

²⁴ Preàmbul de la Constitució de l'Organització Mundial de la Salut, 1948.

²⁵ Així doncs, més enllà de veure quina és l'esperança de vida de les persones joves, cal tenir en compte tres indicadors més cabdals que són l'esperança de vida en bona salut (EVBS), l'esperança de vida lliure de discapacitat (EVL) i l'esperança de vida ajustada per qualitat (EVAQ).

Segons l'estudi *Salut i Joves. Percepcions, pràctiques i polítiques sobre els processos de pèrdua de salut de la joventut a Catalunya*²⁶, l'aparició de trastorns en la salut redueix la quantitat d'anys que les persones viuran amb bona salut, una disminució que afecta més les dones que no pas els homes. De fet, si les tendències es confirmen, en el temps les noies de la Catalunya d'avui viuran més que els nois, però els homes viuran proporcionalment amb més bona salut i lliures de discapacitat.

Una part important dels factors que determinaran els anys que una persona viurà amb bona qualitat de vida es defineixen en l'etapa de la joventut. Per tant, l'adquisició d'**hàbits saludables** que augmentin el nombre d'anys que un/a jove viurà en bona salut hauria de ser un dels reptes a assolir a llarg termini. Amb tot, quan parlem de salut i joves, hi ha altres reptes de caràcter immediat als quals caldrà fer front en un horitzó més proper.

4.1.1. L'estat de salut dels i les joves a Cata- lunya

L'imaginari social descriu l'etapa de joventut com un moment de plenitud física i, de fet, els i les joves de Catalunya gaudeixen, en termes generals, de bona salut i així ho perceben²⁷. No obstant això, i en relació amb la salut autopercebuda²⁸, cal destacar que les noies són les mostres d'una pitjor percepció sobre la pròpia de salut i són també les que mencionen majoritàriament haver patit depressions o ansietat. En aquest punt, i tal com veurem al llarg del text, el sexe té un paper molt important com a variable explicativa en l'àmbit de la salut.

Amb tot, i més enllà de les dades que explicarem en les pàgines següents, la taxa de mortalitat juvenil a Catalunya és substancialment baixa. **La mortalitat entre els i les joves ha disminuït en la darrera dècada**, invertint la tendència negativa iniciada en els anys vuitanta, en què la sida i els accidents de trànsit van su-

²⁶ ESPLUGA, J. [et al.]. *Salut i Joves. Percepcions, pràctiques i polítiques sobre els processos de pèrdua de salut de la joventut a Catalunya*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2010.

²⁷ L'Enquesta de salut de Catalunya 2006 (ESCA 2006) apunta que la percepció dels i les joves sobre la pròpia salut és positiva: el 52% manifesta tenir una salut excel·lent o molt bona, el 93% dóna respostes positives (bona, molt bona o excel·lent).

²⁸ Recordem que la salut autopercebuda es relaciona amb el fet que es pregunta a la persona entrevistada pel seu estat de salut (biaix vinculat a la dimensió subjectiva de la salut).

posar minves importants en la població juvenil²⁹. Les principals causes de mort dels i les joves a la Catalunya d'avui dia són els suïcidis, els accidents de trànsit de vehicles de motor (dels quals tractarem al final d'aquest mateix apartat) i les autolesions.

Pel que fa a les dades vinculades a la morbiditat, cal destacar que s'ha produït un **cert augment dels trastorns crònics**. Segons l'Enquesta de salut de Catalunya 2006 (ESCA 2006), el 57% dels i les joves a Catalunya declara tenir almenys un trastorn crònic, entre els quals les principals afeccions són els dolors musculars i les al·lèrgies.

4.1.1.1. Salut mental

En relació amb l'estat de salut dels i les joves de Catalunya, una de les principals tendències que cal destacar es relaciona amb un fenomen relativament nou, si més no pel que fa a la seva evolució, i que té a veure amb la salut mental de les persones joves.

Si bé és cert que hi ha certa dificultat per parlar de salut mental i joves, ja que els diferents estudis i fons de dades no sempre fan servir les mateixes classificacions i que en molts casos es fa difícil destriar les psicopatologies de simples malestars vinculats al cicle de vida, sembla que en els darrers anys s'ha produït un augment constant dels i les joves que diuen haver estat ansiosos o deprimits, així com una **diversificació de les causes que poden augmentar el risc de patir una mala salut mental** i dels tractaments clínics vinculats a aquesta fenomenologia.

Tanmateix, cal destacar que l'augment de les patologies vinculades a la salut mental mostra una **forta influència de les variables estructurals**: l'origen, la classe social i el sexe esdevenen característiques amb un fort component explicatiu en relació amb la salut mental dels i les joves. D'altra banda, la pressió vinculada als estudis, especialment en èpoques d'exàmens, o l'inici de la trajectòria laboral es mostren com a moments de risc que poden influir en l'aparició de quadres d'ansietat o depressió.

Sigui com sigui, l'augment dels malestars lleus detectats en les darreres dècades pot portar a un augment, en el futur, de quadres clínics de més importància, i les polítiques de juven-

²⁹ De fet, durant la primera dècada del 2000, la taxa de mortalitat entre les persones joves es manté sempre per sota de l'1 per mil entre els i les joves de 15 a 29 anys, i se situa, l'any 2007, en 0,35. La mortalitat per accident de trànsit ha passat del 25,3 l'any 2000 al 8,3 el 2007. Tumors (3,2), malalties del sistema circulatori (2,9), malalties del sistema nerviós (2,0) i malalties del sistema respiratori (1,2).

tut tenen un focus d'acció important en la prevenció del risc de contraure i la promoció de la salut mental present i futura.

4.1.2. Pràctiques i hàbits amb incidència en la salut

Més enllà de l'estat de salut, i tal com s'ha apuntat a l'inici de l'apartat, hi ha un seguit de comportaments que tenen uns efectes en les condicions de salut futures. L'esport o l'activitat física és un dels factors que ajuden a millorar la salut física i psicològica de la persona³⁰.

4.1.2.1. Activitat física i esport

L'ESCA 2006 mostra que la majoria dels i les joves de Catalunya són lleugerament actius (43%) i que el 18% presenta elevats nivells de pràctica esportiva (molt actius), pràcticament el mateix percentatge que aquells que es classifiquen com a sedentaris (19%). Comparant les dades que proporciona l'ESCA per al 2002 i 2006, i tenint en compte el grup de població adulta, hi ha alguns comportaments destacables en relació amb la pràctica de l'esport: en termes generals **han augmentat els i les joves que mostren pràctiques intensives d'activitat física** (els que diuen ser molt actius passen al 13% el 2002 al 18% el 2006) mentre que els sedentaris es mantenen pràcticament estables en el mateix període. D'altra banda, comparant aquestes dades amb les que presenten la població adulta (de 30 a 65 anys), la pràctica d'esport disminueix substancialment amb l'edat.

Les franges d'edat més joves i els homes són les que mostren percentatges més elevats en la pràctica de l'esport. El nivell educatiu, el fet d'estar treballant o estudiant o les càrregues familiars (necessitats de conciliació) són altres variables que mostren influència sobre la pràctica d'activitat física i que caldrà considerar a l'hora de dissenyar polítiques encaminades a l'augment de l'activitat física. Un altre punt que val la pena destacar pel que fa a aquesta activitat entre les persones joves és que **les raons per a la pràctica d'esport no sempre van associades a la salut**, sinó que es vincula amb altres efectes, com l'aprenentatge d'altres habilitats relacionals, la generació de dinàmiques interpersonals, grupals, comunitàries, el seu efecte cohesionador, etc.

³⁰ Hi ha estudis que vinculen la pràctica d'esport a tres elements d'influència: a) l'intrapersonal (característiques biològiques, psicològiques, nivell educatiu); b) el social (estatus socioeconòmic, suport familiar o dels amics), i c) l'ambiental (accés al medi físic per fer esport). Amb aquest model podem entendre la pràctica d'exercici físic dels i les joves com una funció que depèn no sols dels recursos econòmics, sinó també del suport familiar, la pressió dels amics i amigues, les condicions de vida del barri, les condicions climatològiques de l'entorn (que afavoriran o no la pràctica d'activitat física *indoor* o a l'aire lliure), etc. (ESPLUGA, 2010).

4.1.2.2. Alimentació

L'alimentació saludable es pot definir com el conjunt de les pràctiques i els comportaments relacionats amb l'acció de menjar i que poden tenir uns efectes positius en la millora o el manteniment de la salut. Hi ha diversos factors de caire estructural que poden predisposar les persones joves cap a actituds saludables en la seva dieta: el medi familiar, la naturalesa dels aliments disponibles a l'entorn, etc. En relació amb la dieta, cal destacar el **paper important que hi fan els mitjans de comunicació**, especialment la televisió, que tenen una enorme influència sobre les actituds i els comportaments juvenils i pot condicionar, fins i tot, la influència d'altres agents o factors (Espluga, 2010).

Quant als **trastorns en la conducta alimentària**, al voltant d'unes 1.300 persones joves reclamen cada any atenció als centres d'atenció primària per motiu de trastorns de la conducta alimentària, dels quals el 93% acostuma a ser dones. Es tracta bàsicament de trastorns classificats com anorèxia i bulímia, però la seva evolució és molt irregular d'un any per l'altre. La quantitat d'"altes" tot just representa la quarta part de les demandes als CAP en cada any de referència, per la qual cosa cal deduir que hi ha una bossa creixent de joves que romanen amb aquests trastorns durant uns quants anys.

Les ràpides i profundes **transformacions socioeconòmiques i culturals** han modificat substancialment els models de gènere, les imatges i atencions corporals i els comportaments alimentaris. Els i les adolescents i joves estan en un **procés constant de transformació física, psicològica i social** i, per tant, són receptors especialment sensibles a determinats missatges i pràctiques culturals.

4.1.2.3. Alcohol

L'alt consum d'alcohol entre les persones joves és un dels principals problemes de salut pública que afecten Catalunya. El consum d'alcohol, més enllà dels efectes directes sobre la salut, **està associat a altres conductes de risc**: conducció temerària, violència o pràctiques sexuals no segures, entre d'altres.

Segons l'ESCA 2006, dues terceres parts dels i les joves (67%) han consumit alcohol durant els darrers 30 dies, l'11% en el darrer any davant el 13% que diu no haver consumit mai begudes alcohòliques. Més enllà d'aquestes dades, l'ESCA genera una escala que vincula el consum d'alcohol al risc. Aquesta construcció permet veure amb més claredat el risc associat al consum d'alcohol. Els **bevedors de risc**, tot i que mantenen un percentatge inferior al 10% (concretament del 7,5%), **s'han doblat des de l'any 2002** (4%). Segons l'ESCA 2002 (per al 2006 no se'n proporcionen dades), **l'edat d'inici del consum d'alcohol és els 16,6 anys de mitjana**.

4.1.2.4. Tabac

El consum d'alcohol entre joves es concentra principalment durant els **caps de setmana** (que incorpora el divendres) i és predominant entre els homes joves.

Fumar incrementa el risc de patir un seguit de malalties i trastorns. **La majoria de persones fumadores comencen a fumar quan són joves** i aquestes tenen més risc de convertir-se en fumadors que consumeixen una gran quantitat de cigarretes al dia i tenen més probabilitats de morir per una malaltia associada al tabac.

Aproximadament una tercera part de la població juvenil (de 15 a 34 anys) fuma de manera diària o ocasional. Cal destacar que, durant la darrera dècada, hi ha hagut un **lleuger descens de la població juvenil fumadora**. Les diferències entre homes i dones pel que fa al consum de tabac s'han equiparat en els darrers anys. De fet, entre les franges d'edat més primerenques, les diferències entre sexe no són rellevants, on sí que trobem una diferència destacable és a partir del 25 anys, en què la proporció d'homes és lleugerament superior, invertint així les tendències de final del segle passat que les dones mostraven percentatges de consum de tabac més elevats que els homes.

El 79% dels i les joves que fumen es van iniciar entre els 16 i els 18 anys, situant l'**edat mitjana en què es comença a fumar als 16 anys**. El nombre mitjà de cigarretes consumides és d'11 al dia. El 58% dels fumadors joves afirma estar "preocupat" pels efectes del tabac sobre la salut (19% molt i 39% bastant), mentre que el 33% està poc preocupat i el 9% gens (el 42% mostra una baixa preocupació). Destaca, a més a més, que la preocupació augmenta a partir dels 20 anys.

Els i les joves exfumadors representen el 10% del total de joves de 15 a 29 anys. El 69% dels i les joves fumadores afirmen que els agradaria deixar de fumar. El 31% diu haver intentat deixar de fumar en els darrers dotze mesos i el 39% han intentat deixar de fumar seriosament alguna vegada.

4.1.2.5. Consum de drogues il·legals

El consum de drogues il·legals s'ha estès considerablement en els últims anys entre les persones joves. De fet, algunes d'aquestes drogues, principalment les anomenades toves, com l'haixix o la marihuana, han passat a consumir-se de manera normalitzada en molts ambients juvenils.

El percentatge de joves que afirma haver consumit drogues en els últims dotze mesos s'ha estabilitzat al voltant del 35%

4.1.2.6. Les addiccions no tòxiques

l'any 2006. Una tendència que sembla mantenir-se és l'equiparació de consumidors entre els homes i les dones joves. També s'observa que **el consum de drogues és una pràctica eminentment juvenil**, perquè entre la població adulta el consum no passa del 10%.

Si hi ha un tret que ha caracteritzat la segona meitat del segle XX ha estat la ràpida introducció de **canvis socials i tecnològics que han modificat de manera substancial les formes de consumir i relacionar-nos**. Aquests canvis accelerats han provocat l'aparició de noves patologies que relacionen la salut amb els consums i la quotidianitat donant pas a l'aparició del que s'ha anomenat socioaddiccions o addiccions no tòxiques.

Aquest nou tipus de patologia té a veure amb **trastorns de dependència vinculats a usos, costums o activitats** que, tot i que d'entrada estan socialment acceptats o fins i tot resulten necessaris per desenvolupar la nostra vida, poden acabar derivant en una pèrdua de control amb un fort element de risc per a la salut física i relacional de la persona.

Tot i la manca de dades oficials sobre el tema, més enllà de la ludopatia, són diversos els estudis que comencen a apuntar a un augment entre les persones joves de comportaments vinculats a dependències psicològiques derivades de consums socials i, en molts casos, tot i que no únicament, amb una forta relació amb les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). Així, l'addicció a les pantalles, a Internet, al mòbil, etc. són nous fenòmens a considerar quan parlem de salut i joves.

Amb tot, no són només els consums vinculats a la tecnologia els que es classifiquen dins d'aquesta categoria patològica. Les relacions afectives, la sexualitat, el joc, el treball o l'autopercepció de la imatge corporal són processos estretament vinculats al procés de configuració de la personalitat individual i col·lectiva, i l'etapa de la joventut és un punt d'inflexió important en aquesta configuració, resultant, per tant, un moment en què aquests processos poden trobar una font important d'aparició dels riscos o desequilibris amb efectes sobre la salut física i mental.

4.1.2.7. Salut afectiva, sexual i reproductiva³¹

Des del punt de vista de la perspectiva del cicle de vida, parlar de salut sexual i reproductiva demana considerar la joventut com a període vital en què es produeixen canvis importants pel que fa a la sexualitat i l'afectivitat, tant des del punt de vista dels canvis biològics, vinculats a la salut reproductiva, com en la definició de les identitats sexuals, afectives i de gènere.

Tanmateix, els canvis culturals associats a la sexualitat que s'han produït durant els darrers cinquanta anys, han provocat també un **canvi en els comportaments i actituds davant la pròpia vida sexual i afectiva**. Dos dels principals canvis que s'han produït en els darrers anys són l'avançament en l'edat d'inici de l'activitat sexual i l'extensió de l'ús de mètodes anticonceptius i de prevenció de malalties de transmissió sexual³², que assoleix percentatges per sobre del 80% dels i les joves.

Tot i els **elevats percentatges en l'ús de mètodes anticonceptius** i de prevenció d'infeccions de transmissió sexual (ITS), durant la primera dècada del 2000 la taxa d'embarassos en adolescents (de 14 a 17 anys) ha anat en augment de manera constant. De fet, **en les franges d'edat més joves, dels 15 als 19 anys, és on trobem els percentatges menors d'ús de mètodes anticonceptius (79,8%)**. D'altra banda, la taxa d'interrupcions voluntàries de l'embaràs entre les persones joves ha augmentat també de manera substancial en els darrers anys, en aquest cas, però, els percentatges més elevats es troben entre els 20 i els 24 anys.

Per al cas concret del **VIH-sida**, cal destacar que els casos de contagi entre joves han disminuït sensiblement en les darreres dues dècades. Aquesta tendència a la baixa dels contagis és més elevada en el cas de les pràctiques homosexuals (35,9%)³³. En canvi, aquesta disminució afecta menys els nous casos de

³¹ OMS. "La sexualitat és un aspecte central de l'ésser humà, present al llarg de la seva vida. Inclou el sexe, les identitats i els papers de gènere, l'erotisme, el plaer, la intimitat, la reproducció i l'orientació sexual. Es viu i s'expressa a través de pensaments, fantasies, desigs, creences, actituds, valors, conductes, pràctiques, papers i relacions interpersonals. Encara que la sexualitat pot incloure totes aquelles dimensions, no totes es viuen i s'expressen sempre. La sexualitat està influïda per la interacció de factors biològics, psicològics, socials, econòmics, polítics, culturals, ètics, legals, històrics, religiosos i espirituals". 2002.

³² Segons l'ESCA 2002, el 86,1% dels i les joves havia utilitzat aquests mètodes durant les quatre darreres setmanes des del moment de l'enquesta.

³³ Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la Sida de Catalunya (CEESCAT). Departament de Salut. Generalitat de Catalunya. Segon semestre 2009.

contagis produïts per relacions heterosexuales (43,45%)³⁴. Amb tot, cal destacar que **els i les joves continuen sent un dels principals grups de risc pel que fa als contagis del VIH** i que bona part dels contagis detectats entre persones adultes es van produir entre els 25 i els 34 anys, que, a més a més, i segons les dades provinents del Centre d'Estudis Epistemològics sobre la sida de Catalunya (CEESCAT), són les franges que acumulen més volum de nous diagnòstics.

Més enllà dels comportaments relacionats amb la pràctica sexual, tal com apuntàvem a l'inici d'aquest apartat, els canvis en la configuració de les identitats individuals i socials vinculades al gènere i a la sexualitat són també desafiaments importants per a les polítiques de joventut vinculades a la salut.

Gaudir d'una **sexualitat** plena, segura i respectuosa amb el propi cos i el de l'altre té a veure amb la construcció de la pròpia identitat, però indistriablement es relaciona amb un discurs i imaginari socials construïts sobre una cultura androcèntrica que ens dicta quins afectes són positius i negatius.

Trencar els esquemes que defineixen la sexualitat femenina en funció de la masculina i la construcció d'una nova masculinitat basada en el reconeixement de la diferència i el respecte són aspectes d'importància vital per avançar cap a una societat més justa i saludable. Per això, cal que les polítiques de joventut incorporin la configuració de les identitats sexuals i afectives educant en el respecte i per al respecte, i per a l'autoreconeixement de les persones com a individus lliures i saludables.

Pel que fa a l'**accidentalitat** vinculada als accidents de trànsit, l'evolució durant els darrers anys mostra com la taxa de morts es manté sempre superior entre les persones joves que entre la població en general. Amb tot, durant els darrers anys, els accidents de joves s'han anat reduint de manera constant: l'any 2000 les persones joves representaven el 68% del total d'accidents greus i el 2009 aquesta dada minva al 51%. A més, segons dades del Servei Català de Trànsit, els morts joves per accident de trànsit van passar d'un terç a un quart en el període del 2000 al 2009.

Al mateix temps, entre els i les joves que utilitzen la moto com a vehicle habitual, la freqüència d'ús del casc ha augmentat força.

³⁴ Centre d'Estudis Epidemiològics sobre la Sida de Catalunya (CEESCAT). Departament de Salut. Generalitat de Catalunya. Segon semestre 2009.

4.1.2.8. Seguretat viària

4.1.2.9. Salut laboral

4.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en salut

D'altra banda, gairebé totes les persones joves es corden el cinturó de seguretat quan van en cotxe.

Pel que fa a la seguretat viària i els accidents de trànsit, bona part dels desplaçaments en vehicles a motor es realitzen per motius d'oci, preferentment a la nit. Els nois i les noies més joves són els que requereixen més desplaçaments a altres municipis per motius d'oci nocturn. En aquest sentit, bona part dels accidents de trànsit es relacionen amb el **consum d'alcohol**. En aquest sentit, l'enduriment de les normatives de trànsit tenen un impacte clar en els comportaments d'aquests joves.

El treball és un dels factors estructurals que tenen un efecte molt directe sobre la salut. En el cas de les persones joves, aquesta afectació està molt relacionada amb les seves **condicions d'ocupació i treball**: la precarització dels contractes laborals i les subcontractacions successives dificulten el control dels riscos laborals i, en general, van en detriment de la seguretat en el lloc de treball.

Els índexs d'incidència de **malalties i accidents laborals entre les persones joves mostren percentatges substancialment superiors als de la població adulta**, tot i que han anat en descens en els darrers anys. En aquesta línia, caldria destacar que la sinistralitat laboral està estretament relacionada amb la categoria laboral i el sector d'activitat.

Tal com acabem de veure, tot i que la joventut (juntament amb la infantesa) és l'etapa de vida de les persones que presenta, potencialment, més salut, la multiplicitat de factors i dimensions que intervenen en l'assoliment d'un benestar físic, psicològic i relacional ple fa que les polítiques de salut esdevinguin cabdals per a la millora de les oportunitats en les transicions d'emancipació.

Recordant el concepte de salut que hem indicat al principi del capítol, les polítiques enfocades a la millora de les condicions de salut de les persones inclouen, més enllà de curar malalties, **evitar hàbits i conductes que ens porten a situacions de risc** o de malaltia, i accions destinades a la promoció de la salut a partir de l'adquisició de rutines i comportaments que tindran efectes positius.

"(...) en el cas de la població jove, existeix un feix de conductes on podem situar els factors de risc més importants, com poden ser el consum de tabac i alcohol, una dieta desequilibrada, el sedentarisme o la pràctica de relacions sexuals sense protecció.

D'altra banda, dins dels estils de vida 'saludables' s'hi inclouen patrons de conducta, creences, coneixements, hàbits i accions de les persones que ajuden al manteniment, el restabliment o la millora de la salut, cosa que inclou, entre d'altres, la pràctica d'exercici aeròbic, els hàbits alimentaris, el son, les visites al metge, etc." (Espluga, 2010)

A fi que les persones joves segueixin un creixement personal adequat, és necessari que acumulin experiències. Per acumular-les, en algunes ocasions adoptaran conductes de risc, i en certa manera també necessiten el risc per aprendre a gestionar-lo. El repte és aconseguir que aquestes conductes de risc no es tradueixin en danys o en pèrdua de salut, sinó en un pol de vivències que permetin a les persones joves adquirir les habilitats suficients que enforteixin la seguretat en un mateix i, per tant, permetin mantenir conductes i hàbits saludables, fins i tot quan la pressió social hi pugui anar en contra.

En definitiva, el PNJCat 2020 incorpora les polítiques de salut com aquelles accions que tenen la intencionalitat d'incidir **en la prevenció, l'adquisició i el reforç de coneixements, hàbits i conductes** que contribueixin a la millora de les condicions de salut presents i futures dels i les joves. Els àmbits d'actuació que són objecte de les polítiques de salut adreçades a joves són:

- afectivitat, sexualitat i infeccions de transmissió sexual (ITS);
- salut mental i addiccions no tòxiques;
- consums de risc: tabac, alcohol, automedicació, drogues il·legals i drogoaddiccions;
- alimentació i trastorns de conducta alimentària;
- hàbits i conductes saludables, activitat física i esport;
- seguretat i salut laboral, i
- mobilitat segura (seguretat viària).

La integralitat del concepte de salut implica la **interacció de molts i diversos agents** que tenen, cadascun sota un rol concret, un paper estratègic en la transmissió de valors i missatges vinculats a la salut. L'entorn, la família, el lleure educatiu, el grup d'iguals, l'escola o els mitjans de comunicació són actors actius en la generació d'estils de vida i comportaments amb uns efectes sobre la salut. Per tant, les polítiques de salut adreçades a joves han de tenir en compte les accions i les potencialitats

d'aquests actors en el disseny i la implementació de programes i actuacions en matèria de salut i joves.

Així mateix, es detecta una casuística important que cal tenir en compte en el disseny de les polítiques de salut, i és **la influència cabdal que mostra la variable edat en els comportaments associats a la salut**. La joventut entesa com a 'període vital en què es configuren les identitats i els estils de vida' implica, en les polítiques de salut, la necessitat de **flexibilitzar** la definició de joventut que va dels 16 als 29 anys, en tant que l'adquisició d'uns o altres hàbits o aprenentatges amb efectes sobre la salut futura de les persones s'adquireixen en **edats primerenques**. Per tant, les polítiques de salut i joves hauran de focalitzar la seva acció abans dels 16 anys i, d'altra banda, hauran de definir la franja d'edat exacta en funció de l'àmbit d'actuació al qual facin referència per cercar la millor estratègia en funció de la problemàtica a abordar.

A fi de desenvolupar les polítiques de salut, el PNJCat 2020 aposta per tres grans estratègies:

4.2.1. Promoció d'hàbits i conductes saludables

En primer lloc, la promoció d'hàbits i conductes saludables entre les persones joves des d'una **concepció integral de la salut**. Això significa abordar tots els àmbits esmentats anteriorment (afectivitat, sexualitat, salut mental, hàbits i conductes saludables, etc.), reprenent la idea de la multidimensionalitat del concepte de salut i treballant per l'apoderament i la coresponsabilitat del i de la jove en el seu projecte de vida i la seva salut.

Es considera cabdal incorporar, també, la **perspectiva de gènere** de forma transversal en les polítiques vinculades a la salut, posant especial atenció a aquells processos que tenen a veure amb la construcció de la identitat i la percepció del propi cos i la imatge, tot combatent-ne la reproducció de models i conductes androcèntriques. En la mateixa línia, resulta fonamental atendre les especificitats de les dones joves en les polítiques vinculades a la sexualitat, l'afectivitat i els trastorns de la conducta alimentària, ja que es presenten com a àmbits que revelen una morbiditat diferencial.

4.2.2. Prevenció i reducció de conductes de risc

En segon lloc, la prevenció i reducció de conductes de risc de les persones joves, també des d'una concepció integral de la salut i tenint en compte, a l'hora de desenvolupar-la, tots els **agents** que són cabdals en la configuració dels hàbits i conductes de risc (grup d'iguals, TIC, televisió, etc.) de les persones joves o aquells espais **privilegiats per al treball i la transmissió de valors** (com són les entitats de lleure educatiu).

Respecte a aquestes dues estratègies, cal dir que són molts i diversos els serveis i programes destinats a incidir en la promoció d'hàbits saludables i la prevenció del risc de perdre la salut. Tenint en compte la importància dels efectes a mitjà i llarg termini dels diferents comportaments que influeixen en l'estat de salut de la persona jove, les polítiques de joventut associades a la prevenció de conseqüències no desitjades i la promoció d'hàbits saludables hauran de tenir una continuïtat que permeti incorporar aquests aprenentatges en l'imaginari juvenil de manera estable i continuada. Aquesta necessitat demana, de manera indèstria, la coordinació i la cooperació de les diferents administracions que implementen accions vinculades a la salut i dels altres agents que intervenen en la generació d'estils de vida i comportaments amb uns efectes sobre la salut (l'entorn, la família, el lleure educatiu, el grup d'iguals, l'escola, la feina o els mitjans de comunicació), així com dels mateixos joves. És a dir: **el treball transversal, interinstitucional i la participació de les persones joves** seran bàsics per al desenvolupament de les polítiques de promoció de la salut i de la seva prevenció adaptades a la realitat juvenil.

També cal tenir en compte que el trencament de la linealitat i la diversificació en les trajectòries d'emancipació juvenil³⁵, juntament amb els canvis culturals i socials, poden plantejar l'**aparició de nous factors de risc** o de noves variables que incideixen en la salut. Aquest dinamisme planteja també un desafiament important en les estratègies de promoció i de prevenció esmentades, ja que hauran de ser capaces de detectar aquests canvis i fer-los front, reinventant les polítiques, les mesures i els programes per donar resposta a les situacions emergents.

En darrer terme, la tercera estratègia que es planteja el PNJCat 2010-2020 és millorar el coneixement, la percepció d'utilitat i l'ús dels recursos de salut entre les persones joves. Més enllà de l'accés universal als serveis de salut, el Pla vol **incidir en les barreres subjectives o objectives** (condicions personals, salut autopercebuda, llenguatges, canals, protocols, etc.) que pugui haver-hi entre les persones joves **per conèixer, valorar i utilitzar els serveis i programes de salut existents**. Precisament perquè la joventut es considera com una etapa de plenitud física, en què la salut autopercebuda sol ser positiva, els progra-

³⁵ MIRET, P. [et al.]. *Enquesta a la Joventut de Catalunya 2007. Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliàries i familiars*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2008.

mes de prevenció i promoció de la salut poden trobar dificultats per arribar als diferents col·lectius juvenils. De manera que pot succeir que aquells perfils de joves que mostren conductes amb més risc per a la salut siguin, també, els que menys ús fan dels programes existents.

En aquest sentit, el PNJCat 2020 vol apostar per positivitzar els missatges i la imatge social sobre joves i salut, alhora que pretén incidir sobre la percepció dels serveis i recursos en salut entre els mateixos joves, donant importància als altres agents (l'entorn, la família, el lleure educatiu, les entitats esportives, el grup d'iguals, l'escola o els mitjans de comunicació) com a agents clau per donar a conèixer els serveis i programes existents, així com per transmetre el seu valor, utilitat i importància d'ús.

En darrer lloc, i respecte a les tres estratègies plantejades, el PNJCat 2020 aposta per unes polítiques de salut que responguin a les necessitats i inquietuds pròpies dels i les joves, atenent a la seva diversitat, apoderant-los i fent-los protagonistes del seu cos i la seva imatge.

4.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius

14. **Augmentar l'adquisició de coneixements, hàbits i conductes que contribueixen a la promoció de la salut de les persones joves.**
 - 14.1. Donar a conèixer i sensibilitzar les persones joves sobre els hàbits i les conductes saludables (salut física i mental, mobilitat segura i sostenible, afectiva i sexual, laboral, social, alimentària, etc.), amb llenguatges, canals i agents propers a elles.
 - 14.2. Oferir formació i recursos per a la promoció de la salut als professionals que treballen en serveis i programes de salut adreçats a persones joves.
 - 14.3. Coresponsabilitzar tots els agents que intervenen en la generació d'estils de vida i hàbits saludables (l'entorn, la família, el lleure educatiu, l'associacionisme esportiu, el grup d'iguals, l'escola o els mitjans de comunicació) en la promoció dels hàbits i conductes saludables de les persones joves.
 - 14.4. Promoure l'exercici físic i la pràctica de l'esport com a elements essencials per al manteniment d'una vida saludable, cercant estratègies per atendre les diferents maneres d'aproximar-se a l'esport dins de la diversitat del col·lectiu juvenil.

14.5. Potenciar les polítiques d'educació en la salut posant una atenció especial als col·lectius juvenils més vulnerables.

15. Disminuir les conductes de risc associades a la salut en tots els àmbits que afecten les persones joves: salut física i mental, afectiva i sexual, laboral, social, alimentària, etc.

15.1. Impulsar accions de prevenció respecte a les diverses conductes de risc (sedentarisme, socioaddiccions i trastorns de conducta alimentària, inseguretat viària, consums de risc: tabac, alcohol, automedicació, drogues il·legals, etc.) que transmetin una imatge positiva del jove.

15.2. Oferir formació i recursos sobre la prevenció de conductes de risc als professionals que treballen en serveis i programes de salut adreçats als joves.

15.3. Promoure els espais, els agents i les activitats vinculats a l'esport, l'oci, la cultura i el lleure educatiu per treballar en la prevenció de conductes de risc dels i de les joves.

15.4. Coresponsabilitzar tots els agents que intervenen en la generació d'estils de vida i hàbits de salut (l'entorn, la família, el lleure educatiu, el grup d'iguals, l'escola o els mitjans de comunicació) per a la prevenció de les conductes de risc.

15.5. Detectar l'aparició de nous fenòmens, patologies i/o comportaments que impliquin un risc per a la salut de les persones joves per adaptar els serveis o desenvolupar les accions de prevenció corresponents.

15.6. Fomentar un ús correcte i segur de les TIC i les xarxes socials entre les persones joves, impulsant la denúncia davant agressions de tipus cibernètic.

16. Potenciar el coneixement, la valoració i el bon ús dels programes i serveis de salut entre les persones joves.

16.1. Reduir les barreres objectives i subjectives (condicions personals, salut autopercebuda, llenguatges, canals, protocols, etc.) que poden actuar com a fre en el coneixement i l'ús dels recursos i programes de salut per part de les persones joves.

16.2. Donar a conèixer els programes de salut adreçats a joves utilitzant els llenguatges, espais i canals juvenils per augmentar el seu coneixement i ús entre la població juvenil.

16.3. Millorar (positivitzar) la valoració i la imatge de les persones joves respecte als aspectes relacionats amb la salut i els seus programes i serveis.

16.4. Incorporar la participació juvenil i la perspectiva de gènere en el disseny dels programes i serveis de salut per detectar estratègies, dinàmiques i continguts més propers a les necessitats juvenils.

16.5. Incorporar la perspectiva inclusiva i de gènere en els sistemes d'informació sanitària.

5. REpte 5. Avançar cap a l'autonomia, el desenvolupament personal i la participació en allò col·lectiu de les persones joves

Les polítiques de foment de la participació de les persones joves i de suport i promoció de l'associacionisme tenen ja un cert recorregut en les polítiques de joventut a Catalunya i arreu. De fet, el PNJCat 2000-2010 va ser pioner en una altra manera d'incorporar la participació en les polítiques de joventut: entenent que la participació no era només un eix substantiu pel qual cal fixar objectius com la construcció d'una ciutadania més activa i implicada, sinó que havia de ser una manera de fer (una **metodologia**) que afectés tots els altres reptes substantius de les polítiques de joventut. Això significava, per exemple, que calia fer les polítiques d'habitatge, cultura o educació incloent-hi la veu dels i les joves i dels altres actors en el seu disseny, implementació i avaluació. El nou PNJCat 2020 vol mantenir i aprofundir en aquesta perspectiva metodològica i per això la participació és un dels quatre principis rectors que han de vertebrar el desenvolupament de les polítiques de joventut en els propers deu anys. Per tot plegat, aquest apartat té una extensió i un detall diferenciat de la resta de reptes recollits al Pla.

Tanmateix, no fem referència ara a la participació com una metodologia per desenvolupar les polítiques de joventut, sinó a la **participació com a objectiu**: les polítiques de joventut es proposen incidir en la realitat dels i les joves i del seu entorn per crear una ciutadania més activa, crítica i compromesa. Com que el foment de la participació ciutadana comença a ser un objectiu força estès, no sempre s'explicita per què es vol fomentar una ciutadania més participativa. En canvi, els arguments que s'utilitzen per justificar una participació més àmplia poden ajudar a acotar a quina participació ens referim i, per tant, a definir millor els objectius a assolir.

Així doncs, perquè el PNJCat 2020 vol promoure una joventut, una ciutadania i una societat més participativa? Podem distingir quatre tipus d'arguments:

- L'argument més clàssic dels partidaris de la participació fa referència a la naturalesa mateixa de l'ésser humà i les societats. Des d'Aristòtil, multitud de pensadors han anat repetint la idea que els homes i les dones són animals socials i polítics per naturalesa, és a dir: que no es pot entendre la condició humana sense contemplar el seu entorn i les seves relacions socials. Això fa que els individus tinguem la necessitat d'intervenir en el nostre entorn, ja que és una part fonamental de nosaltres mateixos. Els individus només podem ser realment lliures quan tenim capacitat d'intervenir i incidir en allò que ens envolta. Segons aquesta visió, la participació és un "dret natural" que té qualsevol ciutadà, ja que forma part de la seva naturalesa. És un **dret**, però genera igualment

una responsabilitat respecte al seu entorn. La participació, el compromís amb allò col·lectiu, fa la persona més virtuosa, més vàlida i útil per a la seva societat.

En les societats democràtiques, aquest dret natural a la participació esdevé també un dret positiu: a tot ciutadà se li han de garantir uns drets a la participació. En les democràcies modernes, aquests drets són diversos i intenten garantir que **tots els ciutadans puguin, d'una banda, expressar i defensar les seves idees respecte a la societat** i, de l'altra, **controlar l'acció dels poders públics**: són el dret de reunió, la llibertat d'expressió, el dret d'associació, de vot... Justament el vot és segurament la forma de participació més definitiva de les democràcies representatives actuals. Ho és pel seu valor simbòlic, però també perquè esdevé un element imprescindible en el funcionament institucional de les democràcies. A través del sufragi, els representants polítics competeixen pel suport de la ciutadania, oferint el seu programa polític. Tot i així, aquest mecanisme no funciona sempre de la millor manera: la comunicació entre representants i representats no sempre és fluida, molts ciutadans creuen que el seu vot té poca rellevància, s'incompleixen els programes polítics... Per millorar la participació, cal corregir també certs mecanismes institucionals.

- Des de fa uns anys, però, s'ha començat a entendre que la participació té altres funcions que assegurar el funcionament del sistema institucional. La complexitat social creixent exigeix prendre decisions més adaptades a les realitats complexes. La participació apropa les decisions públiques a la ciutadania, i quan aquesta intervé de manera més directa, les decisions responen millor a les necessitats socials i tenen el valor afegit de la construcció conjunta. Això ha fet que, des de fa uns anys, i sobretot en l'àmbit local, hagin aparegut experiències de **participació directa**, s'hagin buscat fórmules alternatives al vot de participació política i que, en general, les administracions s'hagin mostrat més preocupades per la implicació dels ciutadans en els afers públics. Aquests canvis no afecten només els ciutadans, sinó sobretot la forma de treballar de les administracions. El treball en xarxa o la perspectiva comunitària situa les administracions al mateix nivell que la ciutadania. Això permet generar objectius i projectes compartits que afavoreixen l'adequació de les polítiques al mateix temps que coresponsabilitza la ciutadania i els poders públics.

— Finalment, la participació és una **eina de transformació**. Aquesta és potser la funció més genuïna de la participació, tot i que sovint no s'hi fa referència. Intervenir en el propi entorn, tenir una perspectiva crítica i intentar incidir en la societat són actituds participatives que van orientades cap a la transformació. A totes les societats conviuen contraposicions d'interessos i, en aquest joc de contraposicions, aquells que, de partida, no disposen de poder d'un altre tipus (econòmic, institucional, cultural, mediàtic...) només poden recórrer a la participació. La participació és aquí, no tant un principi de la realització de la naturalesa humana ni un instrument de millora de les polítiques públiques, sinó una eina d'emancipació i transformació social.

Per totes aquestes raons, el PNJCat 2020 es planteja com un dels reptes principals de les polítiques de joventut el foment de la participació de la gent jove en els afers col·lectius.

Cal promoure la construcció de ciutadania activa, crítica, organitzada i vertebrada que generi capital social. Un **capital social** entès com la capacitat per fer feina conjunta, de col·laborar i dur a terme l'acció col·lectiva, com a reconeixement de les opcions dels altres, posar en valor mútuament formes d'acció, restar oberts als aprenentatges. I, per damunt de tot, cal una ciutadania crítica, activista i responsable, perquè, com deia Pocho Lepratti, “una xarxa de formigues pot més que un elefant”.

És cabdal que les persones joves s'impliquin en el seu entorn, siguin crítiques amb la seva societat i puguin exercir conscientment els seus **drets i deures de ciutadania** per encaminar-nos cap una cultura política i cívica que estableixi vincles de treball col·lectiu i de solidaritat entre el conjunt d'actors socials i que exprimeixi les oportunitats que ofereix la democràcia representativa i en superi els límits amb noves formes d'incidir en la realitat social i política. Una societat amb un moviment juvenil organitzat fort, divers i crític és probablement una societat amb una bona salut democràtica. En aquest sentit, una societat amb bons indicadors d'associacionisme juvenil és una societat que disposa d'uns bons fonaments per a una millor participació democràtica de cara al futur.

5.1. Punt de partida. Estat de la qüestió³⁶

Hi ha indicis de canvi en les formes que la ciutadania, i especialment els més joves, utilitzen per participar en la societat. El conjunt de transformacions que hem anat veient sobre les condicions de vida de les persones joves, les seves trajectòries i la formació de les seves identitats influeix en les actituds i els patrons de participació de les persones joves. S'han omplert moltes pàgines sobre la desafecció política* de la gent jove, sobre els nivells d'abstenció electoral i, fins i tot, sobre una certa crisi de l'associacionisme. Sembla veritat que les generacions més joves cada cop se sentin menys identificades amb determinades formes de participació tradicionals, ja que diversos estudis constaten un distanciament respecte dels partits i les organitzacions polítiques tradicionals i una disminució en els nivells de participació electoral. Tot i així, també hi ha dades que indiquen un augment considerable d'altres formes de participació menys convencionals en les últimes dècades, com ara la protesta política o el consum polític*. En aquest sentit, hi ha autors que defensen que no és que les generacions més joves tinguin menys interès pels problemes públics i participin menys, sinó que ho fan d'una altra manera, reinventant en certa mesura l'activisme i la mobilització social (Dalton, 2009).

Paral·lelament també hi ha un cert canvi en les formes de treballar de l'Administració, i en concret **en la relació entre els poders públics i la ciutadania**. En els últims anys, especialment el món local ha fet un esforç per buscar noves maneres d'apropar la ciutadania a les decisions públiques a través d'espais de participació ciutadana. Les polítiques de joventut han fet també un èmfasi especial en la inclusió de les persones joves en l'elaboració de les polítiques.

Les polítiques de joventut encara tenen molta feina a fer per contribuir encara més a una ciutadania compromesa i participativa i a una administració més permeable, oberta i horitzontal. Hi ha molta feina a fer tant en l'àmbit micro (lluitant contra les desigualtats individuals d'accés a la participació i fomentant actituds participatives), en l'àmbit *mezzo* (creant més espais de participació i reforçant els existents) i en l'àmbit *macro* (propiciant canvis en el funcionament de les institucions i el sistema polític que el facin més permeable).

³⁶ Extret del capítol de Participació del SI Jove. SERRACANT, P. i SOLER, R. *La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi sobre el sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya*. Observatori Català de la joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya. 2009.

Abans de veure com avançar en aquests aspectes, cal detallar millor quins han estat els canvis que afecten l'objectiu de la participació i, com hem apuntat, tant podem trobar canvis en les formes de participar de les persones joves com en el funcionament de les institucions.

5.1.1. Canvis en les formes de participació

En els diferents reptes del PNJCat 2020 s'ha anat veient com la realitat de les persones joves ha anat canviant en aspectes materials com l'educació, el treball o l'habitatge. Aquests canvis tenen un impacte sobre les actituds i els comportaments de les persones joves en general i en particular sobre la manera com afronten la seva participació social. En les últimes dècades, s'ha anat consolidant una tendència que apunta a un **canvi generacional en les formes de participació**: les generacions més joves sembla que prefereixen formes de participació no convencionals que són menys institucionalitzades, que es poden fer individualment i on no trobem la mediació d'organitzacions polítiques com partits o sindicats. Hi ha, per tant, cada cop menys propensió a participar a través de formes que requereixen un alt grau de compromís i identificació, que tenen estructures més rígides i jeràrquiques o que estan molt vinculades al sistema institucional.

Des de la ciència política i la sociologia s'ha intentat identificar els canvis socials que hi ha darrere d'aquestes noves orientacions. Algunes de les **transformacions** que estan associades al canvi en les formes de participació són:

- L'**augment del nivell educatiu** de la gent jove, que s'ha analitzat a l'eix d'educació, aporta més capacitat per entendre de manera autònoma els fenòmens socials i polítics. Per tant, les generacions més joves, que són les més formades, tenen menys necessitat de vehicular la seva participació a través de les ideologies o les organitzacions que tradicionalment mediaven la participació social i política.
- En les últimes dècades també s'ha identificat un cert **canvi de valors** que afecta sobretot les generacions més joves. El sociòleg Ronald Inglehart explica que, en les societats occidentals, els més joves han tendit a adoptar valors que ell anomena postmaterialistes. Aquests valors, que prioritzen **la llibertat, l'autonomia i l'autoexpressió**, toleren pitjor les estructures rígides i jeràrquiques que responen a criteris d'autoritat i institucionalització. A Catalunya, efectivament, la generació més jove tendeix a ser més postmaterialista que les precedents: l'any 2000 el 46,8% de les persones catalanes entre 18 i 29 anys prioritzaven aquests tipus de valors, deu punts per sobre del que feia la població de 30 anys i més.

- Les creixents dificultats per completar les **transicions juvenils** (en el mercat de treball o l'habitatge) generen un cert allunyament de les persones joves respecte dels àmbits de poder polític tradicional. Com s'ha vist, cada cop l'entrada a la "vida adulta" és més tardana i complexa. Això fa que les persones joves perdin interès respecte als temes que tradicionalment centren el debat polític d'institucions i partits. Al seu torn, això genera un envelliment de les prioritats polítiques.
- Finalment, es parla també de la influència d'un cert **procés individualitzador**: El canvi en les trajectòries juvenils, cada cop més diversificades i reversibles, fa que augmenti la percepció del jove que aquestes trajectòries depenen més del mateix individu que d'altres condicionaments socials. Això ha generat una certa individualització que, acompanyada d'un augment de la incertesa en les trajectòries, fa que es perdin mecanismes tradicionals d'identificació col·lectiva. Això repercuteix en la transformació i la diversificació de les formes tradicionals de construcció de les identitats col·lectives, abans molt més tancades, homogènies i unívokes, i avui més volàtils i orientades a aspectes més concrets.

Tot plegat contribueix a explicar algunes tendències de la participació social i política de les persones joves que es poden observar en les dades, tant pel que fa a la participació en associacions i col·lectius com pel que fa a la participació que es du a terme individualment.

5.1.1.1. Les formes de participació col·lectiva organitzada

El nivell en què els individus s'associen i formen part d'**entitats** és un indicador molt utilitzat per mesurar el dinamisme social i polític d'una societat. La presència d'associacions i d'altres formes d'organització com moviments socials, plataformes, grups no formals, etc., està vinculada a més capital social, a més control democràtic del Govern o a més capacitat de mobilització per causes concretes. És, en definitiva, un indicador de qualitat de la democràcia. A Catalunya, un de cada tres joves de 15 a 29 anys pertany almenys a una entitat de voluntariat. En relació amb el grau d'implicació amb les entitats, s'ha d'assenyalar que un terç dels i les joves que estan vinculats a entitats o associacions (al voltant d'un 10% sobre del total de joves) té una implicació activa elevada, és a dir, mantenen un contacte diari i directe amb l'entitat, ja sigui com a receptor, ja sigui com a organitzador, i d'aquests tan sols el 2,4% pertanyen a la junta directiva o a espais estables de decisió dins l'entitat. Davant aquest terç de joves amb una participació elevada, trobem que la resta de joves hi participen d'una manera *light* o amb una relació de baixa intensitat: un altre terç tan sols manté una relació de col·laboració

econòmica i, finalment, un darrer terç dels i les joves que estan vinculats a entitats i hi mantenen una relació puntual³⁷.

Segons l'àmbit territorial destaca l'alt nivell d'associacionisme de les comarques centrals, les Terres de l'Ebre, l'Alt Pirineu i Aran. I per edats, s'observa que el grup dels més joves, els de 15 a 19 anys, té més tendència a l'associacionisme. Habitualment a aquestes edats es manté encara el lligam amb entitats que han estat presents durant la infància, com podrien ser les entitats de lleure educatiu. Una altra variable clau per entendre les dinàmiques de participació juvenil és el sexe. Segons l'estudi *Participació política i joves* (González, 2007), els percentatges de participació en entitats o associacions són més alts entre les noies, però, un cop arribada l'adolescència, aquests percentatges disminueixen sensiblement; en canvi, els nois, tot i mostrar percentatges més baixos en edats primerenques, tendeixen a desenvolupar un itinerari associatiu més llarg. Aquesta diferència pot explicar-se, en part, per la presència d'entitats esportives, on els nois es troben sobrerrepresentats, mentre que les noies hi mostren una presència més baixa.

En general, es pot dir que totes les associacions tenen repercussió en la societat i la democràcia, però també és cert que n'hi ha que tenen una intenció més explícita d'influir en el procés polític que d'altres. És el cas, per exemple, de les **associacions polítiques tradicionals** com els partits polítics i els sindicats. Els partits són un instrument indispensable en els sistemes democràtics tal com els entenem avui en dia, i és a partir d'aquestes organitzacions que se seleccionen les elits polítiques que els ciutadans escolliran. De la mateixa manera, els **sindicats** s'han convertit en un actor indispensable en la funció de representació dels treballadors, tant en els àmbits més quotidians de conflictes laborals com en els grans acords econòmics amb el poder polític i empresarial. Malgrat aquest paper tan fonamental, els nivells d'afiliació a partits i sindicats a Catalunya són molt baixos, i especialment baixos entre els i les joves. A més, l'afiliació a aquestes entitats, la proximitat i la confiança en partits i sindicats ha disminuït durant les últimes dècades a totes les societats occidentals en general (el nivell d'afiliació a partits i sindicats de les persones joves entre 15 i 29 anys no arriba al 2%).

La participació en partits i sindicats és un dels indicadors de l'activitat política més tradicional que té encara un caràcter masculinitzat. En aquest cas, s'observa altra vegada que les dones

³⁷ Font: GONZÁLEZ, I. (coord.) *Joves, participació i política*. IGOP, UAB, 2007.

joves tenen menys tendència a afiliar-se en aquest tipus d'organitzacions que els homes (un 1,4% davant un 2,1%) i que, a més a més, tenen una presència menor en els espais i òrgans de decisió. Pel que fa a l'edat, el percentatge d'afiliats entre les persones joves de menys de 20 anys és pràcticament nul, d'un 0,3%. Hi ha determinades activitats polítiques, com la pertinença a partits i sindicats o la participació electoral, que estan relacionades amb l'**edat**. Sobretot durant la joventut és quan s'incorporen aquests hàbits o comportaments participatius, que després se solen mantenir al llarg de l'edat adulta, i que durant la vellesa disminueixen com a conseqüència d'un cert retraïment social. Per tant, és normal aquest percentatge tan baix, que no s'ha d'imputar tan sols a una qüestió generacional, sinó més aviat d'edat.

Més enllà de les variables que hem anat explicant al llarg d'aquest apartat (sexe, edat i territori), hi ha altres factors que són explicatius de la participació juvenil en entitats i associacions. Continuant amb l'estudi *Participació política i joves*, s'ha d'assenyalar la importància que tenen **la família d'origen i l'estatus personal*** en el comportament de les persones joves en relació amb la participació i l'associacionisme. Així passa amb els estudis —a major nivell d'estudis més participació i afecció—; **la llengua d'ús parlada a la infantesa** —els i les joves d'origen catalanoparlant i els i les joves nascuts a Catalunya de pares/mares nascuts a Catalunya són els que tendeixen a participar més—, i **la participació associativa durant la infantesa**, que en determinats perfils d'associacionisme afavoreix la major implicació participativa i política de les persones joves, són variables que ens mostren un perfil de jove associat/da o, si més no, exemplifiquen com determinades característiques poden tenir una influència cabdal per a la participació i la implicació dels i de les joves, que caldrà tenir molt en compte a l'hora de dissenyar les polítiques de foment de la participació que s'hi adrecin.

Tanmateix, com s'ha comentat, les noves generacions s'identifiquen menys amb les formes tradicionals de participació, però estan trobant **noves maneres i espais on canalitzar la seva activitat política**. Una d'aquestes formes és la pertinença a noves organitzacions, que, igual que els partits i els sindicats, tenen la vocació d'influir en la societat, però funcionen de manera menys jeràrquica i institucionalitzada i estan dirigides més directament a les causes per les quals s'hi participa. Són, per exemple, les ONG, les organitzacions feministes, els casals socials *okupats*, els moviments socials, etc. Tanmateix, la naturalesa mateixa de moltes d'aquestes organitzacions i moviments en dificulta la mesura. El fet de pertànyer-hi o no és una qüestió molt més flexible que en les organitzacions polítiques tradicionals.

5.1.1.2. Les altres formes de participació juvenil

Una altra manera de veure la participació de les persones joves catalanes és analitzant les **accions dirigides a influir en l'esfera pública** que es fan individualment. La veritat és que la participació individual i col·lectiva estan estretament vinculades, ja que són les entitats o els moviments socials els que solen fer la tasca de mobilitzar la participació, sigui de la forma que sigui.

El **vot** és, probablement, la forma de participació per excel·lència en les democràcies representatives. De fet, és la més indispensable per al funcionament institucional del sistema polític i té molta rellevància, ja que és a través d'aquest que s'escullen els governants. Tot i així, és una forma de participació molt limitada perquè transmet una informació molt simple sobre les preferències de la ciutadania i, definitivament, no satisfà totes les necessitats de comunicació entre governants i governats. En les últimes dècades, **les democràcies occidentals han registrat un descens en els nivells de participació electoral** i sembla, a més, que aquesta tendència abstencionista prové sobretot de les generacions més joves. En aquest cas, el més probable és que en aquesta diferència es barregin efectes imputables a l'**edat** i a la **generació**. D'una banda, tal com passava amb l'afiliació a partits i sindicats, les probabilitats de votar augmenten a mesura que l'individu s'aproxima a l'edat adulta. De l'altra, sembla confirmar-se que la generació jove actual té menys propensió a votar que les anteriors: a les últimes eleccions al Parlament la participació declarada de les persones joves de 18 a 29 anys és 30 punts inferior a la que declaren els majors de 29.

En canvi, la generació menys propensa a la participació electoral té més tendència a involucrar-se en **altres formes de participació**: hi ha un alt percentatge de joves que afirmen que en l'últim any han assistit a manifestacions o han signat peticions (54%) o que han boicotejat o consumit productes seguint criteris polítics i socials (43%). De fet, totes aquestes maneres d'intentar influir en la societat i la política eren activitats marginals fa només unes dècades, però ara estan molt esteses.

És interessant destacar que sovint en les formes de participació menys convencional les dones joves tendeixen a ser més actives que els homes. Això és el contrari del que passa en la majoria d'indicadors de participació més convencional, la qual cosa confirma que no és que les dones tinguin menys interès per als problemes socials i polítics, sinó que les formes tradicionals de participar i d'entendre la política estan masculinitzades. Les noves formes de participar no tenen aquesta barrera de gènere.

Finalment, i en relació amb els dos apartats acabats de descriure, cal tenir present que les diferents diagnòstics mostren com

les persones joves necessiten **trobar un "sentit immediat"** a la seva participació i que sovint cerquen objectius a curt termini. Tanmateix, el model associatiu de participació demana un compromís voluntari i estable en el temps. En aquest context, els nous models de participació ofereixen oportunitats per articular la participació juvenil en la mesura que generen dinàmiques més flexibles i menys institucionalitzades. Cal, doncs, tenir en compte aquesta diversitat de formes de participació juvenil, tant des de la política pública com des de l'acció de les entitats i associacions juvenils, per copsar les diferents necessitats de participació i implicació de la gent jove, fent un esforç per a la seva visualització i, sobretot, per trobar canals d'articulació, diàleg i treball conjunt.

5.1.2. Canvis en l'Administració; participació en les polítiques públiques

Com acabem de veure, en els últims anys hi ha hagut certs canvis que han afectat la forma de participar dels i les joves. Però això no ha estat l'únic que ha canviat, en relació amb la participació: les administracions públiques i, encara que de forma lenta i a vegades poc reeixida, també han començat a fer un esforç per incorporar pràctiques i dinàmiques que incorporin la veu de la ciutadania en el seu funcionament.

Des de fa anys, les ciències socials apunten que les nostres societats estan esdevenint més complexes: els individus que compartim societat som cada cop més diversos i les estructures que abans servien per ordenar i analitzar les societats ja no coincideixen tant com abans amb la realitat social. Davant d'això, **les institucions polítiques han de canviar el seu funcionament**. Un dels canvis que aquestes transformacions socials exigeixen a les institucions té a veure amb la participació: per governar una societat més complexa cal escoltar més les seves necessitats i demandes i fer-ho des de la **proximitat**. Probablement per això han estat les administracions locals les que han començat abans a fer passos per adaptar les seves estructures i obrir espais de participació ciutadana. En els últims deu o quinze anys molts municipis de Catalunya han incorporat nous espais de participació i noves dinàmiques de **govern local**. Tot i que queda molt de camí per fer, el canvi de perspectiva que hi ha darrere d'aquests esdeveniments és notable. S'entén que governar ja no consisteix únicament a gestionar el poder atorgat en les eleccions durant els quatre anys de legislatura, sinó que implica una interacció constant amb la ciutadania.

Tot i que el món local ha exercit de punta de llança en aquesta nova manera d'entendre la relació entre Administració i ciutadania, les administracions de nivells territorials més grans també comencen a incorporar la preocupació de respondre a les

noves complexitats a través de la participació. Des del 2003 el Govern de la Generalitat té una conselleria que, entre altres funcions, s'ocupa de la participació ciutadana. Fins i tot la Unió Europea el 2001 va aprovar el *Llibre blanc de la governança europea* amb la intenció de transformar l'entramat institucional europeu en una estructura més oberta i participativa.

Les formes com es concreta aquesta nova preocupació institucional són múltiples i d'efectivitat també múltiple. En aquests últims anys s'han multiplicat els reglaments de participació, els consells ciutadans, algunes iniciatives de pressupostos participatius, processos de participació, plans comunitaris*, etc. Probablement una sola d'aquestes mesures té un efecte limitat. Les experiències més transformadores són aquelles que aconseguen **cedir poder de decisió a la ciutadania de forma continuada** i que estimulen una participació comunitària més estable i adequada a la realitat social. Aquests, però, són processos lents que no sempre responen a la necessitat de resultats immediats de les dinàmiques electorals.

Aquestes transformacions, amb més o menys èxit, tenen una influència cabdal a l'hora d'entendre la relació de les persones joves amb l'Administració. I és que les **polítiques de joventut han estat també pioneres a l'hora d'incorporar la perspectiva participativa**. Potser justament perquè aquesta complexitat social creixent s'accentua encara més quan es tracta de la joventut; les àrees de joventut ja fa anys que incorporen de forma preeminent la interlocució amb les persones joves.

Si el foment de la participació és un objectiu de les polítiques de joventut, cal preguntar-se què és el que fa que els individus participin en la societat, cal identificar quins són els factors que estimulen o desincentiven la participació. Identificar aquests factors també ajuda a respondre per què hi ha persones que participen més que d'altres i, per tant, per identificar aquelles situacions que generen desigualtat en la participació. És, doncs, una pregunta molt rellevant a l'hora de pensar les polítiques de suport i foment de la participació dels i les joves.

Com qualsevol fenomen social, **no hi ha un sol factor que expliqui la participació social i política**. Els causants de la participació són múltiples i estan relacionats entre si. Per desgranar-los, tot seguit es classifiquen segons si són de naturalesa individual (micro), col·lectiva (*mezzo*) o institucional (macro).

5.1.3.1. Els factors micro: recursos i actituds

En aquest conjunt de factors s'inclouen aquells que fan referència al nivell individual. Són condicionants de la participació que tenen els individus per raó de la seva posició social, recursos, estils de vida i actituds. Per això, tot i ser **factores individuals** tenen una gran relació amb l'**estructura social** i, per tant, les raons de les predisposicions individuals a la participació no són imputables a l'individu per si sol, sinó a l'organització social. Aquest fet té una rellevància especial a l'hora de proposar-se polítiques de foment de la participació, ja que moltes de les desigualtats en la intensitat i la incidència participativa provenen de desigualtats més materials.

Des de l'aparició dels estudis empírics sobre participació s'ha observat que els condicionants que tenen més força a l'hora d'explicar la participació estan relacionats amb els recursos individuals (nivell educatiu, classe social, disponibilitat de temps...). Per a tots els tipus de participació (associacionisme, protesta política, vot, consum polític...), el fet de tenir un nivell d'estudis superior és un factor que afavoreix una millor participació. El **nivell educatiu** contribueix a tenir més i millor coneixement de l'entorn, de la realitat social i política, i alhora confereix a l'individu més capacitat per fer sentir la seva veu. La **classe social**, entesa com la posició de l'individu en l'estructura social, és també un factor molt important a l'hora d'explicar la participació política. La posició de classe acostava o allunya l'individu dels centres de poder i, per tant, condiciona la seva capacitat d'influir en la societat. Com s'ha anat veient en els altres reptes, a Catalunya hi ha una forta reproducció intergeneracional de les desigualtats. En el cas de la participació, el fenomen també es repeteix: els pares i les mares dels i de les joves més participatius tenen nivells educatius més elevats i una millor posició social. La reproducció de les desigualtats en participació té el problema afegit que **un accés desigual a la participació significa desigualtats en la capacitat de transformar la societat**, és a dir: que aquells que estan en una posició pitjor tenen menys opcions d'incidir per canviar-ho, mentre que els qui estan en posicions avantatjades tenen, a més, moltes més oportunitats per influir sobre el funcionament de la societat.

Introduir mecanismes que compensin aquestes desigualtats i intentar incorporar en els espais de participació joves amb un perfil social de baixa participació ha de ser un objectiu fonamental en les polítiques de foment de la participació.

Una altra de les variables o dels factors que intervenen en les possibilitats de participar és l'**edat**. S'ha escrit i discutit molt sobre si els i les joves participen menys. Hi ha certes formes de participació tradicionals amb un alt grau d'institucionalització

(com el vot o la militància a partits o sindicats) en què la participació de les persones joves és menor a la dels adults. Això ha estat sempre així, ja que aquestes formes de participació requereixen un cert aprenentatge i són afavorides quan l'individu consolida determinades xarxes socials. Tot i així, hi ha formes de participació en què les persones joves es mostren més actives; són formes menys institucionalitzades i a vegades més confrontatives (per exemple, la protesta política). En l'apartat dels canvis en les formes de participació ja hem vist que aquestes diferències comencen a tenir també un **component generacional** i, per tant, cada vegada hi haurà més ciutadans allunyats de la mediació tradicional de la participació i més ciutadans que opten per formes més autònomes de participació.

Fins aquí hem vist alguns condicionants de recursos que ens ajuden a respondre la pregunta de qui pot participar i qui no. Ara bé, en el fet de participar hi tenen també un paper important les **actituds**. Si els recursos responen a la pregunta de si es pot participar, les actituds responen a la de si es vol participar. La relació entre actituds envers la societat i la política i la participació ha estat molt estudiada: més interès per la política o més sentiment d'eficàcia estan associats a més participació política.

Contràriament al discurs dominant, en el cas de l'interès per la política, les dades mostren que joves i adults tenen nivells força similars i variacions paral·leles en el temps. On sí que hi ha diferències destacables és entre homes i dones: la diferència entre sexes ronda sempre el 10%. Això significa que les dones joves, malgrat la seva integració en el món laboral i malgrat la seva millor posició en els indicadors d'estudis, continuen registrant nivells baixos d'interès per la política. La raó l'hem de trobar en la **naturalesa masculinitzada de la política i de la societat**. Tot i les noves polítiques de quotes, la presència de les dones en càrrecs de responsabilitat política segueix sent sensiblement més baixa que entre els homes. Alguns autors apunten també que el funcionament mateix del sistema polític institucional respon a patrons masculins d'oposició i competència que generen més rebuig entre les dones que entre els homes³⁸. L'eficàcia política fa referència a la percepció subjectiva de la capacitat dels ciutadans d'influir en els afers públics. A Catalunya, prop del 50% de les persones joves declaren tenir la percepció que

³⁸ SERRACANT, P. i SOLER, R. *La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi sobre el sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2009.

5.1.3.2. Els factors *mezzo*: mobilització de l'entorn

els ciutadans tenen incidència sobre els polítics i la política. Aquí també es repeteix el patró de les diferències per sexe: les dones joves tenen una eficàcia política externa molt inferior a la dels homes. Aquesta falta de sintonia amb el "món de la política" masculinitzat explica tant el poc interès com la sensació de no tenir capacitat d'incidència de les dones.

Els factors individuals expliquen qui pot participar (recursos) i qui vol participar (actituds), però hi ha encara una tercera pregunta que determina la participació política: hi ha on canalitzar la voluntat de participar?³⁹ Un individu pot disposar dels recursos necessaris, pot tenir unes actituds que el predisposin a la participació, però pot ser que l'entorn no li doni l'oportunitat de canalitzar aquesta intenció participativa. Aquests **elements d'entorn** apareixen com un element central a l'hora d'entendre el comportament participatiu d'un individu, un col·lectiu o una societat⁴⁰.

Les associacions, més o menys formalitzades, tenen un paper fonamental en aquest nivell *mezzo* dels factors que intervenen en la participació política. L'existència d'**associacions dinàmiques, obertes i connectades amb els problemes socials i polítics** és un dels principals indicadors de la capacitat de mobilització d'una societat. El capital social fa referència a la capacitat de col·laboració de què disposa un individu o una societat o col·lectiu. Aquesta capacitat de col·laboració o mobilització sovint ha estat mesurada justament a través de les associacions. Si bé és cert que no totes les associacions generen capital social (per fer-ho cal que persegueixin el bé comú, que tinguin un funcionament obert i democràtic i una voluntat constructiva), ha quedat àmpliament demostrat que hi ha una correlació entre la densitat associativa i la seva capacitat de mobilització. Per tant, les entitats, en especial les entitats juvenils, són espais catalitzadors de participació; allà on hi ha força entitats juvenils és més fàcil que hi hagi joves més participatius i implicats en el seu entorn.

Quan parlem de joves i associacionisme, però, cal tenir present el que ja s'ha posat de manifest: **les entitats i la relació de les persones joves amb les entitats està canviant**. Cada cop més

³⁹ Aquesta classificació de recursos, actituds i mobilització respon al model del voluntarisme cívic que VERBA, SCHLOZMAN i BRADY proposen al seu llibre *Voice and equality*, 2005.

⁴⁰ Vegeu ROSENTONE i HANSEN. *Mobilization, participation, and democracy in America*. Barcelona: Longman Publishing, 1993.

les persones joves busquen estructures més flexibles i horitzontals i, per tant, se senten menys identificades amb associacions de naturalesa més rígida, institucional i jeràrquica. Val a dir que les **entitats juvenils** no acostumen a respondre a aquest patró i, per tant, segueixen sent l'actor més important per a la mobilització i la generació de capital social entre les persones joves, sobretot si s'adopta un concepte ampli d'entitat juvenil (on caben plataformes, col·lectius informals, casals...).

Tot i que tenen un paper fonamental, les entitats no són l'únic element que pot contribuir a facilitar un entorn més propens a la mobilització i a la participació. Oferir **espais i infraestructures** perquè les persones joves puguin desenvolupar els seus propis projectes, ordenar l'**espai públic** de tal manera que faciliti la interacció ciutadana o incorporar **pràctiques participatives a les actuacions institucionals** pot generar xarxes socials que facilitin l'articulació de la ciutadania i, per tant, la seva capacitat de mobilització. En aquest sentit hi ha multitud d'experiències de caire comunitari que contribueixen a crear un entorn que facilita la participació dels ciutadans i també les persones joves en els afers col·lectius. Sovint les entitats tenen un paper important en aquestes experiències, però la perspectiva comunitària ajuda a superar els límits de les mateixes entitats generant espais de participació més enllà de la pertinença associativa.

Aquests canals, espais i infraestructures que faciliten i vehiculen la participació poden ser iniciativa de l'Administració (a través de centres cívics, posant a disposició de la ciutadania espais i infraestructures públiques...) o poden sorgir de la mateixa societat civil (en moments de mobilització per temes concrets, l'organització veïnal, plataformes de col·lectius, casals socials...).

L'últim conjunt de factors que condicionen la participació social i política són aquells que tenen a veure amb l'ordre institucional. L'**estructura institucional ordena les oportunitats de participar** i pot dissuadir o estimular la intervenció dels ciutadans en els afers públics. És fàcil d'entendre que un sistema polític institucional democràtic facilita i estimula més la participació que un règim autoritari. Tot i així, no totes les democràcies donen la mateixa importància a la participació i no totes les formes de fer de les administracions democràtiques ofereixen les mateixes oportunitats a la ciutadania per dir-hi la seva. Els estudis de participació política han posat de manifest que determinades estructures institucionals fomenten la participació i d'altres la limiten. Si ens atenem als factors més estructurals del sistema polític, hi ha factors com el sistema electoral, el sistema de partits, les facilitats per als referèndums, la reglamentació associativa... que influei-

xen en la participació política. Un **sistema polític més obert**, que permet més participació i on hi ha més possibilitat que, a través de la participació, es modifiquin aspectes polítics importants genera més participació. I no sols genera més participació institucional, sinó que la percepció social d'un sistema en què la ciutadania té més incidència fa que es desenvolupin també altres espais de participació menys institucionals.

Un exemple especialment oportú per a la participació juvenil és l'edat mínima de vot. En la majoria de països, l'edat en què els ciutadans poden començar a exercir el seu dret a vot és els 18 anys. Tanmateix hi ha algunes experiències recents de reducció de l'edat mínima de vot als 16 anys (a Europa poden votar les persones joves a partir de 16 anys en alguns *länder* alemanys* i alguns cantons suïssos i, des del 2007, a Àustria). Algunes d'aquestes experiències que encara són molt recents poden tenir efectes importants sobre la percepció d'eficàcia política de les persones joves en el sentit que pot contribuir a fer-los sentir més rellevants en el procés polític.

La influència institucional no es limita als aspectes d'estructura del sistema polític. Les institucions poden contribuir a una societat més participativa també a través de la manera com desenvolupen els seus processos. Tal com s'ha anat exposant, cada cop més, les administracions han entès que no poden exercir el seu mandat de governar sense la participació de la ciutadania. Crear unes **estructures d'administració obertes**, treballar de forma horitzontal, inclouent-hi els agents rellevants per a cada política, contribueix a fomentar i donar rellevància i efectivitat a la participació de la ciutadania.

El PNJCat 2020 es planteja la necessitat de dur a terme polítiques orientades al foment d'una ciutadania activa i compromesa i al foment de la participació i de la implicació de les persones joves en allò col·lectiu i/o comunitari.

Les polítiques de joventut han de contenir una alta intensitat democràtica per poder construir col·lectivament **cultura participativa** i facilitar que les persones joves puguin vincular-se i formar part en els processos de presa de decisions: personalment, per construir el propi projecte de vida, i col·lectivament, per incidir en les relacions i l'entorn que les envolta. En paral·lel a aquest propòsit, i d'acord amb el diagnòstic precedent, les polítiques de joventut han de contribuir a l'articulació de **xarxes de capital social** que incorporin els recursos i les dinàmiques associatives i comunitàries a partir del reconeixement de les estructures de participació actuals, i trobar mecanismes de vinculació de for-

5.1.3.3. Els factors macro: l'organització institucional

5.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en participació

mes, expressions i models de participació que permetin situar els problemes al si de la comunitat, passar dels problemes individuals als col·lectius i buscar **formes creatives, motivadores i estructures més flexibles** per mobilitzar les persones i les entitats. També cal fer front a les desigualtats que van associades a la participació condicionades pels recursos individuals dels i les joves.

Cal tenir en compte la transformació i diversificació de les formes tradicionals de construcció de les identitats col·lectives i les conseqüències que tenen aquests aspectes sobre la implicació en allò col·lectiu. El Pla vol donar resposta als reptes que els canvis esmentats generen a la democràcia tradicional i abordar aquest procés individualitzador i d'aflorament de valors postmarxistes amb noves eines menys jeràrquiques, més flexibles i més horitzontals que, malgrat aquestes transformacions, permetin la generació de capital social i de participació dels i de les joves en els afers col·lectius i fomentin a través d'una interacció entre l'Administració i la ciutadania més propera, coresponsabilitzadora i amb projectes compartits.

En definitiva, el PNJCat 2020 ha de servir de guia per desenvolupar unes polítiques de joventut que contribueixin a **promoure una joventut més participativa i menys desigual** en la participació en un context de societat més sensible i obert a la implicació ciutadana. Per fer això, per fomentar la participació, el PNJCat 2020 es proposa unes estratègies vinculades a cadascun del conjunt de factors que influeixen en la participació dels i les joves que s'ha vist a l'apartat de diagnòstic. Per això les polítiques de foment de la participació i els seus objectius s'organitzen a partir de tres grans estratègies:

En l'estat de la qüestió s'ha posat de manifest la importància dels factors individuals (els recursos i les actituds) a l'hora de determinar qui participa i qui no participa. Per això les polítiques de foment de la participació no poden obviar aquests factors, tot i que probablement són els més difícils de transformar.

En relació amb els recursos, cal incidir sobre la igualtat d'oportunitats de les persones joves per poder participar en allò col·lectiu, i això implica actuar sobre els **factors, condicions i recursos socioeconòmics i socioculturals** que ho possibiliten/impossibiliten o generen un punt de partida desigual de la gent jove. Elements com el nivell educatiu o la posició social tenen una gran influència sobre la participació social i política. Però augmentar el nivell educatiu, per exemple incrementant els i les joves amb titulació postobligatòria, o corregir desigualtats soci-

als són objectius que van més enllà de les polítiques de foment de la participació. Tot i així, són objectius que el present PNJCat recull. Per això, de forma indirecta cal entendre que treballar per a aquests propòsits té efectes sobre la participació dels i les joves. Però també cal que el PNJCat 2020 reculli explícitament polítiques de foment de la participació que treballin sobre els **recursos individuals**. Per exemple, facilitar l'accés a espais de participació a col·lectius de joves menys participatius. Les polítiques de joventut, en la seva línia inclusiva, cal que tinguin en compte de forma transversal quins són els **condicionants socials** que fan que la participació sigui més difícil per a determinat perfil de joves.

Alhora, cal fer polítiques que capacitin la gent jove a participar, que l'eduquin en i per aquesta participació (coneixements teòrics, procedimentals i actitudinals). Per poder participar-hi, primer cal aprendre'n.

El segon grup de factors individuals que s'han identificat al diagnòstic fan referència a les actituds i els valors de la ciutadania. Si els recursos ens responen a la pregunta de "qui pot" participar, les actituds ens revelen "qui vol" participar. I és que la propensió a la participació depèn, no sols dels condicionants individuals objectius o de les lleis o regles de joc establertes, sinó de les competències, els valors i les actituds democràtiques de la seva ciutadania. Especialment, en el cas dels i les joves, això encara esdevé més rellevant per al futur de la societat, ja que els canvis deguts no a l'efecte edat, sinó atribuïts a una generació són canvis que afectaran la societat i tindran unes conseqüències a mitjà o llarg termini. Com apunta Delors⁴¹, la formació per a la participació democràtica està absolutament vinculada al desenvolupament intel·lectual i personal, i al compromís social. Per tant, en primer lloc cal disposar de persones amb capacitats i habilitats per generar un lideratge relacional i **cal educar en i per a aquesta participació** treballant les competències bàsiques que faran possible la participació de les persones joves (coneixements teòrics, instrumentals o procedimentals i habilitats sociolingüístiques*, relacionals, etc.). Entenem que aquest procés comporta tant l'aprenentatge d'actituds com de competències bàsiques per a la participació, que s'han d'incorporar en el que el jovent fa en la seva vida quotidiana (al centre educatiu, a la feina, a l'entitat, a la comunitat/barri, etc.).

⁴¹ DELORS, J. La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la Educación para el Siglo XXI. Madrid: Santillana, Ediciones UNESCO, 1996.

5.2.1. Incidència sobre els factors individuals que afecten la participació per fomentar la implicació i la mobilització dels i les joves i reduir les desigualtats en el perfil de joves actius

En primer lloc, cal que la gent jove tingui les competències per participar i, en segon lloc, cal que vegi la importància d'aplicar aquestes competències en el seu dia a dia. Des de les administracions hem de fomentar que les persones joves tinguin actituds i valors participatius, que s'impliquin individualment amb allò col·lectiu, que s'involucrin amb l'entorn. El PNJCat 2020 ha d'ajudar, doncs, a fer que les persones joves tinguin una actitud compromesa i activa dins del seu entorn immediat i dins la societat des d'una perspectiva grupal i compartida.

5.2.2. Suport a les organitzacions, espais i xarxes socials que canalitzen la participació dels i les joves

La segona estratègia del PNJCat 2020 vers la participació té el propòsit de facilitar l'existència de **recursos de context i de mobilització**. Dit d'una altra manera: fer que les persones joves disposin de canals, eines, espais i d'un teixit juvenil per participar.

En aquestes xarxes socials que canalitzen i generen mobilització, les entitats juvenils i diferents formes d'organització (plataformes, grups no formals, xarxes, organitzacions...) tenen un paper fonamental. Les polítiques de joventut han reconegut des del seu inici el paper fonamental del **teixit juvenil organitzat** en la funció de mobilitzar i educar la ciutadania implicada i crítica amb el seu entorn. Cal seguir oferint suport a aquesta funció democràtica bàsica del teixit juvenil. Un suport que 1) ha de posar els elements que fomenten i possibiliten l'aparició de nous col·lectius i entitats; 2) ha de facilitar la permanència, continuïtat i millora de la capacitat organitzativa d'aquestes entitats i col·lectius oferint recursos i suport tècnic; 3) ajudi a fer que el treball de les entitats i els grups tingui incidència i transformi la realitat social, i 4) fomenti el treball interassociatiu* i el treball comunitari amb els diferents agents (socials, tècnics i polítics), ja que la creació de xarxes entre col·lectius i agents territorials genera encara externalitats més positives per al conjunt de la societat.

Per tant, les entitats juvenils i grups de joves són, en ells mateixos, recursos de context i de mobilització per possibilitar la participació i l'organització dels i les joves al territori. A més, tenen un paper molt important des de l'acció que els és pròpia (assumint responsabilitats, organitzant activitats, gestionant pressupost) o assumint el rol d'interlocutor amb les administracions per incidir en la presa de decisions dels aspectes que els afecten.

A l'hora de fer polítiques de suport al moviment juvenil organitzat, cal tenir en compte el que s'ha vist al diagnòstic respecte als canvis en les formes de participació. Els i les joves cada cop busquen estructures menys institucionalitzades i sovint es mobilitzen puntualment per temes concrets. Això fa que la naturalesa dels col·lectius o entitats de joves també canviïn. Per

això, les polítiques de joventut han de ser més diverses i flexibles, per poder donar resposta a unes **formes d'implicació i organització també diverses** i, sovint, menys estructurades i poc permanents. Cal tenir en compte que aquestes noves formes d'organització també generen ciutadania implicada, activa i crítica. Fomentar, des del PNJCat 2020, la diversitat de formes de participació permetrà que el perfil de joves que participin sigui més heterogeni i que la participació es pugui adaptar a les necessitats, especificitats i motivacions de tothom.

Aquesta tendència de la participació jove dóna encara més sentit a un segon tipus de polítiques orientades a facilitar espais de mobilització més enllà de les entitats i els col·lectius. Les polítiques de joventut han de promoure **diversitat de formes de participació** i, alhora, crear espais, infraestructures, eines i mecanismes on la gent jove pugui canalitzar les seves iniciatives participatives. És necessari complementar els mecanismes ja existents i crear canals que aproximïn la població jove no associada a la implicació en allò col·lectiu i a la presa de decisions en els aspectes que els afecten. Cal, per exemple, incorporar les tecnologies de la informació i la comunicació com a eines que faciliten la creació de canals i espais de relació amb xarxes socials més complexes, diverses i, en molts casos, efímeres.

Els **factores de tipus institucional** que afecten la participació dels i les joves poden fer referència a l'estructura institucional del sistema polític o bé als processos que segueixen les institucions.

La naturalesa del primer grup de factors, els referents a la forma que pren el sistema polític, supera el que el PNJCat es pot proposar com a objectiu. Canviar certes regles del sistema electoral, incidir sobre el sistema de partits, la regulació dels referèndums o el tipus de relació entre l'Administració i la ciutadania són aspectes fonamentals del sistema que transcendeixen les polítiques de joventut. Tot i així, el PNJCat, com a programa comú del teixit juvenil, el món local i la Generalitat de Catalunya, vol proposar-se l'objectiu de treballar conjuntament per influir en un canvi eventual en aquests aspectes que tenen una gran importància en la participació dels i les joves. Cal anar fent una **activitat de lobby** per intentar orientar l'ordre institucional de la nostra democràcia cap a formes més obertes i participatives que posin totes les facilitats possibles a la incidència de la gent jove i estableixin una relació amb la ciutadania basada en la coresponsabilitat i el treball en xarxa.

5.2.3. Construcció d'una estructura institucional i una administració més oberta i horitzontal que faciliti la participació i la incidència de tots els i les joves

Pel que fa a la forma com es desenvolupen els processos en les administracions públiques, sí que el PNJCat es pot proposar objectius finalistes, en especial a l'hora de desenvolupar les polítiques de joventut, però també atenent a la naturalesa transversal de les polítiques de joventut, per intentar **transmetre una manera de treball de l'Administració** en la seva globalitat.

El PNJCat 2020 vol impulsar i desenvolupar els canals, espais i eines que permetin establir el diàleg i la relació (negociació, confrontació, pacte, etc.) entre les administracions públiques i el teixit juvenil, en sentit ampli, perquè la gent jove pugui incidir en el disseny de polítiques públiques i en les diferents fases del procés (diagnòstic, disseny, implementació i avaluació), es pugui **coresponsabilitzar i treballar a partir d'objectius compartits** i des d'una perspectiva comunitària on intervinguin els diferents agents territorials.

Són múltiples els canals i espais en què es pot articular aquesta interlocució, sigui a través de **marcs jurídics** que reglamenten la participació (reglaments, ordenances...), mitjançant **òrgans o espais** impulsats des de l'Administració (Consells municipals de joventut*, consells consultius generalistes*...) o pel **teixit social** (Consell Nacional de Joventut, Consells locals de joventut*, assembles, plataformes mixtes, grups informals, moviments, xarxes...), a través de processos participatius i treball comunitari impulsats per l'Administració o per la ciutadania (processos de participació per elaborar el PLJ, PEE, plans comunitaris...), o bé **mecanismes puntuals de participació** (jornades, tallers...). Tots aquests canals poden ser complementaris entre si. El PNJCat vol fomentar, especialment, aquells canals i òrgans que generin i permetin que la gent jove pugui incidir en la presa de decisions i, per tant, no es quedin únicament en un àmbit consultiu; que generin aprenentatge, i que no esdevinguin una acció aïllada i puntual, sinó que formin part d'un procés. En aquest darrer cas, les persones joves es poden involucrar en un procés participatiu sobre un tema que els afecta (dissenyar el pla local de joventut, definir els usos d'un equipament juvenil...) i en diferents fases (diagnosi, elaboració de propostes, decisió, implementació i avaluació). Per articular aquests processos participatius caldrà crear **espais d'interlocució entre l'Administració i la gent jove** –comissions de treball entre joves, tècnics i regidors, comissions de seguiment, etc.–, que alhora es poden acabar convertint en alguns dels òrgans d'interlocució als quals hem fet referència més amunt –assemblees de joves, plataformes mixtes, etc.

5.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius

17. **Reduir l'efecte dels factors d'ordre socioeconòmic i individuals (condicions, habilitats) que generen desmobilització.**
 - 17.1. Garantir l'accessibilitat dels espais, mecanismes, tècniques i documents de participació (format, horari, llengatge, etc.).
 - 17.2. Impulsar la participació dels i les joves amb menys hàbits i pràctiques participatives en els espais i els òrgans de participació.
 - 17.3. Generar eines, espais i mecanismes de participació adaptats a la diversitat dels i de les joves per vetllar per la seva implicació i participació en igualtat de condicions.
 - 17.4. Vetllar per la representació equilibrada d'homes i dones joves en tots aquells espais d'interlocució i representació del moviment juvenil organitzat.
 - 17.5. Promoure la incorporació de la perspectiva de gènere en els espais, processos i dinàmiques de treball participatiu adreçats als i les joves.
18. **Fomentar una cultura participativa i la predisposició dels i de les joves a adoptar posicions més actives, compromeses i crítiques amb el seu entorn.**
 - 18.1. Apoderar, donar suport, acompanyar i capacitar (en l'àmbit conceptual, procedimental i actitudinal) les persones joves per a la seva implicació crítica, activista voluntària i responsable en un context local i global.
 - 18.2. Donar reconeixement i difusió a les diferents formes de participació juvenil existents, tant les que provenen de l'Administració com les que són d'iniciativa ciutadana.
 - 18.3. Promoure el reconeixement social del conjunt del moviment juvenil organitzat i, en especial, de l'associacionisme educatiu, per la seva funció d'educació en valors i de promoció de ciutadania activa i de dinamització i implicació de les persones joves.

⁴² Quan parlem de diversitat fem referència a la 'diversitat en l'origen, ètnica, cultural, socioeconòmica i/o vinculada a la discapacitat sensorial, motriu i mental, entre d'altres'.

19. Facilitar canals, eines, infraestructures i espais per fomentar l'organització de les persones joves i canalitzar la seva participació.

- 19.1. Impulsar formes creatives i innovadores per mobilitzar les persones joves i per arribar a la diversitat de perfils arreu del territori.
- 19.2. Potenciar la utilització de les TIC i les xarxes socials a Internet com a instruments participatius pel seu potencial articulador, comunicatiu i de creació de xarxes.
- 19.3. Facilitar eines perquè els col·lectius organitzats formals i informals creïn espais propis i autogestionats.
- 19.4. Fomentar la participació dels i de les joves en els diversos espais, canals i eines dels seus centres educatius, el seu entorn comunitari, així com l'accés i ús d'equipaments públics.

20. Promoure l'associacionisme i les diverses formes de participació i organització col·lectiva dels i les joves.

- 20.1. Augmentar la participació i la implicació dels i les joves en les xarxes socials i comunitàries, siguin o no teixit juvenil.
- 20.2. Promoure la democràcia interna, la transparència i la participació dins de les organitzacions de mediació tradicional (partits polítics, sindicats, etc.) i dins de les diferents formes d'organització juvenil (associacions, xarxes, moviments, etc.).
- 20.3. Donar suport i reconeixement a la participació juvenil organitzada (associacions juvenils, federacions, grups no formals, plataformes, moviments, xarxes...) com a agent clau per dinamitzar i implicar la gent jove en allò col·lectiu (i en especial les entitats de lleure educatiu, per la seva potencialitat com a escoles de ciutadania).
- 20.4. Promoure espais i òrgans de participació juvenil en l'àmbit local amb autonomia de l'Administració, com les entitats juvenils, els consells comarcals de joventut o altres formes d'articulació del teixit juvenil al territori.
- 20.5. Fomentar el treball en xarxa i comunitari entre els diferents actors juvenils i socials, d'àmbit local, nacional i internacional.

21. Incrementar i millorar la interlocució dels i les joves amb l'Administració.

- 21.1. Flexibilitzar i fer més permeables a la veu dels i les joves els actors institucionals (sistema electoral, funcionament intern dels partits, transparència informativa, etc.).
- 21.2. Apoderar, donar suport, acompanyar i capacitar (en els àmbits conceptual, procedimental i actitudinal) als agents institucionals implicats en les polítiques de joventut (Generalitat, ens locals, ciutadania, etc.) per tal que puguin exercir la participació de forma efectiva i incorporin la gent jove en els espais i canals de diàleg.
- 21.3. Crear espais i canals de participació perquè la gent jove pugui dialogar amb les diferents administracions, construint de forma conjunta les polítiques públiques que els afecten, en especial en l'àmbit local (òrgans, processos, plans, reglaments, etc.).
- 21.4. Generar espais i metodologies de treball flexibles que garanteixin que els diferents perfils de joves puguin participar en igualtat de condicions i en funció de les seves necessitats i prioritats.
- 21.5. Impulsar espais o canals de participació (siguin iniciativa institucional o de la gent jove) on les persones joves tinguin una incidència real en el procés de presa de decisions i en totes les fases d'elaboració de la política pública i atenent a la perspectiva inclusiva.

6. REpte 6. Universalitzar la cultura entre la població juvenil, treballant perquè l'oferta cultural respongui a objectius educatius i socialment sostenibles

Abans d'iniciar aquest apartat cal aturar-se a fer un cert aclariment conceptual. El PNJCat 2020 aborda l'eix de cultura des d'una concepció àmplia, fent referència a les **activitats, pràctiques i produccions culturals i d'oci de les persones joves**. Es parteix, doncs, d'un sentit obert en la definició de pràctiques i dels productes culturals, que entenem que poden ser transmesos en contextos i canals diversos (paper, televisió, escenaris...). Així doncs, s'incorporen aquelles pràctiques o produccions estrictament percebudes com a culturals (lectura, música, espectacle etc.) junt amb altres que, segons contingut i forma, poden assolir aquesta condició (mitjans de comunicació, noves tecnologies, etc.) amb l'objectiu d'entendre i copsar les transformacions i la naturalesa de *“les pràctiques que les persones joves realitzen més clarament de manera voluntària i, per tant, on els seus gustos i identitats s'expressen amb més llibertat, tractant els aspectes no materials de la vida de les persones joves, però que tenen, alhora, una importància cabdal. Alguns autors apunten que avui en dia les identitats, especialment de les persones joves, s'estructuren a través de l'oci”* (Albaigés, 2003)⁴³.

L'oci, el temps lliure i les activitats que s'hi desenvolupen, en aquest cas vinculades al món de la cultura en sentit ampli, són cada cop més fonamentals en la vida de les persones joves i contribueixen a estructurar les seves **identitats subjectives**. Però, per bé que això sigui així, alguns estudis⁴⁴ assenyalen que “aquestes preferències i possibilitats d'oci estan marcades per la posició en l'estructura social i la trajectòria seguida pel jove, que aquest canvi no ha suposat una igualació de les oportunitats, sinó que esdevé un reflex de l'estructura social i de reproducció de les desigualtats socials”. Aquest fet és cabdal per entendre que, malgrat la importància de l'impuls dels àmbits no materials (educació en la cultura, creació i expressió artística, etc.) des de les polítiques de joventut, aquestes han de seguir incidint en els àmbits materials i els factors que possibiliten la mobilitat social, que són els que aconseguiran l'efecte transformador que el PNJCat 2020 pretén en últim terme.

⁴³ SERRACANT, P. i SOLER, R; *La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi sobre el sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2009.

⁴⁴ MIRET, P. [et al.]. *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007. Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliàries i familiars*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2008.

Per altra banda, lligat al temps lliure i l'oci, trobem la realització de **pràctiques creatives i artístiques** dels i les joves, així com els seus comportaments respecte al **consum cultural**. Els i les joves han de poder desenvolupar les seves capacitats d'**expressió artística**, per comprendre les manifestacions artístiques de la nostra cultura i de les altres i gaudir-ne, i accedir, així, als béns culturals, a més dels materials.

Alhora, la cultura i la **llengua** són també un vehicle i un instrument imprescindible per a la cohesió social, a la qual clarament vol contribuir el PNJCat 2020. Cal assenyalar que Catalunya és, des de fa anys, un país receptor d'immigració. Al llarg del segle XX, i amb diferents intensitats segons el període, ha acollit contingents importants d'immigració provinents de l'Estat espanyol. En els darrers anys, i en particular amb el canvi de segle, la immigració espanyola ha estat substituïda per la immigració d'origen estranger, que ha crescut de manera notable en el si de la població jove: des de l'any 2000, doncs, el pes de la població jove estrangera s'ha multiplicat gairebé per vuit i ha arribat a constituir un quart de la població jove total (del 3% al 25%)⁴⁵. Aquesta transformació té fortes implicacions en diversos aspectes socials, però sobretot planteja un repte cabdal per a les polítiques de joventut per construir una societat socialment cohesionada, acollidora i oberta, capaç de fer prevaler la idea de ciutadania per damunt d'altres elements d'identitat.

A més, altres factors, com la irrupció de **les tecnologies de la informació i la comunicació**, han tingut un impacte important en la vida de les persones joves (i de la societat en general), en el seu oci, en les seves pràctiques artístiques, formes d'expressió i consums culturals. Alhora, també ha implicat canvis importants en moltes esferes de la vida de les persones (noves formes d'interrelació, nous codis i llenguatges, etc.) i poden representar oportunitats importants per articular les noves formes d'expressió culturals i de promoció de la cohesió, la dinamització i la inclusió social.

Aquest escenari de transformacions planteja reptes importants al PNJCat 2020, que pretén abordar les polítiques adreçades als àmbits no materials de la vida de les persones joves en sentit ampli i reconèixer la seva importància cabdal en la configuració de les identitats individuals i col·lectives.

⁴⁵ SERRACANT, P. i SOLER, R. *La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi sobre el sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2009.

6.1. Estat de la qüestió. Punt de partida

La disponibilitat de temps és una condició clau per a la utilització del temps lliure. L'allargament de les transicions en els darrers temps, entre altres canvis viscuts per la joventut en les darreres dècades, ha possibilitat que les persones joves disposin de més temps lliure.

6.1.1. Temps lliure i oci

En termes generals, la gent jove considera que disposa de força hores al dia de temps lliure i que l'inverteixen en activitats força diferents. Malgrat això cal destacar que gran part de les persones joves, concretament més del 90%, duu a terme alguna activitat amb contingut artístic o creatiu. Aquest percentatge és molt superior respecte al dels adults. També és el cas de la lectura, més habitual entre la gent jove, tot i que aquí és possible que hi incideixi el fet d'estar encara en període formatiu i que pugui ser un factor estimulador.

Més enllà d'això, per la majoria de la gent jove, l'activitat d'oci més habitual segueix sent mirar la televisió, especialment durant els dies laborables. Val a dir que també ha augmentat en una proporció rellevant el temps lliure dedicat a les activitats d'ordinador, a causa de l'entrada de les noves tecnologies a les llars, que ha modificat també els models de consum.

6.1.2. Consum cultural i activitats creatives

Cal destacar que cada cop més s'observen uns **patrons força diferenciats de consum** per part de la població jove respecte dels adults. Aquest canvi, sobretot, té a veure amb l'ús de les noves tecnologies i els consums quotidians, que es caracteritzen per ser més intensius.

En la majoria de consums i pràctiques culturals, la variable **generació** sol ser més explicativa que la variable edat. Com assenyala Xavier Fina⁴⁶ "(...) en l'equipament informàtic de les llars, l'hàbit de consum musical, la utilització de nous mitjans de reproducció portàtils (MP3, MP4 i altres) i l'assistència a biblioteques és on s'han produït canvis més acusats, que han allunyat la generació present de les pautes de comportament que caracteritzen la població adulta".

Alguns factors que incideixen sobre els consums és la **disposició de temps**. Per aquesta raó es presenten diferències entre les persones joves ocupades respecte de les que estudien, les

⁴⁶ ICC CONSULTORS i FINA, X. (dir.). *Cultura i Joves II. Hàbits culturals i polítiques públiques*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2010.

primeres tenen un nivell de consum i pràctica cultural menor, especialment respecte als consums que impliquen desplaçament (i en especial, en les biblioteques). El mateix succeeix amb la paternitat i la maternitat de les persones joves. En aquest cas els efectes es poden observar en uns nivells més baixos de lectura i també de consums que impliquen desplaçament (llibres, concerts, teatre, museus i biblioteques), mentre que, en canvi, augmenta el consum de cinema.

Més enllà de les diferències intragrups, cal assenyalar que els **consums culturals de les persones joves han augmentat** en la majoria de les seves modalitats, però de manera més rellevant en els **consums a la llar**, que no impliquen desplaçament. Com s'assenyala en l'estudi "Cultura i Joves II. Hàbits culturals i polítiques públiques"⁴⁷. "el consum cultural en activitats com anar al cinema o a actes de 'contemplació cultural distingida' (assistir a un concert, anar al teatre o a un museu), s'ha detectat un cert descens en el percentatge de joves que les realitzen de manera més o menys habitual. En canvi, hi ha hagut un creixement important en la utilització d'Internet, en concret per qüestions relacionades amb l'oci. No es pot parlar d'un efecte net de substitució, però sí que és cert que l'aparició d'Internet ofereix un nou format d'oci i de consum cultural que de ben segur afecta la resta d'activitats culturals i d'oci. El cas del cinema és especialment clar, ja que Internet ofereix, a més, un accés més còmode, ràpid i gratuït a les pel·lícules que es projecten als cinemes".

6.1.3. El paper de les TIC

Les tecnologies de la informació i la comunicació, en especial Internet, han tingut un impacte cabdal en els darrers temps i han generat moltes transformacions en diverses esferes de la vida de les persones, a més de l'impacte en l'oci de joves i adults. Com assenyala Serracant [et al.], 2009: "la introducció d'aquestes tecnologies ha provocat **un dels canvis més profunds i més ràpids de les societats actuals**. Ràpid perquè el ritme a què la gent incorpora aquestes tecnologies és vertiginós –les generacions més joves utilitzen de manera quotidiana i constant formes de comunicació i informació que fa pocs anys

⁴⁷ ICC CONSULTORS i FINA, X. (dir.). *Cultura i Joves II. Hàbits culturals i polítiques públiques*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2010.

⁴⁸ SERRACANT, P. i SOLER, R. *La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi sobre el sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2009.

ni tan sols existien-, i profund perquè Internet i les noves tecnologies de la comunicació han multiplicat la capacitat de gestió de la informació i han eliminat radicalment la majoria de barreres de comunicació, de tal manera que avui en dia la comunicació és sempre immediata i no està condicionada per distàncies geogràfiques⁴⁸.

Diversos estudis assenyalen que la seva penetració en les noves generacions es pot dir que és total: gairebé el 95% dels individus de 15 a 29 anys les utilitzen de manera habitual. Malgrat això, cal assenyalar que el consum d'Internet no va acompanyat de consums intensius de la resta de productes culturals, fet que sí que s'observa amb els lectors habituals. Entre els internautes, la resta de consums es produeixen en menor mesura, excepte pel que fa a l'assistència al cinema i a concerts. Aquest fet planteja el dubte que Internet pugui ser la porta d'entrada a la resta de modalitats i formats culturals, que pugui assegurar-ne una combinació diversa i enriquidora, més enllà d'un consum de masses.

6.1.4. Cultura i llengua com a eina de dinamització, de cohesió i inclusió social

D'una banda, desenvolupar la capacitat d'expressió artística i també la comprensió de les manifestacions artístiques i culturals entre les persones joves és una condició cabdal per accedir als béns culturals, per poder entendre'ls i gaudir-ne. La manca d'un treball transversal i coordinat entre els **ensenyaments artístics i culturals** en els diferents nivells educatius i d'un pla estratègic a escala catalana que articuli el foment i la promoció de la cultura no afavoreix una posició predominant d'aquestes disciplines en tant que eines per a l'expressió de les persones, en especial dels i les joves, ni tampoc la seva utilització com a eines de dinamització, intercanvi i cohesió social.

D'altra banda, el coneixement de la llengua, el seu ús i la seva presència en espais de lleure i consum cultural són també aspectes fonamentals de la realitat social d'un país. Més encara si aquest país té una realitat lingüística complexa per la presència de més d'una llengua, i si, a més, la llengua pròpia és percebuda com un element fonamental de la identitat nacional.

La comprensió de la llengua és una condició necessària per integrar-se plenament en una comunitat lingüística. La presència del castellà a Catalunya fa possible viure-hi sense comprendre el català, però el català és indispensable en alguns espais com l'escola i és del tot imprescindible per a una integració cultural plena. De fet, la no comprensió del català implica l'exclusió no sols d'un volum important d'opcions de consum cultural, sinó també d'altres espais. El 90,8% de les persones joves saben

parlar català, però tan sols el 45,9% l'utilitzen habitualment (exclusivament o compartit amb el castellà).

L'increment de la població jove d'origen estranger que ha arribat a constituir un quart de la població jove total (del 3% al 25%) planteja la necessitat de desenvolupar polítiques que potenciïn i consolidin la **llengua catalana com a llengua vehicular** i de comunicació i també com a factor fonamental de cohesió i d'inclusió social d'aquests nous joves catalans.

Respecte a la situació de la llengua catalana, cal destacar el fet que, *"tot i que les persones joves tenen més capacitats lingüístiques en català que els adults, l'utilitzen menys. Això s'explica perquè el model educatiu d'immersió lingüística ha fet que molts joves que no utilitzen el català habitualment en els seus entorns de relació el comprenguin i tinguin plenes capacitats de desenvolupar-se en català"*⁴⁹.

6.1.5. Oci, pràctiques culturals i trajectòries de transició⁵⁰

En darrer lloc, i com ja hem assenyalat, hi ha diversos estudis i literatura que assenyalen que en els darrers temps s'han produït canvis importants en els processos de configuració de la identitat. Mentre que a la societat industrial el treball va ser un aspecte cabdal en l'estructuració de les identitats, sembla que a les societats actuals els processos d'individualització, la fragmentació de classe o altres aspectes, com la democratització i l'extensió del consum d'oci, fan que la identitat de l'individu s'estructuri en funció de les pràctiques realitzades més enllà del món del treball i centrat en l'àmbit del consum. D'aquí se'n podria extreure, especialment pel que fa a la gent jove, que el **consum d'oci**, i, concretament, el seu posicionament respecte a aquest, és el **nou element configurador de les identitats**. Val a dir que, malgrat que aquestes transformacions siguin certes, les dades posen de manifest que les preferències i possibilitats d'oci segueixen essent marcades per la posició que els individus tenen en l'estructura social i la trajectòria seguida pel jove. És a dir, que el canvi del terreny de joc en el qual es configuren les identitats juvenils no ha suposat una igualació de les oportu-

⁴⁹ SERRACANT, P. i SOLER, R. *La joventut catalana al segle XXI. Una anàlisi sobre el sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2009.

⁵⁰ MIRET, P. [et al.]. *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007. Una anàlisi de les transicions educatives, laborals, domiciliàries i familiars*. Observatori Català de la Joventut, Secretaria de Joventut, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Generalitat de Catalunya, 2008.

nitats, sinó que, fins a aquest moment, esdevé un **reflex de l'estructura social** i, possiblement, un mecanisme de reproducció de les desigualtats socials (París [et al.], 2005).

Aquest fet plantejarà reptes importants en les polítiques de joventut a l'hora d'abordar la relació que s'estableix entre els àmbits materials i els no materials en la configuració de les identitats individuals i col·lectives de les persones joves i en les seves oportunitats d'emancipació.

6.2. Les estratègies del PNJCat 2020 en cultura

El PNJCat 2020 parteix de la voluntat que les polítiques culturals adreçades a joves responguin a objectius educatius i socialment cohesionadors, tenint en compte els nous reptes socials que es plantegen arran dels canvis en les expressions i pràctiques culturals i dels seus efectes en la configuració de les identitats individuals i col·lectives de les persones joves.

Les polítiques de joventut han de promoure l'accessibilitat de les persones joves als béns culturals, i alhora possibilitar les seves formes d'expressió artística i creativa. Els ensenyaments artístics són eines de coneixement i llenguatges instrumentals que ajuden a la formació integral de la persona i, per tant, esdevenen una finalitat per si mateixa.

Per avançar en aquest camí, és necessària la **universalització de la cultura**, fet que requereix una ampliació del públic, i en aquest cas, jove. Malgrat això, el PNJCat 2020 no pretén promoure expressions culturals de massa, pel simple fet d'arribar a més persones joves. Trobar el punt d'equilibri entre l'ampliació de públic i el fet que l'oferta cultural respongui als **objectius educatius i socialment cohesionadors**, és una de les principals qüestions a les quals el PNJCat 2020 ha de donar resposta.

Però per poder avançar en aquest camí, cal que les polítiques de joventut en l'àmbit cultural es dissenyin i implementin a partir de les **necessitats de l'entorn**. Si no tenim en compte aquesta diagnosi, no serà possible que el PNJCat impulsi nous espais –individuals i col·lectius– de reflexió i diàleg, sense els quals l'educació i la cohesió social no seran factibles.

Malgrat ser clar que les polítiques de joventut en l'àmbit de la cultura no resoldran per si soles tots els problemes detectats, la política cultural no ha de ser concebuda com quelcom aïllat i perifèric respecte a la resta de polítiques públiques. En la mesura que el disseny de les polítiques públiques guanyi en transversalitat, podrem esperar resultats socialment més ambiciosos.

Des d'aquesta perspectiva, també les polítiques culturals haurien d'incorporar mecanismes de **participació** de les persones, entitats i grups de joves. Amb ells és més possible establir complicitats socials i consolidar espais de participació, deliberació i reflexió que poden ser útils per ajudar a dissenyar-les i pot ser una de les millors maneres d'assolir l'increment de públics assenyalat abans.

D'acord amb això i per fer front als reptes descrits al diagnòstic anterior, el PNJCat 2020 incorpora una triple estratègia:

6.2.1. Accés, difusió i consum cultural dels i les joves

Cal que el PNJCat desenvolupi polítiques per garantir l'accés, la difusió i el consum cultural (crític) de les persones joves segons les seves especificitats i condicions d'accés, tant pel que fa als continguts, els espais, els formats, els llenguatges, etc. (amb una definició de l'accessibilitat a la cultura des d'un sentit ampli), com tot allò que facilita el consum i, fins i tot, la pràctica cultural. Per tant, el PNJCat 2020 pretén incidir sobre les barreres vinculades a **factors estructurals o institucionals** (barreres físiques, distribució territorial, llenguatges complexos, mitjans de difusió no apropiats, etc.) i a **factors d'ordre personal** (socioeconòmic, socioeducatiu, motivacional, etc.). El PNJCat 2020 pretén incidir i adaptar el contingut i la forma de les actuacions adreçades amb l'objectiu de fomentar l'accés a la cultura i el consum cultural de les persones joves i adaptar-los.

Vinculat a l'accés i al consum cultural de les persones joves, un primer pas a tenir en compte és que dos dels quatre pilars bàsics de l'ensenyament⁵¹ són aprendre a ser, és a dir, la capacitat de desenvolupar-se personalment, i aprendre a viure junts, que és la base per a la cohesió social. En tots dos, els ensenyaments artístics i culturals hi tenen una importància cabdal. El coneixement de la música, les arts visuals, l'escriptura, la dansa, entre d'altres, com a vehicles culturals, permet inserir-se plenament en la societat, conèixer i respectar altres cultures, i promocionar noves formes d'expressió i de realització cultural. A la vegada, ajuden a viure, a gaudir i a expressar-se i a comunicar-se amb els altres. Per tant, en el foment de la cultura té una importància essencial **l'educació en la cultura i la cultura en l'educació**, com a part essencial en la formació integral de la persona, a més de la seva contribució com a instrument per a la cohesió social.

⁵¹ DELORS, J. *La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la educación para el siglo XXI*. Madrid: Santillana, Ediciones UNESCO, 1996.

En aquesta línia, cal incorporar les **TIC com una eina estratègica per articular el potencial creatiu de les persones joves**, en tant que mitjà de creació, difusió i consum cultural i tenint en compte els canvis que les TIC han incorporat en les formes de crear cultura i de consumir-la i que cal recollir per a les polítiques culturals actuals.

6.2.2. Impuls de la creació i de la producció cultural dels i les joves

En aquesta estratègia és clau **facilitar les eines, les infraestructures i els mitjans per a la creació i la producció cultural realitzada per la gent jove**, a través d'unes polítiques que entenguin la cultura de forma àmplia i reconeixin les especificitats, les diferents expressions culturals convencionals i no convencionals.

Cal desenvolupar polítiques que donin resposta a les noves necessitats de cadascun dels sectors culturals, així com saber atendre als processos d'hibridació que actualment s'estan produint entre les diferents disciplines, els nous llenguatges i noves maneres d'aproximar-se i de crear cultura.

En aquesta línia, cal incorporar les TIC com a eina per articular el potencial creatiu de les persones joves, en tant que mitjà de creació i producció cultural, i tenir en compte els canvis que les TIC han incorporat en les formes de crear cultura i que cal recollir per a les polítiques culturals actuals.

El PNJCat pretén **donar resposta a les noves realitats, formes i eines d'expressió cultural** dels i les joves, i fomentar espais públics que siguin viscuts com a espais d'intercanvi d'experiències, tant adreçats als consumidors com als creadors. Aquest impuls servirà per establir sinergies amb l'estratègia següent, ja que l'expressió cultural implica participació, reflexió i debat social, amb la capacitat de participació i de generació d'opinió crítica entre les persones joves i, alhora, de cohesió social.

6.2.3. Impuls de la cultura i de la llengua catalana com a eina d'inclusió, de dinamització i de cohesió social

Al llarg de la seva història, Catalunya ha estat un país de confluència i pas de cultures diverses, i és precisament aquesta diversitat cultural la que atorga riquesa a la societat catalana, alhora que incorpora la necessitat de redefinir conceptes clàssics com són la convivència, la ciutadania o la cohesió social. Aquesta situació, malgrat no ser nova, és un dels principals reptes de la Catalunya del segle XXI.

La cultura i la llengua catalanes constitueixen uns dels signes d'identitat col·lectiva més importants del nostre país. Cal que donem resposta al repte d'esdevenir **societat oberta, cohesi-**

onada i inclusiva, potenciant la cultura com a eina de transformació social, per la seva capacitat mobilitzadora, organitzadora, generadora de xarxes, objectius compartits i dinàmiques comunitàries. La cohesió social, avui exigeix ser capaç de fer prevaler la idea de ciutadania per damunt d'altres elements d'identitat, articulant la cultura des de la proximitat. Per aquesta raó és necessari desenvolupar propostes culturals que reconeixin el paper de l'associacionisme cultural, juntament amb les diferents novetats de participació juvenil i la seva capacitat de lideratge cultural. Cal avançar cap a un model de societat intercultural que incorpori la convivència de les diferents cultures sota una relació de diàleg i reconeixement mutu. Incorporar la **interculturalitat*** en les polítiques de joventut resulta la condició necessària per assolir una veritable cohesió nacional i per avançar cap a la justícia social, creant les oportunitats necessàries perquè l'origen cultural o ètnic no determini les expectatives i opcions de les persones joves en el desenvolupament del seu projecte de vida.

En aquest sentit, cal que la cultura compti amb els instruments i els recursos que consolidin la **llengua com a eina per a la convivència**, com un element de cohesió social en un marc plurilingüe amb capacitat per generar noves complicitats i de sumar allò que tenen de positiu totes les cultures, perquè les persones joves de procedència cultural i social ben diversa puguin construir, com a ciutadans i ciutadanes, una nova identitat compartida i no exclouent.

6.3. Estructura d'objectius estratègics i operatius

22. Augmentar l'accés i el consum cultural crític dels i de les joves, incidint en el trencament de les barreres objectives i subjectives que el condicionen.

- 22.1. Augmentar l'accés i el consum cultural de les persones joves, tenint en compte l'heterogeneïtat de les condicions i oportunitats d'aquestes, els mitjans d'informació i els canals de consum que empren.
- 22.2. Generar eines, formació i recursos per a tots els professionals de l'àmbit educatiu per poder treballar l'educació en les arts i la cultura amb les persones joves.
- 22.3. Promoure l'interès i l'educació en la cultura per fomentar un consum cultural crític per part del jovent.
- 22.4. Sensibilitzar els agents culturals en la diversitat de públics, de disciplines i de creadors joves per incorporar la perspectiva juvenil en les polítiques culturals.

- 22.5. Fomentar la difusió de les produccions culturals realitzades per les persones joves i la creació de públics per promoció-onar-les i augmentar el seu consum entre la població.
- 22.6. Potenciar, difondre i revalorar les manifestacions culturals de proximitat, de baix cost i consum proper impulsades per col·lectius juvenils.
- 22.7. Fomentar la lectura com un element essencial per al desenvolupament de les persones joves.

23. Potenciar la creació artística i la producció cultural dels i les joves.

- 23.1. Organitzar plataformes vertebrades territorialment i dotar-les econòmicament per desenvolupar espais de creació, producció i intercanvi cultural que afavoreixin les expressions culturals de les persones joves.
- 23.2. Crear espais mixtos d'oferta i difusió culturals i, alhora, de creació i producció cultural, autogestionats per persones joves que permetin apoderar els col·lectius juvenils arreu del territori.
- 23.3. Prestigiar les creacions culturals generades per les persones joves en totes les seves modalitats i manifestacions culturals.
- 23.4. Generar eines per millorar les oportunitats professionals de les persones joves creadores a través de marcs de treball professionals per a tots els agents culturals.
- 23.5. Impulsar el protagonisme de les persones joves dins del sector de la producció cultural.
- 23.6. Reforçar el paper de les TIC com a eines de producció artística i cultural emergent del jovent amb un cost baix i un abast ampli.

24. Impulsar la cultura i la llengua catalanes com a eines de dinamització, cohesió i inclusió social.

- 24.1. Impulsar relacions i projectes interculturals i intergeneracionals constructius entre les múltiples cultures, ètnies i col·lectius existents.

- 24.2. Impulsar programes d'intervenció que utilitzin la llengua, la creació i l'expressió cultural juvenil com a eina per a la dinamització, la inclusió i la cohesió social, amb la participació de les persones joves.
- 24.3. Donar visibilitat a la llengua catalana com a element de cohesió social amb l'oferta de productes i serveis en català relacionats amb el lleure, l'educació i especialment les TIC.
- 24.4. Donar suport i difondre les manifestacions de cultura popular protagonitzades per gent jove.

7. REpte 7. Avançar cap a un model de país i societat cohesionada, vertebrada territorialment, sostenible, innovadora i inclusiva en les formes d'organització col·lectiva

Tal com hem anat veient al llarg dels diferents reptes del PNJCat 2020, l'entorn i el context social resulten cabdals en la configuració de les oportunitats de les persones joves per desenvolupar les seves trajectòries de vida. Així, tot i que al llarg dels reptes del PNJCat es desenvolupen estratègies i objectius encaminats a diluir els efectes de l'estructura social i l'entorn en relació amb cadascun dels àmbits i esferes de la vida de les persones joves, cal que les polítiques de joventut vagin més enllà i abordin aquells factors que, vinculats amb el model de societat i territori, són potencialment generadors de desigualtats socials i que generen un tipus de dinàmiques socials amb uns efectes concrets en la vida dels i les joves que viuen a Catalunya i en les relacions que mantenen amb el seu entorn.

Per tant, acomplir la missió del Pla, és a dir, fer possible l'emancipació i la participació de les persones joves, dependrà no sols d'incidir sobre la trajectòria vital de les persones joves i aquells factors que hi intervenen, sinó també per incorporar accions que contribueixin a avançar cap a un nou **model de país i de societat** cohesionada, vertebrada territorialment, sostenible i inclusiva en les formes d'organització col·lectiva que afavoreixi que les persones joves puguin desenvolupar la pròpia trajectòria de vida.

Així doncs, aquest setè repte del PNJCat incorpora aspectes que, tot i que d'entrada podrien semblar ben diferents o, fins i tot, desconnectats, mirats des de la perspectiva de la integralitat de les polítiques de joventut, són cabdals per generar les condicions necessàries per avançar cap a una societat igualitària i cohesionada i que han de permetre assolir l'èxit en la resta de reptes plantejats al llarg del Pla.

S'estableixen quatre grans estratègies per fer front a aquest repte:

- **Organització i distribució social del temps:** incidir sobre l'organització dels temps de la vida quotidiana perquè permeti a totes les persones joves compaginar els diferents temps i treballs amb harmonia i benestar.
- **Imatge social positiva de les persones joves:** incidir sobre la imatge social del jovent i el tractament informatiu que rep.
- **Igualtat, cohesió social i convivència:** millorar la convivència i l'arrelament en l'àmbit interpersonal, comunitari i social.
- **Sostenibilitat i vertebració territorial:** avançar cap a una societat més vertebrada territorialment, més sostenible i més compromesa amb el medi ambient.

7.1. L'organització i la distribució social dels temps

Les societats occidentals s'han organitzat històricament a partir dels temps i ritmes marcats per l'esfera laboral i el sistema productiu com a àmbits centrals i estructuradors de la societat. Aquesta forma d'organització social determina els usos del temps de vida i les dinàmiques socials fent extensibles les desigualtats socials que es generen en l'esfera laboral a altres esferes de la vida de les persones.

En els darrers temps, però, s'està produint un canvi en la concepció dels temps socials, l'escurçament del cicle laboral i l'allargament del cicle vital de les persones fan que el temps de vida passi a ser considerat com un recurs escàs i valuós i, és en aquest context, que les polítiques del temps resulten claus per assolir el benestar de la societat i les persones.

Tanmateix, l'ús i la disposició del temps de què disposen les persones té un fort component de desigualtat. En primer lloc, el sexe resulta com una de les principals variables explicatives de l'ús desigual del temps, les polítiques de conciliació sovint s'han centrat en la idea de reduir els temps de treball mercantil de les dones per dedicar-lo a la cura dels altres, la qual cosa ha donat com a resultat la reproducció d'una doble jornada laboral de les dones amb una clara manca de temps personal que, d'altra banda, sí que es reconeix per a la població masculina. Així doncs, el repartiment actual de treballs i temps entre homes i dones dificulta que hi hagi una igualtat d'oportunitats real entre sexes, a més de no permetre que homes i dones puguin decidir en peu d'igualtat la seva implicació i participació en els diferents àmbits de la vida.

En segon lloc, l'edat és també un factor determinant en relació amb l'ús i la disposició del temps, la percepció de la joventut com una etapa de pas cap a la vida adulta ha resultat en una banalització dels temps de què disposen les persones joves i dels usos que en fan. Les ciutats i les estructures socials s'organitzen a partir d'una concepció adultocèntrica de la societat en què les dinàmiques i pràctiques pròpiament juvenils no es tenen en compte a l'hora de planificar i organitzar la política pública, generant així una desigualtat en les oportunitats dels i les joves per compaginar les diferents esferes de la vida.

Per tant, avançar cap a una societat més justa i igualitària té a veure amb el reconeixement dels diferents temps que es dediquen a activitats diverses i amb el fet de reconèixer aquestes activitats com a experiències vitals per al desenvolupament individual i col·lectiu.

Així doncs, des de les polítiques de joventut, cal incidir sobre l'organització dels temps de la vida quotidiana perquè permeti a tots els i les joves **compaginar els diferents temps i treballs** amb harmonia i benestar. L'organització i la distribució socials dels temps i treballs ha de permetre que cada persona pugui desenvolupar el seu projecte de vida en igualtat d'oportunitats amb la resta.

Les polítiques públiques a desenvolupar en aquest marc tenen com a finalitat promocionar el canvi de l'organització temporal vigent en les societats del benestar. Es tracta de repensar aquest benestar, tenint en compte que el municipi i la vida quotidiana són els escenaris ideals per desenvolupar aquestes polítiques. El PNJCat 2020 vol contribuir a gestionar les **demandes i necessitats dels i de les joves** en un context temporal en què es considerin els diferents usos del temps més enllà de la jornada laboral remunerada i aquelles qüestions referides al benestar quotidià de les persones.

Així doncs, aquestes polítiques serviran com a suport i impuls d'allò comunitari i com a revisió de l'actual contracte social entre sexes. Aquesta estratègia és una de les claus per assolir més equitat social i política i més benestar, partint de la població jove en tant que forma part del present i en tant que és generadora de canvis socials.

7.1.1. Objectius estratègics i operatius

25. **Impulsar un canvi en l'organització social dels temps i de la vida quotidiana segons la qual predomina la centralitat del temps productiu o mercantil per sobre dels altres temps (familiar, comunitari-associatiu, formatiu, productiu i personal).**
 - 25.1. Sensibilitzar les persones joves, i la societat en general, sobre la necessitat d'avançar en una nova organització social del temps.
 - 25.2. Revalorar el treball associatiu i comunitari com a treball important i necessari per a la societat actual.
 - 25.3. Facilitar la diversificació i compaginació de l'ús del temps laboral, formatiu, personal, familiar de les persones joves (itineraris formatius de dedicació parcial, fórmules de contractació parcial, etc.).

7.2. Visibilitzar, apoderar i positivitzar la imatge social de les persones joves

26. Millorar la distribució desigual dels temps socials entre homes i dones.

- 26.1. Promoure el reconeixement social del treball familiar, domèstic i de cura.
- 26.2. Avançar cap a una distribució equitativa dels temps socials i del treball familiar, domèstic i de cura entre gèneres a partir de la sensibilització de les persones joves i de la societat en general en aquest respecte.

La joventut, com a etapa del cicle vital, té una bona valoració en la nostra societat. Malgrat això, sovint el que es desprèn de la forta presència dels i les joves als **mitjans de comunicació** no serveix per conèixer millor aquest col·lectiu o per entendre les seves necessitats i problemàtiques. Al contrari, tot sovint provoca la seva estigmatització, ja que reben un tractament mediàtic negatiu i estereotipat (especialment associats a violència, a hàbits poc saludables i a actituds incíviques, entre d'altres). L'aquest tractament mediàtic del col·lectiu juvenil contribueix a configurar la construcció social de la seva imatge i a generar un cert recel de la societat envers aquest col·lectiu tan divers i heterogeni.

Una part important de la representació mental que ens fem del món no procedeix de la nostra experiència directa (que també hi influeix), sinó de la imatge que els mitjans de comunicació ens transmeten⁵². Això no vol dir que la nostra visió sobre la joventut quedi totalment determinada pels mitjans, però sí que és cert que tenen un efecte molt important i que en molts casos aquesta mirada acaba incorporant-se de manera implícita en la resta d'actors institucionals, fins i tot en la manera en què les administracions públiques abordem el col·lectiu juvenil des de la política pública.

Així doncs, els mitjans (juntament amb altres agents institucionals o socials) exerceixen una influència en la **construcció social de la joventut**, especialment els diaris, *"ja que determinen l'actualitat informativa com a font documental i ideològica dels altres mitjans i com a predecessors en l'aixecament o en la presentació de temes que després són coberts pels mitjans audiovisuals"*.

⁵² GIRÓ, X. *La imatge de la joventut a la premsa escrita. Valors, política i violència*. Universitat Autònoma de Barcelona, 2003.

A més, la joventut és un col·lectiu força heterogeni i amb desigualtat d'accés als mitjans informatius. Per aquesta raó és encara més necessària una acció compensatòria que pugui fer que els i les professionals de la informació, entre altres agents implicats, millorin el **tractament informatiu de les persones joves** i, en definitiva, la imatge que projecten.

Per aquesta raó, el PNJCat 2020 vol positivitzar la imatge social de la joventut. Només trencant els estereotips i prejudicis associats al col·lectiu jove aconseguirem avançar cap a aquest nou model de país i de societat cohesionada i vertebrada que creu i confia en la seva joventut, com a aposta de present i de futur.

7.2.1. Objectius estratègics i operatius⁵³

27. Millora del tractament informatiu de les persones joves als mitjans informatius i de comunicació.

- 27.1. Impulsar mesures, codis deontològics i instruments de manera coordinada i consensuada amb els agents implicats per a la millora del tractament informatiu de les persones joves als mitjans d'informació i comunicació.
- 27.2. Augmentar el coneixement sobre la construcció de la imatge social de les persones joves i el seu tractament informatiu als mitjans de comunicació.
- 27.3. Evitar les simplificacions i l'ús d'estereotips sobre les persones joves, tenint en compte la seva heterogeneïtat.
- 27.4. Evitar la culpabilització de les persones joves de problemes o conductes socials dels quals no són directament o únicament responsables, contextualitzant els problemes i les realitats específiques que els afecten.
- 27.5. Visibilitzar aquells problemes estructurals que afecten les persones joves.
- 27.6. Vetllar perquè es respectin els drets a la intimitat, la imatge i la dignitat de les persones joves.

⁵³ La redacció d'objectius incorpora els aspectes del decàleg derivat del projecte "Joves i mitjans de comunicació", impulsat per la Secretaria de Joventut, el Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya i el Col·legi de Periodistes de Catalunya.

27.7. Treballar per positivitzar la imatge de les persones joves a les campanyes i els canals d'informació que es desenvolupen des de les diferents administracions.

27.8. Vetllar perquè els mitjans de comunicació no difonguin missatges sexistes adreçats a audiències juvenils.

28. Fomentar el paper de les persones joves com a productores d'informació sobre elles mateixes.

- 28.1. Donar veu i accés als mitjans a col·lectius juvenils implicats socialment.
- 28.2. Destacar la contribució dels i les joves i el talent juvenil associat al progrés social general.
- 28.3. Incorporar persones joves expertes i creadores d'opinió perquè la seva veu i visió es tingui en compte tant en qüestions pròpiament juvenils com en aquelles que afecten la societat en el seu conjunt.
- 28.4. Potenciar i visibilitzar els productes o espais informatius creats i realitzats per persones joves.

7.3. Igualtat, cohesió social i convivència

Catalunya requereix un sentiment de pertinença i de cohesió social que impulsi la integració de la ciutadania en el seu context més immediat i també global, una participació activa a través de l'exercici dels seus **drets i deures** i una convivència en una societat que és alhora canviant, diversa i complexa.

La "salut" d'una societat depèn no sols de les lleis o regles del joc establertes, sinó de les competències, els valors i les actituds de la seva ciutadania. Així doncs, no és només l'existència d'institucions democràtiques, la que assegura la democràcia, la **cohesió social i la convivència**, sinó també la **cultura cívica** de la gent.

Tenint en compte el potencial d'agent de canvi social que representa el col·lectiu jove, no sols com a ciutadanes i ciutadans del present, sinó com a generadors de transformacions socials, el PNJCat 2020 pretén desenvolupar accions que facilitin l'adquisició d'aquestes competències, valors i actituds, així com incidir sobre els aspectes institucionals i socials que han de contribuir a assolir el repte plantejat.

7.3.1. Objectius estratègics i operatius

29. Promoure la igualtat efectiva entre les persones joves, el respecte a la diversitat i l'establiment de relacions igualitàries.

- 29.1. Reconèixer, valorar i protegir la diversitat existent entre la joventut del nostre país.
- 29.2. Treballar per a l'eliminació de les desigualtats existents entre les persones joves per raó de naixement, edat, sexe, origen, orientació sexual, religió o creences, residència, capacitats, malaltia o d'altres.
- 29.3. Promoure espais de trobada entre els diferents col·lectius de joves per avançar en l'acceptació i el respecte a la diversitat.
- 29.4. Reconèixer i promoure nous valors, actituds i models o patrons relacionals basats en el respecte i la igualtat que contribueixin a garantir unes relacions igualitàries.
- 29.5. Reduir la presència de l'androcentrisme en l'imaginari social de les persones joves.
- 29.6. Impulsar unes relacions igualitàries entre les persones joves, especialment respecte al seu grup d'iguals i les seves relacions de parella.
- 29.7. Promoure la visibilitat de la diversitat en les representacions polítiques i civils del territori.

30. Promoure l'acollida de les persones joves novingudes i les relacions interculturals entre les persones joves i el seu entorn.

- 30.1. Millorar l'acollida, l'atenció, la informació i l'orientació dels nous ciutadans i ciutadanes joves per facilitar la seva autonomia i el seu accés als recursos públics i privats.
- 30.2. Fomentar l'adquisició de competències interculturals per millorar la capacitat dels i les professionals per analitzar, entendre, interactuar i gestionar la comunicació i les relacions en contextos de diversitat.
- 30.3. Fomentar la creació d'espais de proximitat compartits entre joves diversos per potenciar les relacions interculturals en el món juvenil.

30.4. Afavorir les relacions, la convivència i la cooperació intercultural entre la gent jove per millorar el seu coneixement mutu, la cohesió social i l'exercici de la plena ciutadania.

30.5. Potenciar la interculturalitat entre el teixit social juvenil i comunitari.

31. Prevenir i eradicar les violències que afecten les persones joves (violència masclista, assetjament escolar, laboral, sexual o per raó de sexe...).

- 31.1. Promoure la convivència, la resolució de conflictes, la prevenció de violències i la solidaritat entre les persones joves.
- 31.2. Facilitar l'establiment de relacions que permetin la gestió pacífica dels conflictes i l'eradicació de les violències entre les persones joves.
- 31.3. Sensibilitzar i capacitar les persones joves en el respecte a la diversitat i la resolució de conflictes.
- 31.4. Fomentar l'ús de la mediació i de les polítiques de mediació com a instrument de resolució pacífica de conflictes en totes aquelles situacions conflictives en què puguin veure's immerses les persones joves.
- 31.5. Impulsar la consciència solidària i la implicació dels i les joves en accions de cooperació al desenvolupament en l'àmbit local i internacional.
- 31.6. Prevenir els comportaments no respectuosos amb la integritat i la llibertat de l'individu, en especial de la persona jove (tracta i explotació sexual, matrimonis forçats, etc.) i sensibilitzar sobre aquest aspecte.

32. Fomentar l'ús de l'espai públic de les nostres viles i ciutats com a formes d'expressió de la col·lectivitat.

- 32.1. Impulsar l'ús dels espais públics amb perspectiva comunitària i inclusiva, com una eina cabdal de cohesió social.
- 32.2. Facilitar l'ús de l'espai públic per a activitats i formes d'expressió juvenil, garantint una distribució equitativa entre les persones joves i altres col·lectius en els usos dels espais públics.

7.4. Avançar cap a una societat més vertebrada territorialment, més sostenible i més compromesa amb el medi ambient

- 32.3. Promoure les mesures de prevenció i mediació referent als usos de l'espai públic, més enllà de les ordenances del civisme.
- 32.4. Desenvolupar pactes de convivència als municipis.
- 32.5. Promoure un oci responsable, alternatiu i no basat en el consumisme (així com alternatives d'oci nocturn).

Com hem anat veient al llarg de les diferents diagnosi plantejades en la resta de reptes del Pla, i seguint amb l'anàlisi que aporta l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, el territori esdevé un dels principals eixos estructurals de desigualtat social i afecta de manera més acusada la població juvenil. Així, el fet de viure en un municipi concret, caracteritzat per la disposició de serveis públics i privats i per una xarxa de transport determinada, fa que l'individu disposi d'unes o altres oportunitats en el seu projecte de vida.

Els recursos educatius d'un municipi o el model productiu i els sectors econòmics que caracteritzen un territori donat, són alguns dels elements que condicionen les oportunitats educatives i laborals dels i les joves que hi resideixen. De la mateixa manera, l'augment desmesurat i desigual dels preus del parc d'habitatges impulsa la fugida de famílies joves a municipis on l'accés a l'habitatge resulta més assequible però augmenten les distàncies i els temps dels desplaçaments per motius de feina o estudis.

Tanmateix, es detecta una influència important del territori sobre els aspectes no materials de la vida de les persones joves, per exemple: els municipis petits i mitjans, a excepció de l'àrea metropolitana, la participació en entitats i associacions i la utilització dels serveis públics són inversament proporcionals a la grandària del municipi. Aquest fet mostra que viure en una tipologia concreta de municipi, amb uns serveis i recursos concrets, determina les opcions de les persones joves per desenvolupar activitats diverses.

Per entendre millor l'anàlisi del territori com a eix de desigualtat social i com aquest es relaciona amb les necessitats de mobilitat de les persones joves, cal veure com el model territorial de Catalunya es relaciona amb un model de mobilitat concret. El model de planificació territorial als països occidentals ha seguit una lògica expansiva d'apropiació del territori que té fortes conseqüències sobre el model de mobilitat, segregant l'espai on es desenvolupen les diferents activitats i funcions urbanes,

augmentant així el nombre de desplaçaments i les distàncies entre els llocs de residència, treball, estudi i lleure.

De fet, la principal característica del model de mobilitat a Catalunya és l'hegemonia del vehicle privat que porta implícit un major impacte ambiental i la preeminència del transport privat com a model hegemònic per a la mobilitat. El model de transport basat en el vehicle privat porta implícita una forta càrrega discriminatòria, en tant que no totes les persones disposen dels mateixos recursos per accedir a la compra de vehicle privat, especialment quan parlem de joves, cas en què cal suposar una menor capacitat econòmica, i en què l'edat també resulta determinant per a la conducció de vehicles motoritzats. El sexe és un altre factor a tenir en compte quan parlem de joves i de l'accés al transport privat: les noies és desplacen menys amb vehicle privat que els nois i localitzen llocs de treball més pròxims al lloc de residència. Així, es pot afirmar que l'accés desigual al vehicle privat influeix en les oportunitats d'emancipació juvenil.

Tanmateix, les possibilitats de desplaçament es defineixen també en funció dels mitjans de transport als quals té accés l'individu i, per tant, de l'oferta existent. L'ús d'un o altre mitjà té també uns efectes concrets sobre l'entorn i sobre el mateix individu.

Així, el PNJCat 2020 aposta per unes polítiques que hauran de vetllar per la reducció d'aquests efectes millorant les oportunitats per desenvolupar el projecte de vida dels i les joves de Catalunya. El Pla vol promoure accions que tenen per objectiu **reduir els efectes discriminatoris** que es generen a partir de l'**estructura territorial del país**, de manera responsable i considerant els impactes que cada model té sobre el benestar de les persones, la qualitat de l'entorn urbà i el medi ambient.

Així mateix, el PNJCat vol incorporar les necessitats de les persones joves en relació amb el model de mobilitat de Catalunya, contribuint a avançar cap a una mobilitat més segura i sostenible des del punt de vista social, econòmic i mediambiental.

Així, les polítiques de mobilitat i joves tindran per objectiu final enfortir la cohesió social i territorial des del punt de vista de les **necessitats de mobilitat de les persones joves**. Per fer-ho, el PNJCat 2020 estableix un seguit d'objectius operatius vinculats a la mobilitat juvenil que contribuiran a la generació d'un model de mobilitat juvenil basat en mitjans de transport inclusius i d'ús democràtic.

Repensar els nostres hàbits de mobilitat i avaluar els efectes positius dels canvis que hi podem introduir és la clau per avançar cap a un **model col·lectiu de mobilitat més sostenible**.

En definitiva, més eficient, segur, equitatiu, competitiu, tranquil i saludable.

Aquesta estratègia incorpora una triple mirada en el plantejament dels objectius:

7.4.1. Objectius estratègics i operatius

33. Promoure una mobilitat accessible i sostenible arreu del territori amb perspectiva inclusiva i que tingui en compte les necessitats de desplaçament juvenil.

33.1. Impulsar l'educació i la cultura de la mobilitat sostenible, segura i responsable entre les persones joves reconeixent el paper estratègic que pot tenir l'educació en el lleure quant a la transmissió de valors vinculats a la sostenibilitat.

33.2. Minimitzar les conductes de risc associades a la mobilitat juvenil.

33.3. Impulsar la mobilitat sostenible (a peu, en bicicleta, en transport públic i en vehicle elèctric) per disminuir la presència del vehicle privat als carrers i espais públics i reduir els efectes de la mobilitat en el medi ambient.

34. Apostar per un model territorial i d'urbanisme sostenible i respectuós amb el medi ambient.

34.1. Avançar cap a un model territorial amb un ús racional de l'espai, basat en ciutats compactes, evitant la dispersió de nuclis urbans (i de l'abastiment de serveis que se'n deriva), tenint en compte les especificitats i les necessitats de cada territori.

34.2. Reduir el desequilibri en l'accés als serveis i els recursos per a les persones joves incorporant la seva participació en la planificació urbanística i territorial.

35. Fomentar un model de vida més sostenible i respectuós amb el medi ambient entre les persones joves.

35.1. Sensibilitzar les persones joves perquè tinguin una visió global i transdisciplinària de la sostenibilitat a fi d'assegurar la seva coresponsabilitat amb l'entorn i orientar l'acció.

35.2. Facilitar canvis culturals entre els i les joves per transformar els patrons de consum actuals d'acord amb la premissa que cal dissociar el concepte de qualitat de vida del consum de béns i recursos materials i de la generació de residus.

36. Mantenir una estructura territorial i productiva sostenible incentivant i facilitant el retorn i la inserció laboral dels i les joves al medi rural.

36.1. Prestigiar i positivitzar el medi rural i les professions desenvolupades per donar-hi servei reconeixent el valor afegit a la seva tasca, especialment dels i de les joves que treballen en el sector primari.

36.2. Analitzar quins nous jaciments d'ocupació són els més aptes per atreure les persones joves a cadascun del territori rurals.

36.3. Promoure la vida al medi rural entre els estudiants (actuacions amb els centres de formació postobligatòria i superior) i sensibilitzar sobre aquest aspecte.

36.4. Generar vincles i contactes amb els i les joves del medi rural que es desplacen a estudiar per informar-los de les oportunitats existents en el seu territori d'origen.

36.5. Desenvolupar mecanismes d'informació, formació i assessorament a la població jove emprenedora específics per als territoris rurals.

36.6. Implantar mesures que incentivin la creació d'empreses al món rural per facilitar que els i les joves puguin tirar endavant iniciatives pròpies del seu nivell de formació.

36.7. Promoure empreses i cooperatives de serveis agrícoles, ramaders i forestals, per fomentar ocupació entre els i les joves del món rural.

36.8. Millorar l'accés a la banda ampla des de tot el territori, especialment en els territoris d'àmbit rural, com a eina clau per a la creació d'empreses o altres iniciatives laborals.

DIMENSIÓ OPERATIVA

Desplegament i avaluació
del PNJCat 2020.
Agents, rols i funcions



1. El model de polítiques públiques del PNJCat 2020

El PNJCat respon a un **model de governança democràtica** en què l'Administració no adopta un paper jeràrquic respecte de la resta d'actors, sinó que crea una relació de cooperació i col·laboració amb la societat civil. Una de les innovacions del PNJCat 2000-2010 va ser incorporar agents ben diferents (Generalitat, món local i entitats juvenils) en una mateixa planificació de polítiques. Això ha facilitat que aquests agents comparteixin discursos i orientacions en el desenvolupament de les polítiques i que el mateix govern del PNJCat sigui un òrgan col·legiat entre Generalitat, món local i entitats juvenils, representades a través del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC). Aquesta **rellevància de la societat civil** en les polítiques de joventut no s'ha de quedar a aquest nivell. La intenció del PNJCat, com a instrument de planificació estratègica, és tenyir les polítiques de joventut en tots els àmbits del protagonisme de joves i entitats juvenils.

A l'hora de pensar responsabilitats i funcions en les polítiques de joventut, cal tenir present que administracions i societat civil tenen una naturalesa diferent. El repte, però, ha estat i segueix sent articular les seves diferents naturaleses i les implicacions que això té en les **diferents responsabilitats de cada agent** i el seu paper en les polítiques de joventut.

2. Agents del PNJCat i actors en les polítiques de joventut

Tenint en compte que el Pla es planteja una missió de gran abast, es fa necessari que el màxim d'agents institucionals i socials possible se sumin a treballar per a la consecució dels objectius del Pla. Segons això, cal diferenciar entre els actors de les polítiques de joventut i els agents de PNJCat.

Els primers fan referència a aquells agents que tenen la funció i la responsabilitat de desenvolupar el PNJCat i que dissenyen, executen i avaluen la seva acció a partir del marc d'objectius establerts al Pla i amb la finalitat de contribuir a la seva consecució. Els segons, que anomenem actors, es refereixen a aquells subjectes que desenvolupen polítiques de joventut tot i que no estableixen el PNJCat com a marc estratègic per planificar i dur a terme la seva acció. Finalment, hi ha altres actors que, tot i que no desenvolupen polítiques de joventut de manera explícita, tenen una influència cabdal en la realitat juvenil i les oportunitats d'emancipació juvenil, i que, per tant, hauran de ser considerats en el marc de la política de joventut.

Aquesta diferenciació entre agents del PNJCat i actors no vol crear categories de més o menys importància en el desenvolupament de les polítiques de joventut, sinó que només vol aclarir qui són els responsables del desplegament del Pla (els anomenats agents), per poder atorgar les funcions, les responsabilitats i els rols en el seu desenvolupament.

D'aquesta manera, quan el Pla vulgui mesurar la seva acció o els seus resultats, només ho farà respecte als agents que treballen alineats amb els objectius del Pla i que planifiquen i executen la seva actuació per contribuir al seu assoliment, de manera explícita i conscient.

2.1. Els agents del PNJCat 2020

Els agents de PNJCat són els **encarregats de desplegar, desenvolupar i treballar per a l'assoliment dels objectius del Pla**, i són la Generalitat de Catalunya, el món local (consells comarcals i ajuntaments) i el conjunt del moviment juvenil organitzat. El PNJCat establirà quins són aquests diferents rols i responsabilitats, deixant marge de maniobra i autonomia als agents que participen en el PNJCat per definir les actuacions que els són pròpies.

— **El Govern i l'Administració de la Generalitat de Catalunya** és l'agent legítim i competent amb la responsabilitat d'articular les polítiques de joventut; les ha de planificar i fer-ne el seguiment, en concret les del PNJCat. De la mateixa manera li pertoca l'impuls i execució d'aquelles polítiques que transcendeixen l'àmbit local; per això és imprescindible el treball

interdepartamental i interinstitucional. També té la funció de traslladar la perspectiva i els objectius que s'expressen a través del PNJCat a escala estatal, europea i internacional.

- **Món local.** L'Administració local és un agent protagonista en les polítiques de joventut i del PNJCat a causa de la seva proximitat i de la seva tradició d'intervenció ja consolidada en la realitat juvenil. La seva acció s'articula en dos àmbits: nacional i local. A escala local, a través de l'acció dels consells comarcals, ajuntaments, mancomunitats i consorcis, que assumeixen la funció de planificació, execució i seguiment de les polítiques de joventut, i, a escala nacional, principalment a partir de l'acció de representació desenvolupada per les entitats municipalistes.
- **Moviment juvenil organitzat.** A diferència dels altres dos agents, el moviment juvenil organitzat (entès com les entitats de base, de segon o tercer nivell, els grups no formals, les plataformes o altres ens) no té el mandat democràtic de governar. Per contra, és un agent social cabdal amb els quals cal comptar en el disseny, la implementació i l'avaluació del PNJCat. La seva naturalesa, més horitzontal i atomitzada, fa que no es pugui dur a terme el mateix tipus de planificació i de distribució de funcions i responsabilitats que amb els agents institucionals, però, malgrat això, és un agent fonamental per fer polítiques de joventut properes als joves i adaptades a una realitat canviant. Per això ha d'estar present en la planificació, l'execució i el seguiment de les polítiques de joventut del PNJCat a escala nacional i local.



2.2. Els actors de les polítiques de joventut

Més enllà dels agents del PNJCat, el Pla vol comptar també amb el màxim d'actors institucionals i socials perquè se sumin a treballar per a la consecució dels seus objectius. Com hem assenyalat, hi ha altres actors cabdals que també desenvolupen polítiques de joventut, malgrat que no estiguin necessàriament alineats amb el PNJCat, ja que no l'estableixen com a punt de partida per planificar la seva actuació. Des de l'òptica del desplegament del PNJCat, aquests **actors desenvolupen i implementen polítiques de joventut**, però no estan implementant ni desplegant pròpiament el PNJCat 2020 en tant que pla estratègic. Estem fent referència a actors institucionals diversos, com: el Parlament de Catalunya, algunes diputacions, universitats, etc. o a actors socials com les organitzacions que presten serveis a la joventut, les persones joves a títol individual o les entitats, les plataformes o els grups de joves que desconeixen o no actuen de manera explícita per a la consecució d'objectius del PNJCat.

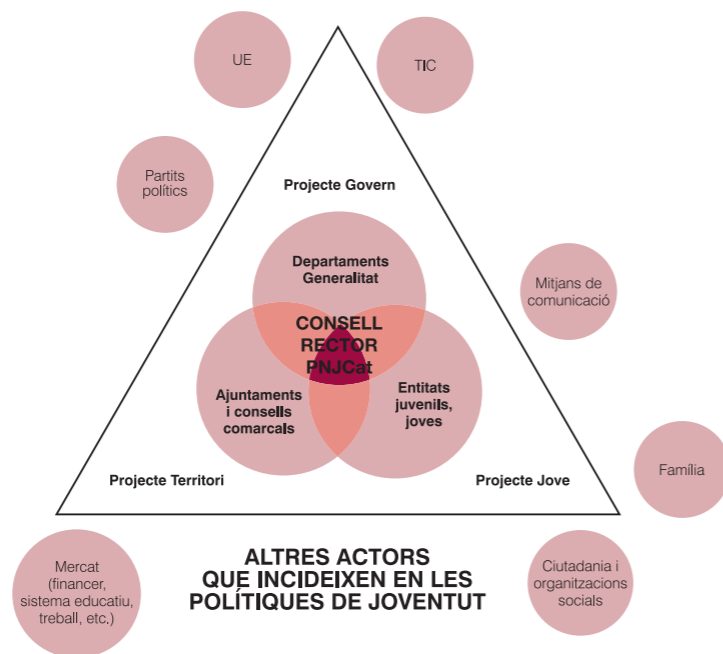
Malgrat això, el Pla no té per objectiu limitar el nombre d'agents que el desenvolupen, sinó tot al contrari. La seva voluntat és apropar aquests actors de les polítiques de joventut al Pla, de manera que puguin ser agents i protagonistes del seu desplegament.

2.3. Altres actors que incideixen sobre les polítiques de joventut

- **Parlament de Catalunya**, en tant que és un actor cabdal i té la responsabilitat de fer el seguiment del desplegament de les polítiques de joventut i, en concret, del PNJCat.
- **Món local**, en sentit ampli, que inclou tots els agents institucionals de l'àmbit local que incideixen o desenvolupen polítiques de joventut o polítiques que afecten les persones joves (diputacions, mancomunitats o consorcis, plans comunitaris, etc.), tot i que no articulen la seva acció en el marc estratègic i d'objectius establerts pel Pla.
- **Societat civil**. El PNJCat vol tenir en compte tots aquells agents, organitzats o a títol individual, que són actors socials cabdals per al disseny, la implementació i l'avaluació de les polítiques que afecten les persones joves, sigui per la seva incidència sobre aquestes, pel seu coneixement o perquè són destinataris o protagonistes de les polítiques (entitats prestadores de serveis, universitats, joves a títol individual, etc.).

D'altra banda, més enllà dels agents del PNJCat o dels actors que executen polítiques de joventut, hi ha altres actors que també incideixen sobre el desenvolupament de les polítiques o sobre la realitat juvenil i les oportunitats d'emancipació de les persones joves (mercat de treball, mercat de l'habitatge, sistema educatiu, família, etc.) i que també caldrà tenir en compte.

Aquests actors tampoc no es poden considerar com a agents del PNJCat ni com a actors que desenvolupen polítiques de joventut. No obstant això, atesa la seva rellevància i capacitat d'incidència sobre les persones joves o sobre els aspectes estructurals que els afecten, són també objectiu del Pla. És a dir, el Pla dirigirà la seva actuació a intentar incidir sobre ells per transformar-los (mercat de treball, mercat de l'habitatge, sistema educatiu, família, etc.) i avançar en l'assoliment dels seus objectius.



3. Nivells del desplegament del PNJCat 2020

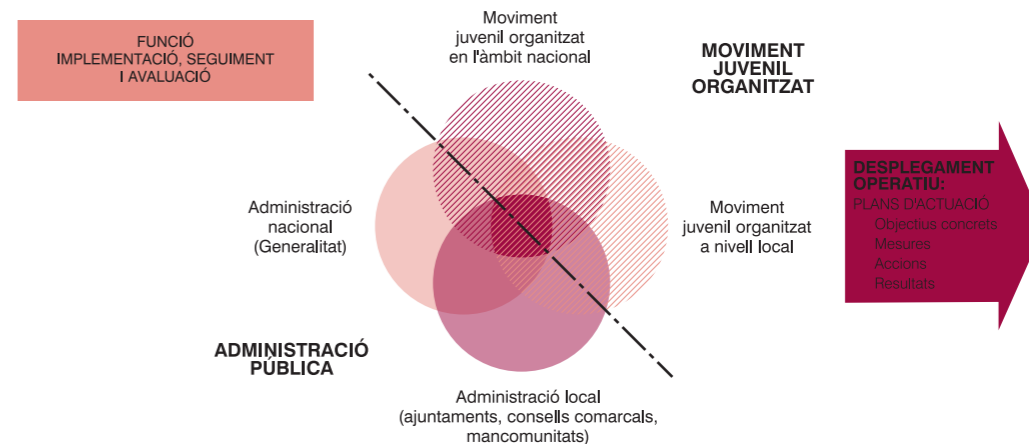
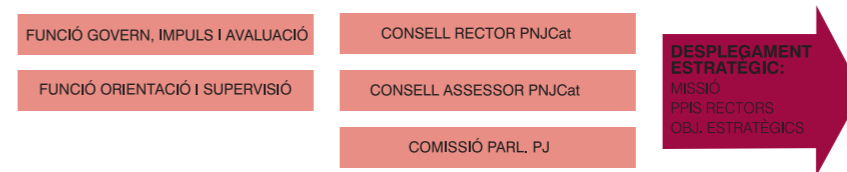
Una de les conclusions de l'avaluació del disseny del primer PNJCat 2000-2010 és que la definició de funcions que se'n derivaven era poc específica. El desplegament del nou PNJCat 2020 s'estructura a partir d'unes funcions concretes que s'identifiquen com a **funcions clau per al desplegament**. Aquestes funcions, de forma general, són atribuïdes a agents diferents cada un dels quals tindrà responsabilitats explícites amb tasques específiques. Cal tenir en compte que les diferents funcions han de tenir una estreta relació amb els objectius estratègics que identifica el Pla, del qual cal assenyalar dos nivells de desplegament:

Desplegament estratègic del Pla

- La funció de govern, impuls i avaluació estratègica del Pla.
- La funció d'orientació i control del Pla.

Desplegament operatiu del Pla

- La funció d'implementació, seguiment i avaluació operativa del Pla.



Cal assenyalar que la **Direcció General de Joventut (DGJ)**⁵⁴ tindrà un paper cabdal en tots dos nivells de desplegament, tant l'estratègic com l'operatiu, que es deriva de la seva responsabilitat política en aquest àmbit⁵⁵. És per aquest motiu que la DGJ juga un rol destacat d'impuls i vetlla perquè els diferents agents de les polítiques de joventut disposin del suport i els recursos per dur a terme la seva tasca i desenvolupar la seva actuació seguint els principis rector del Pla, alhora que garanteix la coordinació i la coherència entre els diferents nivells i eines de desplegament del PNJCat.

3.1. Desplegament estratègic del PNJ-Cat 2020

El desplegament estratègic del PNJCat comporta el desenvolupament de dues grans funcions.

- La funció de govern, impuls i avaluació estratègica del Pla
- La funció d'orientació i supervisió del Pla

Cada una d'aquestes disposarà d'uns òrgans i agents que seran els responsables d'executar aquesta funció.

3.1.1. Funció de govern, impuls i avaluació estratègica del PNJCat 2020

La funció de govern i impuls comporta la **responsabilitat última en l'orientació política i estratègica del PNJCat**. Significa la definició i concreció de les seves línies principals, l'estructuració dels temps i la definició dels moments i actors cabdals per a la seva posada en marxa, implementació, seguiment, avaluació estratègica a la meitat de la seva vigència (el 2015) i avaluació final del PNJCat el 2020.

Hi ha un únic òrgan responsable del desenvolupament de la funció de govern i d'impuls estratègic del Pla, que és el seu **Consell Rector**. Aquest és l'òrgan institucional encarregat del govern del PNJCat; està format pels agents impulsors del Pla: Consell Nacional de Joventut de Catalunya (**CNJC**), en representació del teixit associatiu juvenil, les entitats municipalistes en representació del món local (Associació Catalana de Municipis i Comarques **-ACM-** i Federació de Municipis de Catalunya, **-FMC-**) i la **DGJ**, com a òrgan competent en matèria de joventut de la Generalitat de Catalunya.

⁵⁴ Atesa l'estructura institucional actual, la Direcció General de Joventut és l'òrgan competent en matèria de joventut del Govern de la Generalitat. En cas que hi hagi canvis en l'estructura institucional, caldrà substituir aquest terme per l'òrgan competent en matèria de joventut que escaigui.

⁵⁵ Tal com marca l'article 142 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, la Generalitat és qui té la competència exclusiva en polítiques de joventut.

La Llei 33/2010, de polítiques de joventut, atorga al Consell Rector la responsabilitat de vetllar per l'aplicació del PNJCat i per l'assoliment dels seus objectius. Així doncs, aquest òrgan col·legiat compta, entre les seves funcions, la d'impulsar, fer el seguiment i avaluar el Pla, marcant les grans línies estratègies en polítiques de joventut i afavorint una actuació institucional conjunta.

Així mateix, el Consell Rector, i les entitats membres que el conformen, han d'assumir la funció d'impuls i seguiment del desplegament operatiu del Pla, així com de la definició de les eines i els òrgans que se'n derivin.

El Consell Rector es reunirà trimestralment de manera ordinària, excepte en tres moments de la vigència del Pla que requereixin un treball més intensiu:

- Durant la posada en marxa del PNJCat 2020, per poder posar en comú el disseny del pla d'actuació de cada un dels projectes i dels òrgans i espais de treball corresponents.
- Durant la revisió estratègica a mitja vigència del Pla, el 2015.
- Durant l'avaluació dels plans d'actuació de cada un dels projectes, el 2015, i al final de la seva vigència, el 2020.

Tanmateix, el Consell Rector també podrà ampliar la seva actuació en aquells moments o situacions en què, per raons conjunturals que afectin la realitat juvenil, calgui una acció més intensa dels agents vinculats a les polítiques de joventut.

La concreció més detallada de les tasques i del funcionament del Consell Rector es regularà a través d'un reglament, tal com estableix la Llei 33/2010, de polítiques de joventut.

3.1.2. Funció d'orientació i supervisió del PNJCat 2020

Atesa la importància i el volum d'agents implicats en el PNJCat i la voluntat que esdevingui un marc de referència i de consens de tots els actors de les polítiques de joventut, cal que en el desplegament estratègic del Pla es pugui rendir comptes sobre l'enfocament i les accions desenvolupades. Per a això, és necessari que es dugui a terme una supervisió i orientació del seu desplegament estratègic –tant de caràcter polític com tècnic– sobre quines han de ser les qüestions a redefinir mentre s'implementa el PNJCat, quins possibles canvis cal proposar al Consell Rector en les línies d'acció, programes, etc.

Hi haurà dos òrgans responsables de dur a terme aquesta funció d'orientació i supervisió del Pla: un de caràcter més tècnic i acadèmic i un altre de caràcter més polític. Aquests òrgans són:

Consell Assessor. El formen persones expertes en joventut i en els àmbits sobre els quals actua el Pla, provinents de la praxi i de l'àmbit acadèmic. Els membres, seran els responsables de vetllar per la coherència i la conveniència dels plantejaments i actuacions del PNJCat; amb la qual cosa l'òrgan esdevindrà un espai consultiu, de debat i de reflexió conjunta on plantejar al Consell Rector del PNJCat innovacions i canvis de caràcter substantiu o metodològic del Pla.

Comissió parlamentària (d'estudi de la situació de les polítiques de joventut a Catalunya). La comissió d'estudi de les polítiques de joventut del Parlament de Catalunya serà l'òrgan responsable de dur a terme el control polític de les actuacions del PNJCat (disseny, implementació, seguiment i avaluació d'aquest). Farà el seguiment de l'evolució de la realitat juvenil, així com el control de l'acció de govern i del Consell Rector del PNJCat, com a òrgan responsable de l'impuls del Pla. Formen part de la comissió els membres de tots els partits amb representació a la cambra i demanaran la compareixença dels membres del Consell Rector per rendir comptes sobre l'evolució i el desenvolupament del PNJCat quan ho considerin necessari.

El desplegament operatiu del PNJCat comporta el desenvolupament de dues funcions. Una funció principal, la d'**implementació, seguiment i avaluació operativa** del Pla, i una segona funció, la de coordinació, **seguiment i control d'aquesta implementació operativa**.

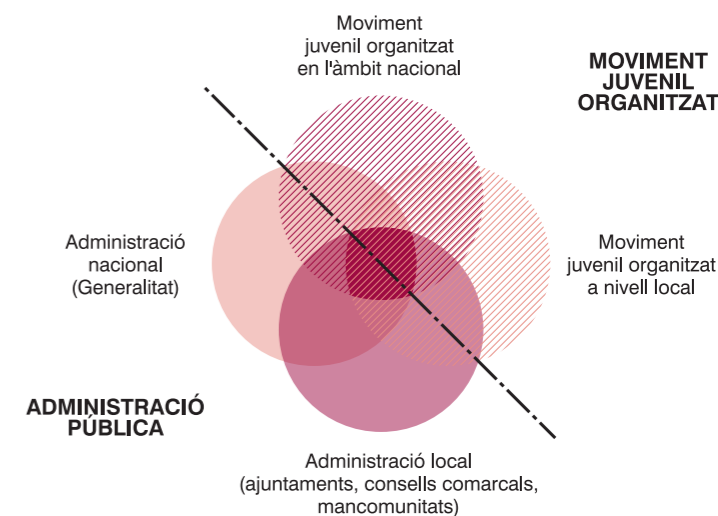
La primera funció serà duta a terme pels mateixos agents del PNJCat (els departaments de la Generalitat de Catalunya, els ajuntaments i consells comarcals i el moviment juvenil organitzat). Cadascun d'aquests agents disposarà d'uns òrgans i eines per articular la seva actuació i concretar de forma executiva el marc establert al PNJCat.

Alhora, s'establiran uns òrgans que duran a terme la segona funció: la de coordinació, seguiment i control d'aquesta implementació operativa i que també serviran per connectar tots els agents implicats en el desplegament del PNJCat.

3.2.1. Funció d'implementació, seguiment i avaluació operativa del PNJCat 2020

Més enllà del desplegament, l'impuls i el seguiment estratègic del Pla, cal dissenyar, implementar i executar les mesures, accions i programes necessaris per avançar cap a l'assoliment dels objectius establerts.

En aquesta **funció** hi prendran part tots **els agents de Pla**, assumint i desenvolupant diferents funcions i rols. El nou PNJCat estableix les funcions de cada un dels agents presents en el desplegament del Pla i quins seran els òrgans, canals i instruments que han de fer possible una **acció coordinada i coherent** que permeti aquest abordatge integral de les polítiques de joventut, adaptant-se a les necessitats i especificitats del territori, evitant duplicitats, optimitzant els recursos destinats i augmentant-ne l'impacte.



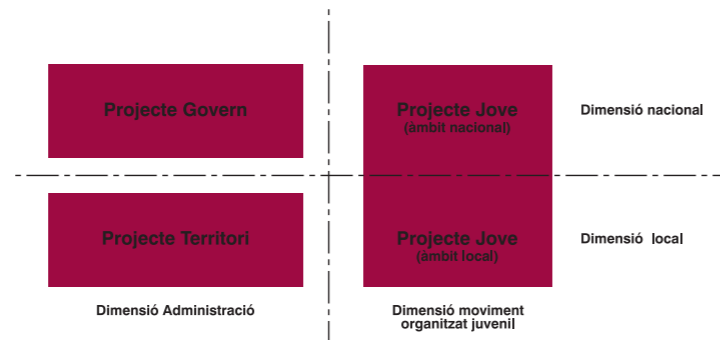
- Executar els **rols i les responsabilitats que corresponen** a cada un dels agents del Pla.
- Posar en marxa els **òrgans i instruments** necessaris per al seu desplegament que contribuiran a l'execució d'aquesta funció.
- Convertir el plantejament estratègic del Pla en **programes, mesures i actuacions**, que han de contribuir a la missió del Pla.

El nou PNJCat 2020 incorpora un canvi en l'estructura global del desplegament que reforça la dicotomia entre la dimensió nacional-local com a eix vertebrador del mateix Pla, que té unes implicacions en l'estructuració de la part operativa del PNJCat.

De manera específica, aquest model demana reconèixer dos àmbits d'acció en les polítiques de joventut: el nacional i el local. Aquesta organització té dues implicacions importants:

- Permet **reconèixer les diferents realitats i funcions del teixit associatiu juvenil** en relació amb la seva dimensió territorial.
- Incorpora **riquesa** a l'hora de definir funcions i responsabilitats dins del desplegament del Pla.

D'altra banda, aquest nou esquema organitzatiu, implica posicionar el **moviment juvenil organitzat com un agent transversal** que actua en la dimensió nacional i en la dimensió local.



FUNCIONS DE CADA AGENT EN EL DESPLEGAMENT OPERATIU DEL PLA

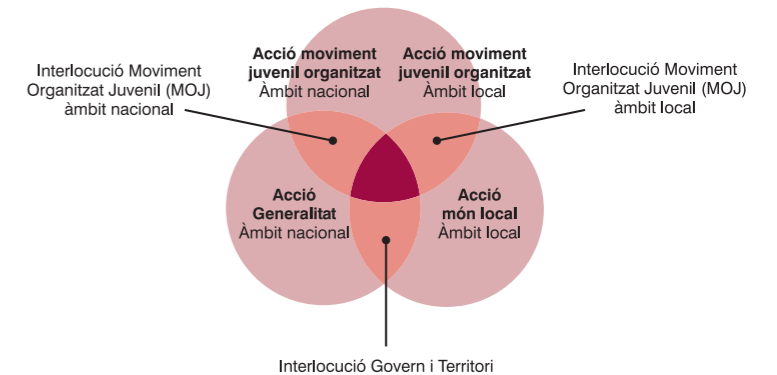
Aquesta nova estructura es justifica a partir de la idea que les entitats juvenils no poden tenir el mateix nivell de responsabilitat que l'Administració pública i, per tant, han d'estar ubicades en un altre nivell dins del desplegament del PNJCat i de les polítiques de joventut.

No obstant això, l'objectiu és que el conjunt del moviment juvenil organitzat pugui fer una funció d'interlocució en l'àmbit nacional i en el local, però que alhora també contribueixi a l'execució dels objectius substantius del Pla, en la seva mesura i establint

les seves fites. Per aquesta raó, cal assenyalar dues grans línies d'acció que desenvoluparan tots els agents del Pla:

Acció. Desenvolupament d'accions, mesures, programes i serveis per executar i avançar cap als objectius plantejats per cada agent del Pla (en l'àmbit nacional o local).

Interlocució. Negociació, diàleg i consens del disseny, l'execució, el seguiment i l'avaluació de les polítiques de joventut (plans d'actuació, mesures, programes, resultats esperats, etc.) a desenvolupar o desenvolupades per cada agent (en l'àmbit nacional i local).



Per poder desplegar el PNJCat 2020 i les funcions assenyalades s'estructuren els òrgans, espais i instruments següents:

Tenint en compte la diversitat d'agents del Pla (Generalitat de Catalunya, món local i moviment associatiu organitzat, en sentit ampli), la seva implementació s'estructurarà a través de **tres projectes** en funció de quins són **els agents principals que el despleguen**:

- L'acció de la Generalitat de Catalunya en el desplegament del PNJCat/**Projecte Govern**.
- L'acció del món local en el desplegament del PNJCat/**Projecte Territori**.
- L'acció del conjunt del moviment juvenil organitzat en el desplegament del PNJCat/**Projecte Jove**.

Aquests projectes han de ser la **concreció del marc estratègic del Pla**, establint els objectius concrets a treballar, les funcions a desenvolupar per cada agent, així com els instruments i espais necessaris per al seu desenvolupament. Una implementació eficaç demana necessàriament uns objectius clars per cadascun dels projectes en connexió i en correlació amb els objectius estratègics del Pla i per a la concreció de responsabilitats per a cadascun dels agents implicats.

És convenient fer èmfasi novament en la importància que tenen totes les administracions en el desenvolupament de les polítiques de joventut, ja que la integralitat de les polítiques de joventut comporta un tractament de tots els àmbits de la vida de les persones joves, i això fa indispensable una bona col·laboració entre els diferents departaments, entre les diferents administracions i també amb els actors joves.

En la línia del model de la governança democràtica, la **Direcció General de Joventut** ha de fer-hi un paper destacat que no consisteix a tenir una posició jeràrquica superior a la resta d'agents, sinó que l'obliga a garantir la correcta coordinació i el suport a tots els agents. En aquest sentit, i com acabem de veure, l'òrgan de govern del PNJCat és un òrgan col·legiat en què participa també el món local i el conjunt del moviment juvenil organitzat, a través del CNJC, en el mateix nivell que el Govern de la Generalitat.

En primer terme, el **Consell Rector del PNJCat** és l'òrgan col·legiat amb la responsabilitat de controlar el desplegament operatiu del PNJCat (i no tan sols estratègic) que vetlla per la coordinació de l'acció dels agents del Pla i la seva contribució i adequació als objectius i fites del PNJCat. Concretament, aquesta funció de seguiment i control del desplegament operatiu del PNJCat es concreta en tres punts:

- Vetllar per la coherència i l'execució dels **rols i responsabilitats** de cada un dels agents del Pla.
- Garantir la coherència i el funcionament correcte dels **òrgans i instruments** necessaris per al seu desplegament que contribuiran a l'execució d'aquesta funció.
- Fer el seguiment de l'adequació dels plans d'actuació (que són les eines de planificació i execució de cada un dels agents, que descriurem més endavant) als objectius i les fites del PNJCat.

El Consell Rector obrirà la participació del seu espai de treball a altres perfils d'interlocutors del PNJCat com ara experts, representants institucionals o socials per temàtiques o territoris, membres de l'Associació Catalana de Professionals de les Polítiques de Joventut, o representants del conjunt del moviment juvenil organitzat, en sentit ampli, en aquells casos i moments del desplegament del PNJCat que siguin rellevants, especialment en els moments de disseny, seguiment, replanificació i avaluació del PNJCat.

Com ja hem assenyalat en l'apartat anterior, la concreció del funcionament i les tasques del Consell Rector es durà a terme a través d'un reglament posterior.

En segon terme, per desenvolupar aquesta funció de coordinació, seguiment i control del desplegament operatiu del PNJCat, especialment la part que fa referència a la coordinació i comunicació continuada entre els agents del Pla, es posarà en marxa un altre òrgan: la Comissió Rectora Ampliada.

3.2.2. Funció de coordinació, seguiment i control del desplegament operatiu del PNJCat

La **Comissió Rectora Ampliada**, igual que el Consell Rector, serà un òrgan col·legiat format pels representants dels tres agents responsables del desplegament de cada un dels projectes (Govern, Territori i Jove), però que amplia la seva composició. Formaran part d'aquest òrgan fins a deu representants de cada un dels agents procedents dels diferents òrgans i espais de treball del PNJCat (Comissió Interdepartamental, Comissió Interinstitucional i Comissió Jove, que es descriuran en detall més endavant), que són els responsables de coordinar cada un dels projectes (Govern, Territori i Jove).

Aquest òrgan de caire plenari permetrà augmentar el nombre de veus en el seguiment operatiu del PNJCat, alhora que permetrà establir un espai bidireccional on poder compartir els reptes de cada un dels projectes i on poder recollir les problemàtiques o dificultats sorgides en els diferents òrgans o amb les diferents eines de desplegament del Pla.

També es podran abordar temàtiques específiques o problemàtiques concretes quan el Consell Rector consideri convenient fer-ho en aquest espai plenari, especialment en els moments de disseny, seguiment, replanificació i avaluació dels tres plans d'actuació i del PNJCat 2020, completant la seva composició amb altres perfils d'interlocutors del PNJCat com experts, representants institucionals o socials per temàtiques o territoris, membres de l'Associació Catalana de Professionals de les Polítiques de Joventut, fent un èmfasi especial en els representants del conjunt del moviment juvenil organitzat, en sentit ampli, i la gent jove (atès que no hi ha un òrgan explícit de supervisió i seguiment per part d'aquest col·lectiu).

Concretament, aquesta Comissió Rectora Ampliada vol que els agents responsables d'executar cada un dels projectes puguin:

- Crear un espai d'interrelació entre els tres projectes que permeti conèixer i contrastar els plans d'actuació dissenyats per cada un d'aquests.
- Fer possible el treball operatiu multinivell i la circulació de la informació entre tots els òrgans i espais de desplegament del Pla.
- Posar en comú i incidir sobre el disseny, l'execució i l'avaluació dels plans d'actuació que desenvoluparan els altres agents encarregats del desplegament del PNJCat.

- Vetllar per la coherència i l'acció coordinada dels tres projectes i de tots els agents implicats en l'execució operativa del PNJCat.

- Traslladar al Consell Rector del PNJCat aquells aspectes que siguin cabdals o que necessitin un replantejament estratègic.

La periodicitat serà anual, excepte en tres moments de la vigència del Pla en els quals caldrà augmentar-la. Es pactarà la periodicitat excepcional en el mateix marc de la Comissió Rectora Ampliada o a demanda del Consell Rector, ja sigui lligada a aquests tres moments o a altres situacions excepcionals que requereixin un treball més intensiu de la Comissió esmentada:

- Durant la posada en marxa del PNJCat 2020, per poder posar en comú el disseny del pla d'actuació de cada un dels projectes.

- Durant la revisió estratègica a mitja vigència del Pla, el 2015.

- Durant l'avaluació dels plans d'actuació de cada un dels projectes, el 2015, i al final de la seva vigència, el 2020.

En darrer terme, la Direcció General de Joventut assumirà la responsabilitat de vetllar per la relació, la coordinació en la implementació i la coherència entre els tres projectes i alhora facilitar informació al Consell Rector, així com al Consell Assessor i a la Comissió Parlamentària, si escau, d'aquells temes derivats del desplegament operatiu i estratègic del PNJCat.

Per fer-ho, la Direcció General de Joventut podrà disposar d'un equip tècnic específicament format al seu servei que permeti contribuir a la coordinació i el treball transversal en el desplegament del PNJCat; treballarà per garantir l'eficàcia, l'eficiència i la complementaritat de cada un dels projectes (Projecte Govern, Projecte Territori i Projecte Jove), vetllant per la continuïtat i la coherència entre el desplegament estratègic i operatiu del Pla i facilitant la comunicació i el treball en xarxa entre els diferents òrgans i espais (Consell Rector, Comissió Rectora Ampliada, altres comissions, etc.) i les eines creades per al seu desplegament (plans d'actuació, acords, programes, mesures, etc.).

Per aquesta raó, la Direcció General de Joventut té una doble perspectiva de treball:

- **Horitzontal:** basada en la coordinació, l'impuls i el seguiment de les actuacions planificades des del Projecte Govern, des del Projecte Territori i des del Projecte Jove.

- **Vertical:** basada en la informació bidireccional de dalt a baix. Caldrà transmetre als projectes les prioritats d'acció dels òrgans de govern i trametre informes de l'actuació dels projectes al Consell Rector, al Consell Assessor i a la Comissió Parlamentària.

4. Estructura organitzativa del desplegament operatiu del PNJCat 2020

4.1. L'acció de la Generalitat de Catalunya en el desplegament del PNJCat. Projecte Govern

Tal com hem descrit a l'apartat anterior, per fer possible el desplegament operatiu del PNJCat caldrà el desenvolupament d'una funció principal, la funció d'**implementació, seguiment i avaluació operativa** del Pla, més enllà de la funció de coordinació, seguiment i control d'aquesta implementació executiva, duta a terme pel Consell Rector. Aquesta funció serà duta a terme pels mateixos agents del PNJCat (els departaments de la Generalitat de Catalunya, els ajuntaments i consells comarcals i el moviment juvenil organitzat). Cadascun d'aquests agents disposarà d'un marc de planificació (Projecte Govern, Projecte Territori i Projecte Jove) i d'uns espais i eines per articular la seva actuació, que tindran característiques diferenciades atesa la seva diferent naturalesa i rol en les polítiques de joventut.

Alhora, s'establiran eines i espais que serviran per connectar tots els agents implicats en el desplegament operatiu del PNJCat i així articular les funcions esmentades (la de seguiment i la d'implementació, pròpiament) i ambdós nivells de desplegament del PNJCat (estratègic i operatiu).

La Generalitat de Catalunya, a través de la Direcció General de Joventut, té un paper destacat en el PNJCat, ja que té les competències en polítiques de joventut i, per tant, n'és responsable.

A més, l'assoliment de la missió del Pla, la integralitat de les polítiques de joventut que se'n deriven i les necessitats a què vol donar resposta comporten un tractament de tots els àmbits de la vida de les persones joves, i això fa indispensable una bona col·laboració i un treball transversal i coordinat amb els diferents departaments de la Generalitat. Aquesta acció conjunta és la que permetrà abordar la complexitat dels fenòmens que afecten la situació social de les persones joves i possibilitarà la generació d'oportunitats per a la igualtat.

Per articular l'acció de la Generalitat de Catalunya en el desplegament del PNJCat, es desenvoluparà el Projecte Govern com el marc que **concreta, planifica i articula** totes aquelles **actuacions** que es duen a terme des de la Direcció General de Joventut i la resta de l'Administració de la **Generalitat**, en els seus diversos departaments, per a la consecució dels objectius del PNJCat 2020.

Els agents responsables de dissenyar, implementar i avaluar el Projecte Govern són els **departaments de la Generalitat** de Catalunya.

4.1.1. Agents i funcions per al desplegament del Projecte Govern

Cal destacar que la Direcció General de Joventut⁵⁶ tindrà un paper cabdal en l'impuls, la implementació i el seguiment del desplegament del PNJCat que farà la Generalitat i disposarà de les eines i espais necessaris per poder dur a terme una acció coordinada i coherent entre els múltiples agents. Tenint en compte que amb la missió del Pla es pot incidir en les condicions de vida de les persones joves i en la transformació d'aspectes estructurals, serà cabdal concretar un treball coordinat amb els departaments que estableixi els objectius específics, programes i actuacions partint dels objectius estratègics que persegueix el Pla.

4.1.1.1. Funcions de l'Administració de la Generalitat de Catalunya en el Projecte Govern

L'estructura d'objectius del PNJCat segueix un marc lògic, de manera que els objectius estratègics i operatius establerts es concretaran en objectius específics a perseguir per cada un dels agents, en aquest cas, els departaments de la Generalitat, en els diferents reptes. L'avaluació de l'anterior Pla va posar de manifest la necessitat de vetllar per la **coherència i la correspondència entre el marc estratègic i els seus objectius**, i la concreció dels objectius específics que es derivaran en accions, mesures i programes que han de permetre avançar cap a la consecució de la missió del Pla.

Funcions de la DGJ i la resta de departaments de la Generalitat de Catalunya en el Projecte Govern

- Esdevenir un referent de tota l'acció que despleguin els departaments de la Generalitat de Catalunya, assessorant i donant suport als departaments en matèries relacionades amb les polítiques de joventut (DGJ).
- Promoure la perspectiva juvenil com a eix transversal de l'acció de govern de la Generalitat, sent proactius amb la resta de departaments i orientant-ne les accions en la línia del PNJCat (DGJ).
- Vetllar per la sistematització de la informació dels programes i serveis adreçats a la gent jove desenvolupada per totes les àrees i unitats de la Generalitat de Catalunya (DGJ).

⁵⁶ Atesa l'estructura institucional actual, la Direcció General de Joventut és l'òrgan competent en matèria de joventut del Govern de la Generalitat. En cas que hi hagi canvis en l'estructura institucional, caldrà substituir aquest terme per l'òrgan competent en matèria de joventut que escaigui.

- Optimitzar i buscar la coherència dels recursos, serveis i programes desplegats per a la gent jove, elaborant una anàlisi detallada i sistemàtica de necessitats, mancances i possibles duplicitats en les polítiques del Govern de la Generalitat adreçades a les persones joves (DGJ, departaments).
- Impulsar el Projecte Govern amb la resta de departaments de la Generalitat de Catalunya, dissenyant, executant i fent el seguiment dels plans d'actuació del Govern en els PJ 2011-2015 i 2015-2020, així com dels programes, projectes i serveis que se'n derivin (DGJ, departaments).
- Analitzar quines són les necessitats de la població jove en cada àmbit competencial, quins programes i actuacions estan implementant per cobrir-les i avaluar-ne l'eficàcia i l'eficiència (DGJ, departaments).
- Avaluar els efectes i l'impacte de les polítiques departamentals en les problemàtiques juvenils detectades (DGJ, departaments).
- Promoure l'adopció de mesures conjuntes en matèria de joventut que afectin més d'un departament en el marc de la Comissió Interdepartamental de Polítiques de Joventut (CIPJ) o altres espais interdepartamentals (DGJ, departaments).

4.1.1.2. Eines per al desenvolupament del Projecte Govern

El **Pla d'actuació de les polítiques de joventut** (a partir d'ara PAPJ) és l'instrument de planificació que concreta, estructura i organitza l'acció de la Generalitat de Catalunya per al desplegament i la consecució dels objectius del PNJCat.

El PAPJ ha de partir dels objectius estratègics i operatius del PNJCat i els ha de concretar en **objectius específics per a cada un dels reptes**, alhora que ha d'assenyalar els departaments i les àrees responsables de la seva execució.

El Pla d'actuació tindrà una **vigència de cinc anys**, la qual cosa permetrà ampliar el marge disponible entre el disseny, l'execució i l'avaluació del PAPJ i casar l'eina de concreció i de planificació de l'acció de la Generalitat en el desplegament del PNJCat amb els terminis del Pla (de deu anys) i de la revisió estratègica que cal fer a la meitat de la seva implementació, el 2015. D'aquesta manera es dissenyaran, implementaran i avaluaran dos plans d'actuació durant la vigència del PNJCat 2020.

El PAPJ serà un pla dinàmic i estarà obert a la incorporació de noves actuacions i, si escau, de nous objectius específics. S'establiran **eines de seguiment i avaluació continuada** que han de

permetre l'avaluació de resultats i d'impacte de les accions desenvolupades, per poder valorar la seva continuïtat o modificació.

Agents responsables: la DGJ el coordina. En són executors la mateixa DGJ i els departaments de la Generalitat.

Grups de Treball Interdepartamental (GTI), formats per representants dels diferents departaments de la Generalitat. Es crearà un GTI per a cada àmbit del PAPJ amb correspondència amb els reptes del PNJCat. La composició d'aquests GTI serà àmplia i transversal, amb presència dels departaments i àrees que hi intervenen o tenen influència sobre cada un dels reptes, més enllà de si en desenvolupen les competències exclusives. Aquesta composició permetrà treballar segons la **integralitat** plantejada en el PNJCat i donar una **resposta múltiple** i coordinada a problemàtiques que són, alhora, multicausals.

També s'incorporarà la participació de **representants del conjunt del moviment juvenil organitzat** i/o de representants del món local, en cas que es consideri d'interès o oportú.

A més, es podran formar GTI per a temes més concrets, més enllà del seguiment de cada un dels reptes, en cas que fos necessari.

Els referents de joventut en els departaments. Els departaments de la Generalitat hauran de tenir uns referents en temes de joventut. Seran persones i/o equips designats per cada departament d'entre el seu personal ja existent, que permetran disposar d'interlocutors estables amb els departaments i millorar el coneixement sobre les diferents realitats departamentals. Les seves funcions seran:

- Vetllar perquè el departament incorpori la perspectiva juvenil en les seves polítiques.
- Ser el referent de la DGJ al departament. Entre altres coses, s'encarregaran de la gestió ordinària del PAPJ en el marc d'aquest.

La **Comissió Interdepartamental de Polítiques de Joventut (CIPJ)**, formada per representants de tots els departaments de la Generalitat de Catalunya, té com a funcions, segons l'article 2 del Decret 358/2004:

- Proposar les línies d'actuació en matèria de joventut de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (d'acord amb el que estableix al PNJCat) i elaborar el PAPJ 2010-2015 i 2015-2020.

- Sensibilitzar les diferents àrees del Govern de la necessitat d'impulsar polítiques per a la gent jove i d'orientar-les segons les especificitats del col·lectiu.
- Coordinar les actuacions de l'Administració de la Generalitat en polítiques de joventut.
- Crear i impulsar comissions tècniques de treball, segons les línies d'actuacions, per executar polítiques de joventut.
- Impulsar l'acció de l'Administració de la Generalitat de Catalunya en matèria de joventut.
- Fer el seguiment dels plans d'actuació en polítiques de joventut.

El Govern anual de Joventut. El Govern de la Generalitat es reunirà en sessió extraordinària per impulsar aquelles polítiques de joventut que consideri prioritàries com a mínim un cop l'any. Aquest Govern elevarà el rang de les polítiques de joventut, facilitarà l'assoliment dels compromisos per part dels departaments i permetrà donar més visibilitat (i centralitat) a les polítiques de joventut en el marc de la Generalitat i de la societat en general.

El suport i l'assessorament de la DGJ en matèria de joventut als departaments: la DGJ oferirà suport i assessorament en matèria de joventut a aquells departaments que ho desitgin de la manera següent:

- Materials, recursos i bones pràctiques a disposició dels departaments amb informació sobre com dissenyar, implementar i avaluar polítiques públiques tenint en compte la perspectiva juvenil. Aquests materials es podrien publicar a l'e-Catalunya.
- Formació i recerca aplicada, adaptada a les especificitats de l'acció departamental.
- Assessoraments puntuals als departaments sobre temes concrets.
- Actuacions i/o programes pilot: actuacions i pilotatge de programes concrets, amb el suport i l'impuls de la DGJ, per experimentar noves eines o serveis. A partir de la seva avaluació i resultats, es podrien estendre amb caràcter general.

Les partides pressupostàries de Joventut: la DGJ treballarà perquè els departaments disposin d'una bossa de diners i im-

4.2. L'acció del món local en el desplegament del PNJCat. Projecte Territori

plementin determinats programes en l'àmbit de joventut seguint el criteri de cofinançament amb la mateixa DGJ-ACJ. Aquests poden emmarcar-se en convenis de col·laboració bilaterals o multilaterals, però tenint en compte i compartint les iniciatives en el marc de la CIPJ com a òrgan que vetlla per la interdepartamentalitat de les polítiques de joventut. Els GTI també poden ser espais des dels quals es poden elevar propostes d'actuacions i/o programes a la CIPJ per articular el treball col·laboratiu en l'àmbit de joventut.

El món local té un paper destacat en el PNJCat, ja que les polítiques de joventut han de respondre a les necessitats i els projectes de la gent jove, i el món local està en contacte directe amb les persones joves i amb les seves necessitats i problemàtiques, la qual cosa permet dissenyar solucions més ajustades al seu context immediat.

L'acció del món local garanteix una implementació de les polítiques de joventut adaptades a les necessitats específiques de cada territori i de cada col·lectiu i, per tant, disposen de la potencialitat necessària per garantir la igualtat d'oportunitats de les persones joves en el desenvolupament dels seus projectes vitals, afavoreixen l'arrelament de la població jove al territori i potencien el desenvolupament de serveis adreçats a la gent jove en el territori.

Per aquesta raó, cal que el **treball interinstitucional** (dins els mateixos agents institucionals del món local) i també **interdepartamental** vagi més enllà de la posada en comú que fa cada agent o àrea. Cal definir els rols i les funcions de cada un dels agents presents en el desplegament al territori del PNJCat, així com els òrgans, canals i instruments necessaris per garantir una acció coordinada, coherent, eficient i eficaç per a l'assoliment dels objectius del PNJCat 2020.

Per articular l'acció del món local en el desplegament del PNJCat, es desenvoluparà el Projecte Territori com el **marc que concreta, planifica i articula** les actuacions en polítiques de joventut de les administracions d'àmbit local per a la consecució dels objectius estratègics del PNJCat.

Com en el cas del Projecte Govern, també inclou les accions a desenvolupar des de la Direcció General de Joventut cap al món local per afavorir i facilitar el desenvolupament dels objectius específics del Projecte Territori i de les funcions a desenvolupar per cada un dels agents.

4.2.1. Agents i funcions per al desplegament del Projecte Territori

Els agents responsables de dissenyar, implementar i avaluar el Projecte Territori són els ens locals de Catalunya (ajuntaments, consells comarcals, diputacions, mancomunitats de municipis, consorcis de municipis, etc.) i la DGJ.

Cal destacar que els ens locals i la Direcció General de Joventut tindran funcions diferenciades, tenint en compte la responsabilitat específica de DGJ en l'impuls, la implementació i el seguiment del PNJCat. Tot i això, les funcions seran complementàries i es disposarà de les eines i espais necessaris per poder acomplir una acció coordinada i coherent entre els múltiples agents. Tenint en compte que la missió del Pla és poder incidir en les condicions de vida de les persones joves en el seu entorn més immediat, serà fonamental concretar un treball coordinat amb el món local que estableixi els objectius específics, els programes i les actuacions partint dels objectius estratègics que persegueix el Pla.

4.2.1.1. Funcions dels agents del Projecte Territori

- Garantir el desplegament de les polítiques de joventut a tot el país, vetllant per la interinstitucionalitat de les polítiques de joventut (DGJ).
- **Vetllar per la sistematització i la recollida d'informació entorn dels programes, projectes i serveis** existents a Joventut en el territori en col·laboració amb el món local adreçada a la gent jove i desenvolupada pel món local (DGJ, ens locals).
- Treballar per **optimitzar i buscar la coherència** dels recursos, serveis i programes desplegats per a la gent jove (DGJ, ens locals).
- Impulsar la configuració del **Projecte Territori** que es pretén tirar endavant juntament amb el món local, així com la definició, l'execució i el seguiment del **Pla d'actuació de PJ de Territori 2010-2015 i 2015-2020** (DGJ, ens locals).
- Potenciar la institucionalització de les polítiques de joventut en l'Administració local (DGJ, ens locals).
- Enfortir el treball conjunt de caràcter interinstitucional facilitant canals d'interlocució àgils, eficients i estables que permetin la detecció de necessitats específiques de cada territori i la prioritització i adaptació de les actuacions al territori (DGJ).

- Impulsar mecanismes de coordinació entre institucions i administracions per fer més eficients i eficaces les polítiques de joventut (DGJ, ens locals).
- Proveir suport a la planificació, execució i seguiment de polítiques de joventut al territori: subvencions, suport tècnic i formació (DGJ, consells comarcals).
- Planificar i desplegar polítiques de joventut de caràcter integral i adaptades a les necessitats a partir d'un diagnòstic (ens locals).
- Dialogar amb el conjunt del moviment juvenil organitzat en el territori, atenent al fet que aquest diàleg l'hauran de liderar aquells ens amb la funció d'implementació de les polítiques de joventut (ens locals).

4.2.1.2. Eines i espais per al desenvolupament del Projecte Territori

Plans d'actuació territorial (PAT) en PJ. És cabdal que l'estructura d'objectius del PNJCat segueixi un marc lògic, de manera que els objectius estratègics i operatius establerts al Pla es concretin amb uns objectius específics a perseguir per cada un dels agents en els diferents reptes.

Per aquesta raó, es fa necessària l'existència d'un projecte que concreti, planifiqui i articuli l'acció del món local per al desplegament i l'assoliment dels objectius del PNJCat. Aquest projecte ha de contenir els objectius específics, les funcions de cada agent i les fites principals que ha d'assolir cada un en el desplegament del Pla.

Aquest projecte disposarà d'un **Pla d'actuació territorial⁵⁷ de joventut** com a eina principal per a la planificació de les polítiques a desenvolupar pel món local per a la consecució dels objectius del Pla. Per això, el Pla d'actuació territorial ha de partir dels objectius estratègics i operatius del PNJCat i ha de concretar-los en objectius específics per a cada un dels reptes. Alhora cal que assenyali els agents responsables de la seva execució per permetre així dissenyar i implementar polítiques integrals de joventut des de la proximitat.

⁵⁷ El Pla d'actuació territorial inclourà els objectius, les mesures i les accions a desplegar i prioritzar en el territori, així com el mapa de desplegament territorial al qual fa referència la Llei 33/2010, de polítiques de joventut de Catalunya.

La redacció d'aquest Pla d'actuació ha de ser col·legiada o compartida amb els diferents agents implicats (DGJ, ajuntaments, consells comarcals) a través de la seva participació en la Comissió Interinstitucional de PJ que es descriu a continuació.

El Pla d'actuació tindrà una **vigència de cinc anys**, la qual cosa permetrà ampliar el marge disponible entre el disseny, l'execució i l'avaluació del PAT i acoblar l'**eina de concreció i de planificació de l'acció del món local al desplegament del PNJCat** amb els seus terminis (de deu anys) i la revisió estratègica a fer a mitja implementació del Pla, el 2015. D'aquesta manera es dissenyaran, implementaran i avaluaran dos plans d'actuació territorials durant la vigència del PNJCat 2020.

El PAT serà un pla dinàmic i estarà obert a la incorporació de noves actuacions i, si escau, a nous objectius específics. S'establiran eines de seguiment i avaluació continuada que han de permetre preveure l'avaluació de resultats i fixar l'abast de les accions desenvolupades, per poder valorar la seva continuïtat o modificació.

Agents responsables: les entitats municipalistes (ACM i FMC). En són executors els agents del món local (ajuntaments, mancomunitats, consells comarcals, etc.) i la mateixa DGJ.

Comissió Interinstitucional de PJ. Aquesta comissió serà un òrgan col·legiat format per representants del món local (ajuntaments, consells comarcals), les entitats municipalistes i la Direcció General de Joventut. Tindrà per funcions:

- Proposar les línies d'actuació en matèria de joventut del món local (d'acord amb el que estableix el PNJCat) i elaborar el PAT 2010-2015 i 2015-2020.
- Sensibilitzar els diferents agents del món local de la necessitat d'impulsar polítiques per a la gent jove i d'orientar-les segons les especificitats del col·lectiu.
- Coordinar les actuacions del món local en polítiques de joventut.
- Crear i impulsar comissions o taules de treball, segons les línies d'actuacions, per executar polítiques de joventut en el món local.
- Impulsar l'acció del món local en matèria de joventut de manera coherent i amb correspondència amb els objectius establerts al Pla.

- Dissenyar i fer el seguiment dels plans d'actuació territorials en polítiques de joventut i de la consecució de les fites establertes.

La periodicitat serà anual, excepte en tres moments de la vigència del Pla, en els quals caldrà augmentar-la. Es pactarà la periodicitat excepcional en el mateix marc de la comissió, ja sigui lligada a aquests tres moments o a altres situacions excepcionals que requereixin un treball més intensiu de la comissió esmentada:

- Durant la posada en marxa del PNJCat 2020, per poder dissenyar el PAT en el marc de la comissió.
- Durant la revisió estratègica a la meitat de vigència del Pla, el 2015.
- Durant l'avaluació del Pla al final de la seva vigència, el 2020.

Altres espais de coordinació interinstitucional. Per poder articular i desenvolupar les funcions assignades, la Comissió Interinstitucional de PJ s'estructurarà a través de diverses taules que permetran el desenvolupament de les seves funcions i afavoriran un treball integral, coordinat i adequat a la realitat i les necessitats del territori.

- **Taules de coordinació de demarcació.** Són els espais de coordinació entre la Direcció General de Joventut, els consells comarcals i els ajuntaments d'una demarcació. Les seves funcions han de ser de diagnòstic compartit de les necessitats a escala de les diferents zones de la demarcació. Aquesta actuació estarà vinculada a les accions de caràcter territorial i substantiu que tinguin la implicació dels diferents departaments de la Generalitat. La freqüència de trobada pot ser anual.
- **Taules de coordinació comarcal.** Són els espais de coordinació dels representants dels consells comarcals i dels municipis. Es planteja un espai de treball conjunt a escala comarcal per fer el seguiment de les polítiques executades, les necessitats comunes, el tipus de suport que ofereixin els Consells comarcals, etc. La freqüència de trobada pot ser quadrimestral. Aquestes taules han d'estar connectades amb les taules de demarcació, per establir una relació bidireccional que serveixi per traslladar i fer arribar els inputs cap a la Comissió Interinstitucional i a l'inrevés.

En cas que es consideri necessari, es podrà incorporar als espais esmentats la participació d'actors juvenils o altres actors institucionals o socials que es considerin rellevants.

Altres eines per al desenvolupament del Projecte Territori.

Un darrer nivell de concreció del PNJCat 2020 i del Projecte Territori són els plans territorials de joventut (plans locals, comarcals o mancomunats de joventut) que desenvoluparà cada un dels agents del món local. Caldrà que el teixit juvenil vinculat a cada territori hi pugui participar, incidir i coresponsabilitzar-se del disseny, la implementació i l'avaluació dels PLJ i els PCJ. Per fer-ho és necessari que els ens amb la responsabilitat de desenvolupar les polítiques de joventut al territori (ajuntaments i consells comarcals) incorporin els mecanismes i canals que permetin articular la participació juvenil en les polítiques de joventut, especialment la seva incidència i coresponsabilitat en el disseny, la implementació i l'avaluació dels PLJ.

- **Plans locals de joventut* (PLJ).** Han de permetre fer polítiques integrals de joventut des de la proximitat municipal. El pla local ha de ser una eina de treball que respongui a les circumstàncies pròpies de cada realitat i ha de concretar els objectius del PNJCat adaptant-los al seu context. Els plans locals de joventut representen el marc estratègic que dona cobertura i sentit a les polítiques de joventut, i des d'aquest punt de vista no té importància quin és la grandària del municipi. Les polítiques de joventut han de respondre en tota circumstància a un diagnòstic de la situació, un disseny i una planificació estructurats i un model d'avaluació, emmarcats en l'àmbit estratègic del PNJCat.
- **Plans comarcals de joventut* (PCJ).** Són un instrument dels consells comarcals que, en el marc del PNJCat, possibiliten exercir les funcions d'assistència i cooperació amb els municipis en matèria de joventut. Els PCJ tenen la funció d'impulsar les polítiques locals de joventut, atenent a les necessitats específiques dels municipis de cada comarca, creant xarxes de treball amb els ajuntaments i vetllant per l'aplicació d'unes polítiques locals de joventut de qualitat que contribueixin a l'assoliment dels objectius del PNJCat.
- **Plans mancomunats de joventut (PMJ).** Són un instrument de caràcter intermunicipal que facilita l'adequació de la planificació de les polítiques de joventut a un territori amb una especificitat determinada (municipis molt petits amb necessitats similars, mancomunitats de municipis, etc.) Els plans mancomunats afavoreixen la resposta de les necessitats de les persones joves al territori de forma coordinada i amb eficiència en la gestió dels recursos.

El suport i l'assessorament de la DGJ en matèria de joventut al món local. Aquest suport pot adoptar les formes següents:

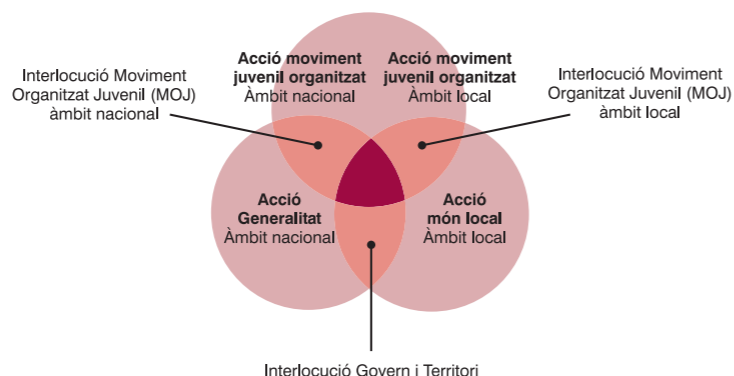
Suport econòmic al món local:

- Subvencions a PLJ, PCJ, etc.
- Subvencions per a equipaments juvenils.
- Altres.

Suport tècnic:

- Materials que estaran a disposició del món local amb informació sobre com dissenyar, implementar i avaluar polítiques públiques tenint en compte la perspectiva juvenil.
- Formació i recerca aplicada, adaptada a les especificitats de l'acció del món local.
- Assessorament als ajuntaments entorn de l'associacionisme juvenil i els consells locals de joventut.
- Assessoraments puntuals ja sigui a municipis o a consells comarcals.
- Actuacions i/o programes pilot: actuacions i pilotatge de programes concrets, amb el suport de la DGJ, per experimentar noves eines o serveis.

Tenint en compte la doble dimensió (local i nacional) i, alhora, la doble funció (acció i interlocució), l'acció a desenvolupar podria estructurar-se de la manera següent:



4.3. L'acció del moviment juvenil organitzat en el desplegament del PNJCat. El Projecte Jove

4.3.1. Agents i funcions per al desplegament del Projecte Jove

Els **agents** responsables de dissenyar, implementar i avaluar el Projecte Jove són el CNJC, com a principal interlocutor en matèria de joventut, juntament amb les entitats juvenils de segon nivell o tercer nivell, els consells locals de joventut, les plataformes, moviments i altres formes d'organització col·lectiva de les persones joves.

Cal destacar que el moviment juvenil organitzat i la Direcció General de Joventut tindran funcions diferenciades tenint en compte la responsabilitat específica dels agents institucionals en l'impuls, la implementació i el seguiment del PNJCat 2010-2020. Tot i això, les funcions seran complementàries i es disposarà de les eines i els espais necessaris per poder dur a terme una acció coordinada i coherent entre els diversos agents.

Tenint en compte el **model de governança democràtica** del PNJCat, és cabdal incorporar les eines i els espais necessaris perquè els actors joves incideixin i siguin coresponsables en l'assoliment dels objectius específics, els programes i les actuacions del Projecte Jove, com a concreció dels objectius estratègics que persegueix el Pla.

En aquest sentit, el conjunt del moviment juvenil organitzat estarà representat, d'una banda, pel CNJC, com a entitat reconeguda com a interlocutora directa amb el Govern en matèria de joventut, i, de l'altra, per aquells actors del moviment juvenil organitzat que, més enllà del CNJC, treballen alineats amb el PNJCat 2020 d'una manera expressa amb la intenció de contribuir al compliment dels objectius i les fites del Pla. Amb tot, el reconeixement d'aquesta diversitat de veus i dinàmiques pròpia del moviment juvenil organitzat, demana reconèixer, també, les seves posicions i responsabilitats diferenciades respecte a la política de joventut i, per tant, la responsabilitat, les funcions i alhora les estratègies per incorporar aquestes veus, que hauran de ser també diverses.

4.3.1.1. Projecte Jove a escala nacional

Funcions del CNJC i el conjunt del moviment juvenil organitzat en el desenvolupament al Projecte Jove a escala nacional

- Promoure que les entitats membres del CNJC i el mateix CNJC treballin en la consecució dels objectius del Pla per a cada un dels reptes (en la mesura que considerin que hi han de contribuir) (CNJC).
- Establir canals de diàleg i espais de treball amb entitats de segon i tercer nivell, plataformes, moviments i altres formes d'organització col·lectiva de joves per promoure la participa-

ció juvenil i per poder recollir la veu dels diversos perfils de joves i de la diversitat de discursos existents (CNJC).

- Informar la gent jove sobre els resultats i les fites aconseguits pel conjunt del moviment juvenil organitzat, en sentit ampli (CNJC).
- Donar a conèixer el PNJCat a la població jove i sensibilitzar-la perquè el tingui en compte com a eina per incidir i millorar la seva situació (CNJC i el conjunt del Moviment Juvenil Organitzat).
- Conèixer la realitat juvenil i les necessitats de la gent jove que representen per poder adequar les accions i les mesures del Pla a les necessitats reals (CNJC i el conjunt del moviment juvenil organitzat).
- Aportar una mirada autònoma, crítica i constructiva als agents institucionals del PNJCat (CNJC i el conjunt del moviment juvenil organitzat).
- Participar de manera activa en els espais d'interlocució institucionals per incidir en el disseny i l'execució de les polítiques de joventut d'àmbit nacional (CNJC i el conjunt del moviment juvenil organitzat).

Funcions de la Direcció General de Joventut en el desenvolupament del Projecte Jove

- Garantir la incidència i la coresponsabilitat del conjunt del moviment juvenil organitzat en el procés de presa de decisions de les polítiques que els afecten.
- Facilitar que el conjunt del moviment juvenil organitzat pugui tenir un rol actiu i d'assumpció de responsabilitats en la consecució dels objectius del PNJCat 2020 per a cada un dels reptes.
- Facilitar l'establiment de canals i espais entre el conjunt del moviment juvenil organitzat per treballar de manera coordinada per la consecució dels objectius del PNJCat 2020.
- Donar a conèixer el PNJCat a la població jove i sensibilitzar-la perquè el tingui en compte com a eina per incidir i millorar la seva situació.

4.3.1.2. Projecte Jove a escala local

- Tenir en compte la singularitat i l'equilibri territorial per al desplegament dels canals d'interlocució adaptats a la diversitat del territori.
- Conèixer la realitat juvenil i les necessitats de la gent jove per poder adequar les accions i les mesures del Pla a les necessitats reals.
- Vetllar perquè les diferents veus i discursos del conjunt del moviment juvenil organitzat estiguin degudament representades en els espais d'interlocució juvenil.
- Definir i planificar el Projecte Jove que es vol impulsar amb el conjunt del moviment juvenil organitzat, establint les prioritats en les actuacions a desenvolupar a través del Pla d'actuació en PJ 2010-2015 i 2015-2020 (DGJ i CNJC).

Funcions del CNJC i el conjunt del moviment juvenil organitzat en el desenvolupament del Projecte Jove a escala local

- Dialogar de manera estable amb entitats de base, consells locals i altres formes d'organització col·lectiva de joves al territori.
- Impulsar l'establiment de canals i espais de treball a escala local amb el conjunt del moviment juvenil organitzat (consells locals, grups no formals, entitats de base, etc.) i amb les persones joves a títol individual per promoure la participació juvenil i la consecució dels objectius del Pla.
- Impulsar l'establiment de canals i espais per poder recollir i representar la veu dels diversos perfils de joves i de la diversitat de discursos existents al territori.
- Fomentar que les entitats referents al món local (consells locals, grups no formals, entitats de base, etc.) contribueixin, des de la seva pròpia acció, a la consecució dels objectius del Pla per a cada un dels reptes.
- Promoure que les entitats referents al món local (consells locals, grups no formals, entitats de base, etc.) dialoguin amb les seves administracions en l'àmbit local per dissenyar, executar, fer el seguiment i avaluar activitats.
- Informar la gent jove sobre els resultats i les fites aconseguits.

- Donar a conèixer el PNJCat a la població jove i sensibilitzar-la perquè el tingui en compte com a eina per incidir i millorar la seva situació.
- Conèixer la realitat juvenil i les necessitats dels i les joves que representen per poder adequar les accions i les mesures a les necessitats del territori.
- Participar de manera activa en els espais de diàleg institucionals per incidir i participar en el disseny i l'execució de les polítiques de joventut d'àmbit local.

Funcions del món local en el desenvolupament del Projecte Jove a escala local

- Garantir la incidència i la coresponsabilitat del conjunt del moviment juvenil organitzat en el procés de presa de decisions en l'àmbit local de les polítiques que els afecten.
- Facilitar que el conjunt del moviment juvenil organitzat i les persones joves a títol individual puguin tenir un rol actiu i d'assumpció de responsabilitats en la consecució dels objectius del Pla per a cada un dels reptes.
- Garantir i planificar eines de suport, canals i espais en l'àmbit local entre el conjunt del moviment juvenil organitzat per treballar de manera coordinada per a la consecució dels objectius del Pla.
- Donar a conèixer el PNJCat a la població jove i sensibilitzar-la perquè el tingui en compte com a eina per incidir i millorar la seva situació.
- Tenir en compte la singularitat i les característiques territorials per al desplegament dels canals d'interlocució adaptats a la diversitat del territori.
- Conèixer la realitat juvenil i les necessitats dels i les joves per poder adequar les accions i les mesures del Pla a les necessitats reals.
- Vetllar perquè la diversitat de veus i discursos del conjunt del moviment juvenil organitzat i del conjunt d'actors juvenils estigui representada en els processos i canals d'interlocució juvenil.

4.3.2. Eines per al desenvolupament del Projecte Jove

4.3.2.1. Instruments del Projecte Jove a escala nacional

Plans d'actuació juvenil en el PJ a escala nacional

El Projecte Jove ha de contenir els objectius específics, les funcions de cada agent i les fites principals que ha d'assolir cada un d'aquests en el desplegament del Pla, tenint en compte l'especificitat del conjunt del moviment juvenil organitzat, com a agent social.

Aquest projecte disposarà d'un **Pla d'actuació juvenil (PAJ) a escala nacional** com a eina principal per a la planificació de les polítiques que desenvolupin els actors juvenils per a la consecució dels objectius del Pla. Per això aquest Pla d'actuació ha de partir dels objectius estratègics i operatius del PNJCat i ha de concretar-los en objectius específics per a cada un dels reptes que el conjunt del moviment juvenil organitzat es planteja aconseguir o sobre els quals vol contribuir.

Aquest Pla d'actuació estarà impulsat pel CNJC i s'haurà d'alimentar de la veu de les entitats membres, així com d'altres plataformes, moviments o formes d'organització col·lectiva juvenil a escala nacional que puguin aportar riquesa, representació i discurs a les polítiques de joventut.

El Pla d'actuació tindrà una vigència de cinc anys, la qual cosa permetrà ampliar el marge disponible entre el disseny, l'execució i l'avaluació del PAJ i acoblar l'eina de concreció i de planificació amb els terminis de desplegament del PNJCat (de deu anys) i a la revisió estratègica a fer a mitja implementació del Pla, el 2015. D'aquesta manera es dissenyaran, implementaran i avaluaran dos plans d'actuació juvenils durant la vigència del PNJCat 2020.

El PAJ serà un pla dinàmic i estarà obert a la incorporació de noves actuacions i, si escau, a nous objectius específics. S'establiran les eines de seguiment i l'avaluació continuada que han de permetre l'avaluació de resultats i d'impacte de les accions desenvolupades, per poder valorar la seva continuïtat o modificació.

Agents responsables: el CNJC el coordina, juntament amb el conjunt del Moviment Juvenil Organitzat. La DGJ i les entitats municipalistes (ACM i FMC) col·laboren en la seva implementació.

El CNJC haurà de desenvolupar una tasca de lideratge tenint en compte el seu paper en els òrgans de govern del Pla. Caldrà que vetlli per la incorporació i la implicació del màxim de veus joves organitzades, que puguin augmentar el nombre d'actors juvenils que executen i es responsabilitzen del Projecte Jove en l'àmbit nacional. Per aconseguir-ho, el CNJC s'encarregarà de:

- Proposar les línies d'actuació en matèria de joventut del conjunt del Moviment Juvenil Organitzat.
- Sensibilitzar els diferents actors juvenils de la necessitat d'impulsar polítiques per a la gent jove.
- Coordinar les actuacions del conjunt del Moviment Juvenil Organitzat en polítiques de joventut.
- Recollir i incorporar la veu de la gent jove, tenint en compte la significació dels discursos, la representativitat i la diversitat dels actors juvenils.
- Vetllar i fer el seguiment de la participació del conjunt del Moviment Juvenil Organitzat en les comissions o taules de treball sectorials o territorials del PNJCat.
- Impulsar l'acció del conjunt del Moviment Juvenil Organitzat en matèria de joventut de manera coherent i amb correspondència amb els objectius establerts al Pla.
- Detectar i incorporar en el Pla els nous actors juvenils que sorgeixin durant la vigència del PNJCat.
- Dissenyar, fer el seguiment i avaluar els plans d'actuació juvenil 2010-2015 i 2015-2020, així com la consecució de les fites establertes.

El suport i l'assessorament de la DGJ en el Projecte Jove: la DGJ oferirà suport i assessorament en matèria de joventut al conjunt del Moviment Juvenil Organitzat. Podrà adoptar les formes següents:

Suport econòmic a actors juvenils:

- Subvencions a actors juvenils.
- Altres.

Suport tècnic:

- Materials, guies, bones pràctiques i recursos a disposició del conjunt del Moviment Juvenil Organitzat amb informació sobre com dissenyar, implementar i avaluar polítiques públiques tenint en compte la perspectiva juvenil.
- Formació i recerca aplicada a les especificitats de l'acció del conjunt del Moviment Juvenil Organitzat.

- Assessoraments puntuals al conjunt del Moviment Juvenil Organitzat sobre temes concrets.
- Actuacions i/o programes pilot: actuacions i pilotatge de programes concrets, amb el suport de la DGJ, per experimentar noves eines, actuacions o processos.
- Generació de processos participatius amb la gent jove i d'abast divers en resposta a casuístiques concretes que puguin succeir durant la vigència del Pla.

4.3.2.2. Instruments del Projecte Jove a escala local

Els plans d'actuació juvenil en PJ a escala local. Els plans han de contenir els objectius específics, les funcions de cada agent i les fites principals que ha d'assolir cada un en el desplegament del Pla a escala local, tenint en compte l'especificitat del territori.

El Projecte Jove disposarà d'un **Pla d'actuació juvenil a escala local** com a eina principal per a la planificació de les polítiques a desenvolupar pel conjunt del Moviment Juvenil Organitzat per a la consecució dels objectius del Pla, d'acord amb les necessitats i les especificitats de cada territori. Aquest Pla d'actuació podrà marcar-se fites d'acord amb els avenços que es vulguin aconseguir, d'acord amb els objectius substantius i la missió última del Pla (tenint en compte les característiques del conjunt del Moviment Juvenil Organitzat i que la seva activitat se centra en l'acció pròpia de l'entitat i el diàleg en el disseny, l'execució i el seguiment de les polítiques de joventut a escala local).

La concreció de la planificació de les polítiques de joventut en l'àmbit territorial es donarà a través dels plans locals de joventut. La materialització del diàleg es donarà en els espais i canals que es creïn per al disseny, l'execució i el seguiment conjunt dels plans territorials de joventut, així com en altres processos i mecanismes de participació diversos que incorporin en la presa de decisions la població jove i el conjunt del Moviment Juvenil Organitzat a escala local.

El Pla d'actuació juvenil (PAJ) a escala local tindrà una vigència de cinc anys, la qual cosa permetrà ampliar el marge disponible entre el disseny, l'execució i l'avaluació del PAJ a escala local i casar aquesta eina de desplegament del PNJCat amb els seus terminis (de deu anys) i amb la revisió estratègica que es faci a mitja implementació del Pla, el 2015. D'aquesta manera es dissenyaran, implementaran i avaluaran dos plans d'actuació juvenils d'àmbit local durant la vigència del PNJCat 2020.

Agents responsables: el CNJC el coordina, juntament amb els consells locals de joventut i la DGJ i les entitats municipalistes que col·laboren en la seva execució.

El suport i l'assessorament del món local en matèria de joventut: els ajuntaments oferiran suport i assessorament en matèria de joventut al conjunt del Moviment Juvenil Organitzat, que podrà adoptar les formes següents:

Suport econòmic al conjunt del Moviment Juvenil Organitzat:

- Suport econòmic al conjunt del Moviment Juvenil Organitzat (associacions i entitats juvenils, grups no formals, consells locals de joventut, etc.).
- Altres.

Suport tècnic:

- Materials, guies, bones pràctiques i recursos.
- Promoció de l'associacionisme i de la participació juvenil.
- Suport tècnic al conjunt del Moviment Juvenil Organitzat (associacions i entitats juvenils, grups no formals, consells locals de joventut, etc.).
- Actuacions i/o programes pilot entre el món local i el conjunt del Moviment Juvenil Organitzat.
- Generació de processos participatius d'abast local per abordar aspectes o casuístiques concretes que puguin succeir durant la vigència del Pla.

El suport i l'assessorament del CNJC en matèria de joventut al món local:

- Assessorament tècnic als ajuntaments entorn de l'associacionisme juvenil i els consells locals de joventut.
- Promoció de l'associacionisme i la participació.
- Assessorament tècnic al conjunt del Moviment Juvenil Organitzat (associacions i entitats juvenils, grups no formals, consells locals de joventut, etc.).

Altres espais de treball del Projecte Jove

Més enllà de les eines i els instruments per implementar els objectius específics del Projecte Jove, l'actual Pla actual incorpora la possibilitat de la participació i la interlocució amb el conjunt del Moviment Juvenil Organitzat i altres en el seu desplegament a través d'eines diverses, flexibles i complementàries entre si (GTI, taules territorials, taules de demarcació, etc.).

També es preveu que se puguin crear alguns mecanismes o espais específicament per a moments concrets (diagnòstic/disseny/implementació/avaluació) o en resposta a casuístiques o problemàtiques específiques. Els criteris per a la seva composició poden ser diversos, segons les necessitats i l'objectiu de l'espai creat, sempre tenint en compte: la importància de la recollida de discursos significatius, diversos i representatius del conjunt del Moviment Juvenil Organitzat i la gent jove, l'abast de la temàtica a tractar i la possibilitat d'incidència sobre el procés de decisió.

Grups de treball ad hoc interdepartamentals i/o interinstitucionals

Espais de treball substantiu en relació amb problemàtiques concretes compartides per diferents ajuntaments o consells comarcals i que necessiten una resposta integral i/o interinstitucional. Aquests espais es poden posar en marxa a demanda de qualsevol de les tres comissions, així com de qualsevol membre del Consell Rector del PNJCat. La freqüència i la dinàmica de treball dels grups i la seva composició s'establiran segons la necessitat del grup de treball i del nombre dels grups existents. Tindran una existència limitada, en funció del temps necessari per resoldre la problemàtica o la necessitat detectada.

Acords, pactes interdepartamentals, interinstitucionals i/o amb el moviment juvenil organitzat

Aquests acords o pactes es poden dissenyar i aprovar durant el transcurs de la vigència del PNJCat com a resposta a problemàtiques o aspectes conjunturals que necessiten una actuació amb mesures excepcionals o específiques. Els agents implicats en el seu disseny i execució variaran en funció de l'abast i les característiques de la problemàtica que cal resoldre o de la necessitat detectada. No obstant això, d'acord amb els principis del PNJCat, aquests pactes hauran d'emmarcar-se i ser coherents amb el plantejament estratègic i substantiu del Pla i hauran de fer partícips aquells agents que siguin clau per al seu

4.4. Altres òrgans i espais de treball transversal en el desplegament operatiu

desenvolupament (Govern, món local i conjunt del Moviment Juvenil Organitzat).

Xarxa Nacional d'Oficines d'Emancipació Juvenil (XNEJ)

El PNJCat compta amb la XNEJ com un dels serveis a desenvolupar per a la consecució dels seus objectius, ja que és un instrument que pretén facilitar a les persones joves el seu procés d'emancipació. L'execució de les polítiques de joventut en matèria d'emancipació juvenil requereix instruments que permetin el seu desplegament: serveis d'emancipació juvenil i equipaments juvenils. La XNEJ recull tant els serveis (les actuacions prestades de forma regular i contínua destinades a satisfer les necessitats específiques de la gent jove que facin referència a l'habitatge, el treball, la salut, la formació, la cultura i la mobilitat) com els espais físics on es presten els serveis (equipaments).

5. L'avaluació del PNJCat 2020

Un dels principals aprenentatges del Pla anterior ha estat la necessitat de dissenyar eines i instruments d'avaluació que acompanyessin el PNJCat 2020 des del seu disseny inicial, per poder-ne fer el seguiment i avaluar la consecució dels seus objectius. Alhora, ha estat una demanda de molts dels agents que hi han participat al llarg de tot el procés del PNJCat.

Per aquesta raó, el PNJCat 2020 incorpora **l'avaluació com un dels aspectes que asseguraran la qualitat de les polítiques de joventut** que es desenvoluparan en els propers deu anys, i així ho recull en els principis rector (vegeu l'apartat 8.4). El PNJCat entén l'avaluació com 'una eina indispensable per obtenir informació sobre els resultats de les polítiques i els processos i agents que hi han estat implicats'. Les polítiques de joventut han d'incorporar ja des del seu disseny una mirada d'avaluació que ajudi tant a valorar quin és l'impacte que estan tenint les polítiques en relació amb els objectius proposats com per a aprofitar les oportunitats no planificades que obre qualsevol procés d'intervenció pública. De la mateixa manera, és un exercici fonamental de transparència i accountability⁵⁸ amb la ciutadania i els agents implicats i, per tant, de qualitat democràtica.

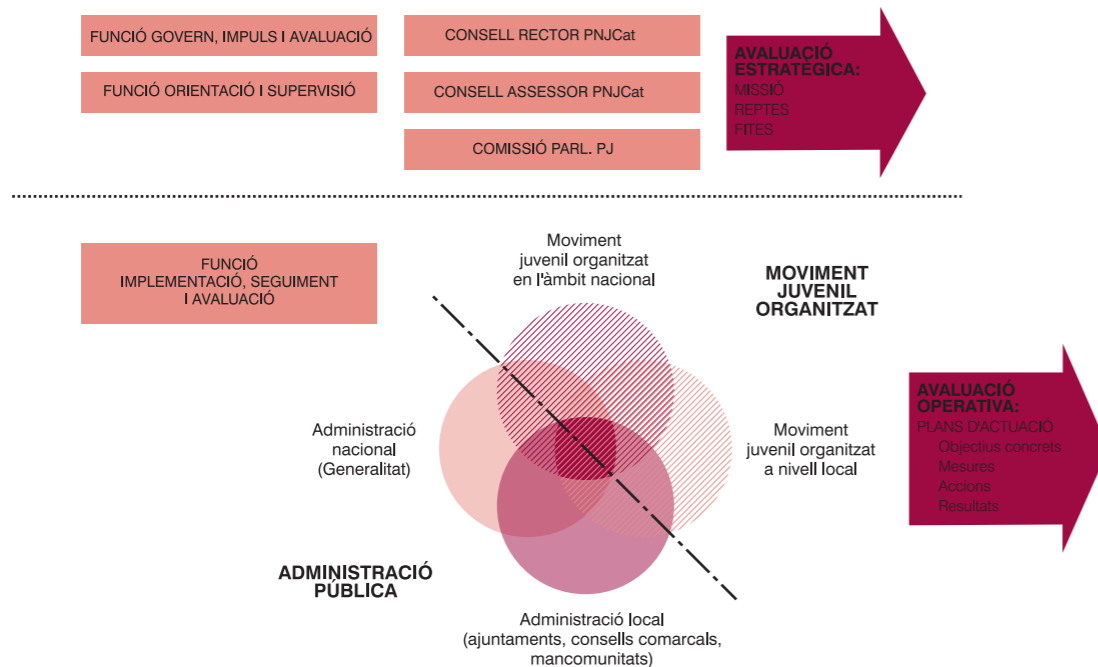
Per aquesta raó es fa necessari, per no dir indispensable, el plantejament d'una avaluació periòdica del Pla que permeti, d'una banda, analitzar la funció del PNJCat com a document estratègic per al desenvolupament de les polítiques de joventut i, de l'altra, implementar els programes i els serveis que es deriven de les polítiques i que es desprenen del PNJCat. Tot plegat, amb l'objectiu de valorar, modificar i millorar les accions i les mesures destinades a avançar cap a la igualtat d'oportunitats i cap a la capacitat de les persones joves per experimentar la pròpia vida de manera autònoma i lliure.

El PNJCat 2020 parteix d'una situació a la qual vol donar resposta i, alhora, projecta a deu anys vista l'horitzó cap al qual es vol avançar, combinant una actuació conjuntural i immediata amb la planificació i l'acció a mitjà i a llarg termini. A més, té una voluntat expressa de transformació social, ja que es planteja desenvolupar polítiques que incideixin no tan sols sobre la persona jove, sinó també sobre les seves transicions i el seu entorn. En aquest darrer cas, el PNJCat té per funció influir en els agents amb competències o responsabilitats perquè avancin cap a determinats objectius o perquè impregnin la seva acció dels principis o les maneres de fer establerts al PNJCat.

⁵⁸ "Rendició de comptes". Vegeu-ne la definició detallada al glossari de termes.*

Tot plegat, té uns efectes sobre l'avaluabilitat del PNJCat 2020 i determina els instruments dels quals s'ha de dotar per fer-ne el seguiment i poder avaluar no tan sols el grau de consecució dels objectius marcats, sinó també l'avaluació d'aquesta acció d'influència, ja que, tot i ser aspectes cabdals per a la consecució de la missió del Pla, no són a les mans dels agents que el desenvolupen.

Segons aquests dos plantejaments, i atenent a la mateixa operativitat del PNJCat desenvolupada al llarg d'aquest capítol, l'avaluació s'articula a partir de dos nivells que tenen a veure amb els nivells de desplegament del Pla: l'avaluació estratègica i l'avaluació operativa.



5.1. Avaluació estratègica

5.1.1. Què avaluem?

L'avaluació estratègica té per finalitat mesurar la consecució de les estratègies proposades i l'anàlisi de l'acompliment de la missió del PNJCat com a marc estratègic i orientador de les polítiques de joventut. L'avaluació operativa, en canvi, se centra en l'anàlisi i la valoració del desenvolupament i la implementació de les polítiques de joventut a partir dels plans d'actuació desenvolupats pels tres agents responsables del desplegament: Projecte Govern, Projecte Territori, Projecte Jove i els programes, els serveis i les accions que se'n derivin.

Per tant, l'avaluació del PNJCat, en els seus dos nivells de concreció, abordarà les dimensions i els continguts plantejats pel PNJCat i es durà a terme a través dels instruments i òrgans que s'han anat descrivint al llarg del present document.

Abans, però, de descriure al detall cadascun d'aquests dos nivells d'avaluació, cal tenir en compte que els plantejaments que us presentem en les pàgines que segueixen són una síntesi de les aportacions recollides en el procés de consulta per a l'elaboració del PNJCat 2020 i responen al consens social i institucional. Es tracta, doncs, de les bases i del fonament per al model d'avaluació del PNJCat 2020, que es concretaran en un sistema d'avaluació detallat (indicadors, eines i instruments) un cop obtinguts tots els consensos del PNJCat 2020 (consens social, institucional i polític).

Com ja hem avançat, l'avaluació estratègica consisteix en l'anàlisi de la capacitat del PNJCat per incidir en la realitat de les persones joves atenent a la millora de les condicions de vida, de les oportunitats d'emancipació i de la transformació de l'entorn.

Quan parlem de l'avaluació estratègica del Pla cal considerar, tal com ja s'ha apuntat al llarg del present document, les dificultats que es plantegen a l'hora d'establir una causalitat directa entre les polítiques públiques i la realitat social. La dificultat ve, entre altres qüestions, per la complexitat i la multicausalitat dels processos de canvi social. Aquesta qualitat intrínseca a les estructures socials fa que difícilment es pugui mesurar el grau de contribució d'una política pública concreta en la millora de les condicions de vida de les persones i, de fet, la mesura de l'impacte continua sent un repte en l'avaluació de les polítiques socials.

Tot i així, més enllà de les dificultats per establir causalitats directes entre la política desenvolupada i els canvis socials que es generen al llarg del temps, sí que hem d'establir un nivell d'anàlisi que permeti apropar-nos a l'avaluació de la idoneïtat de la

política pública per incorporar determinats canvis en la societat i en la qualitat de vida de les persones.

L'avaluació estratègica del PNJCat planteja l'anàlisi del marc discursiu del PNJCat com a instrument que contribueix a millorar les oportunitats d'emancipació de les persones joves en relació amb la missió del Pla. És a dir, la mesura de la capacitat del PNJCat per incidir en la realitat social i les oportunitats d'emancipació de les persones joves a partir dels punts següents.



Es tracta, doncs, de poder avaluar els aspectes simbòlics i estratègics del PNJCat 2020.

El primer nivell d'anàlisi que es planteja dins de l'avaluació estratègica està vinculat amb l'**avaluació de les fites del PNJCat 2020**, enteses com a compromisos que es pretenen assolir en els propers anys. El seguiment i l'avaluació de les fites han de ser l'eina per a l'anàlisi de l'evolució de la realitat juvenil i del grau d'assoliment dels valors establerts per a les fites en els dos horitzons estratègics del Pla (2015 i 2020).

Aquesta anàlisi també permetrà comprovar la idoneïtat de les fites i dels indicadors seleccionats per a aquestes. En els casos que sigui possible, es farà un seguiment continuat de l'evolució dels indicadors.

Com s'assenyala en l'apartat de fites que acompanya el PNJ-Cat, aquestes estan referides a la població juvenil en general. Malgrat això, en el seguiment i l'anàlisi de dades sobre la realitat juvenil, es tindran en compte les variables d'estratificació social (sexe, franja d'edat, classe social, territori i origen) i altres variables (nivell d'estudis dels joves, dels pares i mares, etc.), per obtenir així una informació més detallada sobre la situació que es vol observar. Aquest enfocament es correspon amb la manera transversal amb què el PNJCat 2020 aborda la inclusió.

El segon nivell d'anàlisi fa referència al **grau de compliment i d'avenç en la missió** del PNJCat, que, com ja hem assenyalat anteriorment, aborda dos aspectes:

- Facilitar la realització del projecte de vida de les persones joves atenent a la diversitat de formes i models de vida.
- Apoderar el jove i la jove com a agent de canvi social, impulsant el seu paper actiu com a ciutadà/ciudadana en el conjunt de la societat, oferint espais per a la seva participació en la presa de decisions, així com oportunitats per donar rellevància a la seva visió del món.

Ara bé, més enllà del compliment de la missió, o precisament per poder mesurar-lo, cal que s'analitzin aquells elements que ens ajuden a avançar cap a aquests objectius. Per aquesta raó, el tercer nivell de l'avaluació estratègica és l'anàlisi dels **reptes i les estratègies del PNJCat**. Caldrà veure com els reptes plantejats contribueixen a millorar les oportunitats d'emancipació juvenil i d'apoderament de la gent jove. En aquest nivell d'anàlisi s'abordarà, doncs, el grau de consecució i avenç en els set reptes i les estratègies del PNJCat 2020 i la seva contribució a la missió i a la transformació de la realitat juvenil:

REPTE 1. Aconseguir l'èxit en la trajectòria educativa de les persones joves

REPTE 2. Aconseguir l'èxit en la transició laboral de les persones joves

REPTE 3. Aconseguir l'èxit en la transició domiciliar de les persones joves

REPTE 4. Promoure una vida saludable de les persones joves

REPTE 5. Avançar cap a l'autonomia, el desenvolupament personal i la participació de la gent jove en allò col·lectiu

REPTE 6. Universalitzar la cultura entre la població juvenil i amb objectius socialment cohesionadors

REPTE 7. Avançar cap a un nou model de país i de societat cohesionada, vertebrada territorialment, sostenible, innovadora i inclusiva en les formes d'organització col·lectiva

Alhora, caldrà analitzar el grau de consecució dels objectius estratègics i operatius per conèixer l'avenç en les estratègies i els reptes. Aquesta informació es nodrirà de les avaluacions operatives periòdiques de les quals disposarà el Pla.

Aquests tres diferents nivells d'anàlisi, combinats amb altres documents d'anàlisi de la realitat juvenil, com són l'Enquesta a la joventut de Catalunya i el Sistema d'indicadors sobre la realitat juvenil, han de permetre analitzar, d'una banda, la situació i l'evolució de la realitat juvenil a Catalunya, i de l'altra, la contribució del PNJCat en aquesta evolució.

En darrer terme, dins de l'avaluació estratègica, també s'abordaran aquells aspectes de la dimensió simbòlica que tenen a veure amb com es desenvolupen les polítiques de joventut.

Estem fent referència, en primer lloc, als **principis rectors** que han d'inspirar el desenvolupament de totes les polítiques que es deriven del PNJCat 2010-2020. Cal avaluar si aquests valors són inspiradors de les polítiques de joventut desenvolupades i si es tenen en compte en les accions, les mesures o els serveis que se'n deriven.

En segon lloc, ens referim als **aliats estratègics del Pla**. En aquest cas, l'avaluació estratègica del Pla pretén analitzar la presència i la funció d'aquests agents com a aliats en el desenvolupament de les polítiques que es desprenen del Pla.

En tercer i darrer lloc, en aquesta avaluació, també s'abordarà el funcionament dels **òrgans i els instruments creats per al desplegament del Pla**, és a dir, la concreció i l'execució del Projecte Govern, del Projecte Territori i del Projecte Jove (juntament amb els Plans d'actuació que se'n deriven i els restants instruments i espais de coordinació previstos al PNJCat 2020).

Per dur a terme l'avaluació estratègica dels aspectes assenyalats, caldrà partir de la recollida i l'anàlisi de les dades treballades anualment en les avaluacions operatives del Pla.

5.1.2. Preguntes d'avaluació

Per desenvolupar els objectius d'avaluació estratègics descrits, cal plantejar un seguit de preguntes que, si bé en aquest moment poden ser molt generals, són les que a posteriori, quan s'estableixi la concreció del sistema d'avaluació del PNJCat, ens ajudaran a definir els indicadors específics, les eines i els instruments d'anàlisi adients.

Fites del PNJCat	?	S'estan assolint les fites marcades al PNJCat? En tot cas, el fet que s'estiguin complint o no té a veure amb el desenvolupament de les polítiques de joventut?
Missió del PNJCat	?	El PNJCat és capaç d'incidir en aquells aspectes estructurals i conjunturals que tenen a veure amb la construcció de les oportunitats de les persones joves?
	?	El PNJCat contribueix a atorgar protagonisme de la gent jove, millorant i facilitant la seva participació i implicació en la generació i el desenvolupament de propostes i dinàmiques per al desenvolupament i el progrés de la societat?
Reptes, estratègies i objectius del PNJCat	?	En quin grau els reptes estratègics del PNJCat estan contribuint al compliment de la missió?
	?	Els objectius establerts al PNJCat estan contribuint a complir el repte al qual fan referència?
	?	Quin és el grau de compliment i de consecució dels objectius estratègics i operatius del PNJCat?

Principis rectors i criteris metodològics del PNJCat	?	Els principis rectors del PNJCat resulten útils per a la definició de les polítiques dels tres agents executors del PNJCat (Projecte Govern, Projecte Territori, Projecte Jove)? S'han concretat en criteris metodològics adients?
Aliats estratègics del PNJCat	?	Quin rol han jugat els aliats estratègics en la implementació del Pla?
	?	En quins reptes han tingut un paper més rellevant? Per què?
Desplegament del PNJCat	?	Com han funcionat els instruments i òrgans de desplegament del Pla? Quin ha estat el rol dels agents implicats en cada projecte?
	?	Quins han estat els resultats del Projecte Govern, del Projecte Territori i del Projecte Jove?
	?	Com ha contribuït la seva acció (i la de cada agent responsable), a la consecució dels objectius estratègics i operatius del PNJCat?
Aspectes globals a valorar del marc discursiu del PNJCat	?	Quins han estat els resultats del Projecte Govern, del Projecte Territori i del Projecte Jove?
	?	Com ha contribuït la seva acció (i la de cada agent responsable), a la consecució dels objectius estratègics i operatius del PNJCat?

5.1.3. Agents responsables de l'avaluació estratègica

L'avaluació estratègica del PNJCat, en tant que tracta d'analitzar l'essència del Pla des del punt de vista simbòlic, ha de poder comptar amb el conjunt d'agents i actors vinculats al seu desenvolupament.

En primer lloc, el marc de desplegament del PNJCat estableix uns òrgans responsables de l'impuls, el seguiment, l'assessorament i el control del Pla i, per tant, de la seva avaluació:

Consell Rector: Agent impulsor i responsable de l'avaluació estratègica.

Consell Assessor: Òrgan que vetlla per la qualitat de l'avaluació i assessora en la definició dels ítems, de les dimensions i de les variables d'anàlisi.

Comissió Parlamentària d'Estudi de la Situació de les Polítiques de Joventut a Catalunya: Òrgan de control de l'avaluació estratègica.

Comissió Rectora Ampliada: Òrgan que incorpora la veu dels tres agents responsables de l'impuls i la implementació del PNJCat, però que amplia la seva composició incorporant més representants de cada un dels seus membres. Aquesta Comissió és l'encarregada de recollir la valoració de les comissions que es deriven del desplegament dels tres projectes (Projecte Govern, Territori i Jove) que s'han descrit anteriorment (Comissió Interdepartamental de PJ, Comissió Interinstitucional de PJ, CNJC i consells locals).

— Suport al Consell Rector en la revisió estratègica, a mitja termini, de la vigència del Pla (el 2015) i a finals de la vigència (el 2020).

— Suport al Consell Rector en l'avaluació dels plans d'actuació de cada un dels projectes (Projecte Govern, Territori i Jove) el 2015 (ja que tenen una durada de cinc anys) i el 2020.

A més dels agents responsables del Pla, el PNJCat aposta perquè l'avaluació estratègica del PNJCat es faci comptant amb altres actors que incideixen en el desenvolupament de les polítiques de joventut. Per aquesta raó, caldrà tenir-los en compte en el disseny concret dels espais i les eines d'avaluació que es duguin a terme per aconseguir un discurs conjunt i polièdric que sigui el resultat del diàleg entre les diferents veus i perspectives implicades en les polítiques de joventut i més enllà del mateix Pla.

5.1.4. Calendari de l'avaluació estratègica

L'avaluació estratègica, en tant que afecta l'essència mateixa del PNJCat, es fa amb un marge de periodicitat quinquennal, no coincident amb les legislatures polítiques, estratègia que assegura la continuïtat al llarg del temps del marc estratègic del PNJCat 2020.

- **Avaluació estratègica el 2015**, coincidint amb l'equador temporal de la vigència del Pla; en aquest cas, l'avaluació estratègica s'ha de fer l'any 2015.
- **Avaluació estratègica el 2020**, coincidint amb la finalització de la vigència del PNJCat l'any 2020 i que servirà per plantejar els fonaments del nou PNJCat 2020-2030.

5.1.5. Resultats de l'avaluació estratègica

L'avaluació estratègica ha de servir com a punt de partida per modificar i adaptar aquells aspectes del PNJCat 2020 que no s'han ajustat a allò previst, en qualsevol dels aspectes assenyalats.

Cal establir mecanismes i instruments de seguiment i monitoratge dels plans d'actuació de cada agent del PNJCat que siguin periòdics i que permetin avaluar els serveis i els programes desenvolupats i aportar informació rellevant per a l'avaluació estratègica del Pla.

Més enllà del seguiment continuat, cal establir eines per a la revisió del PNJCat a la meitat de la seva vigència, el 2015, que permeti reconduir i redissenyar els plans d'actuació, els seus tres projectes i els plans d'actuació que se'n deriven.

Val a dir que caldrà valorar de forma acurada els canvis que cal introduir en el pla, sobretot en els aspectes que afecten la seva estructura estratègica (reptes estratègics, objectius estratègics, etc.) i evitar els desajustos en l'estructura i els objectius que puguin tenir efectes sobre l'avaluabilitat del PNJCat i dificultar-ne la seva avaluació en finalitzar la seva vigència.

5.1.6. Eines per a l'avaluació

- Estudis sobre l'entorn i el règim de benestar.
- Enquesta a la joventut de Catalunya.
- Enquesta d'avaluació als municipis i consells comarcals.
- Sijove.
- Evolució de les fites del PNJCat.
- Altres tècniques de recollida i anàlisi de la informació que tinguin a veure amb l'avaluació qualitativa del PNJCat (grups de treball, entrevistes i grups de discussió).
- Altres espais de debat i reflexió amb els agents i els actors de les polítiques de joventut (Generalitat, món local i conjunt del Moviment Juvenil Organitzat, professionals de les polítiques de joventut, entre d'altres).

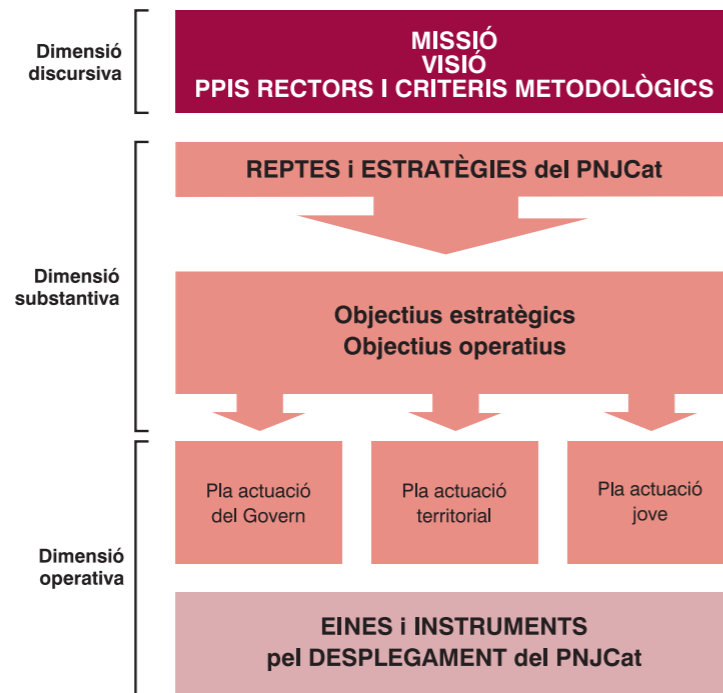
5.2. Avaluació operativa

5.2.1. Què avaluem?

L'avaluació operativa té a veure amb el seguiment continu de la implementació i el desplegament del PNJCat 2020. Si l'avaluació estratègica té a veure amb l'anàlisi de la contribució dels plantejaments bàsics del PNJCat, l'avaluació operativa analitza el grau d'adequació dels programes i els serveis que es desenvolupen en matèria de joventut arreu del país a les mateixes bases del Pla, alhora que fa el seguiment del grau de consecució dels objectius del PNJCat i dels instruments de desplegament existents.

Així doncs, l'avaluació operativa se centra en l'anàlisi de les polítiques de joventut desenvolupades a partir dels tres nivells de continguts que estableix el Pla: dimensió discursiva, dimensió substantiva i dimensió operativa. És a dir, es tracta de fer el seguiment continuat sobre el **què**, el **qui** i el **com** del desplegament del Pla.

Per aquesta raó, l'avaluació d'aquestes tres dimensions ha d'estar vinculada a l'acció desenvolupada per cada un dels **tres agents responsables del desenvolupament del PNJCat**, dels seus projectes (Projecte Govern, Projecte Territori i Projecte Jove) i dels plans d'actuació que se'n deriven.



En primer lloc, pel que fa a la dimensió discursiva del Pla, l'avaluació operativa se centra en l'aplicació dels principis rectors en el si de les polítiques de joventut. Es tracta de valorar la forma i el grau d'idoneïtat en què els principis es concreten en criteris metodològics i d'avaluar, en la mesura que són utilitzats en el disseny i la implementació dels programes, accions i serveis que deriven dels plans d'actuació.

En segon lloc, la **dimensió substantiva** del PNJCat s'articula a partir dels programes, les accions i els serveis desenvolupats en els plans d'actuació dels tres agents implicats en el desenvolupament del PNJCat: Pla d'actuació del Govern; Pla d'actuació Jove (d'àmbit nacional i local) i Pla d'actuació territorial.

En aquest cas, l'avaluació consisteix en el seguiment continuat dels programes i dels serveis de joventut desenvolupats arreu del territori català que han de permetre mesurar el grau de consecució dels objectius estratègics i operatius del PNJCat, així com el grau d'adequació dels programes i dels serveis de joventut als objectius estratègics i operatius del PNJCat.

5.2.2. Preguntes d'avaluació

En darrer lloc, pel que fa a la dimensió operativa del Pla, en aquest cas l'avaluació se centra en el seguiment i l'anàlisi de les eines per al desplegament del PNJCat i les funcions dels agents responsables⁵⁹. L'avaluació operativa del desplegament del PNJCat i del seguiment dels rols i de les funcions dels agents responsables d'aquest desplegament ha d'estar referida a l'anàlisi de les relacions, els mecanismes de coordinació i el compliment de les funcions dels diferents agents implicats en el desenvolupament del PNJCat:

- L'avaluació dels instruments, els procediments i els espais del desplegament del PNJCat, en termes globals i per cada un dels projectes.
- L'avaluació del compliment de les funcions i els rols dels agents que intervenen en el desplegament del Pla.

A continuació es desenvolupen les preguntes generals que han de guiar l'avaluació operativa per a cadascuna de les dimensions del PNJCat, atenent a l'acció que desenvolupen els tres agents responsables de cada un dels projectes: Projecte Govern, Projecte Territori i Projecte Jove. Aquesta primera aproximació al seguiment continuat i operatiu del PNJCat es concretarà en instruments, indicadors quantitius i qualitius i variables d'anàlisi un cop es disposi del document de PNJCat amb els tres nivells de consens (social, institucional i polític).

⁵⁹ Cal prestar atenció a la terminologia utilitzada en aquest cas. Recordem que el desplegament del pla s'ubica en la dimensió operativa d'aquest i que alhora estem parlant del nivell d'avaluació operatiu. Cal, per tant, estar atents a no confondre els termes quan parlem de l'avaluació del desplegament de les polítiques de joventut.

Dimensió discursiva	<p>? Les polítiques de joventut definides a cadascun dels projectes (P. Govern, P. Territori, P. Joves) incorporen els criteris metodològics que es deriven dels principis rectors?</p> <p>? Aquest criteris metodològics són útils i adients per al desplegament de cada projecte?</p>
Dimensió substantiva	<p>? Anàlisi del grau de consecució dels objectius estratègics i operatius del Pla: — Anàlisi de l'adequació dels programes als objectius del PNJCat — Grau de consecució dels objectius estratègics i operatius del PNJCat</p> <p>? Avaluació i seguiment de les iniciatives i dels programes derivats dels objectius del Pla en cada projecte (anàlisi dels recursos, la cobertura, les activitats i els resultats, entre d'altres) i Pla d'actuació corresponent.</p>
Dimensió operativa	<p>? L'avaluació continuada dels instruments operatius del PNJCat</p> <p>? L'avaluació continuada dels mecanismes de coordinació en el disseny i la implementació de les polítiques de joventut</p> <p>? L'avaluació continuada dels instruments i eines per el seguiment del PNJCat</p> <p>? L'avaluació del grau de compliment de funcions dels principals agents del PNJCat: Projecte Govern, Projecte Territori i Projecte Jove</p>

5.2.3. Agents implicats en l'avaluació operativa

De nou, i atenent a la mateixa essència del PNJCat, la funció de govern, impuls i assessorament del Pla té una cristallització directa en la configuració de les responsabilitats vinculades a l'avaluació. Així, el Consell Rector i el Consell Assessor assumeixen un paper específic en l'avaluació operativa, que resulta de la seva posició estratègica en el desenvolupament del Pla.

Consell Rector: Responsable de l'impuls de l'avaluació operativa.

Consell Assessor: Òrgan que vetlla per la qualitat de l'avaluació i assessora en la definició dels ítems, les dimensions i les variables d'anàlisi per a l'avaluació operativa del PNJCat.

Més enllà de l'acció del Consell Rector com a òrgan de govern del PNJCat, cadascun dels tres agents que el componen tenen la responsabilitat de mobilitzar i disposar de la informació necessària per desenvolupar l'avaluació operativa del Pla. Això vol

dir que cada ens ha de disposar de les eines concretes que, si bé ja s'han desenvolupat des del punt de vista de la implementació, tenen també un paper específic en el procés d'avaluació.

CNJC: Responsable de l'impuls de l'avaluació del Pla d'actuació juvenil.

Entitats municipalistes (ACM i FMC): Responsables de la gestió i la mobilització del món local per desenvolupar l'avaluació dels plans d'actuació territorial, així com dels plans que se'n deriven (plans locals, comarcals, etc.).

Direcció General de Joventut: És la responsable de l'avaluació del Pla d'actuació en polítiques de joventut.

Tanmateix, l'articulació de l'avaluació operativa del PNJCat, en tant que es vincula a tota l'acció que es desenvolupa en el marc de les polítiques de joventut, necessita un òrgan que gestioni la informació generada a partir de l'acció específica dels tres agents del Pla. En aquest cas, és l'Oficina Tècnica del PNJCat, ja descrita anteriorment.

Oficina Tècnica del PNJCat: És la responsable del disseny, el desenvolupament i el seguiment de l'avaluació operativa.

Comissió Rectora Ampliada: Finalment, més enllà de la funció de gestió tècnica que assumeix l'Oficina Tècnica del PNJCat, cal disposar d'un espai de treball i de reflexió conjunta que reculli i amplii la veu dels tres agents principals en el desenvolupament del PNJCat, que es concreta en la Comissió Rectora Ampliada. És en aquesta Comissió (com es recull al llarg d'aquest capítol) que els tres agents responsables del desplegament de cada un dels projectes (Projecte Govern, Territori i Jove) posen en comú el disseny, l'execució, el seguiment i l'avaluació dels plans d'actuació, fent reunions de caire anual i assumint les funcions d'avaluació següents.

— Vetllar per la coherència i l'acció coordinada dels tres projectes i de tots els agents implicats en l'avaluació operativa del PNJCat.

— Traslladar al Consell Rector del PNJCat aquells aspectes que siguin cabdals o que necessitin un replantejament estratègic.

Aquesta Comissió amplia la seva composició incorporant més representants de cada un dels seus tres membres (Generalitat de Catalunya, món local i CNJC) i amb altres experts o representants del teixit juvenil o professionals de l'àmbit de polítiques

de joventut, en els casos que es consideri necessari. També recull la valoració de les comissions que es deriven de cada projecte.

5.2.4. Calendari de l'avaluació operativa

L'avaluació operativa es planteja com un procés continu, que acompanya el desenvolupament i la implementació del Pla al llarg de la seva vigència. Per tant, es durà a terme de manera anual i caldrà construir eines i instruments o modificar els existents per facilitar aquest seguiment i monitorar la recollida de dades rellevants per a l'avaluació.

5.2.5. Eines per a l'avaluació operativa

Per dur a terme l'avaluació operativa caldrà dissenyar eines i espais de seguiment i avaluació continuada (al llarg de tota la vigència del PNJCat). Això suposa establir mecanismes i instruments de seguiment i monitoratge dels plans d'actuació de cada agent del PNJCat, de l'aplicació dels criteris metodològics i del funcionament dels instruments de desplegament del PNJCat. Caldrà que aquests instruments siguin periòdics i que permetin avaluar els serveis i programes desenvolupats i com aquests estan alineats i contribueixen als objectius del Pla.

Concretament, per a l'avaluació de cada un dels projectes, es disposarà de les eines i els espais establerts en el document de bases del PNJCat.

5.2.5.1. Per a l'avaluació del Projecte Govern

Pla d'actuació del Govern

➔ És l'eina bàsica per a l'avaluació substantiva de l'acció del Projecte Govern, com a document que conté els programes i les accions que es desenvolupen des del Govern de la Generalitat en matèria de polítiques de joventut.

Referents de joventut en altres departaments

➔ Han de facilitar informació periòdica sobre l'acció desenvolupada als departaments de la Generalitat en matèria de joventut.

Grups de Treball Interdepartamental (GTI)

➔ Incorporen l'anàlisi de la integralitat dels diferents àmbits d'actuació del Pla, atenent a l'acció de cada departament en matèria de joventut.

Comissió Interdepartamental de PJ (CIPJ)

➔ En tant que òrgan responsable del disseny i el seguiment dels plans d'actuació del Govern.

5.2.5.2. Per a l'avaluació del Projecte Territori

Altres eines: bases de dades i sistemes de recollida i monitoratge de la informació.

Plans d'actuació territorial en PJ

➔ En tant que document que concreta, planifica i articula l'acció del món local en el desplegament i el compliment dels objectius que estableix el PNJCat, és la base per a l'avaluació substantiva del PNJCat des del punt de vista del món local.

Comissió Interinstitucional de PJ

➔ En tant que òrgan responsable del disseny i el seguiment dels plans d'actuació territorial i de la coordinació dels ens locals amb el PNJCat, aquesta comissió assumeix les funcions de gestió de la informació per a l'avaluació operativa del PNJCat.

Altres eines: bases de dades i altres sistemes de recollida i monitoratge de la informació.

5.2.5.3. Per a l'avaluació del Projecte Jove

En aquest cas, l'avaluació del Projecte Jove, en tant que té una naturalesa diferent dels altres dos agents, implica uns nivells de concreció d'avaluació també diferents.

La primera diferenciació és que l'acció del Projecte Jove s'articula a partir de dos nivells territorials: nacional i local. La segona té a veure amb la definició del que és el Projecte Jove com a agent que incorpora l'acció conjunta dels diversos actors que componen el teixit juvenil.

Més enllà de fer palesa aquesta dificultat, l'avaluació del Projecte Jove s'ha d'articular principalment sobre les accions impulsades i promogudes des del CNJC, tant en el marc local com en el nacional, i ha de disposar de les eines de base següents:

Plans d'actuació juvenil en PJ en l'àmbit nacional

➔ Com a eina principal per a la planificació de les polítiques a desenvolupar pel conjunt del Moviment Juvenil Organitzat per a la consecució dels objectius del Pla.

Pla d'actuació juvenil en l'àmbit local

➔ Com a eina principal per a la planificació de les polítiques a desenvolupar pel conjunt del Moviment Juvenil Organitzat per a la consecució dels objectius del Pla, d'acord amb les necessitats i les especificitats de cada territori.

L'avaluació del Projecte Jove, tot i pivotar principalment en el CNJC, ha d'implicar necessàriament la generació d'espais, eines de recollida de dades i l'establiment de mecanismes de coordinació amb el conjunt del Moviment Juvenil Organitzat en sentit ampli, amb el món local i amb la Generalitat.

5.2.6. Resultats de l'avaluació operativa

Els resultats de l'avaluació continuada permetran detectar els aspectes de millora que s'hagin d'introduir en el desplegament del Pla (ja facin referència als programes i els serveis dels plans d'actuació, a la coordinació i les funcions dels agents o als criteris metodològics establerts).

Els resultats seran treballats, de manera especial, pel Consell Assessor del PNJCat, perquè pugui fer-ne una anàlisi de les dades i afegir-hi les orientacions que consideri oportunes.

En darrer lloc, aquests resultats seran analitzats pel Consell Rector del PNJCat, per establir els canvis o modificacions en el desplegament del Pla que consideri oportuns.

LES 25 FITES DEL PNJCAT 2020



1. Què són i per què s'estableixen les fites del PNJCat 2020

El PNJCat té una voluntat transformadora: vol canviar la realitat en què s'insereix la persona jove. Aquest posicionament és una de les conclusions que sorgeix de manera reiterada fruit del procés d'avaluació del PNJCat 2000-2010 i del procés de recollida de propostes per al nou PNJCat 2020.

El procés d'elaboració del PNJCat 2020 ha estat un procés viu i flexible, que s'ha anat readaptant i modelant durant el seu desenvolupament mateix. En resposta a aquesta demanda dels agents implicats en les polítiques de joventut s'incorpora una nova etapa dins del procés del PNJCat: el disseny i l'establiment de les fites del PNJCat 2020. Aquesta etapa pretén que el Pla no tan sols disposi d'eines d'avaluació sobre el grau de consecució dels seus objectius (que també ho pretén), sinó també sobre la seva possible i desitjada incidència en la situació social de les persones joves.

Per tant, per il·lustrar aquesta voluntat transformadora, el Pla incorpora 25 fites sobre realitat juvenil. **Aquestes 25 fites marquen quin ha de ser l'horitzó cap al qual el PNJCat 2020 avançarà** i quins són els aspectes prioritaris de la situació social de la joventut sobre els quals vol incidir i en quin sentit o direcció. Concretament, aquestes fites són indicadors de realitat juvenil sobre els quals el PNJCat 2020 es fixa uns valors a assolir el 2015 (any de la revisió estratègica del PNJCat), i el 2020, any de finalització. Els aspectes sobre els quals es marquen les fites estan vinculats a la missió i la finalitat última del PNJCat:

25 FITES sobre la situació social de les persones joves



Facilitar la realització del projecte de vida de les persones joves atenent a la diversitat de formes i models de vida.

El PNJCat 2020 vol consolidar i fer efectius els drets bàsics de les persones joves i garantir les condicions que permetin la seva qualitat de vida, tenint en compte les escletxes que es generen en els múltiples processos de transició i en les dificultats específiques pròpies de l'etapa juvenil.

Per això, el PNJCat 2020 vol incidir sobre aquells aspectes estructurals i conjunturals que dificulten les oportunitats de les persones joves i que cal transformar per evitar la reproducció de desigualtats.



Apoderar la persona jove com a agent de canvi social, impulsant el seu paper actiu com a ciutadà en el conjunt de la societat, oferint espais per a la seva participació en la presa de decisions, així com oportunitats per donar rellevància a la seva visió del món.

El PNJCat 2020 vol afavorir el protagonisme, la participació i la implicació de la gent jove en la generació i el desenvolupament de propostes i dinàmiques per al desenvolupament i el progrés de la societat. Vol aprofundir en el paper actiu i constructor de la gent jove més enllà de ser receptors o usuaris de polítiques amb l'objectiu de generar i construir canvis en el nostre entorn.

1.1 Les 25 fites i els 7 reptes del PNJCat 2020

Cal assenyalar que aquestes 25 fites no són un sistema d'avaluació del PNJCat⁶⁰. D'una banda, seria molt ambiciós i complex avaluar el PNJCat 2020 exclusivament a partir de la seva capacitat per modificar la realitat de les persones joves i el seu entorn. De fet, la gran majoria de plans i pactes nacionals es fixen reptes o fites bàsicament en l'àmbit de les polítiques (indicadors d'input, d'output, de cobertura, etc.), i no tant en l'entorn en el qual aquestes fites s'insereixen.

D'altra banda, seria molt agosarat, des d'un punt de vista metodològic, vincular l'evolució d'aquests indicadors a la implementació del PNJCat 2020, atès que sobre aquestes variables intervenen una gran diversitat de factors que dificulten analitzar fins a quin punt poden ser explicats les millores o els deterioraments pel PNJCat.

Per aquesta raó, l'objectiu de les fites és marcar i comprometre's amb l'horitzó cap al qual es vol avançar. Un horitzó quantificat, tant pel que fa als valors a assolir com pel que fa a quan s'han d'assolir. S'ha volgut limitar el nombre de fites a 25, la qual cosa comporta el risc d'oferir una visió reduccionista, en el sentit que probablement hi ha dimensions importants de la realitat juvenil que han quedat fora⁶¹. Però s'ha preferit optar per un sistema relativament acotat, per facilitar-ne el seguiment i potenciar alhora el seu caràcter simbòlic.

Com ja hem assenyalat, el PNJCat 2020 estableix un marc estratègic organitzat a partir de set grans reptes que vol abordar per acomplir la seva missió. **Per a cadascun dels reptes, el Pla estableix unes fites clau** que orientaran la seva acció. El treball per a la consecució d'aquestes fites condicionarà les estratègies que desenvoluparà el PNJCat, així com els objectius estratègics i operatius que se'n derivin. Aquest model de planificació permet disposar d'un enfocament ampli i integral, tenint en compte que les diferents esferes de la vida de la persona jove estan

⁶⁰ El PNJCat 2020 anirà acompanyat d'un sistema d'avaluació que permetrà avaluar la consecució dels objectius i del desplegament del Pla. També incorporarà el seguiment de les seves fites per fer, en la mesura que sigui possible, el seguiment de l'impacte del seu desplegament, intentant establir inferències i relacions de causalitat entre l'acció desenvolupada i les transformacions en l'entorn/contexte.

⁶¹ De totes maneres, cal tenir present que el PNJCat anirà acompanyat d'un sistema d'indicadors més ampli que permetrà la recollida de dades sobre els aspectes restants que s'incorporen en el PNJCat, però que no estan presents en les fites.

interconnectades i que la realitat social i els seus processos de transformació resulten complexos, multidimensionals i, per tant, multicausals.



1.2 El seguiment i actualització de les fites

Les 25 fites s'organitzen, doncs, a partir d'uns indicadors que, en termes generals, fan referència a l'estructura dels 7 reptes del PNJCat 2020. Aquestes fites es presenten en un document operatiu, que fa la funció d'annex al PNJCat 2020, i que estarà disponible al web de la Direcció General de Joventut, juntament amb el document del Pla que teniu a les mans. Això, permet la seva actualització i revisió periòdica més enllà del contingut del PNJCat. Tanmateix, el seguiment de les fites està previst dins del sistema d'avaluació del PNJCat 2020⁶².

Cal destacar que les fites es defineixen a partir d'un **criteri generalista**, establint indicadors que recullen la realitat del conjunt de la població juvenil. Malgrat això, els fenòmens que s'observen (atur juvenil, temporalitat, èxit escolar, etc.) són complexos i mostraran comportaments diferenciats en funció d'aquelles

variables que fan referència a l'estructura social i/o a altres variables. Per aquesta raó, tot i que les 25 fites del PNJCat 2020 no es presenten desagregades per les variables d'estratificació social (sexe, franges d'edat, classe social, territori i origen) o altres variables, sí que es planteja dur a terme aquest tipus d'anàlisi en el seguiment de cada indicador. Serà llavors quan es farà un **exercici de desagregació de les dades en funció d'aquelles variables que resultin més pertinents en cada cas** (sexe, franges d'edat, classe social, territori i origen, nivell d'estudis dels i de les joves, dels seus pares i mares, etc.). Això permetrà obtenir una informació més detallada en relació amb el fenomen al qual es vol fer referència. D'aquesta manera, per exemple, quan s'analitzi l'evolució de la fita sobre estudis secundaris no obligatoris, s'examinarà quina ha estat l'evolució per a homes i per a dones, l'evolució en funció del nivell d'estudis dels pares, etc. Aquest enfocament ha de permetre analitzar les desigualtats d'una manera transversal, i no tan sols per mitjà d'una fita específica, la qual cosa està directament relacionada amb la manera com el PNJCat 2020 concep i aborda la inclusió.

⁶² Vegeu el darrer apartat del capítol referit a la Dimensió operativa del PNJCat 2020.

GLOSSARI

PNJCat 2020



Accountability: Terme provinent de l'anglès que s'utilitza en la ciència política per fer referència als múltiples mecanismes de control de la ciutadania i la societat civil sobre els governants i les institucions, així com a la responsabilitat d'aquests de retre comptes de l'acció de govern davant la ciutadania. Pren especial importància en models de governança i és un aspecte fonamental per a l'aprofundiment de la responsabilitat democràtica d'institucions i governants.

Administració relacional: Vegeu *govern relacional*.

Androcèntric: Pensament que emmarca les capacitats de l'ésser humà des d'una visió masculinitzada, assumint allò masculí com a motor individual/universal de l'esdevenir humà. Considera, doncs, el moment o configuració de la ment masculina com a referent universal. És la visió del món i de la cultura des del punt de vista masculí.

Apoderament: Procés mitjançant el qual una persona o un col·lectiu veu enfortides les seves capacitats i el seu protagonisme en la societat.

ApS (Aprentatge Servei): L'aprenentatge servei és una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei a la comunitat en un sol projecte ben articulats en el qual els participants es formen tot treballant sobre necessitats reals de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo. Així doncs, en l'APS es fomenta l'intencionalitat pedagògica i l'intencionalitat solidària. Aquestes experiències són promogudes i desplegades des de l'àmbit de l'educació formal (escoles, IES, etc.) i de l'educació no formal (esplais, agrupaments, etc.).

Coeducació: Terme propi de la pedagogia que fa referència a l'educació conjunta de les persones d'ambdós sexes sota criteris d'igualtat i vetllant per la no reproducció dels models de comportament androcentristes.

Competències instrumentals, procedimentals i habilitats: Les competències instrumentals estan referides al saber fer, és a dir a aquells coneixements que tenen a veure amb les habilitats de tipus transversal. Es poden diferenciar les següents, entre d'altres:

- Habilitats cognitives: capacitat per comprendre i utilitzar idees i pensaments.
- Capacitats metodològiques: capacitat per organitzar el temps i les estratègies d'aprenentatge, prendre decisions o resoldre problemes.
- Habilitats lingüístiques vinculades a la comunicació escrita i oral o coneixements d'una segona llengua.
- Habilitats tecnològiques vinculades a l'ús de les TIC.

Consells consultius generalistes: Òrgan estable de participació creat per l'Administració per tal d'escoltar la veu de la ciutadania. Pot estar format per entitats i ciutadans a títol individual.

Consells locals de joventut: Òrgan estable de participació propi de les entitats juvenils d'un municipi determinat. Els consells locals són de caràcter associatiu (els membres són entitats) i independents (no tenen lligams orgànics amb els ajuntaments) i entre les seves funcions hi ha promoure la participació, l'as-

sociacionisme juvenil i la interlocució amb les institucions municipals, per portar la veu d'entitats i joves a l'ajuntament.

Consells locals de joventut: Òrgan estable de participació dels joves creat per l'ajuntament d'un municipi. Pot estar format per entitats juvenils i joves a títol individual, i té la funció de traslladar les demandes de la gent jove a les institucions municipals.

Consum polític: Forma de participació política basada en el fet de comprar o deixar de fer-ho (boicot) determinats productes amb una intenció de naturalesa política, social o mediambiental, entre d'altres.

Contingent migratori: Conjunt de persones migrades en un determinat període.

Cooperativisme d'habitatge: La cooperativa d'habitatges s'entén com el conjunt de persones que s'uneixen en societat per satisfer una necessitat comuna: adquirir un habitatge. La persona compradora o adjudicatària es transforma en sòcia de la cooperativa. La cooperativa té un òrgan d'administració que és el consell rector i que és on es prenen les decisions necessàries per complir l'objectiu de la cooperativa: lliurar els habitatges. La cooperativa d'habitatge actua com a promotor en el mercat immobiliari i renuncia a obtenir el seu legítim benefici amb la finalitat d'obtenir un preu més petit d'adjudicació dels habitatges als seus socis. Mitjançant les cooperatives d'habitatge s'aconsegueix, doncs, per al comprador, més representativitat, més transparència i un preu final més baix de l'habitatge.

Democràcia directa: Sistema polític de sobirania popular basat en la participació directa del poble en les decisions públiques a través de mecanismes de participació massiva. Cal anar a buscar en la història experiències de democràcia directa com a sistema polític: la referència més utilitzada és la de l'Atenes clàssica. Tot i així, hi ha mecanismes de la democràcia directa que s'utilitzen a l'actualitat com a complement al sistema representatiu: assemblees ciutadanes, consells, processos participatius o plans comunitaris utilitzen mecanismes i fonaments de la democràcia directa. (Vegeu *democràcia semidirecta*.)

Democràcia representativa: Sistema polític de sobirania popular on els ciutadans escullen periòdicament els seus governants a través de processos electorals. Sovint s'utilitza el terme "democràcia liberal" com a sinònim, ja que les primeres experiències i la consolidació de la democràcia representativa coincideix amb l'aparició del liberalisme polític i en comparteixen fonaments històrics i teòrics.

Democràcia semidirecta: Terme utilitzat per fer referència a aquelles experiències de govern de democràcies representatives que utilitzen mecanismes propis de la democràcia directa. El món local ha estat pioner en l'adopció d'aquestes mesures que tenen la intenció de millorar la participació de la ciutadania en sistemes representatius estrictes on només s'intervé a través de les eleccions. També s'utilitza el terme "democràcia participativa".

Desafecció política: Sentiment d'allunyament de la política per part dels ciutadans i de les ciutadanes caracteritzat per actituds com la falta d'interès per la política o un baix sentiment d'efi-

càcia política, de manca de capacitat per incidir sobre les decisions polítiques. No s'ha de confondre amb altres sentiments envers la política com la legitimitat (pot haver-hi desafecció, però sense qüestionar la validesa, per exemple, del sistema democràtic) o el descontent (un individu, per exemple, pot estar molt interessat per la política però molt descontent amb el funcionament actual de les institucions).

Diversitat cultural i ètnica: La diversitat cultural i ètnica, com succeeix amb els aspectes de la biodiversitat, ajuda les persones a adaptar-se a la variació de l'entorn. La diversitat cultural i ètnica es manifesta per la diversitat del llenguatge, dels comportaments, de les creences i sistemes de valors, de les pràctiques productives, en l'art, en la música, en l'estructura social, en la dieta i en tot un nombre concebible d'altres atributs de la societat humana.

Educació formal: Es tracta d'un tipus d'educació regulada (pels diferents reglaments interns dins del projecte educatiu de cada institució educativa), intencional (perquè tenen com a intenció principal educar i donar coneixements als alumnes) i planificat (es regula i planifica tota l'acció educativa que serà transmesa). Com a característiques bàsiques, podríem assenyalar que aquest tipus d'educació es produeix en espai i temps complet, i que a més amb ella es rep un títol. L'educació formal comporta una intenció deliberada i sistemàtica que es concreta en un currículum oficial i s'aplica en calendari i horari definit.

Educació informal i relacional: Permet adquirir i acumular coneixements i habilitats mitjançant les experiències diàries i la relació amb el medi i l'entorn. És un procés continu i

espontani que no es dóna de manera intencional i on juguen un paper cabdal, en les nostres societats, per una banda els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació i la comunicació, i per altra banda, l'entorn comunitari i el grup d'iguals. No hi ha intencionalitat educativa ni consciència de l'educand.

Educació no formal: Permet l'adquisició d'aprenentatges més enllà dels centres educatius i els espais de formació reglada i no es relaciona amb una titulació o certificació malgrat que sí que obeeix a una voluntat educadora i amb caràcter intencional i estructurat (amb objectius didàctics). L'educació no formal es dóna en aquells contextos que, existint una intencionalitat educativa i una planificació de l'experiència ensenyament-aprenentatge, es desenvolupen fora de l'àmbit escolar formal i en el temps lliure de les persones. Hi ha intencionalitat educativa, però no consciència de l'educand.

Eficàcia de l'educació: Entesa com aquella que aconsegueix que els alumnes assoleixin aquells coneixements que s'estableixen en el currículum escolar i en els plans d'estudis.

Eixos de desigualtat: Els eixos de desigualtat fan referència a aquelles característiques de la persona que no són triades, és a dir, que venen donades per naixement i que poden esdevenir factors de desigualtats socials. En aquest cas es diferencien cinc eixos de desigualtat principals: sexe, edat, classe social, territori i origen ètnic. Alhora, existeixen altres factors i variables que es combinen amb els anteriors, donant una òptica multifactorial i pluricausal a la desigualtat.

Especulació immobiliària: “Especulació” és un terme pejoratiu que descriu l’operació consistent a efectuar transaccions comercials o financeres, amb l’esperança d’obtenir beneficis en les variacions dels preus. L’especulació s’exerceix entorn de la compra i venda de qualsevol categoria de béns: de consum, primeres matèries, títols, valors, divises, etc. Les úniques condicions que es requereixen per donar cabuda a l’especulació són que els preus d’aquests béns presentin variacions en l’espai i en el temps superiors al cost de les operacions especulatives, que en aquest cas es refereix a la compravenda d’immobles i sòl.

Emprenedoria: La competència genèrica d’emprenedoria és la capacitat de conèixer i comprendre l’organització d’una empresa i les ciències que en regeixen l’activitat, per comprendre les regles laborals i les relacions entre la planificació, les estratègies industrials i comercials, la qualitat i el benefici. És a dir, crear coses noves o transformar el valor de les que ja existeixen comporta buscar oportunitats tenint en compte els recursos o la falta d’aquests mateixos recursos. En aquest cas, s’aplica a la creació de noves empreses o noves organitzacions i als canvis en les ja existents.

Èxit educatiu: L’èxit educatiu s’associa en primera instància a un rendiment acadèmic alt i a l’obtenció de les titulacions escolars obligatòries corresponents. Això suposa que, en la mesura que el rendiment acadèmic s’expressa a través de les notes o puntuacions assignades a l’alumne, aquestes notes es constitueixen en l’indicador principal de l’èxit escolar. Tanmateix, si l’èxit escolar no s’identifica amb l’assoliment d’objectius instructius específics (base del que normalment s’entén com a rendiment acadèmic), sinó amb la consecució

de les grans metes o finalitats generals de l’educació, com preparar per a la vida (professional, social, econòmica), és dir, l’adaptació personal a les condicions objectives de la vida, incloent-hi també la capacitat de modificar aquestes condicions, el criteri d’èxit educatiu es desplaça en l’espai i en el temps més enllà de l’escola, i s’assimila a variables com l’èxit professional, econòmic, personal o familiar, entre d’altres.

Govern multinivell: Terme que fa referència a aquelles situacions on en un mateix territori o comunitat conviuen i exerceixen competències diverses institucions públiques d’àmbit territorial diferent (en el cas de Catalunya: administracions locals, Generalitat, govern central, Unió Europea...). S’utilitza també en un sentit descriptiu per donar rellevància a la coordinació i treball col·laboratiu de les diverses administracions implicades.

Govern relacional: Organismes, estructures i funcionaments propis de les institucions públiques sota un model de governança. (Vegeu *governança democràtica*.)

Governança democràtica: És un model de govern on la relació entre govern i societat civil pren protagonisme. A diferència del model de govern tradicional, l’administració no adopta un paper jeràrquic respecte de la resta d’actors si no que es crea una relació de cooperació i col·laboració amb la societat civil. Aquesta forma d’entendre la naturalesa i el funcionament del govern s’adapta millor a la diversitat, complexitat i dinamisme de les societats actuals.

Grup diana: Grup o col·lectiu de participants o de destinataris.

Habilitats sociolingüístiques: Es refereix a la capacitat de comunicació oral i escrita en una llengua donada.

Habitatge (de preu) lliure: Habitatge que no té cap limitació pel que fa al preu de venda i es regeix per les normes del mercat privat.

Habitatge de Protecció Oficial (HPO): Habitatge de nova construcció, la tipologia, dimensions i preus del qual estan reglamentats per l’Administració, com a condició per poder acollir-se a determinats avantatges, tant econòmics com fiscals, per part dels compradors. Aquests han de reunir unes condicions establertes quant a titularitat d’immobles, ingressos familiars, etc.

Habitatges transitoris: Habitatges que tenen un caràcter provisional, bé perquè són el resultat d’estratègies residencials no definitives en el si del mercat lliure o perquè resulten d’un programa d’habitatge públic o privat destinat a la cessió d’habitatges per un temps determinat i fora del mercat de l’habitatge.

Inclusió: Vegeu *perspectiva inclusiva*.

Integralitat: En aquest cas, fa referència a l’actuació sobre totes les esferes i dimensions de la vida de les persones joves per tal de donar resposta completa a les problemàtiques o necessitats, ja que solen ser multicausals i estar interrelacionades. Cal entendre que l’in-

dividu és un i que, per bé que les lògiques administratives demanin divisions sectorials, cal actuar tenint en compte la globalitat.

Interculturalitat: El terme interculturalitat, a partir del prefix “inter”, introdueix el concepte de reciprocitat en les complexes relacions entre cultures. En un model de societat intercultural, els diferents grups i persones de diversos orígens socials i culturals no sols han de compartir un espai, sinó que han d’establir relacions mútues i dialogants amb institucions, amb drets i deures compartits.

Interdepartamentalitat: Treball coordinat de les diverses àrees sectorials –departaments, regidories, serveis...– de les administracions públiques, especialment si aquestes àrees persegueixen objectius similars o treballen sobre un mateix col·lectiu.

Itineraris formatius: Trajectòria d’aprenentatge mitjançant un procés formatiu ordenat a partir de la dificultat progressiva, necessari per al desenvolupament d’una ocupació.

Model Andel: Model cooperatiu segons el qual la propietat dels habitatges sempre resideix en mans de la cooperativa d’habitatges i on els socis gaudeixen d’un dret d’ús indefinit amb un lloguer nou. Els socis no podran ser mai propietaris dels habitatges on viuen.

Masoveria urbana: Contracte en virtut del qual els propietaris d’un habitatge cedeixen el seu ús, pel termini que s’acordi, a canvi del qual els cessionaris assumeixin les obres de rehabilitació i manteniment.

Länder alemanys: Alemanya és una federació de setze estats anomenats *Länder* (singular *Land*, “país” o “estat” en alemany) o, de forma no oficial, *Bundesländer* (singular *Bundesland*, “estat federat”). Els *Länder* són subjectes originaris de dret internacional amb personalitat estatal pròpia, encara que només l'exerceixen entre si i són representats davant l'estranger per l'Estat federal. Cadascun dels setze estats federats té el seu propi govern i parlament (anomenat *Landtag*).

Mecanismes de democràcia directa: Vegeu *democràcia directa*.

Mercat lliure de l'habitatge: Vegeu *habitatge de preu lliure*.

Mercat protegit de l'habitatge HPO: Vegeu *HPO (habitatge de protecció oficial)*.

Missió: (*en termes de planificació estratègica*) Defineix a què es dedica l'organització /institució i, en aquest cas, a què es dedica el PNJ-Cat (en tant que pla estratègic), les necessitats que pretén cobrir amb les seves polítiques i programes, alhora que els àmbits d'actuació en què es desenvolupa i sobre els quals actua. La missió del PNJ-Cat és la resposta a la pregunta: Per a què existeix el PNJ-Cat?

Mobilitat social: Desplaçament en la posició dins l'estructura social –classe social– d'un individu o col·lectiu. La mobilitat social pot ser ascendent (quan el canvi suposa passar a una millor posició en l'estructura social) o descendent (si suposa passar a una posició més desafavorida).

Mobilitat social intergeneracional: Desplaçament en la posició dins l'estructura social entre generacions diferents: els fills o filles tenen una posició diferent que els seus pares i mares.

Modalitat de tinença: Forma en la qual es disposa de l'habitatge. Existeixen tres modalitats o règims principals de tinença de l'habitatge: els habitatges en propietat d'algun dels membres de la llar, dels que es troben llogats i dels que facilita gratuïtament alguna institució o persona.

- Propietat: propietat per compra pagada. L'habitatge és propietat d'algun dels seus residents.
 1. Propietat amb pagaments pendents: condicionada a un compromís, escrit o verbal, d'efectuar pagaments ajornats per l'adquisició de l'habitatge.
 2. Propietat per herència o donació: aquesta forma d'accés a la propietat es preveu amb independència que l'habitatge pugui tenir qualsevol tipus de gravamen.
- Gratuïta: gratuïta per empresa o raó de treball; gratuïta per a altres persones o institucions.
- De lloguer: algun dels ocupants satisfà, per l'ús de l'habitatge, una quantitat anual o mensual, en metàl·lic o espècies, i independentment que tingui contracte o no.

Moviment juvenil organitzat: Conjunt de grups, col·lectius i entitats (des de l'associació juvenil al col·lectiu menys formalitzat) formats per joves que vehiculen la seva participació en l'àmbit col·lectiu.

Multicausals: Que té diverses causes: necessitem de múltiples variables i factors per explicar el fenomen.

Multidimensionals: Que té o fa referència a més d'una dimensió.

Nínxols d'ocupació: Espais, sectors, àmbits que representen oportunitats per a l'ocupació.

Ocupabilitat Valoració objectiva del mercat sobre el propi valor i desenvolupament personal i professional de l'individu per accedir a l'ocupació.

Perspectiva de gènere: Aquesta perspectiva proposa una modificació de les estructures de desigualtat de gènere en tots els nivells de vida i, per tant, una *deconstrucció* del paradigma androcèntric, el qual significa “una visió del món i de les coses des del punt de vista teòric i del coneixement, en què els homes són el centre i la mesura de totes elles, fan invisible tota la resta, com són les aportacions i les contribucions de les dones en la societat”*.

Perspectiva del cicle de vida: Entendre i analitzar la trajectòria de la persona com un pas per diverses etapes evolutives, des del naixement fins a la mort, on cada una d'elles té components, aprenentatges i característiques diferenciades.

Perspectiva generacional: La perspectiva generacional significa entendre i analitzar la trajectòria d'una cohort o generació, observant-ne els canvis, comportaments i característiques diferenciats en tant que grup o col·lectiu respecte d'altres grups o la població en general.

Perspectiva inclusiva: Forma d'entendre i dur a terme les polítiques socials atenent la diversitat de la societat (pel que fa a la classe, el gènere, l'origen, la cultura, l'ètnia, etc.) amb la intenció de corregir les desigualtats associades a aquesta diversitat i d'incidir sobre el propi model de societat.

Plans comarcals de joventut: Els plans comarcals de joventut són una eina de planificació estratègica de les polítiques de joventut al territori. Es tracta d'una planificació plurianual que ha de donar resposta clara a l'avaluació de les necessitats dels municipis de la comarca en matèria de joventut.

Plans comunitaris: Metodologia de treball que permet obrir espais de trobada per millorar el barri a través de la implicació del veïnat, entitats, equipaments i administració. La forma d'organitzar-se és a través de crear i dinamitzar espais de trobada (comissions, àrees, taules, jornades...) que poden servir com a punts de coordinació, de debat i reflexió i també per a la realització comuna de projectes. A les reunions hi participen el veïnat, les entitats i els tècnics de les administracions. La filoso-

* Bastardes, C. i Franco, L. *Estudi-Diagnòstic: la perspectiva de gènere en el treball de les ONGD catalanes*. Comissió de Gènere de la FCONGD, 2006.

fia de treball és horitzontal, i les comissions i diferents grups de treball solen estar oberts a tothom que hi vulgui participar.

Plans locals de joventut: Eina de treball que ens ha de permetre fer polítiques integrals de joventut des de la proximitat municipal. Una eina de treball que ha de respondre a les circumstàncies pròpies de cada realitat, i en aquest sentit no són un instrument exclusiu dels grans ajuntaments. Els plans locals de joventut representen el marc estratègic que dona cobertura i sentit a les polítiques de joventut. Les polítiques de joventut han de respondre en tota circumstància a un diagnòstic de la situació, un disseny i una planificació estructurats i un model d'avaluació. A partir d'un marc metodològic comú, cada municipi ha de poder adaptar els procediments metodològics propis de cada etapa del pla a les seves possibilitats tècniques i econòmiques.

Polítiques perifèriques: Aquelles que es dirigeixen als aspectes menys estructurals de la vida dels joves com l'oci o el lleure. Durant molt de temps aquestes han estat les polítiques de joventut més desenvolupades.

Polítiques nuclears: Aquelles que es dirigeixen als aspectes més estructurals de la vida dels joves com l'educació, el treball, l'habitatge o les polítiques socials. Són aquelles polítiques que poden tenir un efecte sobre la posició dels joves en l'estructura social.

Polítiques transicionals: Aquelles que tenen per objecte incidir sobre les transicions juvenils (vegeu *transició domiciliària*, *transició educativa*, *transició formació-treball* i *transició*

familiar). És a dir, que tenen la finalitat de facilitar i millorar les condicions amb què les persones joves acaben la seva etapa educativa i s'incorporen al mercat laboral, s'emancipen residencialment i/o formen noves famílies.

Polítiques afirmatives: Aquelles que tenen per objecte facilitar elements per a l'afirmació de la identitat de les persones joves. Es mouen sobretot en el terreny de les polítiques culturals i de lleure i, sovint s'han contraposat a les polítiques transicionals.

Posicions socials: Ens referim al concepte de posició social per referir-nos al "lloc" o estrat social d'una persona dins de la societat en què viu. Aquestes posicions deriven d'un context social concret o estan generades per ell, cosa que significa que les classificacions de les posicions socials varien entre societats amb diferents estructures industrials i econòmiques (treball, sexe, ètnia, religió, etc.).

Recerca-acció (IAP investigació-acció participativa): Perspectiva d'investigació i aprenentatge col·lectiu de la realitat, basada en una anàlisi crítica amb la participació activa dels grups implicats, que s'orienta a estimular la pràctica transformadora i el canvi social.

La metodologia de la investigació-acció participativa (IAP) combina dos processos, conèixer i actuar, implicant en tots dos la població la realitat de la qual s'aborda. Igual com altres enfocaments participatius, l'IAP proporciona a les comunitats i a les agències de desenvolupament un mètode per analitzar i comprendre millor la realitat de la població (problemes, necessitats, capacitats, recursos, etc.), i els permet planificar accions i mesures per transformar-la i millorar-

la. És un procés que combina la teoria i la praxi, i que possibilita l'aprenentatge, la presa de consciència crítica de la població sobre la seva realitat, el seu apoderament, el reforç i ampliació de les seves xarxes socials, la seva mobilització col·lectiva i la seva acció transformadora.

Serveis de mediació i intermediació d'habitatges: Són serveis públics que tenen per objectiu final facilitar l'accés a l'habitatge de la ciutadania a través de la gestió de borses de compra i/o lloguer i dels programes d'ajuts per a l'accés a l'habitatge i l'emancipació.

Servei d'Educació de Catalunya: Descrit en el títol quart de la Llei d'educació de Catalunya (que el Parlament va aprovar l'1 de juliol de 2009 i que va entrar en vigor el 17 de juliol de 2009) on hi ha la concreció del que s'entén per Servei d'Educació de Catalunya (SEC), que la Generalitat ha de regular i sostenir. El SEC el formen els centres públics i aquells centres privats que s'hi incorporen mitjançant el concert educatiu. El títol fixa les condicions, en forma de drets i deures, per formar part del SEC, com es farà la programació de l'oferta educativa i la previsió de mesures per garantir una escolarització equilibrada.

Sobrequalificació: El nivell de qualificació de la persona és superior a les tasques requerides per al lloc de treball.

Sou mínim interprofessional: El salari mínim interprofessional fixa la quantia retributiva mínima que percebrà el treballador o la treballadora referida a la jornada legal de feina, sense distinció de sexe o edat i siguin fixos, eventuais o temporers.

El valor que pren es fixa cada any pel govern de l'Estat Espanyol, mitjançant la publicació d'un reial decret. Per a la seva determinació es tenen en compte factors com l'IPC, la productivitat mitjana nacional assolida o l'increment de la participació del treball en la renda nacional.

Taxa activitat: S'obté a partir de la proporció de la població activa (que treballen o busquen feina) respecte del total de la població.

Taxa d'idoneïtat a l'ESO: És un indicador de rendiment acadèmic a l'ESO. En concret, fa referència a la proporció d'alumnes de 15 anys a 4t d'ESO respecte del total d'alumnes de 4t d'ESO. Aquesta taxa ens indica l'edat que els correspondria si no haguessin repetit cap curs o sofert cap endarreriment al llarg de l'educació obligatòria.

Taxa d'ocupació: Proporció de persones ocupades respecte del total. En el cas de la taxa d'ocupació juvenil serveix d'indicador per mesurar la capacitat d'inserció de les persones joves al mercat laboral.

Taxes d'escolarització: Proporció de la població que està escolaritzada respecte del total de la població.

Taxes de graduació: Proporció dels alumnes que assolixen la graduació respecte del total d'alumnes avaluats en un nivell educatiu determinat.

Trajectòria educativa: La trajectòria educativa és el camí que cada estudiant hauria de recórrer a través del sistema educatiu. És una trajectòria teòrica o “desitjable” que no necessàriament dóna compte del recorregut educatiu de cada persona.

Trajectòria laboral: El concepte de trajectòria laboral conjuga les biografies dels subjectes amb els condicionaments estructurals, incloent en l’anàlisi tant la presa de decisions subjectives dels treballadors, determinades per característiques individuals particulars, com els determinants socioeconòmics existents en un moment històric i un espai social determinat (Pries, 1999).

Trajectòries de mobilitat social Vegeu *mobilitat social*.

Transició domiciliària: Procés pel qual una persona jove abandona la llar de la família d’origen per crear una llar pròpia.

Transició educativa: Procés pel qual una persona jove finalitza la seva etapa de formació.

Transició formació-treball: Procés pel qual una persona jove acaba la seva etapa educativa i s’insereix en el mercat laboral, on troba la primera feina o estableix la seva carrera laboral.

Transició familiar: Procés pel qual una persona jove passa a formar una nova família diferent a la seva d’origen. Anar a viure en parella, el matrimoni o tenir fills són moments clau d’aquesta transició.

Transversalitat: Aquest concepte neix a Suècia, al començament de la dècada dels noranta, de l’articulació de la política de promoció de la igualtat de gènere (*gender mainstreaming*). És una perspectiva de treball que pretén aportar a les organitzacions i a les institucions la capacitat d’actuació en determinades qüestions per a les quals la seva estructura clàssica no estava preparada. Proposa una acció que superi la divisió sectorial de l’acció pública, per tal de respondre a la necessitat de tenir una visió integrada d’alguns segments de població, treballant de manera coordinada des de les diverses àrees, sectors i institucions.

Treball interassociatiu: Col·laboració entre dues o més associacions ja sigui de forma puntual o en un òrgan estable com un consell o plataforma.

Treball multisectorial: Que fa referència a múltiples sectors.

Treball reproductiu: Treball desenvolupat en la llar per a la cura dels altres i la pròpia. Comprèn activitats com ara la neteja, la preparació d’aliments, la compra, la cura dels menors i els més grans, així com la dels malalts de la família o unitat de convivència. Més recentment també s’ha encunyat el concepte de treball “de cura dels altres”. Aquesta darrera definició vol subratllar la realització d’algunes activitats necessàries per al manteniment de la família fora de la llar.

Universalisme inclusiu: En el marc del PNJ-Cat és el que insisteix a tractar totes les persones joves com a iguals i que exigeix la difícil tasca d’adreçar tota la seva acció pública (i els

serveis que se’n deriven) a totes les persones joves, però atenent la seva diversitat, treballant per la seva igualtat d’oportunitats i prenent en compte els factors que la dificulten.

Universalisme: En el marc del PNJ-Cat és el que insisteix a tractar totes les persones joves com a iguals i que exigeix la difícil tasca d’adreçar tota la seva acció pública i els serveis que se’n deriven a totes les persones joves.

Visió: (*en termes de planificació estratègica*): Defineix i descriu la situació futura a què es desitja arribar. El propòsit de la visió és determinar l’horitzó per tal de guiar i encoratjar l’organització / institució (en aquest cas el PNJ-Cat) en el seu conjunt per assolir l’estat desitjable.

Vivència educativa: Percepció subjectiva de la pròpia trajectòria educativa i del propi procés d’aprenentatge.

Wormprojekt: Experiències habitacionals comunitàries a Alemanya, on els usuaris dels habitatges gestionen l’administració dels immobles que habiten de forma cooperativa, abordant algunes d’elles solucions adreçades a noves tipologies d’unitats de convivència.



Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**



Associació
Catalana
de Municipis



FEDERACIÓ DE MUNICIPIS
DE CATALUNYA



CONSELL
NACIONAL
DE LA JOVENTUT
DE CATALUNYA